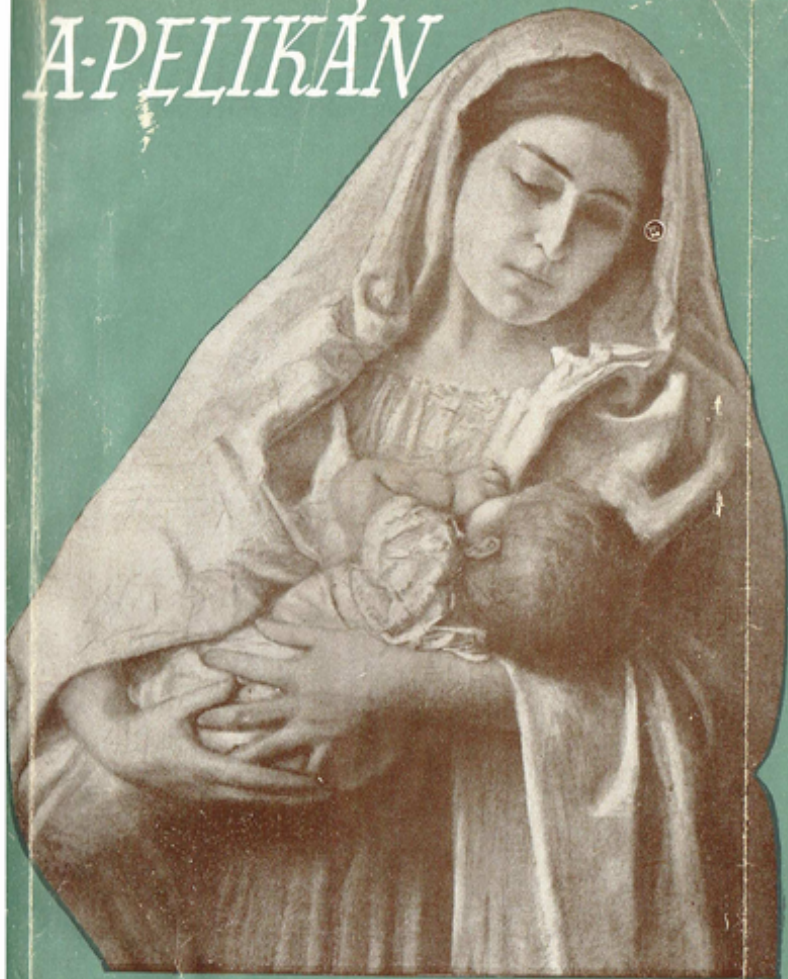

A. PELIKÁN

ŠTASTNÝ DOMOV

Adolf Pelikán S. J.

ŠTASTNÝ DOMOV
NAD KOLÉBKOU

Kniha pro ženy.

Sňatkem vzala na sebe každá žena nové povinnosti, nové úkoly a nové starosti. Má vytvářeti nové prostředí, ale hlavně nový, šťastný domov. Tento domov je radostnější a šťastnější, když v něm vyrůstají děti. Každý nový úkol je nesnadný, tak i vytvořiti nový šťastný domov. Zde se však každé ženě nabízí rádce, aby mohla dostáti všem těmto úkolům. Kniha Šťastný domov nad kolébkou se vám stane rádcem a pomocníkem ve všech povinnostech manželky a hospodyně, matky a vychovatelky, křesťanky a horlitelky. Čtěte, přemýšlejte a dejte se vést a zařídíte se podle rad a připravíte si a upevníte své štěstí ve svém novém domově.

Cena brož. výtisku 75 Kčs.

K dostání u všech knihkupců.

VELEHRAD

nakladatelství dobré knihy,

Olomouc.

ŠTASTNÝ DOMOV NAD KOLÉBKOU

A D O L F P E L I K Á N S. J.

ŠŤASTNÝ DOMOV
NAD KOLÉBKOU

KNIHA PRO ŽENY

3

PO SVATBĚ

nem dívky od věků byly svatební šaty, tak jako vytouženým snem hocha byl vždy pluh, vor a prerie.

Byl to zajisté i váš vytoužený sen. A nyní se vám vyplnil. Oblékli vás do jemně nadýchnutých šatů a s požehnáním rodičů vedli k oltáři. Odtud odvedl si vás vyvolený vašeho srdce, jemuž jste před Bohem své slovo navždy daly.

Nevěsta při té příležitosti obyčejně pláče. Radostí nebo steskem? Cítí zajisté vážnost rozhodující chvíle. Mnoho se změnilo. Konec svobody, přestal bezstarostný život pod dohledem rodičů. Konec snů, skutečnost nastala.

Staly jste se manželkami s novými úkoly a starostmi o muže, domácnost a později o dítě. Jste však připraveny na všechny ty nové úkoly? Ohlížíte se po zkušeném rádci?

Tato kniha chce vám býti, milé ženy, rádcem a pomocníkem ve všech vašich povinnostech

manželky a hospodyně,
matky a vychovatelky,
křesťanky a horlitelky.

Dějte se jen věst, čtěte a dočtěte, přemýšlejte a zaříďte se podle toho. Připravíte a upevníte své štěstí.

MANŽELKA A HOSPODYNĚ

Manželství

Na první pohled by se zdálo, že manželství je něco tak prostého a jednoduchého, co každý sám chápe, vždyť po tom přirozeně touží. Vzájemná přitažlivost, jež samoděk povstává, spojuje dva mladé lidi, že zatouží jít spolu tímto životem v obapolné oddanosti a založit vlastní rodinu. O tom sní dívka i mladý muž. Není nic přirozenějšího, než že před oltářem si slíbí provždy: všechno dobré i zlé snášeti a trpěti. Tu vrcholí jejich šťastné opojení.

Zpravidla však toto první blaživé štěstí naprostého splnutí za několik týdnů pomine a pak se manželství představuje jako problém, tvrdý oříšek, jež třeba louskati po celý život. Jakmile nastane rozčarování, začíná krise a pro ten případ je třeba důkladného poučení o manželství. To prosté jednoduché jeví se pak jako složitá instituce, v níž se proplétají prvky osobní, tělesné, duševní i duchovní a k níž se poutají úkoly tak dalekosáhlé. Proto ani tato obsažná kniha není dost velká, aby všechno pověděla.

První kapitola má nám ujasnit pojem manželství a jeho cíle.

Podstata manželství

Podstatu manželství tvoří úmluva, smlouva dvou lidí různého pohlaví za účelem společného života a založení rodiny. Tedy takové životní společenství dvou k tomu účelu schopných lidí, kteří zatouží po obapolné, bezvýhradné oddanosti.

Tomuto přirozenému sklonu podléhá vždy velká většina lidí; to už je běh života. Jedinec cítí se osamocen, chybí mu hřejivá blízkost druhého člověka, jenž mu slibuje dáti vše, co tomuto se nedostává.

Muž touží po duši zcela mu oddané, již se může svěřiti se všemi starostmi a trampotami. K tomu se druží i touha najít východisko pro vášeň. Žena zas ohlíží se po svém vlastním domově, chce mít pána a být paní. Žena pocituje ještě více svou osamocenost a po-

třebu spolehnouti se na druhého, neboť je slabší, méně samostatná. Žít pro někoho, obětovat se, je nejvladnějším instinktem ženy.

Tak to ustanovil Stvořitel, jenž stvořiv člověka, muže a ženu učinil. Sám jedinec je v jistém smyslu neúplný, nedokonalý; muž a žena spolu tvoří však dokonalý celek. Tak tomu bylo od počátku.

„Žena je tajemství, muž ideální nositel, k života radosti je provždy spojil Stvořitel.“

A může to být krásné. *„Když se přísné s něžným snoubí, silné s líbezným, dobrý je soulad.“* Žena a muž se vzájemně po nejedné stránce doplňují, potřebují se a mohou být úplně šťastni. Písmo to praví prostě, ale výstižně: „Není dobře býti člověku samotnému“ (Gen. 2, 18). V manželství mu však může býti dobře.

Původ manželství

Manželství tedy bylo ustanoveno v ráji. Prvními manželi byli už Adam a Eva. Sám Hospodin požehnal jejich svazku a řekl: „Rosťte a množte se a naplňte zemi“ (Gen. 1, 28).

Málo věcí nám zůstalo z ráje; jen hvězdy, květy a nevinné dětské oči. Ale i manželství je taková nebeská krůpěj, zbytek ráje. Toto rajske zřízení nebylo lidstvu odňato ani hříchem prvopočátečním, ani trestem potopy.

Manželský ráj! Proč však dnešní manželství představuje tak často docela něco jiného? Jen proto, že nejsou už lidé „rajští“. Proto, že jsou slabí, hříšší a nedokonalí. Odtud povstávají manželské kříže tak, že je manželství spíše očištec a někdy i hotové peklo. Jeden muž brzy po sňatku si povzdechl: „Kdyby žena byla samá něžnost, dobrota a láska, byl by to ráj na zemi.“ A smutně dodal: „Ale Pán Bůh to nechtěl.“ Žena není rajska bytost! Neměla by se však o to snažit?

Pán Bůh je původce manželství. Každého manželství, i tedy vašeho, milá čtenářko! Ne nadarmo se říká, že sňatky se uzavírají spíš v nebi, než se uzavrou na zemi. Řekněte, kdo způsobil, že najednou se vám oči otevřely a že jste uviděli jeden v druhém toho pravého? Snad dlouho jste chodili nevšímavě kolem sebe. Kdo

vzbudil lásku ve vašem srdci a řídil všechny okolnosti tak, že jste si podali ruce před oltářem? Řízením Božím jsi dostala tohoto muže, sám Bůh vás spojil.

Z toho ovšem neplyne, že to manželství musí být samá slast, může to být pravý opak.

Účel manželství

Proč Vás Bůh spojil? Především k tomu, abyste si vzájemně pomáhali na cestě k cíli, pro který jste stvořeni - nebi. K spáse pak vede spíše cesta kříže než široká cesta blahobytu a pohodlí. Velkým křížem jsou si nejednou muž a žena. Živý kříž je kříž nejtěžší. I při nejlepší vůli obou zůstane tu dosti příležitosti k odříkání. Manželství jakožto obraz spojení Krista a církve má zvláštní vztah ke kříži Kristovu. Z otevřeného boku Kristova na kříži krví a vodou zrodila se církev podobně jako Eva, matka všech živých, byla stvořena z boku spícího Adama.¹ Obtíže manželství jen potvrzují božský jeho původ.

Hospodin určil už prvním manželům další cíl jejich spojení vzhledem k pokolení lidskému, t. j. jeho udržení a rozmnožení. Dítě je hlavní cíl manželství. Však také každá normální žena (i muž) touží po dítěti. Tím podávají dál pochodeň života, kterou dostali od svých rodičů. Tak si také manželé zajišťují nesmrtelnost, i když umírají, žijí dál - ve svých dětech.

Manželství je vůle ve dvou, aby bylo stvořeno jedno. Jak vznešený to úkol! Manželé pomáhají Tvůrci, jsou ve službách Stvořitelových.

Tomuto vznešenému cíli slouží tělesné ukojení, jež udržujíc se v rámci rozumnosti, je prvním nejnižším účelem manželství. Víc však znamená pomoc a podpora, neboť se týká oblasti duševní. Spojení srdcí a duší jest pak povzneseno ještě výš, v oblast duchovní, kam řadíme udržování pokolení lidského. Zde jsme už ve sféře zájmů Stvořitele nebe a země.

Kdo tak na manželství pohlíží, nemůže se dosti vynadiviti mou-

¹ Tak čteme v homilii Justiniána Laurentia na svátek Božského Srdce Páně.

drosti a lásce, s níž Pán manželství zřídil. Pohnutky smyslové jsou opředeny vyššími momenty duševními a ohledy všelidskými. Manželství náleží k nejvyšším dílům Božím na zemi. Tak by měli všichni na ně pohlížeti, s posvátnou úctou o něm mluvit a ho užívat. Naše úcta ještě vzroste, povážíme-li, že ve světle křesťanství je manželství posvátnou věcí, jak říkáme: svátostí.

Manželství křesťanské

Úpadkem pohanského lidstva byla zasažena v první řadě rodina. Jak by také zbloudilé lidstvo mohlo chápat tak vznešené Boží myšlenky! Krásný a veliký cíl manželství byl potlačen zvrácenostmi. Rodina byla rozvrácena.

Obnovitel řádu Božího na zemi, Kristus Pán, povznesl a posvětil rodinu, neboť rodina je malá církev. Proto se v rodině narodil, v ní vyrostl a na počátku svého veřejného působení přišel na svatební veselí v Káně Galilejské. Tuto událost na věky oslavil prvním zázrakem, který učinil na přímlovu své matky, Marie Panny.

Božský Spasitel očistil, povznesl manželství a povýšil je na svátost. Co to znamená, k čemu to? Manželství ukládá nezřídka tak těžké povinnosti, že je k tomu třeba až hrdinské ctnosti. K tomu cíli jsou ustanoveny svátosti. Mají k důležitým a nutným povinnostem zprostředkovati lidem také nadpřirozenou sílu.

Apoštol Pavel vidí v manželství svatý obraz spojení Krista a církve, jeho choti. Toto spojení se dokonává posvěcující milostí. Křesťanské manželství rozmnožuje milost posvěcující a uděluje milosti pamáhající, je svátostí.

V tomto světle manželství vystupuje až do závrtných výšin. Spojení dvou milujících lidí představuje se nám jako spojení dvou údů tajemného Těla Kristova, jež tomuto Tělu slouží. Přivádějí na svět budoucí křesťany, zalidňují Království Boží na zemi a tím i nebe. Manželé jsou v nejužším vztahu k církvi Kristově a to i svými úkony manželskými.

Je posvěcena láska manželská ve všech projevech. Svátost manželství dává lidskému spojení nadpřirozenou hodnotu. Kéž by si

manželé uvědomili své vznešené postavení. Jejich vzájemné povinnosti a oběti, péče o děti, výživa, zkrátka vše, nabývá hodnoty vyšší, věčné. Manželství je svaté společenství.

Na tuto vznešenou stránku manželství hleďte vy, manželky, nechápané, zhrzené, mučednice kolébky, Madony pod křížem a doďte si myslí. Přijaly jste svátost, která působí na celý život. Vaše bolesti jsou posvěceny, vše v manželství je vám ustavičným zdrojem požehnání a zásluh. Vaše „ano“ před oltářem pronesené, je zápis, jemuž Bůh Otec, Syn a Duch svatý slíbil svou pomoc. Jen se dežadujte v pokoře a s důvěrou splnění tohoto závazku.

Kromě zvláštní milosti posvěcující, kterou jste tenkrát přijali, máte právo na milosti pomáhající, abyste věrně a poctivě plnili své povinnosti manželské a rodičovské až do smrti. Ve vašem manželství nenajde se kříž, který by byl nesnesitelný. Všechny unesete, neboť Kristus Pán vám jej pomáhá nésti. To všechno v sobě tají: svátost manželství.

Tak každé manželství křesťanů a ovšem jen manželství mezi pokřtěnými je svátost. Je to táž smlouva manželská o níž jsme mluvili, jen s oním velkým přídavkem posvěcení. Aby však tato milost mohla zapůsobiti, je třeba, aby snoubenci byli živými údy Těla Kristova. Proto se od nich žádá, aby přijali svátost pokání před svatbou a odstranili tak překážky oné svátostné milosti. O tuto cenu a nezbytnou nadpřirozenou pomoc se nesmějí oloupiti.

Ustanovení manželství naplňovalo nás posvátnou úctou. Stáli jsme před něčím tak tajuplným. Co však máme říci nyní, když jsme si uvědomili celý dosah svátosti manželství! Kterýsi spisovatel nadepsal svou knihu o křesťanském manželství: „Veliké tajemství.“¹ Nejsou to jeho slova, ale samého apoštola Pavla.

Nic vyššího si nelze ani mysliti nad křesťanské manželství, leč jen panenství jako oběť vyšší lásky a naprostého odevzdání se Bohu, což je výsadou několika málo omilostněných osob. Ale i panenství je duchovní zasnoubení, totiž s Kristem. I ono slibuje svatební radosti. Kristus má nevěstu, církve a jeho opětný příchod bu-

¹ Josef Papica, jeho knížka pro novomanžele, vyšla nákladem Lad. Kuncíře v Praze.

de slavností věčné svatby. Tak myšlenka zasnoubení je tou nejvyšší vůbec.

Kdo by tedy mohl viděti v manželství něco nízkého a nečistého? Jest to úkon čestný a chvályhodný, ba úkon zbožnosti, neboť manželé rozmnožují počet služebníků Božích, je projevem pravé lásky k vlasti, jež potřebuje nové občany, naplňuje se tu spravedlnost, když se zadost činí povinnosti manželské a kdo by vypočítal všechny ty zásluhy a dobré skutky, o nichž mluví při řádném manželství theologie a víra!

Kéž by si to jen manželé uvědomili! Nevězeli by pouze v nižších sférách. Jako svatí se mají sejíti a ploditi světce. Tento vznešený cíl dodá jim síly, aby věrným plněním svých manželských povinností se posvětili a Bôhu se přiblížili.

Mluví se tolik o nutnosti obnovy manželství a rodiny. Čeho že je třeba? Vštípiti snoubencům a manželům velký pojem o manželství! Vše ostatní pak přijde samo sebou.

Milá čtenářko! I ty jsi snad přijala svátost manželství. Neztrácej s očí vznešený svůj úkol, velkou zodpovědnost před Bohem a pros vroucně o potřebnou milost třebas slovy, jimiž kněz kdysi u oltáře za tebe a tvého manžela prosil: „Shlédni, Hospodine, na křesťanské manžely a zřízení své, kterým jsi množení pokolení lidského uspořádal, dobrotivě ochraňuj, aby ti, kteří tvým působením se spojují, tvou pomocí zachováni byli.“

Nerozlučitelnost manželství

Božské zřízení manželství nese i stopy svého původu. Má, řekl bych, božské vlastnosti. Nejdůležitější z nich je nerozlučitelnost. Každé manželství nese pečeť věčnosti.

Manželství, jednou řádně uzavřené, trvá navždy, „až do smrti mé či tvé“. Proto sňatek znamená rozhodující krok, jakých je v životě jen málo. Rozděluje navždy a spojuje navždy.

Manželství na zkoušku, jen na čas, podmíněčně, půjde-li to, není manželstvím; To pro nás neplatí. To znamená atentát na práva Boží a na základní podstaty lidské společnosti. A to je zločin, těžký hřích. Manželství je nerozlučitelné.

Tato vlastnost obetkává manželství novým tajemstvím, jež se proměňuje v stálé štěstí anebo v tragiku. Lidské srdce, tak proměnlivé, je drženo v šachu, před jakýmikoliv choutkami. Tím však nabývá manželství takové pevnosti, jaké zasluhuje tato základní buňka všeliké lidské společnosti. Máme uvádět důvody pro nerozlučitelnost manželství?

Už soustředění lásky na jednu osobu vede k ideji manželství jakožto nerozlučitelného svazku mezi jedním mužem a jednou ženou. Pravá láska, jež je základem manželství, neomezuje se na nějaký termín, je úplná a bezvýhradná. Je věčná. Úplné společenství lásky ať tělesné či duševní je myslitelné jen jako naprosté jednoženství a jednomužství.

Takovou lásku a takové manželství si jistě také představujete. Nesnesitelným zajisté by vám bylo pomyšlení, že ten člověk, jež jste odevzdali v naprosté intimnosti vše i svůj stud, by vám mohl býti za nějaký čas cizím, ba víc než cizím. Možnost rozloučení jako příznak, jako těžký sen ležel by na rodině a ubil by i lásku. Ne, to nejnvnitřnější spojení nemůže býti rozloučeno, leč jen smrtí.

Uvažujte dále a poznáte, že nerozlučitelnost přináší vašemu manželskému životu velké výhody. Vždy se vyskytnou potíže, men-

ší difference, jež mohou ohrozit vzájemnou harmonii. Když manželé musejí spolu žít stále, hledí tyto rozpory odstranit; nedopustí, aby povstala mezi nimi hráz.

Při možnosti rozchodu však odpadá všeliká vůle k ústupkům, k sebezapření a odcizení se zvětšuje. „Co si myslíš, že já s Tebou musím být?“ Myšlenka jednou vržená dá se v pohyb jako lavina a může pohřbít rodinu. Tak nerozlučitelnost nutí manžely, aby různicím předcházeli a hleděli je co nejdříve potlačit. Má velký výchovný význam.

A což nastane-li případ, že se dvěma nerozlučitelně spojeným dodatečně otevrou oči a oni poznají, že nejsou „pro sebe stvoření“. Je to zajisté tragické poznání. Takovému zazpívají ještě Hanáci: „Těžké, těžké kameň mlénské, ešče je těžši stav manželské, kameň mlénské se omele, a stav manželské nerozvede. Nerozvede, nerozlóči, leda sám Bůh Všemohóci.“

Chápu to rozčarování mladých manželů. Třpyt iluse se nad nimi skláněl a nyní na místo blaha nastoupí přesycení, nuda a snad i hnus. Tu si teprve uvědomí, že tehdy onen kněz u oltáře s tak sladkou tváří nad nimi vlastně vyřkl rozsudek na celý život, rozsudek, který nemůže být zmírněn jako u obyčejných trestanců, na dobu dvacetiletou.

Ale ať si jen vzpomenou, že onen kněz u oltáře se jich také tázal, zda se berou dobrovolně a bez přinucení. Přikývli a dali si před Bohem a před lidmi slib pro celý život. A které slovo by vlastně mělo ještě platit, ne-li ono, dané před Bohem a před svědomím. Svůj slib potvrdili snubním prstenem, který jim z ruky může stáhnout jenom smrt.

Žena nikdy nesmí opustit nemilovaného manžela pro milovaného muže. Ať se snaží jej znovu milovati a získati si jeho srdce. V mnoha případech se to jistě podaří. Ojedinelé oběti nevyváží všeobecného dobra, jež přináší naprostá nerozlučitelnost.

Měkký člověk snad by ustrnul nad slzami zrazené ženy, ale Pán Bůh výjimky nepřipouští.

Otevřte evangelium a čtěte u sv. Matouše, kap. 19. Četli vám je při svatbě: „Proto opustí člověk otce svého i matku svou a přidrží

se manžela svého a ti dva budou tělem jedním. Nejsou již tedy dva, nýbrž jedno tělo. Nuže: co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj.“

Totéž pak hlásal apoštol Pavel církvím křesťanským: „Manželům neporoučím já, nýbrž Bůh. Žena nesmí se odloučiti od muže: odloučila-li se, musí zůstatí svobodnou anebo se s mužem opět smířiti. Právě tak muž nesmí opustiti svou ženu“ (1. Kor. 7, 10—11). Žádný člověk nemůže dovoliti rozluku, když ji Bůh vyloučil.

Proto církev nikdy nepřivolila k rozluce manželské. Nepomohly ani prosby ani hrozby. Bude ji vždy zavrhovati. A každý rozumný člověk dá jí také za pravdu. Manželství je záležitost nejvyšší vážná. Zasluhuje bedlivého uvážení.

Manželství není žádný jazz. Kdo si myslí, že může jen tak do manželství vtancovat a z něho vytancovat, nemůže nikoho vinit. Sám je vinen.

Proč lidé tak lehkomyšlně uzavírají sňatky? Proč se vážně a delší čas nezkoumají, zda se opravdu k sobě hodí? Rozhodovat nemá jen oko a tělo, ale srdce a rozum. Aspoň pravděpodobná pevnost slíbené věrnosti se ukáže vždy.

Ať si vzpomenou ony ženy, které nesou kříž a břímě nerozvíitelného manželství, jak je rozšafní lidé a snad i rodiče před sňatkem zrazovali, že on není takový, jak se zdá, že se rád napije, je hrubý a vůbec, že s ním bude mít trápení. Nedbaly. Pohodily vzdorně hlavou, že už nejsou maličké, že vědí, co dělají. Nyní tedy nesou následky své lehkomyšlnosti. Není vinna církev, ne manželství, ale jejich lehkomyšlnost. Skutečně nelze dosti zdůrazniti opatrnost ve volbě budoucího manžela.

Dějiny nám zapsaly jeden takový případ, který by měli mít před očima všichni, kdož hledají družku neb druha na pouti životem. Týkal se muže, a to císaře říše byzantské Theofila. Jeho matka Eufrosina dala vyhledati nejkrásnější panny východu a pozvala je do Cařihradu. I řekla svému synu: „Modli se k Bohu, aby tvá volba byla šťastná, neboť toto je pro tebe důležitější, než vláda nad celou říší.“ Císař Theofil vyžádal si listinu s popisem královských nevěst a vyvolil tu, která byla označena jako nejlépe vychovaná, nejcudnější a nejrozumnější, ač ne nejkrásnější. Byla to Theo-

dora, jedna z nejmoudřejších kněžen, které kdy krášlily trůn. Svému choti byla nejvěrnější a nejlepší rádkyní.

Když už pro vás, milé čtenářky, tato možnost neplatí, dbejte aspoň toho, aby vaše děti správně a moudře volily.

Chcete slyšet i další důvody? Jest to ohled na děti. To je snad nejpádnější důvod pro nerozlučitelnost manželství. K řádné výchově dětí je třeba spolupráce muže i ženy. Z jejich obapolného působení děti vzešly, k řádné výchově je třeba zas spolupráce obou, jak se strany mužně otcovské tak i žensky mateřské. Pozvolný, tělesný i duševní vývoj dítěte vyžaduje, aby vyrůstalo v zátiší spořádaného a klidného života rodinného. Tento ohled na děti byl pohanským národům dostatečným důvodem pro nerozlučitelnost manželství.

Nesmíme hledět jen na sebe. Žena vůbec má žít pro jiné, pro rodinu, pro děti. Láska je víc než já. Rodinný život je víc než já. A proto trpět, snášet, obětovat se - pro děti . . . snad se podaří pak získat i manžela.

Věčně svatá povinnost matky žádá od její vlastní cti, aby nikdy neopouštěla, byť nemilovaného manžela. Dítě je přece vždy dítětem, které má právo na lásku a péči svých rodičů, kteří mu dali život, i když nebylo dítětem lásky. V krajním případě je tu možnost rozchodu obou manželů, kteří ovšem nemohou pomýšlet na jiný sňatek.

V životě tak mnohé ženy nadejdou chvíle zklamání a utrpení. Snad jsi i ty, milá čtenářko, měla někdy podobné myšlenky, nebo jsi dokonce vyhrožovala: „Já od tebe odejdu, dám se s tebou rozvést.“ Kdy může vážně žena pomýšlet na rozvod a vůbec, co má křesťanská žena souditi o rozvodu?

Příčiny rozvodů

Rozvod - rozluka! Kolik žen to bodne u srdce, jen slyšet tato slova. Připomínají jim moře bolu! Uvažme příčiny tohoto zjevu, abyste, milé čtenářky, byly upozorněny na úskalí, o něž se tisíce srdcí rozbilo a abyste uměly před nimi varovat i své děti!

Dočasný rozvod manželů připouští a předvídá i apoštol národů

sv. Pavel, jak jsme již slyšeli. Může skutečně nastati takový případ, že společný život manželů jest nemožný. Podle církevního práva smí nevinný manžel opustiti druhého, který odpadl k nekatolické sektě; vychovával děti nekatolicky; vedl život zločinný a pohoršlivý; který ohrožuje těžce duševní nebo tělesný život druhého; který zúřivostí a hrubostí činí společný život nesnesitelný. V takovýchto případech není povinen nevinný manžel žíti s manželem takto jednajícím. Smí tedy odejít, ale možno-li, má žádati biskupa své diecése, aby rozvod od stolu a lože dovolil. Taková nevinná manželka samozřejmě může přijímati svaté svátosti. Manželství takových manželů samozřejmě trvá a manželé jsou povinni obnoviti společný život, jakmile příčina rozvodu pominula.

Stejně smí manžela opustiti a ke společnému životu se nemusí vrátiti manžel, jestliže se druhá strana dopustila cizoložství, a to jestliže nevinný manžel toho cizoložství nezavinil, nebo s ním neuhlásil nebo je mlčky neodpustil nebo když se sám také cizoložstvím neprovinil. Jestliže nevinný manžel provinivšího se do 6 měsíců neopustil, předpokládá se, že mu odpustil a jest povinen zachovati s ním společný život.

Manželství rozvedených však skutečně trvá, oni se nesmějí nechat rozloučiti a uzavřítí nový sňatek. Manželství platně uzavřené a dokonale nemůže býti žádnou mocí a ze žádné příčiny rozloučeno, jedině smrt rozlučuje. Rozluky církevní zákon nezná, poněvadž rozluka manželská jest proti zákonu Božímu, jak jej Kristus Pán oznámil: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ Ta slova jsou jasná a svou přísností až drtivá!

Nyní k vlastním příčinám rozvodů a rozluk! Pojednávám o nich současně, poněvadž rozluka jest jen vyvrcholením manželského rozkladu. Příčin je tolik, že by vyžadovalo zvláštní knihy, aby se důkladně o nich pojednalo. Ve své podstatě zůstane zjev nešťastných manželství tajemstvím, jako je vůbec každý hřích tajemstvím. Sotva se najde manželství, jež by bylo nešťastné bez viny aspoň jednoho manžela. I tam, kde se manželé rozešli dobrovolně, jest vina. Rozcházejíce se dobrovolně a bez příčin, jež církev jako dostačující uznala, manželé hřeší, poněvadž se vydávají v nebez-

peči cizoložství. Jakým nástrahám jest vystavena žena rozvedená, muž, ženou opuštěný...! Manželé jsou již zákonem přirozeným povinni zachovávat to, co slíbili před oltářem: „Až do své nebo vaší smrti snášeti a trpěti...“

Snad byste čekaly, že uvedu jakožto hlavní příčinu nešťastných manželství nedostatek lásky. Ne!

Hlavní příčinu nešťastných manželství vidím v *náboženském úpadku* a nedostatku mravního charakteru. Jsou-li si manželé vědomi, že křesťanským sňatkem skládají přísahu před Pánem Bohem, jenž trvá na splnění svatého slibu, chápou-li manželé život ve světle věčnosti, pak manželství, byť mělo své boly, potrvá. Právě náboženství - víra má odpověď na problémy života. Náboženství jest síla! Kolik krásy, radosti a požehnání by měl lidský život, kdyby jej všichni lidé chápali ve světle víry, kdyby jej žili ze světla a síly, jakou skýtá svatá víra - oč více lidí a manželství bylo by šťastných! Na manželství jest nutno se dívat jako na závazek před Bohem přijatý, že se přičiníš, abys spoluzároveň přispěl k časnému i věčnému štěstí. Bůh stvořil Evu, aby byla pomocnicí muže. Vzájemná pomoc. A pomoc stojí oběti. Bez oběti se neudrží ani hospoda, tím méně společný život.

Po této stránce bychom vyjádřili podmínku manželství: Manželství křesťanského jest schopen člověk věřící, tělesně i duševně zdravý, jenž se umí obětovat za druhého. Může si míti všechny vlastnosti: bohatství, vzdělání, krásu atd., není-li člověk schopen oběti pro druhého, manželství není mravně schopen uzavřít a udržet. Vždyť co oběti si vyžaduje šťastné manželství! Každý člověk jest sám sobě křížem, což divu, když Pán Bůh dopustí, že se stane křížem i druhému? A každý z manželů, i když druhého miluje sebevíce, přece vyžaduje takové lásky, která se udržuje jen obětí. Čím hlouběji se bude nábožensky žít, tím schopnějším obětí stane se člověk! Člověk, neschopný na sebe zapomenout, žít druhému, ztravovat se jako símě v zemi, takový člověk neučiní druhého šťastným. Takový člověk jest jistě sobcem - a v blízkosti takového člověka radost ze života zahyne. umře veselost na rtech, jako z blízkosti ledu zahyne život.

Chápete nyní, milé čtenářky, proč voláme po tom, abyste přísně vychovávaly své děti, aby se dovedly zapřít, něco si odepřít, něco obětovat, když toho vyžaduje blaho bližního. To jest výchova pro budoucí šťastné manželství. Jak velkých obětí musí býti schopna žena, aby mohla býti matkou, aby děti dobře vychovala, aby uchovávala domácí mír, zvláště když muž jest vznětlivý a manželky nechápe! Ubohé dívenky, které vyrostly jako květinka ve skleníku mateřského tepla, ale kterým se nikdy nic neodepřelo, které se domnívaly, že celý svět jim bude sloužit tak jako dobrácká maminka! Co platno, že umějí vařit a že znají společenské předpisy, když neznají základního společného života - tím jest: oběť za druhého, z lásky ke druhému!

Mladá paní! Byla mužem milována, ale přezírána jeho rodiči. Nastala nespokojenost. Začala býti nedůtklivou, přehnaně žárlivou. Nenávisťnými poznámkami provázela každý mužův krok. Muž se snažil zastřít tento nešťastný obrat ve svém domě. Dlouho vše snášel, i když mu manželka vyhrožovala rozvodem. Když mu denně sehrávala bolestné a ponižující scény, řekl jí, ať tedy odejde! V tom okamžiku si uvědomila, že svého muže doposud miluje. Svěřila se s tím své matce. Moudrá matka jí odpověděla: „Nevěřím, že by tě tvůj muž mohl míti opět rád, když jsi mu tolik ublížila. Zdá se mi vše ztraceno, ale pokus se ještě jednou o to! Žij tak jako tisíce jiných žen. Pracuj, jak nejlépe dovedeš, střež se hovořit o věcech, které se staly, a nauč se úsměvem přecházet drobné denní nesnáze, které má každá z nás. Přeji ti hojnou útěchu a nejsladší odměnu, o jaké můžeš snít - aby tě tvůj muž neopustil!“

A to pomohlo. Mladá žena přišla k rozumu a nesvářům byl konec. Rozumná matka jí svou domluvou otevřela oči. Poukázala jí na oběť, a tím jí ukázala vše. - Kéž by takových matek bylo víc!

1. *Manželství chorobná v počátku.* Díváme-li se na manželství jako takové, vidíme, že nešťastná manželství byla chorobná vlastně již v začátku. Měla jakousi trhlinu, která jen potřebovala příležitosti, aby se projevila. Do takové trhliny přišel potom klín nějakého protiventství - a manželství bylo zničeno. Nejvíce těch trhlin způsobí *příčiny povahy psychologické.* Ti lidé velmi často nehleděli na po-

vahové předpoklady manželství. Brali vše příliš povrchně; nedbali toho, zda ti dva lidé k sobě *patří*. Zkoumej, co se věčně poutá - vyzývá básník. Základní tedy psychologickou příčinu nešťastných manželství jest povahová cizost manželů.

Slýcháváme: „Kosa padla na kámen!“ Ti lidé jsou si povahově cizí. Oba vznětliví. Oba sobci. Ona idealistka, on materialista. On opilec, ona jemná duše. On hypersexuální, ona skoro asexuální. On vzdělaný, ona nevzdělaná. Pak jdou okolo sebe jako cizinci. Ona touží po dítěti, on dítě nechce. On vzdělaný, ona naprosto nevzdělaná. Ona věřící, on nevěrec. Mnohé manželství začalo s románovou sentimentalitou: Domnívala se, že ho zachrání. A zatím nervy selhaly. A lásku jako když vítr odnese.

2. *Sňatky z vypočítavosti*. Toto jest okolnost, která velmi ponižuje. O osudu člověka mají rozhodovati peníze! Kov, který nedovede ani pohládit, ani býti lidsky vděčný! Ve věcech, které rozhodnou o věčnosti, má rozhodovati kapitál! K mnohému neštěstí vedl selský sňatek. Mají pole vedle sebe. On potřebuje peníze . . . Lze předem říci, že takové manželství „se nevydrží“. Tam, kde má býti cele přítomno srdce, vůle, tam se připustí ke slovu mrtvý kov, mrtvá půda! Rodiče ani netuší, jak nešťastná manželství připravují, když děti nutí do sňatku z takovýchto příliš časných důvodů. Ti mladí manželé snad k sobě i láskou zahoří, ale ta brzy pomine a oni při různých příležitostech s hrůzou si musejí přiznat, že „k sobě nepatří“. „Potom lituje, když už je pozdě!“ A nešťastní litují se zaslzeným zrakem: Mohla jsem si vzít jiného, mohl jsem mít jinou.

3. K nešťastnému manželství vede často *sňatek ukvapený*. Bývají to sňatky po známosti „od muziky“, sňatky „z novin“, sňatky „narychlo“. Musí se přece studovat i na nejobyčejnějšího řemeslníka, tím více by se mělo studovat, to jest připravovat se na manželství, které znamená závazek ne pouze hospodářský a společenský, ale závazek pro život, pro časné i věčné blaho.

Jak často začínají výpovědi manželů, rozvádějících se: „Ani jsme se pořádně neznali . . . Mluvila jsem s ním jen pětkrát. Psali jsme si.“ Ano, psali si, ale co vše snese papír! Známost před sňat-

kem by měla trvati aspoň rok. Jsou-li zamilovaní z jedné vesnice nebo z téhož menšího města, kde se lidé vzájemně dobře znají, tam stačí vážná známost i kratší doba. A před sňatkem jen vždy nechat vyjít všechny tři ohlášky; Církev svatá ví, proč stanovila tento požadavek. S kolika svateb sešlo po druhé ohlášce! Kdyby byly všechny ohlášky najednou, již by ti dva byli sezdáni a bylo by opět o jedno nešťastné manželství více.

Více příčin rozvodů a rozluk jest u muže než u ženy. Ale jisto jest, že méně mužů by hledalo nové manželství nebo při nejmenším jinou ženu, kdyby manželky byly na svém místě a manželovi rozuměly. Bylo by povrchní tvrdit, že převážnou příčinou rozvratu manželského jest manželova nevěra. Nevěra je posledním projevem nezdravého stavu manželství. Poněvadž píšeme pro ženy, upozorníme na několik příčin, manželkami zaviněných, jež mnohdy vedou k manželskému rozvratu.

4. *Žena často nechápe manžela,*¹ jeho starostí, jeho zájmů. Jako to bolí manželku, když muž jako by neviděl její práce, tak muž rozčiluje, když žena nechá manžela samého nésti břímě povolání. Manželé mají býti jedna duše ve dvou tělech, jedno srdce ve dvou hrudích! Společně dobré i zlé snášeti! Má-li jeden radost, již má z ní dáti druhému, aby byla větší; jakmile jednoho stihne kříž, již má přiskočiti druhý, aby s ním kříž nesl, aby kříž byl lehčí.

Kterási manželka to dobře uměla. Muž si ji velmi chválil: Mařenka to dobře umí. Když přijdu rozčilený z kanceláře, ona to již vyzporuje hned v předsíni. Hezky mne obejmě a řekne: „Zase ti něco udělali? Nic si z toho nedělej! Teď jsi náš a my tě máme rádi!“ - a štípla mi hezkou hubičku, a se mne jako by to všechno spadlo.

Svatý apoštol by řekl: „Všechněm vším!“ Když ty máš zájem o hudbu, i já se vynasnažím. Když ty máš rád šach, i já se šach naučím, když ty si rád vyjdeš do kavárny, i já s tebou půjdu; když ty miluješ literaturu, i já se chci v ní zdokonalit. Když ty jsi footballista, i já s tebou půjdu. On sice na příklad pro football ještě snad rozvod nebyl, ale co zla a trampot! Nemůže-li manžel ze svého „koníčka“ ani vlásek doma udat, pak hledá jinde! A jakmile cizí

¹ Viz níže kapitolu: Láska manželská.

svět pozná, že ten manžel není doma chápán, již mu najde útěchu.

5. *Žena opomíjená.* Manželka jest pomocnicí manželovou. Není paní, jejímž služebníkem by měl býti manžel. Manžel má prvenství autority, manželka prvenství lásky. Obé musí býti proniknuto vznešenou důstojností křesťanských manželů. Je přirozeno, že manželka touží po porozumění, pohlazení, po něžnosti, po jemném slovu, po uznání, po vděku a po lásce. Když však muž se cele zadává svému povolání, když má na její dotaz jen odpověď: „Nech mne, mám starosti,“ nemá-li ta žena velkorysého postoje k manželství, snadno se cítí odkopnutou, jakoby zbytečnou, pocituje, že jest nešťastna. Když v takové chvíli přijde nějaký „domácí přítel“, snadno dojde k nejhoršímu. Manželka se musí bránit smutku. Smutek se kdysi považoval za hlavní hřích. Co vše lidé udělali ze smutku, z neštěstí!

6. *Žena zhýčkaná, sobecká.* Mnohé maminky by svou dcerušku nejraději myly, česaly a oblékaly až do svatby. Tak se mnohá domnívá, že smí býti paní, které vše slouží, a ne ženou podle Písma. Jež se o všechno a všechny stará. Taková žena bývá rozmazlená, sentimentální. Když muž nemá pochopení pro tyto její rozmarny, často si záhy namluví, že jí nemá rád, že snad má jinou v srdci. . . Muž se k ní „nemá“, proto ona se mu vnitřně odcizuje.

Žena zhýčkaná snad donesla veliké věno, ale zakrátko i to veliké věno utratí. Ona v manželství viděla všechno, co jí manželství musí dáti, ale nenašla nic, co by do manželství kromě svého věna měla donést. Je myslitelné manželství bez věna peněžního nebo věcného - a mnoho manželství začalo v chudobě - ale není myslitelné manželství bez věna svého „já“.

7. *Žena náladová, hysterická.* Muž žije více život rozumový, život úsudku, starostí, žena více život citu, dojmů. . . Jestliže tato vlastnost ženy dostoupí nenormálního vrcholu, žena se stává muži obtížnou, ano nesnesitelnou. Zdaž není břemenem život s ženou, která na každé slovíčko odpovídá pláčem, která při sebemenší nevoli omdlévá, při nejmenší bolesti sténá jako umírající, která chodí s ručníkem na hlavě, ač jí není nic více, než trochu uražené ješitnosti nebo zlosti! Zdaž má muže těšit život s ženou, která bez příčiny jen doktoruje?

8. *Žena žárlivá.* Co románů, co divadel bylo sepsáno na toto thema! Žena touží po tom, aby manžel měl rád jen ji. Má na to právo. I ač jestliže manželka nemá dosti důvěry v manžela - a bez důvěry manželství se neudrží - jestliže nedovede rozlišovat mezi nutným společenským taktem a mezi vnitřním odcizením manžela, pak snadno utkví v myšlence, že ji manžel nemá rád. Když manžel skutečně ochladne v něžnosti, ač to bylo z jiné příčiny než z myšlenky na jinou, vidí v tom žárlivá manželka důkaz, že skutečně má jinou. V hodinách samoty přemýšlí, hledá corpus delicti, špehuje atd. V takových situacích má obrazotvornost tak spolehlivou jako bojácný člověk, který jde sám cizím krajem za větrné noci. Co všechno vidí! Z počátku se domnívá: „snad“, ale záhy přejde z domněnky k přesvědčení: „jistojistě“! A potom začnou výčitky. A manžel vysvětluje, ale vše marno! Když to nepomáhá, manžel se nerad vrací domů. „Co zas bude mít? S kým ho zase viděla? Co jí zas někdo doručil?“ Nejednou se stává, když manžel je se svými důkazy o své nevině bezmocný, že žena dosáhne opaku a manžel si řekne: Když už mám trpět, tož ať mám proč! Ať je to tedy pravda! A začne býti skutečně nevěrný! A od nevěry k rozvodu a rozluce již není daleko.

9. *Svárlivost ženy.* Kdyby každá žena dovedla mlčet na všechna hrubá slova a urážky manželovy, oč méně by bylo rozvodů! Právě v této povinnosti by měly manželky vidět požadavek poddanosti, kterou slibovaly u oltáře. Ustoupit v zájmu shody a lásky! Za lásku vše prodat! Jestliže však žena chce míti ve všem poslední slovo - a muž jest neústupný, pak se nevychází z domácí vojny, život se stává nesnesitelným.

Má-li však manželka sílu splnit to, co slibovala, to jest v zájmu shody ustoupit se svým názorem, i když jest správný, zachová se klid a manželka si přiblíží i manžela. Vždyť manžel při klidné úvaze přijde na to, že manželka měla pravdu. Když pak pováží, že ona měla pravdu, a přece ustoupila, začne si jí tím více vážit. Musí si říci: Mám to přece jen dobrou ženu, která mi již rozumí a ustoupí. Kolik mužů takto mohlo dáti manželkám to nejlepší vysvědčení!

10. *Žena, jež muže donutila.* Začali známost. Přišel hřích! Přišlo

dítě. Ne z lásky, nýbrž z vášně. Ti lidé se vnitřně neznali, nevěděli, zda se k sobě hodí, ale učinili krok, jež dovoluje Boží zákon až v řádném manželství. „Jsem matkou! Musíš si mne vzít!“ A vloží se do toho i rodiče dívky, a tak dojde ke sňatku, jež uzavře ženich z donucení, ovšem z donucení dovoleného. Takové donucení jest jen voláním po splnění toho, co hříšný ženich na sebe dobrovolně nepřímou vzal.

Hřešili slepě a nyní musejí uzavřít manželství, k němuž se má jíti s otevřenýma očima. „Aby dítě mělo otce a jméno!“ A začne se žít životem smutným. Žena se plahočí s dítětem - a manželovi se rozbřesne, že si vlastně měl vzít jinou, je nešťasten. Často se začne opíjet nebo ohlížet se po té, kterou by byl raději . . . Vidíte, že tedy máme proč, když voláme po lásce čisté. To voláme po šťastném manželství.

11. *Ženin flirt.* Mnohá žena příliš miluje společnost. Chce býti obdivována. Je to duše rozlitá do vnějškovitosti. Přílišnými společenskými styky snadno vzniknou přátelství. Domácí přítel - přítelkyně! To jest vždy rána do jednoty manželství. Žena se má co nejpěkněji - podle svých poměrů - oblékat a upravit. Manžel má rád svou manželku hezkou a čistou. Ale proč se chce manželka líbit druhým, a kde to asi skončí? Chtít se zalíbit, není ve skutečném životě pouze jednostranné. To znamená hledat úctu - snad lásku. Taková manželka snadno nalezne zalíbení v jiném. I když se ještě ničím neprovinila, aspoň v skrytu začíná snít o druhém. Když to zpozoruje muž - a muž také bývá někdy žárlivý - cítí se ponížěn a začne také myslet na jinou.

12. *Stáří ženy.* Manželka má býti mladší muže. Žena stárne spíše než muž. Je-li snad dokonce starší než muž, jest už stará, když muž je ještě mlád. Tím se stane, že muž se začne ohlížet po mladé. Muž v 50 letech jest muž plný života, kdežto žena v 50 letech jest sice paní, ale přece jen starou paní.

Výjimku činí případy, kdy si manžel-vdovec bere spíše matku pro své děti než manželku pro sebe. Pak jest spokojen, když vidí, že jeho druhá manželka nahradila jeho manželku první, že má ráda děti, že je dobře vychovává a že má spořádanou domácnost.

Ovšem příliš veliký rozdíl věkový může též vésti ke katastrofě. Muž 50letý nemůže si rozumět s 25—30letou ženou. Bere si ho vždy pro zaspátnání.

13. *Vliv jiných.* Stává se, že si cizí hříšná žena vezme věrného manžela „na mušku“ a nedá si pokoje, dokud ho nedostane a manželství nerozvrátí. Jindy zase špatná přítelkyně se vysmívá věrnému manželce z její věrnosti a tak ji přivede na špatné myšlenky a k nerozumným krokům. Mluvíme-li o vlivu jiných na manželský rozvat, nelze nezpomenouti vlivu tchyně! Snad se usmějete, ale ten vliv je často ničivý. Ničivě zasahují obyčejně matky toho z manželů, k nimž se druhý přiznal nebo přivdal. Proto je nejlépe, když manžel bydlí odděleně, ano, když mají svou výměnu a do života mladých nezasahují.

Kdyby chovali vnoučata a pásli housata a vypomohli v práci, byli by jim mladí vděční a přijali by i leckterou radu. Ale považte! Oni dali synovi grunt! Dceři vilu! Jsou to plody jejich práce. Co se nadřeli a nastarali! A nyní se mají najednou všeho vzdát. Nemají práva poroučet. A toto je to nejtěžší: Vzdát se své vlády v domě - na statku. Tchán to dovede snadno. Je rád, že si již odpočine. Ale tchyně! Střeží každý kůl v plotě, každé dřívko na dvoře. Bojí se, aby to ti mladí nepromarnili. Snadno podezřívá, že se špatně hospodaří. Co vše se vidí na snaše, na zeti! Jako by ti lidé neměli žádných dobrých vlastností. Zvláště když donesl malé věno! Nedbá se na to, že donesl velikou lásku! Bodavými a štiplavými poznámkami bývá snacha - zeť často až ubodán. Nejdříve chodí domů za rodiči si postěžovat, posléze, když to nervy nesnesou, pomýšlí na rozchod. Kolik jich uteklo domů aspoň „na vandr“!

Proč jsme se tak o rozvodech rozpovídali, že to nebere ani konce? Proto, abychom vás, milé ženy, ubránili oné havarie manželství, rozbití vašeho životního štěstí. Nezbyvá než si dát pozor před celou touto třináctkou, a raději ještě všechno uvážit předem, než vyřkne to osudné: ano.

Tak se to tedy dělat nemá a nesmí! A jak se to tedy má dělat? Co začít, když už to osudné slovo: rozvod - padlo? O tom nás poučí nyní manželé Boubelovi.

Slyšte, k jakým zkušenostem přišli mladí manželé Boubelovi.¹ Měli mlýn a pěknou usedlost. Jejich mladé štěstí bylo dovršeno zdravým dítětem, které mladá paní mlynářka chovala v náručí. Poněvadž nebyla ještě u úvodu, nechtěla jít na ples, ale muže poslala. Pan otec byl náčelníkem hasičů a k vůli mlecům musel se tam ukázat. Ale jen ukázat. V deset že bude doma, slíbil Karle. A zatím došel vrávoravým krokem s těžkou hlavou a lehkou kapsou až ráno v deset.

Bez zlé vůle se to stalo. Připíjeli mu sousedé, bratři hasiči na zdraví dědice Karlička, pak si hodili karty, aby nepohrdal ani nejchudšími a ani sám neví, jak zůstal s posledními. Rozpačité zkroušený jako beránek blíží se k ženě, která tu noc proplakala.

Rázem v ní propukla všechna žalost a s opovržením jedovatě zasykla: Opilče! Uhnula muži a bičovala ho tím slovem několi-kráté. Pobouřený pan otec chytil konečně hůl a milovanou ženu bil a bil, až konečně utekla. S roztrženým rukávem, s modřinami na těle chtěla skočit pod splav, ale jiná myšlenka zvítězila: K lékaři a rozvést se s ním dá, nebude s tím ukrutníkem. Lékař sepsal všechny podlitiny, odřenin y a poraněná žena šla zčerstva na faru žádat o církevní rozvod.

Pan farář však měl dobrý nápad. V podvečer zašel do mlýna, kde se zatím pan otec prospal a probral. Uvědomil si, co udělal a s radostí se chopil návrhu kněze. Cestou na faru všechno mu s lítostí vypověděl a jak touží po své Karle. Zatím se dveře otevřely a před ním stála jeho milovaná žena . . . Za chvíli ruku v ruce ubírali se spolu po silnici k domovu jako za svobodna.

„Kdepak jste byli?“ volal na ně zlomyslný souseď. „A byli jsme ještě jednou na katechismu,“ odvětil klidně pan otec. Dostali poučení oba, mladý muž, který poznal, kam vede vášeň, i mladá žena, která nemá chybujícího dráždit, zvláště když přijde z hospody. Ono lékařské vysvědčení dali za rámeček, zavěsili na stěnu pod kříž a od té doby si křivého slova neřekli. Jeden pohled na rámeček a na kříž dovedl zadržet všechnu podrážděnost a zaplašit každé pokušení.

¹ Vypravuje o tom J. S. Baar v Mžíkových obrázcích.

Takový všední případ, který se může opakovat v každé rodině. Moudří manželé však dovedou předejít případné srážce, neboť konce mohou být nedohledné. Chvilkové znechucení může se rozrůst ve stálý odpor a to zvláště v srdci hlubší ženy, nenalézající u muže vnitřní sympatie a útěchy.

„Tedy na to mne potřeboval!“ ozývá se v hloubi její zklamané a ponížené duše. Být jen jeho modelem, hříčkou! Jaké je tu nebezpečí, když s jiné strany se jí nabízí víc porozumění! Kdo by to zastíral? Ale co jí káže rozum a povinnost? Zůstat, hledat cesty k sblížení a odpustit, zapomenout. Snad je tu dítě, má tedy konečně proč žít.

Kdyby okolnosti byly sebehorší, vzpomeň si, milá čtenářko, jak jsi slibovala ve slavnostní chvíli: „S tebou všechno dobré i zlé snášeti a trpěti.“ Tenkrát sis neuvědomovala snad dosah toho slova, ale milost Boží dostalas tenkrát i pro tento případ.

A žena dovede vytrpět víc, než si myslí. Pryč s černými myšlenkami! Když se kterási zklamaná žena svěčila se sebevražednými myšlenkami, těšila ji jiná tímto listem:

„Milá sestro v Kristu! Snad Vám bude můj případ povzbuzením. Můj muž měl slušné postavení, ale oddal se pití a pro ženu a děti nezůstalo mu nic. Sama jsem musela pracovat od rána až do noci, abych děti oblékla a nasýtla. Když jsem udřená spala, přicházel muž z hospody - bylo to skoro denně - častoval mne nadávkami a z chalupy nás vyháněl. Jedinou mou útěchou byl kostel asi hodinu vzdálený. Jak jsem se těšivala na nedělní služby Boží. Ale ani toho mi nepřál. Nejednou i kamením po mně házel, když jsem si tam šla pro útěchu. Když se poměry stále zhoršovaly, po poradě s příbuznými odešla jsem od něho - utýraná a udřená i s dětmi - s prázdnýma rukama, ale s velikou důvěrou v Boha. On mě neopustil.

Co obětí a starostí následovalo, ví jen Pán Bůh. Když mně bylo nejhůř, povzdechla jsem si: Zde, Pane, řež, zde bij, jen od věčného ohně mě ušetř! Dařilo se nám stále lépe, ale muž chátral víc a více. Tu jsem mu nabídla ruku k smíru, oblékla ho, našla jsem mu práci - „půjčila“ mu místo v naději, že se polepší . . . Dnes děti

mají pěkné zaměstnání a mne si váží. Dobře všechno dopadlo . . . Nuže, hlavu vzhůru, drahá sestro, obejměte kříž, který Vám Bůh seslal, vzývejte Bolestnou Matku Boží a budete šťastna, jako já nyní jsem. Nikdy jsem nereptala, ale přijímala jsem vše jako trest za hříchy.“

Tak těšila zkušená žena mladší manželku, pro níž manželský kříž teprve začínal. A mohu říci, že měla úspěch. Bez víry by to však bylo sotva šlo. Nedivíme se, že právě ženy a matky jsou tak věřící. Z víry čerpají naše utrápené ženy a matky, čeho tolik potřebují: trpělivosti, trpělivosti a zase trpělivosti.

Kolika duším byla útočištěm a záchranou sedmiboletná Matka Boží. Kolik už matek - trpitelek se obětovalo za rodinu! Nezoufej si, matko, neodcházej, dokud jsi nevyčerpala všech prostředků smíru a útěchy pro sebe. Ze společného domova učiň krok jen tehdy, když ti to schválí svědomí a rozumní lidé a to jen na čas, jakožto poslední prostředek - k smíru. Tolik tedy o příčinách, jež vedou k rozvodům - a často i k rozluce manželské.

Rozluka manželská

Toto slovo není ve slovníku křesťanské ženy; jest jenom v občanském zákoníku. Rozluka je úpadkový zjev; svědčí o úpadku mravnosti a víry. Křesťanská žena ví, že manželské pouto je nerozvížitelné a tudíž žádná ruka lidská je nezlomí. I když občanský zákon prohlásí pravé manžely za rozloučené, před Bohem a před svědomím zůstává manželství v platnosti. Proto katolík na rozluku ani nemyslí a vypuzuje z mysli každou takovou myšlenku. To by znamenalo vzdání se náboženského života, svatých svátostí, jedním slovem: zanechat katolické víry.

Po světové válce byl v našich krajích odhlasován rozlukový zákon a od té doby mají soudy plné ruce práce, když musejí ročně rozváděti aspoň pět tisíc procesů těch manželů, kteří chtějí používat „dobrodiní“ rozlukového zákona. Čísla mluví: Do roku 1932 bylo rozloučeno 72.149 manželství. Od té doby rozluky neklesají, ale stoupají. Rok 1935 byl v tomto ohledu rekordní číslem 8.735. Za rok 1939 bylo rozloučeno celkem 3.277 manželství, z čehož 40 procent připadá na Prahu. Tedy za dvacet let víc než 100.000 manželů, kteří jsou si cizí a jejichž děti pozbývají buď otce nebo matku a stávají se zpravidla tvory nejnešťastnějšími.

Kolik to procesů, kolik tragédií, kolik smutku se skrývá za těmi suchými čísly, může si každý domyslit. Doplácejí na to všichni, ale nejvíc ženy, jakožto slabší. Jsou to hrozné případy, do jaké bídy mnohdy mužové uvrhli své rozvedené ženy.

Časopis rozvedených žen „Bez domova“ je jakoby stálým žalobcem všech těch, kteří povolili uzdu nezkracené vášni. Hle jeden hlas z mnohých: „Třeba se vydáváme v nebezpečí, že budeme obviněny ze zaostalosti, tvrdíme, že rozluky nejsou spásou, nýbrž kletbou lidstva. Chceme, aby manželství se udrželo na té výši, jež má být chloubou civilisovaného lidstva a nebylo jen přechodným poměrem dvou lidí, z něhož zákon otvírá snadno dvířka pro muže k novým výbojům a pro ženu k zoufalství a bídě.“ (Bez do-

movy 1926). Dobře to tušily naše ženy, když se tenkrát jednalo o rozlukový zákon a volaly: „Chcete učinit z manželství holubník, aby z něho mohli muži vyhánět své ženy, až se jich nabaží.“

Byly to nedomyšlené, pusté fráze, když se tenkrát mluvilo o povznesení morálky a lidskosti odstraněním špatných manželství. Skutečnost je jiná a odhaluje ji člověk nad jiné povolaný, soudce, jenž spravuje tento resort:

„To, co ihned zaráží, když člověk začne spôr zkoumati, je myšlenka, jež víc a více se usazuje v mozcích prostého lidu, že totiž rozluka není nejkrajnějším lékem pro poměry mimořádně bolestné, nýbrž snadným a všem dosažitelným prostředkem přerušiti společný život, který přestal bavit, a to jakmile nějaké nedorozumění zkalí soulad domácnosti. Máme žádosti podané po několika měsících nebo i po několika týdnech manželství.

Smysl pro povinnost slábné nebo mizí; muž jako by nechtěl nic odpustiti, manželka jako by nedovedla nic strpěti. Na vzájemné povinnosti manželské se zapomíná. Kolikrát žádali manželé o rozluku pouze z toho důvodu, že manželka je nemocná nebo churaví? Smíření, jehož dosíci je stále nesnadnější, bývá téměř vždy náhle a snadno zmařeno.

Dovolávají se přehmatů nejmalichernějších; pro mnohé-zdá se býti rozhodujícím důvodem odpor k druhému. Ohled na dítky a na smutnou budoucnost, která je čeká, bývá čím dále tím méně brán v úvahu. Někdy matka, která nemůže jich opustiti, přivede je s sebou, jejich přítomnost však nedovede utišiti vzájemného rozhořčení.“ (Z knihy Dra B. Vaška: Rodina dvacátého století, str. 172.)

Stále více se potvrzuje, že povolení rozluky bylo jen kapitulací před lidskými vášněmi, a to na úkor ženy a dětí. Může se žena neb dívka rozluce smáti jako nevinné hračky? Právě ženy by měly před ní utíkati jako před nejjedovatějším hadem.

Rozlukou se podvrací základ státu - rodina a podkopávají se síly národa, jež spočívají v zdatném potomstvu. Považte jen, co vyrosté z rozvrácených poměrů! Děti, jež nepoznaly tepla rodinného krbu, člověk nevyrovnaný, nespokojený, revolucionář, děvče

otce. Bývá nám do pláče, když vidíme sirotky kráčet za rakví svého otce. Ale daleko politovaní hodnější jsou děti z rozvrácených manželství, sirotci po živých rodičích. Když otec nebo matka se znovu provdá, dítě vycítí, že v této nové rodině je čímsi cizím!

Ne, děti, které vyrůstaly v tragedii rozluky nenaučily se usmívat. Bývají obyčejně opuštěny. Na matku připadají dva muži, na otce dvě ženy a na dítě nepřipadá ani jeden otec a ani jedna matka.

Mluví se o povznesení mravnosti, o posílení základů národa, jako o naléhavé nutnosti. Ale je třeba začít s manželstvím a rodinou. Nuže, zrušte rozlukou manželskou! Ojediné neštěstí nepadá na váhu, kdy jde o celek. Společnost hynout nesmí, zatím co nešťastí jednotlivců může mu být vykoupením v jiném smyslu. Rozluky boří, ničí, působí ve směru demoralisujícím.

Ženy prý dělají mravnost, jako muži zákony. Proto působí naše ženy tlakem veřejného mínění k odstranění rozluky, jež uvolňuje mravnost. Vášně se mají poutat a ne ještě rozpoutávat. Velká zodpovědnost vůči budoucím generacím spočívá nyní na nás! Pouhá možnost rozluky je nebezpečím - i pro vás, milá čtenářko!

*

Pěkný obrázek z katolických misii, který ještě připojujeme, ilustruje naše křesťanské učení a ukazuje na blahodárné účinky nerozlučitelnosti manželství.

Manzanza Pavel a Markéta Iyaya byli zapsáni pod číslem 34 v oddavkové matrice ve Ngouwa a bydleli v osadě Kalama, na říčce Wawa (Belgické Kongo). Brzy však povstaly mezi nimi spory a žili spolu jako kočka a pes. Tu právě přišel zas na osadu kněz, jenž je oddával, P. Mertens. Bylo to v červnu minulého roku (1938). Prohlédl si školu a právě se modlil v kapli breviář. Náhle však byl vyrušen rázným příchodem naší rozvaděné manželské dvojice.

„Otče, tuhle s tou čarodějnici už to není k vydržení. Za jedno slovo dá jich deset, není k žádné práci a je jen na pohoršení. Slibuje vždy, že se polepší, ale není to vidět. Otče, nezačínej s do-

mluvami, je to vše marné. Tady se musí něco stát. Tys nás sezda!, teď nás musíš také rozloučit.“

To všechno pronesl Pavel téměř jedním dechem tak, že se černa Markétka nemohla dostat ani k slovu. Byl také tak rozčilen, že nějaké vysvětlování o nerozlučitelnosti by se minulo cílem. Misionář šel na to tedy jinak.

„Tak pojdte sem oba před oltář,“ řekl klidně. „Zde jste byli sezdáni, zde také budete rozloučeni. - A ty, Karle, přines pořádnou hůl,“ s těmi slovy se obrátil na přítomného katechistu.

Karel se vrátil s pořádnou hůlí.

„Ale to nic není, s takovým proutkem nic nespravím, vždyť tu jde o rozloučení řádného manželství. Nějakou kládu přines!“

Zatím začal proces rozlukový. „Pavle, víš, že manželství se rozloučí jen smrtí jednoho z manželů. Až Karel přinese trám, postavím se za vás, napřáhnu ho a nechám ho dopadnout na tvou kučeravou hlavu. Pak se podívám, jsi-li živ. Budeš-li mrtev, je vaše manželství rozloučeno. Budeš-li na živu, pak totéž zkusím na Markétce. Rozuměls Pavle?“

„Ano, otče, ale snad bys mohl začít tuhle s Markétou.“

„To nejde, tys mluvil stále o rozloučení a ona neřekla - jaký to div - ještě ani slova,“ zněl pevně hlas misionářův. „Pojď a klekni si sem před oltář!“

Pavel zaváhal. Ale tu už katechista Karel pracně vlekl kus klády. Když ji Manzanza Pavel spatřil, obrátil se k Markétce a zašeptal rychle: „Pojď rychle odtud, zkusíme to ještě jednou, třeba se budeme mít zas rádi.“ (Rozsevač r. 1939, č. 3.)

A nyní se táži: „Není takový recept v manželských nesnázích lepší než rozluka? A působil by asi i u bílého plemene.“

Láska manželská

První povinnost manželů, ba nejdůležitější požadavek manželského štěstí je láska. Z lásky se mají manželé vzítí, lásku si u oltáře slibují a lásku si mají zachovati až do smrti.

Tato kapitola bude jistě ženy zajímat, tak jako je zajímá každý román, divadelní hra či cokoli jiného, kde je hlavním tématem láska. A nesevšední nikdy ani každodenním upotřebením. Láska je jen jedno slovo a říká-li se stále, neopakuje se nikdy.

Nic jiného nedá se s láskou srovnávat. Všechny věci, týkající se lásky, jsou tak bohaté na vzrušení, že od tisíciletí básníci neumdlévají, aby onu velikost vytržení a bolu v nesčetných příkladech vylíčili. Tento cit sídlí tak hluboko v srdci člověka ba celého lidstva, neboť tu vystupuje ne vůle jednotlivce, ale všeho lidstva; zde nejde o nic méně, jako o nesmrtelnost.

Láska spojuje dva lidi, kteří splynouše, žijí dál v plodu své lásky a neumrou nikdy. Proto zvláště důkladně se budeme obírat touto vlastností, jež tvoří podstatu velkého tajemství, křesťanského manželství.

Láska manželská je vnitřní cit, jímž manželé k sobě lnou, lépe řečeno vnitřní oheň nebo žár, jež je sjednocuje takřka v jednu bytost. Jedno tělo, jedna duše! Láska touží po milované osobě, chce ji mítí na blízku, u sebe a jen pro sebe. Je-li vzdálena, láska dlívá u ní ve vzpomínkách a touží po jejím návratu. Jestli je přítomna, cítí se člověk šťastným a spokojeným.

Osobě milované přinášíme rádi oběti, působíme jí radost, odvracíme od ní zlo a přejem jí vše, co sami pro sebe žádáme. O osobu milovanou se strachujeme, zahrnuli bychom ji dary a srdce s ní rozdělili. Což neslyšela jsi, milá čtenářko: „Modré s nebe ti snesu, na rukou tě nosit budu?“ Tak mluví láska.

Muž také poznává již na tváři své manželky, jak její srdce ho miluje, neboť vnitřní cit pravé lásky dodává i zevnějšku podivuhodného kouzla, které přitahuje a rozehřívá a činí neviditelnými

i vrásky a skvrny v obličeji. Ó jak krásná, velká a silná je láska!

Láska je nutný požadavek stavu manželského, rodinného štěstí a domácí spokojenosti. Po lásce touží srdce lidské, lásku žádá i Kristus Pán. Spasitel prosil: „Aby všichni jedno byli, jako Ty, Otče, ve mně a já v Tobě“ (Jan 17, 21). Takovou jednotící láskou mají býti spojeni především manželé.

Kéž by tomu také tak vždy bylo. Ale, bohužel, na počátku zněla v srdci sladká hudba lásky a po čase není po ní snad ani památky. Cit lásky je velmi prchavý. Ó, kam se ta naše láska poděla? Vzdychná nejedna dívka i manželka. Byl to všechno jen klam? Krásně praví básník: „Ó, lásko, ty sladké opojení a šalbo!“

Nemá tedy láska dlouhého trvání?

Láska nepravá skutečně nemá dlouhého trvání, totiž ta, která je založena na tělesných přednostech a na vnějších darech. S nimi i pomíjí. Povrchní a prchavá bývá láska na první pohled; v taneční síni. Dohasne brzy tak, jak vzplanula. Šťastných manželství je málo proto, že manželé hledali kariéru, zaopatření, majetek. ukojení vášně, ale nehledali člověka.

Pravá láska je ta, jež hledá krásnou duši, jež touží po bohatství vnitřním. Ta přetrvá všechno. Lidové přísloví to vyjadřuje: „Kdo se žení pro krásu, ta trvá jen do času, kdo se žení pro statky, ty přechodí na zmatky, ale kdo se žení pro ctnost, ta trvá na věčnost.“

Tak mluví pravá láska: „Tebe chci, tvé krásné srdce miluji.“ Taková láska nepomíjí tak snadno.

Vyrchá i tak zvané zamilování, jak říkají: erotika. Toto opojení jest jako opium. Přestane brzy účinkovat. Tak to musí být. to je přírodní zákon. Eros ulétne, neboť nastoupilo na jeho místo. čeho byl on přípravou. Erotika jest jen maskovaný pud pohlavní. Spadne maska, iluze přestane a skutečnost nastane. To však nemusí znamenat konec lásky.

Pravá láska je víc než erotika. Není jí bezpodmínečně třeba. I manželství z rozumu bývá šťastné. Nesmí se stavěti na erotickém opojení májové lásky. Za březnového vánku se pozná, že to nebyl pevný základ lásky a manželství.

Pravá a trvalá je jen *láska přátelská*. Čisté manželství je nejdůvěrnější přátelství a znamená vyšší stupeň lásky, jež nikdy nepřestává. To je vrchol spojení, manželství duší. O to se snaž, milá čtenářko, abys byla svému muži věrným přítelem. Mít někoho, před nímž nemusíme ničeho tajiti, jehož celá bytost každou svou částí je nám tak drahá jako tělo vlastní, pro něhož není pojmu o mém a tvém, s nímž pojí nás dobrovolný ozvuk sympatie ve všech radostech a starostech životních, to je nejvroucnější přání lidské duše. Pravé splnutí osobnosti. Totéž chtěti a nechtíti.

Taková láska se nerozplyne, nýbrž stává se během let silnější. Sladká a neodolatelná důvěra rozprostírá se nad vzájemnými vztahy a posvěcuje tento dvojité život. Tu oba cítí, že už nic je nemůže rozloučiti. Proto jest jim život velmi těžký, když smrt jednoho z nich odvádí.

Je to snad jen přání, sen, hudba a manželství budoucnosti? Nikoliv. Je možné i mezi slabými a chybuujícími lidmi. Sám znám takové případy. Deset, dvacet, třicet let jsou spolu a křivého slova si neřekli. Není výjimkou muž, jenž u lože umírající ženy prohlásil: „Čím déle jsem s tebou žil, tím více jsem tě miloval. Po tolika letech našeho šťastného manželství se náš poměr nezměnil, ale ještě více zvroucnel.“

Nemohlo by být takovým i tvé manželství, milá ženo? Měj neomezenou důvěru! Ano, to je pravé slovo: *Manželství z důvěry*. Věřit v lásku druhého člena manželské dvojice. Tak se probudí cit radostné důvěry v sebe. Důvěra dává sílu a vítězství. Pěkně vyjádřila tyto své hluboké city dobrá žena:

*Uěřím ti plně, příteli drahý,
do rukou tvých jsem vložila žití,
své štěstí kladu ve tvůj klín,
na ramena tvá skládám své břímě.
Ty budeš silou, jež upevní vratkost,
neboť má víra jest tvoje síla,
a láska má pevná jest vítězství tvé.¹*

¹ V knize *Šťastné manželství*, nákladem Kropáč a Kucharský v Praze.

Postavte tedy své manželství na tomto kouzelném slově: důvěra a vybudujete i své štěstí. Pamatujte, že důvěra budí zas důvěru. Mějte ji ve vašeho muže, bude ji mít i on k vám. Sílu k tomu najdete v neochvějně důvěře v Boha. On vás spojil, On vám to káže a nikdy vás nezklame. Vložte tedy s důvěrou svůj životní osud do rukou manžela.

Taková láska neochabne ani v nemoci ani v stáří; dá vám sílu ke všem obětem.

*

Láska mezi manžely je snad největší přirozený poklad, který může člověk člověku dáti. Manželství z lásky, manželství nebem, ale mění se v peklo, když - bez lásky - klesne ke sprostotě. Tento poklad tedy, milá ženo, střež, drž jej oběma rukama, očima i ušima. Nedovol, aby někdo jiný zaujal místo v tvém srdci vedle tvého manžela. Každou podobnou myšlenku vypuď z mysli, a přijde-li znovu k tobě, pak utíkej se o pomoc k světlé postavě Kristově a jistě tě ochrání samu před sebou.

Hleď, ať se svému muži ustavičně líbíš. Stroj se k vůli němu. Muž hledá a miluje krásu. Buď něžnou, ale ne přecitlivělou, klidnou, ale ne chladnou, zdrženlivou, ale ne povýšenou. V tom je půvab ženy. Nestěžujte si, že muž vás už nemá rád! Snad je to vaše vina. Kdybyste byly láskyplné a láskyhodné, miloval by vás. V tom případě si musíte jeho lásku znovu získat. A to zas jen láskou. Jako zisk předchází služba, tak lásce přijímané láska podávána. Hleďte příležitost, abyste ji muži projevily. Má svátek, ať to je v rodině svátek; přineste z města malý dárek, třeba jen maličkost. Láska žije takovými roztomilými maličkostmi. Nestačí jednou se srdce zmocnit, musíte se o ně ustavičně ucházet. Láska je neustálé hledání, i když se dva dávno našli, neustálé poznávání a porozumění.

V manželství je každý jiným člověkem. Není už sám, jsou dva. Co si mohl dovolit, když byl sám, nemůže si dovolit nyní, když má *hosta v domě*. Ano, takové ohledy je třeba mít vůči druhému. Byla jsi snad dosti dobrou, když jsi žila sama, ale nyní se musíš zlepšiti, když máš hosta v domě. Musíš své myšlenky a city zušlechto-

vati; ať je duše tvá jako k slavnosti vyzdobena. Dříve jsi mohla být nedbalou a lenivou, když jsi byla sama, ale nyní bys tím mohla způsobiti hostu bolest, musíš být třikrát horlivější. A to denně, stále. Manželé si nesmějí na sebe zvyknout tak, že se zanedbávají. Stále noví sobě, nic polovičatého, prostředního. Jen tak vybudují z manželství chrám, nádherný chrám z krásy a čistoty.

Na něco se bohužel zhusta zapomíná a přece v tom tkví tajemství lásky. Nazvali bychom to: ohleduplnost. Láska není možná bez úcty. Manželka se musí chovati tak, aby si úcty zasloužila. Má se stále styděti i před svým manželem. Všechno nižší, všední, má skrýti a potlačiti. Vlastní osoba musí ustoupit do pozadí. Jak se chováš k svému muži před cizími lidmi? S takovou úctou s ním mluv i o samotě. Šlechtný muž ti to stejným splatí.

Jako se vyhoví hostu, tak i v manželství se musí mnohé promínout. „Jedno minout, druhé svinout, třetímu pomlčet,“ říkali staří Čechové. To je cesta k pokoji. Láska je trpělivá, nenadýmá se, nemyslí o zlém. Ať žena nemluví o svém muži nikdy zle, nešetrně. Nechť nevynáší před ním jiné muže, tím ho vlastně ponižuje. Ani za jeho zády. Doví se to a jeho láska už má trhlinu. Žena si nestěžuje ani sousedkám, ba ani rodičům. Když v jedné rodině to došlo tak daleko, že muž ženu uhodil a poranil jí oko, tu ona zvědavou sousedku takto odbyla: „To jsem nešika, spadla jsem zas při práci se schodů.“

Aby si žena udržela lásku mužovu, musí se starati ze všech sil, aby v domácnosti se cítil šťastným a spokojeným. Muž chce mít ženu laskavou, pozornou, šetrnou a pořádnou. Vyžaduje se příliš mnoho od ženy? Není to však nic těžkého. Miluj jen stále a opravdově svého muže a vše přijde samo sebou.

Láska je vzpružina všeho ušlechtilého snažení. Proto i za ni se modlívej. Jako ona žena: „Pane Bože, dej, ať se milujem dnes víc než včera a méně než zítra.“ Nic na světě neučiní muže a ženu tak dokonale šťastnými jako čistou láskou vytvořené manželství. Toho štěstí vám ze srdce přeji. Je cennější než všechny oběti.

★

Velmi závažnou okolností je náboženské přesvědčení manžela. Není-li on téhož smýšlení jako žena, trpí láska anebo co horšího. bere za své zbožnost ženy. Láska je sjednocení, je možná tedy jen mezi podobnými. Není-li jednoty v tom nejdůležitějším, zeje hluboká propast mezi manžely, jež může být hrobem lásky.

Smišené sňatky jsou velkým neštěstím. Toho by si měla být vědoma každá žena. Různí se už i v základním názoru na manželství. Nevěrec či jinověrec pokládá manželství za rozlučitelné. Zaslíbená žena si to leckdy uvědomuje, až když manžel ji chce opustiti. Aspoň u hrobu milovaného dítko pozná propast, která je dělí. Nemodlí se společně; o útěchu k Bohu obrací se jen žena. A jak je to s výchovou dětí? Při nejlepší vůli je není možno vychovat k pravé zbožnosti. Když dítě nevidí na otci příklad, marně mu to matka vštěpuje. Tak od malička je zaséván v duši dítěte koukol vlašnosti. A konečně i u matky sejde zbožnost na vedlejší kolej. Aby měla pokoj v rodině, nechá všeho. Která však zůstane Bohu věrná, jen si povzdychne: Kdyby se měla nyní rozhodovat, jistě by se rozhodla jinak.

Má však děti, které se rozhodují a tu dbá víc na to, co sama kdysi lehkomyšlně přehlížela. Ze smíšených sňatků povstávají manželské rozpory, vzájemné odcizení, náboženská lhostejnost, odpad od víry a nekatolická výchova dětí.

Láska chce dobro. Milující žena přeje svému muži vše nejlepší pro tělo i pro duši. Křesťanská žena miluje pravou láskou i duši svého muže. Má v tom ohledu světlé vzory před sebou. Tak na př. Dubravka, dcera českého knížete Boleslava I., obrátila svého manžela Mečislava I., vévodu polského, na víru křesťanskou. Bylo to r. 965. Svatá Hedvika hleděla především svého muže poučovati v náboženství a uváděti ho na cestu ctnosti. Tak žena nedá si pokoje, pokud muž nezíská k horlivějšímu náboženskému životu. Pro pravou lásku je nesnesitelná myšlenka, že by měli být jednou rozloučení a on, její muž, věčně trpět. Obyčejně se to také podaří moudré ženě, jejím vytrvalým modlitbám.

Když na začátku XII. století císař Konrád II. obléhal městečko Weinsberg, přísahal, že pobije všechny muže. Když se město ko-

nečně vzdalo, dovolil ženám odejít a vzít s sebou tolik drahocenných věcí, co na zádech unesou. Jak se podivil, vida dlouhý průvod žen - se svými muži na zádech. Dojat tou vynalézavou láskou, odpustil všem obyvatelům.

Tak mají všechny ženy milovat své muže, snášet jejich nedostatky a rády nést třebaš ten živý kříž. Zaslouží si tím obdiv samého Pána nebes, jenž vzhledem k jejich lásce bude i jejich mužům milostiv.

*

Láskou manželskou míní se i oddanost ženy muži, úplná oddanost ženy svému muži, láska pohlavní.

Tak to chtěl Pán Bůh. Prvním cílem manželství stanovil - dítě a tedy vše, co k tomu cíli vede.

Co bylo hříchem před tím, než je Bůh spojil, je dovoleno manželům - tělesné spojení. Ba nejen dovoleno, jest to i více: skutkem bohulibým.

Asexuelnost - bezpohlavnost - není vyšším stanoviskem žen vdaných. Proč se vdávala? Proč si ji muž vzal? Celá láska mezi manželcy zahrnuje i sféru pohlavní.

Přílišný ostych ženy, jež ženu vede k odmítavosti, není na místě v manželství. Pohlavní láska ji nestruhuje dolů, naopak, může být posvěcením ženy, pokud se udržuje v rámci rozumnosti a chápe se jako vůle Boží. I žena vdaná, žijící tímto manželským životem, může dospět k výšinám duchovního života.

Jak to vše chápati s vyššího hlediska, naznačila vdaná žena v revue Na hlubinu.¹ V článku „Muž a žena“ píše tam M. F. D.:

„Muž touží vdechovat pokornou vůni půvabu ženy a žena už jeho touhu přijala jako sladké jho.

Jednoho dne však nad její lahodností v sobě zpozoroval silný záchvěv k závratí. Jeho touha počala pojímat závratí ženu - závratí dávat.

Proč by se toho Boží dítě-muž a Boží dítě-žena měli bát? Není tohle všechno více záležitostí nebeského Otce než jejich? Bylo jí

¹ Casopis pro duchovní život r. 1934. č. 1.

při tom trochu do pláče. Ale když je Božím dítětem, strhnu jej se vším, jak je, do ohně Ježíšova synovství.

Zbožný muž smýšlel podobně. Když byl u ní, těšil se z toho, že je k nám Pán Bůh tak milý, až to nevydržel a řekl to nahlas. Věděla, že to říká za její vlasy a za její modré oči nebo za něco takového. - „Budu se hezky česat a vůbec se mu budu hledět hodně líbit, aby Tě, Pane, hodně chválil!“ To jí při tom napadlo a měla velkou radost.

Pak přišla na něho jedna z těch závratí. Byla pro něho teď náhle příliš lahodným dílem Božím, aby si nepřál vzít ji do náruče a zlíbat. A opětovala mu jeho políbení políbením pokoje. Líbal se Bůh svým dílem ve svém díle, líbal se ve svých dětech.

Jen s ničím neutíkat před vědomím jeho přítomnosti! Být při všem jeho dítětem.

Zapamatovala si dobře tu radost, jakou měla z toho, že magnet přitahuje jehlu. Tenkrát byla ještě malá. A měla ten magnet v ruce. Tak jehla přiskočila vždycky, kam chtěla. Bože, teď je tím magnetem jeho tělo a tou jehlou její. Takhle si to myslí ona. On si to myslí možná obráceně.

Bože, nevím teď, co chceš, ale chci, co ty chceš. A zas se vzdmula taková bouře smyslů. Ucítila na sobě jeho pohled a důvěrně se mu vzdala se vším, i s tou bouří. Jsem dítě nejvyššího Vládce. Nevím ještě, co se stane, ale to, co se stane, bude Jeho vůle.

Plesej, ženo, zes půvabným dílem Hospodina v očích svého chotě, a buď zcela bezbranná, když se jí chce potěšit jako chválou na Hospodina. Má svaté právo na tu radost. Jen kéž by ses, milá ženo, nemusela bát Boží přítomnosti ve svém půvabu!

Žena, vzdává-li se svaté moci svého muže, neztrácí svobody dítěte Božího, ale tím víc jí nabývá. Muž je na ní vykonavatelem vůle Otce nebeského. I muž roste ve svatosti, když používá svého manželského práva nad ní s úctou k vůli, kterou tím plní.

Z dvou chrámů byla počata stavba třetího.

Ó, chtěj být, ženo, zcela Boží! Koho necháváš vcházeti do svého života, ten bude po tobě zanechávat stopy v dítěti, které nosíš. Ó, kéž by i muž byl zcela Boží!

Jenom stopy Boha mohou dávat důstojný tvar budoucí katedrále.
I narodilo se dítě lidské.

Dala je matka jeho otci a otec je odevzdal svaté Církvi a Církev
svatá je zrodila Kristu. Bože, teď jsi už v chrámě z jejich krve.

Už si maminka kojí děťátko Boží.

— — —

Není to krásné pojetí manželského života? Tak je láska man-
želská opravdu láska svatá! Ó, vzlétej tak, ženo, k výšinám!

Žárlivost

S manželskou láskou jde ruku v ruce nebo hned v patách žárlivost. Je to příživník lásky a největší její škůdce. Nelze se mu zcela ubránit, neboť žárlivost je přirozený, průvodní zjev lásky. „Kdybych tě neměla ráda, nežárlila bych,“ vylouvá se žena. Proto malá dávka žárlivosti je dobrá, je důkazem lásky. Se žárlivostí se to má jako se solí v polévce. V přiměřeném množství ji činí chutnou. Velká dávka však ji úplně zkazí. Žena, ač muže miluje, stane se mu svou mučivou žárlivostí odpornou.

Žárlivost bývá nejsilnějším projevem sobectví. I v říši zvířecí ji lze pozorovati; zde ovšem skoro vždy jen u samečků, kteří podstupují i krvavé souboje se svými soupeři. Mezi manželky je tímto sobectvím sťžizena více žena než muž a zvláště mladá žena. Někdy však i starší manželka bývá na svého stařečka zle žárlivá, že je to až směšné, když ho podezřívá a střeží.

Přirozený vývoj žárlivosti jest asi tento: Mladá žínka snila o tom, že mužíček bude náležet jen jí; každé jeho slovo, úsměv, jen jí musí platit. A hle, brzy po svatbě se od ní odloučí, jde do závodu, po své práci, a tam mluví, ale už ne k ní, jedná, ale už ne výhradně s ní, usmívá se na jinou. To mladou ženu, která milovaného mužíčka v myšlenkách doprovází, zneklidňuje a mučí ji myšlenka: Což kdyby část svého srdce dal jiné. A už vidí tam v té a v té svou soupeřku.

Rozumná žena zažene takové pokušení. Uzná, že to jinak nejde; musí se o něj dělit. Muž přece pracuje, jedná se zákazníky, také k vůli ní, aby jí mohl přinést peníze; láska není přece závislá na čase a prostoru. Miluje ji, i když je od ní vzdálen. Důkazem je ten spěch, aby byl hned po práci zas u ní. Ale jiná nedůvěřivá a citová žena večer zasedá na soudcovský stolec a muže vyšetřuje, s kým se sešel, co jí řekl . . . Usmívá se při tom, ale uvnitř je pobouřena. A když muž náhodou pochválí nějakou ženu, jako by ji bodl, zahrne ho výčitkami, že má rád jinou, že jí to uráží a neví

co všechno v tom přívalu slov mu vyčte. Muž to bere z počátku jako žert, ale když se táž hra opakuje, bývá znechucen a žena, ta jinak něžná a milovaná žena, stává se mu lhostejnou a pak odpornou.

Nerozumná žárlivost mu může zničit celé domácí štěstí. Co láska vybudovala, to tento příživník pohltit a zbořil. Je to hrozné utrpení pro muže, když ho žena svou chorobnou žárlivostí mučí a pase se na jeho muce. Není divu, že z žárlivosti dochází k velkým rozvratům, ba i k zločinům. Ano, to je žárlivost - láska, která zabíjí.

Milé ženy, považte, jakým zlem je žárlivost! Vizte zahradníka, jenž upravil, zasázel záhony v zahradě, a pak je sám vlastní nohou zpusťoší. To dělá žárlivost. Znáám muže, který má svou ženu velmi rád, rychle k ní spěchá z práce, ale pak ji vždy bije, protože pry kdesi, s kýmsi běhala. Tak to vidí a to dělá žárlivost. Může to hůře dělat nenávist?

Velký kříž má muž se ženou žárlivou. Písmo svaté ho lituje. „Bolest srdce a truchlení je žena žárlivá. Při ženě žárlivé jest bič jazyka, se všemi se sdělující“ (Sir. 26, 8). Varujte se tohoto zhoubného nepřítele! Je to v podstatě jen sobectví a nedůvěra, tedy jakási chyba v lásce. Jak je směšná! Byla to komedie, kterou sehráli přátelé muže, postiženého žárlivou ženou. Když si kdesi ve společnosti zapomněl brýle, poslali je jeho ženě v balíčku s přiloženým dopisem: „Drahý, zapomněl jsi u mne brýle, děkuji ti za Tvou lásku a . . .“ Žena vzkypěla, corpus delicti (důkaz nevěry) měla v rukou. Nelze vypovědět, co se doma dalo a dodnes se nedala přesvědčiti, že to byl jen žert.

Má snad každá žena přísahati na svého muže? Toto není třeba, ale za svou žárlivost by se měla stydět jako za slabost a obtížnou chybu. Ba ani tehdy nemá žena muže pronásledovati svou žárlivostí, když snad pochybil. Tenkrát platí jediné: znovu si ho získat, zmocniti se ho, a to lze jen láskou. Podobně má žena uzdraviti nemocného milovníka, t. j. žárlivce. Dokáže mu svou něžností a roztomilostí, že jen jeho miluje, i když ji sužuje svou nedůvěrou.

Řekněme si: „Konečně je to přece jen z lásky. Jest to lepší, než kdyby láska úplně zmizela.“ Chcete znáti nejlepší lék proti této

chorobě? Jest to - dítě. Na ně matka soustředí své city, to jí náleží zcela a jen jí. A čím víc je dětí, tím spíš žena zapomene na své dřívější záchvaty žárlivosti a stane se andělem míru v rodině. Tedy už i z tohoto stanoviska je dítě vyřešením problémů a obtíží manželských.

Manželská věrnost

Arabské přísloví zní: „Manželství je pevnost. Kdo je mimo, touží se dostat dovnitř, a kdo je tam, chtěl by se dostat ven.“ Tím je vyjádřena touha lidská po změně, jež se jeví všude, i v té pevné tvrzi manželské. Nejsme sice v Arabii, ale i v Evropě zlý svět už se stará a vše podniká, aby prolomil tvrz.

Nerozlučitelné manželství a nedílná láska manželská nepripouštějí žádného intermezza v lásce. Manželé se musejí držet v tvrzi a nedat se z ní vylákat žádnými úklady a úskoky. Ač oba manželé jsou stejně zavázáni k věrnosti, přece ženy se více týká. Každý stav neb povolání má svou stavovskou ctnost. U karmelitky, řeholnice, je to duch modlitby, u misionáře horlivost, u vojína statečnost, u soudce spravedlnost, u dívky cudnost, a u ženy věrnost. Zdá se, že manželka všechnu svou slávu získává z manželské věrnosti. Jest to její stavovská ctnost. Přestupky toho druhu se snad ženám neodpouštějí nikdy.

Dřív to bylo samozřejmé; poklesky proti věrnosti byly přísně odsuzovány a tedy byly jen řídké, dnes však, bohužel, když moderní člověk ve své pýše a touze po volnosti bořil všechny hráze a závory, jsou případy manželské nevěry velmi časté. Kdo by to popíral? Stačí nahlédnouti do nějakého románu, který vychází pod čarou v módním časopise - ovšem nekatolickém - aneb jíti na lidové divadlo nebo do biografu. Co po leta vnášely do naší veřejnosti mnohé ty moderní romány a filmy? Bylo to jedno umluvené tažení proti věrnosti manželské. Týž refrén: Člověk je šťasten mimo pouta manželství a rodiny. Jak četné jsou rozvody a rozluky manželské! Pátrejte po příčině a seznáte, že snad v devadesáti devíti případech je aspoň jedna z příčin - nevěra. Je na čase, abychom ono tažení a tuto praxi co nejostřeji odsoudili jako znemraňování národa. Proto je tím více třeba nátlaku v opačném smyslu, ostráživosti a dobrého příkladu, aby základ společnosti lidské - manželství bylo uchráněno této zkázy.

Připomeňme si, co jsme uvedli na důkaz nerozlučitelnosti manželství. Jsou tu i důkazy pro věrnost manželskou. Vraťme se ještě jednou k velikému slovu svatého Pavla o manželství jakožto obrazu spojení Krista a Církve. Tajemné pouto nevěsty Kristovy s jejím Ženicem je zpodobněno ve svazku manželském. Spojení muže a ženy musí být takové jako je spojení Krista a Církve; táž láska, táž věrnost.

*Jak tě Bůh miloval - uvaž tu cenu,
jak Kristus církev svou - tak i muž ženu.
Církev jak Ježíši věrna je - nuže,
manželko, věrná buď - miluj tak muže!*

Žena provdaná nemůže nikdy dovoleně náležet muži jinému. O tom jasně mluví Písmo: „Žena provdaná připoutána je zákonem k muži živému . . . Proto za života bude sloužit cizoložníkovi, oddá-li se muži jinému“ (Řím. 7, 2). Slyšme tutéž pravdu z úst samého Božského Mistra: „Jestliže by žena propustila muže svého a za jiného se vdala, cizoložič“ (Marek 10, 12). Nevěra manželská je takový hřích, že evangelium jej považuje za dostatečný důvod k rozvodu, jak naznačují slova: „Kdo by propustil manželku svou, leč pro cizoložství . . .“ (Mt. 19, 9).

To ovšem neznamená, že by se měli manželé hned pro každý hřích nevěry rozvádět; k této katastrofě rodinného štěstí můžeme přivoliti jen v nejzazším případě, když chybující strana se nechce napravit. Kdyby Pán Bůh měl nás hned zničit pro každý větší hřích, kde bychom byli? Ale hřích je to velký, dokonce čtyřnásobný: proti čistotě, proti přísaze, proti spravedlnosti (poškozeného manžela) a konečně znamená znesvěcení svátosti.

Viz ženu cizoložnou u nohou Kristových. Přivlekli hříšníci a majíce kameny připraveny k trestu podle zákona: „Mojžíš kázal nám takové kamenovati. Co tedy ty pravíš?“ Pán uznával velikost jejího hříchu a snad i onen hrozný trest, ač ve své dobrotě a všemohoucnosti ji vyprostil z rukou ukrutných. Dal jí však napomenutí: „Jdi a nehřeš více!“

Toto slovo Božského Spasitele doléhá mocněji k srdci než všechny hrozby a posiluje předsevzetí: chránit se a bojovat proti různým nebezpečím, která číhají na každou ženu.

Začíná to *flirtem a koketerií*. Jsou to cizí slova, jimž se hned nerozumí; ale kdyby žena znala jejich dosah, ty jejich konce, polekala by se jich, neopakovala by svým flirtem známou hru motýla s plamenem.

Na první pohled poznáme koketu. Nemá valné lásky k domácnosti, obléká se výstředně, aby byla půvabnou a budila pozornost, kráčí si tak bez ostychu, ba skoro vyzývavě. Kam? Do zábav. Je zralým plodem k utržení. Světák rozvine před naivní ženou celou galanterii a koketa si dává pochlebovat jako bohyně. Ješitná Eva si myslí: „Vyslechnu to, ale víc nic!“

Zasněná vrací se domů s nechutí k manželskému jhu. Muž poznává, že žena myslí na jiného, ale ona je jak slepá. Oblouzněná žena jde dál, ani pohled na děti ji nedojímá - rozhodla se jinak žít - náleží jinému. Doma zatím začne peklo, muž se trápí, snad utíká z domova, aby zapomněl a našel náhradu. Tragedie rodinná začala.

Která žena neprožila aspoň první verš této svůdné písničky? Zhrozila se však té myšlenky, vymanila se, prchla a ví, že vdaným ženám je někdy zrovna tak těžko zachovat věrnost jako svobodným dívkám nevinnost. Nejenom dívka, nýbrž i žena musí obehnat své srdce pevnou hradbou, ba mnohými valy a náspy. Které to jsou?

1. O d ě v, jenž má být vždy slušný. Žena se má podle sv. Pavla zdobiti stydlivostí a počestností. Nedostatečný oblek žen vyvolává v mužské představitosti až nepřemožitelná pokušení. Žena se chce a má líbiti, ale ne býti nápadnou. Ať se strojí podle módy, ale nechť se varuje jejích výstřelků.

2. Žena má zachovati r e s e r v u v chování a v mluvení. Nedo- volí, aby hovor přešel na pole sentimentální, neprojeví nikomu náklonnost, a tím méně oddanost. Nepodezřívá nikoho, ale obává se každého. Má dáti najevo, že se jí podobné žerty a důvěrné jednání protiví. Žena chová všechnu něžnost jen pro svého manžela. Svůj půvab si zachová pro intimitu rodinného krbu, aby muž žil

podle slov Písma „radostí ženy, kterou si vyvolil ve svém mládí“

3. Chodí pokud možno všude ve společnosti svého muže, jemuž nic netají. Zdržovati se má nejraději ve své domácnosti. Čínské přísloví praví: „Žena a slípka nemá choditi daleko od svého domova, jinak je ztracena.“ Všechny upomínky ze známosti za svobodna spálí, ať jsou to milostné dopisy, podobenky nebo dárky. Přešla jsi řeku, jsi a musíš zůstat na druhém břehu, proto spal za sebou všechny mosty!

4. Nepodceňuj maličkosti, neboť velké pády začínají malými ústupky. Buď přesvědčena, že všude ti hrozí nebezpečí, ať v lázních, na plese, či doma, i v záležitostech zcela nepatrných; ať jsou to cizí lidé nebo přátelé, které muž přivede do rodiny. I časopisy a romány mohou podrýti věrnost a stálost. Oko, které se po jiných se zálibou pase, připravuje pád. Pamatuj, že i na tebe se vztahuje slova evangelia: „Kdo pohlédne na ženu žádostivě, již zhřešil s ní v srdci svém.“

Ctnostná žena nepodá nikomu ani malíčku a je rázná od počátku jako ona Hanačka A. S., o níž vypravuje J. Vyhliďal.¹ Bylo to na konci světové války. Muž byl na vojně a ona kosila obilí u lesa. Tu kde se vzal, tu se vzal voják od zeleného kádru.

— Ste dobrý člověk nebo zlý? oslovila jej Sadilka zhurta.

— Víte co, panímámo, hned vám to řeknu: mám vás rád a proto jsem vytáhl z lesa k vám.

— Tak te, chlape, budeš se oblezovat po vdaných robách. Jenom ešče o krok bléž a vekópo tě koso v břocho, ve sodomito jeden, neznahaňbo! Marš do lesa. Jak ne, začno křečet, až všecke šandáre zalarmojo. Tož pudeš? Nevizeš přecházet stréčka Zavadila?

A zelený voják se propadl, jako by se pod ním zem slehla. Žena zvláště, je-li sama, musí být statečná jako muž a voják.

Větší síly ještě je třeba, když se jedná o muže, kterého měla kdysi ráda. Tu musí mluvit a jednat aspoň tak jako ruská Tafana,² kterou kdysi pobláznil lev petrohradské společnosti. Snívá dívka vzplanula k němu láskou, on však ji odmítl. I provdala se za dů-

¹ Vypravuje to J. Vyhliďal v knize: Ze života malých lidí, str. 26.

² V básni Alex. Sergějeviče Puškina: Evžen Oněgin.

stojníka při carském dvoře. Nyní se úlohy obrátily. Píše zas on, ale nedostává odpovědi. Přišel jí do cesty, ale setkal se s mrazivým jejím pohledem. Odpověděla tak, jak jí rozum a povinnost kázala:

*Já vdala se. Jste povinen
teď; prosím vás, se navždy vzdát.
Vím dobře: v srdci vašem jest
jak hrdost tak i přímá čest.
Já miluji vás (k čemu šálit?)
však jiný jest již mužem mým,
a toho nikdy nehradím*

Po těch slovech opustila zdrceného Oněgina. Tak mluví věrná žena. Ať srdce krvácí, ať to stojí oběti sebe větší, je nutno jednat rázně, jak svědomí a zákon Boží káže.

I Písmo staví všem ženám před oči vzor, o němž jste jistě slyšely.¹ Jest to Zuzanna, manželka Helkiášova, žena velmi krásná. Procházela se jednou za poledne v zahradě. Dva muži, kteří byli toho roku soudci lidu, ji tam přepadli a sváděli k nepočestnému skutku; i pomstou jí vyhrožovali. Ale ona řekla: „Lépe jest mi bez skutku upadnouti v ruce vaše, nežli zhřešiti před obličejem Páně.“ I vzkřikla a přivolala služebnictvo. Nešlechtní soudcové sice uprchli, křivě ji nařkli a lid uvěřil jim, odsoudil ji na smrt. Když již byla vedena na popraviště, zastal se jí moudrý Daniel a dokázal její nevinu. Docela jednoduchým způsobem. Křiví svědkové byli odděleni a měli ukázati strom, místo zlého činu. Jejich svědectví se však nesrovnávala. I byla Zuzanna se slávou propuštěna, ale nešlechtní soudci byli k smrti odsouzeni a utraceni.

Tato cudná Zuzanna, o níž věkové s obdivem vypravují a vypravovati budou (po celém katolickém světě se čte epištola o cudné Zuzanně v sobotu po III. neděli postní), byla už nesčetným manželkám příkladem a povzbuzením. Budiž i tobě, křesťanská manželko, vzorem nejdůležitější stavovské ctnosti - manželské věrnosti. Pamatuj, že Bůh tě vidí, volej o pomoc, obrať se k Bohu o přispě-

¹ Daniel 13, 23 ...

ní! Pravda vždy vyjde najevo. I když tvá věrnost nebude zapsána v knihách pro poučení věkům budoucím, jistě bude zapsána v knize života, do níž andělé zapisují naše dobré skutky.

Přísahala jsi věrnost a lásku svému muži u oltáře. On ti věří, jed by na to vzal, že jsi slibu dostála. K vůli tobě přemohl i on všechny svody. Kéž se mu můžeš vždy s klidným svědomím podívat do jeho upřímných očí! I k tomu jsi přijala milost svátostnou. Ani poklesek manželův tě neopravňuje k opaku, ba právě tenkrát ozdoba tvé věrnosti stane se lékem pro manžela. Svou věrností jej zachráníš.

*

Věrnost je pro manžele tak důležitá, že o ní mluvil papež Pius XII. při audienci snoubencům a nazval ji v oné alokuci vládkyní celého království lásky.¹

Věrnost je podle slov papežových nábožná úcta k daru, který si manželé dávají navzájem, dar sebe sama, dar svého těla, svého smýšlení, svého srdce na celý život, bez jakékoliv výhrady.

Manželé odevzdají se jeden druhému v přirozené, ale posvěcené radosti svého spojení zároveň s ušlechtilou touhou po četném potomstvu. Jest to snad už věrnost v celé své kráse? Nikoliv! Ještě nepodstoupila žádnou zkoušku.

Zkouška začíná, až překročí roky krásu a sny mládí a uberou mu něco na jeho svěžesti; až rozrůstající se rodina přitíží obtíženým ramenům otcovým a mateřství svými námahami a utrpením doléhne na matku.

Zkouška věrnosti nastane tehdy, až nucené odloučení, nepřítomnost anebo jiné delikátní okolnosti budou zavazovat k zdrželi-vému životu. Zachovají-li manželé i tehdy vážnou kázeň se srdcem odhodlaným, pak možno mluvit o věrnosti.

Až nerovnost povah vystoupí a slepá láska otevře oči a dostaví se zklamání, pak nastane pro pravou lásku zkouška věrnosti. Právě věrnost zakrývá mezery, zvláštnosti neb tvrdosti charakteru a je ochotna viděti věci společné a spojující. Věrná láska utváří mezi manžely sjednocení ducha a praktickou spolupráci.

¹ Citováno podle časopisu Na hlubinu r. 1943, č. 4.

Zkušební kámen věrnosti je v denním vzájemném odevzdávání, v ochotě a plnosti odpouštění.

Pravou lásku nezmohou ani dlouhá leta. A je to krásný pohled na úctyhodné manžele v jejich zlaté svatbě. Je v ní něco hlubšího a jemnějšího než ve svatbě mladých lidí. Padesát let šli životem v lásce, v práci a ve společné modlitbě. Stále více se poznávali, odkrývali jeden v druhém pravé poklady, pravou krásu, pravý život srdce v bázni Boží. A znovu a znóvu nacházeli, jak druhému působiti radost.

Věrnost je ve vzájemném odevzdávání srdcí. Snad jste se dožili něčeho podobného u svých rodičů a snad budete moci poskytnout jednou svým dětem podobnou podívanou.

Jistě vám všem, milé ženy, platí ona poslední slova náměštka Kristova, jako byste byly přítomny oné audienci: „Přejeme vám od Boha a svoláváme na vás milost dlouhé, bezúhonné a oblažující věrnosti a udělujeme vám z plna srdce apoštolské požehnání.“

Poslušnost

Dosavadní povinnosti manželů, láska, věrnost, zavazovaly muže i ženy. Poslušnost však týká se jenom žen. U oltáře slibovali si vzájemně lásku a věrnost, žena nadto svému muži poslušnost a poddanost.

V každé spořádané společnosti musí být hlava, jež řídí všechny ostatní údy. Tak i v této společnosti na každý den, jíž je rodina, je hlavou muž, poddanými pak žena a děti.

Tak to musí být, tak to chce i Bůh. „Pod mocí muže budeš a on bude panovati nad tebou“ (Gen. 3, 16), tak bylo řečeno první ženě, když uvěřila svůdné řeči a bohorovnosti a jedla se zapovězeného stromu. Zní to jako trest, ale není to na újmu ženy.

Muž žije více rozumem, žena citem, a cit má býti vždy poddán rozumu. Kam bychom s nezkcroceným citem dospěli? Vskutku pro mnohou ženu je pevná ruka mužova dobrodiním. Je také od přirozenosti slabší a potřebuje opory a ochrany silnějšího. „Žena potřebuje pána.“ Štěstí muže se nazývá: „Já chci.“ Štěstí ženy se jmenuje: „On chce.“

Kde tomu tak není, ale spíše naopak, je pořádek na ruby. Žena nosí kalhoty a muž sukně. Smutný a směšný pohled je na babské muže a chlapské ženy. Však také naše přísloví dí: „Nešťastný dům, kde kohout mlčí a slepice zpívá.“ Když to muž snese, vymění se úlohy, budiž; ale když je muž opravdu mužem, žena musí být tichá, mírná a poddajná. Žena svéhlavá, která muži odmlouvá, mluví a mluví, je odjakživa nešťastím v domě.

Zde ten bolavý bod mnohých žen. Není to u vás, jak kdysi bývalo, jsou různice a sváry a kde je toho příčina? V tomto bodě žena neumí poslouchat. Kdyby vyhověla muži, byl by pokoj. Ale kdosi jí poradil - asi její samoláska - že si musí postavit hlavu, aby muže napravila a je vojna hotová. Tvrdošijnost ještě muže popudí; on ustoupit nemůže a nesmí. Ani nepoznává tu ženu, jinak tak milou, laskavou a něžnou, když to nejde podle jejích výpočtů. Neprosadí-

li svou, vzdoruje, pláče, má bolení hlavy, omdlévá . . . inu, jako malé svéhlavé dítě. Nezbyvá, než ji vychovat. Snad není poražen nikdo, ale odnese to vždy láska a bez lásky je manželství pokáním. Byla to špatná rada. Muž však si vzal ideální ženu, tu nejlepší z celého světa. Nyní mu ona otevřela oči a je od ní osvobozen. Hrozná věc! Je to jako když se pohřbívají nejdražší sny.

Mnohá se vlastní škodou poučí, že to tak nejde a osvojí si včas jinou strategii, jíž slabší vítězí nad silnějším. Nejlepší však jest vzdáti se svého já, svou vůli vložit do rukou muže. Pro vdanou ženu přestává já, má splynout duševně i tělesně s mužem a tak musí i mluvit, smýšlet - za celek. Sobecké „já“ je nutno zaměnit za láskyplné „my“. Ne říkat: Já vím, já chci, já potřebuji, ale my chceme, potřebujeme. V tom tkví štěstí manželské. A to je také to nejtěžší: poznat se a zapřít sebe.

Kterýsi muž četl v jedné poučné knize o svých stavovských povinnostech; mezi jiným také, že má ženu poučovat. I rozezlil se na autora té knížky,¹ obviňoval ho, že píše, čemu nerozumí. Od které doby prý se dá žena poučovat, vždyť to už světci věděli, že ženy chtějí vládnout a musejí mít poslední slovo. Onen zkušený železničář byl asi doma malý pán, dal si vyrvat žezlo z rukou, ale tak to být nemá. Onen spisovatel má pravdu.

Žena si dá říci, přijme i poučení, ale musí se to umět. Předně, ženě se neporoučí jako služce, jest družkou, jemu jinak rovnou. Pán Bůh ženu stvořil ne z Adamovy nohy, ale z blízkosti srdce, z žebra. Tím jakoby naznačit chtěl, že není pod nohou muže postavena, ale že má být milována. A když se s láskou poroučí, tu se i rozkaz přijme, zvláště když se jeho vykonání blahovolně posoudí a aspoň nějakým slovem uznání odmění.

Dobré slovo je jediná odměna za práci ženy i dětí, ale mužové to někdy ani nenahlédnou. „Ach, kdyby byl ten náš otec na nás jako na cizí,“ povzdechla si jistě nejedna rodina.

Ale nesmím zapomínat, že mluvím k ženám a to o poslušnosti. Snad uvěří aspoň Písmu. Sv. Pavel praví výslovně: „Poddány buďte jako Pánu.“ Ženy nesmějí zapomínati, že podřizují-li se i svým

¹ K. Balík. Otec.

nedokonalým mužům z lásky k Pánu Ježíši, podřizují se přímo i Božskému Spasiteli: Poddány buďtež mužům jako Pánu! Ovšem také jen v tom, co odpovídá vůli Kristově. Tím je uchráněna i její důstojnost. Žena není otrokyně, služka, ale družka.

Mrzí-li ženu ono strohé slovo: poddanost, tedy můžeme to nazvat jinak, třebaš: spoluvláda, jen když se tomu dobře rozumí. Nejde o slova, ale o věc. Jisto je, že muž je hlava, žena však je srdcem rodiny. A těžko je říci, co je víc? Nelze žít bez hlavy, ale ani bez srdce.

Chcete-li tedy: muž je rozkaz, žena je vnuknutí! Dovede-li to, pak sama řídí muže láskou, vsugeruje, vnukne mu, co si přeje. Pak je snadno poslouchat.

Když si žena osobuje přímo vládu, stává se panovačnou a nenesitelnou. „Tak chci, tak poroučím,“ tato slova stávají se neštěstím pro celou rodinu. Nejprve služebná, má-li ji - pak manžel trpí bezohlednou touhou ženy vládnout. Když dojde na muže, ten už ovšem tak nemlčí jako služka, která si stěžuje po straně, a skončí to obyčejně domácí revolucí. Toho muže nutno jen politovati. Nic není tak hbitého jak ženský jazyk, nic kousavějšího jak její výčitky, nic hroznějšího jak její zlost, a nic ošemetnějšího, jako její slzy.

Ale máme také jasné vzory.

Je jedna pohádka o dvou stařečkách, kteří velice spokojeně žili, protože stařenka měla zásadu a také se jí řídila: Co tatínek činí, všechno dobře činí. A ku podivu, vždy se osvědčila tato zlatá zásada i tenkrát, když stařeček šel prodat do města koně a vyměňoval je postupně za krávu, kozu, ovci, slípku až konečně za pytel shnilých jablek. A vždy při tom myslel na stařenku, jakou radost jí tím udělá. Dva bohatí řezníci chtěli vidět, jak ho žena přivítá a vsadili se, co se doma stane. Když však slyšeli jen pochvalu ve známé formě, užasli a zaplatili sázku v ceně páru koní.

Zkuste to také vy, milé čtenářky, a začne i vaše pohádka. Ovšem je třeba zapomenout na sebe a mít na zřeteli jen muže: Co tatínek činí, vždycky dobře činí.

Poslušnost ženy vůči muži byla kamenem úrazu mnohým, které

viděly v tom méněcennost a hanbu, a volaly proto po rovnoprávnosti. Vyvolaly celé hnutí zvané emancipační.

Mnohé požadavky tohoto emancipačního ženského hnutí byly jistě spravedlivé, jako na př. požadovati lepšího vzdělání, jež bylo do nedávna výhradou mužů, ale s onou rovnoprávností mužů i žen není to tak jednoduché. Jsou si rovni, ovšem jen v tom smyslu, že žena není nic nižšího než muž.

Nejsou si však rovni v životních úkolech. Zde se musejí doplňovat. Žena má přirozeností vykázané jiné úkoly. Vyrovnat se mužům v každém ohledu na kolbišti práce, ve sportu, ve veřejném životě, v úboru atd., je nemožnost, poblouzení a neštěstí ženy. Ženy ať jsou ženami, v tom je jejich cena, tajemnost a nepostradatelnost. Celé hnutí vychází z falešného předpokladu, že úkoly ženy jako hospodyně a matky jsou méněcenné. Právě tento stav a úkol je pro ženu nejdůstojnější a nejpřiměřenější.

Nechtějte být opicemi mužů! Buďte hrdy na to, že vás Pán Bůh učinil ženami a splňte dobře svůj úkol! Čeho je třeba pro ženy? Ne hlasovacího práva a co s tím souvisí, ale rozvinutí všech sil a hodnot. Jež jsou ženě vlastní, zkrátka, objevení ženy. Dobře doznala jedna americká žena:¹ „Více dítek a méně hlasovacího práva, ženy potřebují.“ Ať si mají i svůj spolek, jen když to spolkaření nebrání v hlavních jejich povinnostech. Především je třeba, aby byl muž a děti spokojeni. Domácnost, rodina, je jejím prvním spolkem.

Žena není nic nižšího proto, že není státníkem, snad objevitelem či vědcem jako muž. Ženy však to byly, jež ony státníky a velikány zrodily a vychovaly. Velcí mužové s láskou vzpomínají svých matek, které kladly základy k jejich velikosti. Nechtě se tedy ženy vzdělávají, aby mohly ještě lépe vychovávat velké muže a je v práci podporovat.

Žena má velké kulturní poslání, k tomu ať se jí dostane vzdělání a výchovy, ovšem ve směru jejich vloh a úkolů. Ponechejte však mužům vládu, prvenství hlavy, neboť vy přirozeným a božským zřízením máte býti Královnami - srdcí.

★

¹ Paní Backerová.

Manželská poddanost

Mluvíme-li o poslušnosti ženy, je možno mysliti také na její povinnost, jež je vyjádřena slovem: manželská poddanost. O těchto intimních věcech, jež stud přikrývá závojem mlčení, je těžko veřejně hovořiti. K vůli úplnosti však zmíníme se o nich tak jasně, jak jen dovedeme.

Muž má právo nad tělem své ženy. To právo mu dal sám Bůh. Proto rozumné užívání manželského práva není něčím nečistým, ale jest věcí záslužnou.

Žena jest povinna ve svědomí muži vyhověti. Manželský styk ji neposkvrňuje ani, když třeba největší svátek nadchází, může klidně jíti k sv. přijímání. Upevnění a posílení lásky mezi manžely, k čemu přispívá i rozumný intimní styk, je věcí bohubilou.

Ženy nemají býti nevrlymi a odmítavými ani tehdy, když je početí vyloučeno, neboť tím se zadostiučiní zas jiným cílům manželství. Byla-li by příčinou této odmítavosti zbožnost, tedy je to zbožnost falešná. Povinnost má i ve zbožnosti ženy první místo. Naproti tomu zdrželivost občasná neb i dlouhotrvající, vychází-li z obapolné touhy, jest jeň chvályhodná.

Povinnost přestává, když by se muž dopustil cizoložství, ač-li je radno sáhnouti k takovéto odvetě, dále, nemá-li užívání rozumu (v opilosti), v šestinedělí atd. S nebezpečím zdraví nikdo není k lásce vázán.

Manželské poslušnosti nesmí chyběti ani půvab ani důstojnost. Kde poměr manželů je založen na úctě, tam je to vše samozřejmé; kde však tato úcta chybí, nenahradí ji ani sebedelší poučení.

*

Kdybych měl napsati ženám něco do památníku, hledal bych nějaká silná slova, jež by byla jakoby vodítkem k štěstí a k spokojenosti v celém žití. A nenašel bych slov lepších a vodítka spolehlivějšího nad ona citovaná slova Písma: „Ženy, buďtež poddány mužům svým jako Pánu!“ Pojímejte, milé čtenářky, svůj manželský život do všech podrobností nadpřirozeně a vystačíte s tímto re-

ceptem na štěstí až do smrti. To platí ovšem pro ženy křesťanské, které mají před nevěřícími přednost v těchto jasných směrnicích.

Kdybych zas mužům měl psát do památníku - ti na to ani tak neдрží - vepsal bych staré francouzské přísloví: „Co chce žena, to chce Bůh.“ A je tomu tak, ovšem u žen zbožných, které nehledají nic než vůli Boží. Pak tedy žena chce i poslouchat, neboť to rovněž chce Bůh.

Jisto je, že muži se nemusejí snad nikdy zpovídat z neposlušnosti svých žen, ale ženy - hodně často.

Křesťanský názor na ženu

Takový je názor na ženu ve světle křesťanství, jež přece ženu povzneslo z jejího ponížení. Ale z různých stran se záměrně tvrdilo něco jiného. Uváděly se často výroky svatých Otců anebo i nesvatých církevních spisovatelů, kteří skutečně nevlídně na ženu pohlížejí, nazývajíce ji poduškou satanovou, branou do pekla atd.

To jsou však výroky soukromé, které ani zdaleka nevyjadřují smýšlení církve. Ostatně, máme-li na mysli jednotlivé ženy, kdo by to chtěl popírat? Vždyť zkáza nejlepšího bývá nejhorší. Vše nejlepší vděčíme ženám, ale i nejhorší zkáza, řekněme si to upřímně, bývá také dílem žen špatných.

Jen jediný výrok sv. Pavla, k němuž se zajisté církev zná, mohl by vzbudit údiv. Je to často citované slovo: „Žena v církvi nechť mlčí!“

Tím se tedy ženě vykazuje podřadné místo? Nikoliv. Tomu slovu je nutno dobře porozumět. Sv. Pavel měl na mysli skutečné mlčení in ecclesia - v kostele. V první církvi bylo dovoleno mluvit při bohoslužebných shromážděních všem, kdož cítili zvláštní vnuknutí. Z toho povstaly zlovyky, jimž tento organisátor prvních obcí křesťanských učinil přítrž. Prikázal ženám mlčení.

Sv. Pavel se často představuje jako nepřítel žen, ovšem neprávem. Vždyť ženy to byly, jež uvěřily jeho slovu a daly se pokřtít, když stanul po prvé na půdě Evropy ve Filipi roku 50. Obchodnice Lydia, první evropská křesťanka s několika jinými stojí jako postavy světic u bran Evropy. Její obětavosti sv. Pavel nikdy nezapomněl.

Ve svých listech všude připojuje pozdravy a uznání ženám. Uznává služby Chloë v Korintě, Phoebe v Kenchrei, jíž svěčuje list k Římanům, a ženskou péči matky Rufovy, která i jemu byla matkou. Když píše bohatému kupci Filemonovi, nezapomíná na pozdravy jeho ženě Apii. Jeho osobní stanovisko k ženám bylo tedy kladné. Nebyl misogyn, zarytý nepřítel žen.

Kdo uvedené jeho slovo - ženy ať mlčí v církvi - bere jako zákaz hodností církevních pro ženy, má ovšem také pravdu. Nechť však uváží toto: Žena sice nemůže dostoupiti úřadu kněžského, ale může se státi řeholnicí a dokonce abatyší s berlou. Křesťanství vylučuje ženy z kněžství, ale zato ženy mohou vychovati kněze. A odkud má kněz své povolání? Obyčejně od své matky, která měla srdce kněžské!

Nenechte si namluvit, že křesťanství ponížilo ženu. Poměry u pohanů, třebaš i v starém kulturním Římě přesvědčují o opaku. Tam byla žena ponížena jako pouhá hříčka rozkoše. Ubohé je postavení ženy i dnes v zemích pohanských, třebaš v Číně. V této zemi středu je žena vůči muži naprosto méněcennou. Před svatbou nesmí muž svou ženu viděti, nevěstu mu vyhledá otec podle svého vkusu. O nějakém spojení srdcí a souzvuku duší není ani řeči. Jest mu pouze prostředkem k ukojení vášně a k získání dědice. „Matko mých snů,“ tak muž ženu nazývá. Porodí-li děvče, sama se za to stydí: „Je to jen otrokyně.“ Nejednou také bývá za otrokyni prodána. Rodit syny a zas syny je tužbou každé Čínanky. Muž je úplným vládcem své ženy. Nabudou-li majetek, jest to k jeho dobru. Přivede si do domu ženu druhou anebo i více žen, aniž smí co proti tomu první žena namítati. Vzdělání, pokud se ho komu dostane, je výsadou mužů.

Milé křesťanské ženy! Kdybyste přečetly knihu Pearle Buckeové: Dobrá země - denně byste na kolenou Bohu děkovaly, že jste se narodily v zemi křesťanské a ne v Číně. A nikde byste na tom nebyly lépe než v zemích s civilisací křesťanskou.

Křesťanství povzneslo ženu a to zvláště kultem mariánským. Když Bůh ženu tak ctíl a ctíti káže, jak by ji mohl křesťan ponižovati v jejích sestrách? Právě v křesťanství má nejvyšší místo žena, neboť postavila na vrchol stvoření samého Boha. Mateřství, vlastní poslání ženy, bylo věčně krásnou idylou betlémskou obetkano nymbem a velebou takřka nadzemskou.

Naše ženy rázně odbudou všechny dnešní pohany, kteří míří na ženu jako satan v ráji na Evu.

Manželství - uměním

Když jsme pojednali o hlavních povinnostech manželky, o vlastnostech, které si má přinést jako těch všech šest p do manželství, je nutno se blíže poučiti o tomto novém životě, aby byl vskutku požehnáním, rájem, neb jak kdosi pěkně řekl, „nebeskou krůpějí, vylitou samým Stvořitelem do kalicha života na oslazení a zmírnění jeho trpkosti“.

Branou lásky a manželství se vchází do nového světa ve vlastním domově, jenž je zcela jiný než byl domov, v kterém jsme ztrávili svá dětská léta. Manželskou branou vchází se i do nového světa radosti, ale i trápení a zármutku, neboť rodinný život bývá někdy pln trní a strastí. Přijde na to, jak si to kdo umí zařídit. Ano, umění žíti je umění nejtěžší. Jako každému jinému, tak i tomuto umění: šťastně žíti v manželství, lze se naučiti; musíte být ovšem učelivé, musíte mít oči otevřené.

Mladí manželé žili po svatbě v jakémsi blahém opojení a mají za to, že jejich duše skutečně splývají v obdivuhodném souladu. Jejich život byl idylou a dny mýjely jako báseň. Po týdnech však poznávají detaily a podrobnosti, které dřív neviděli anebo je zakrývali a to muž i žena. Chvilkovým štěstím vynucená jednota minula a nyní se vrací každý jaksí do obyčejného života a obnovuje své zvyky. Oba se velmi liší.

On žil v nedostatku, ona je z rodiny, kde se nikdy nešetřilo. On miluje jistá jídla, ona horuje pro jiná. On čte dlouho do noci, ona, pilná hospodyňka, je zvyklá časně vstávat. On kouří a jí se kouř protiví. Rozpory se zvláště pocítí, když o velikonocích ona chce jej vzíti s sebou k správě Boží, on však ji provází jen posměšnou poznámkou.

Mladé manželé čeká však ještě větší překvapení a zklamání. Poznávají totiž na svých ideálech i chyby dosud nepozorované a pečlivě skrývané. Chyby skrýváme pečlivěji než peníze. Takhle to chodí. V prvních měsících manželství je manžel tichý jako berá-

nek, tlumí výbuchy zlostné povahy, i manželka úsměvem ukrývá špatnou náladu, ale náhle to propukne. On jinak dobrý člověk, brzy je zas jakoby nic, jí však to otřáslu na kolik dní. A což, když postřehne na svém manželci i neřesti; že se na př. tajně opíjí, je hazardním hráčem, anebo, což je tou nejhorší ranou, že navazuje dřívější známosti a přichází pozdě domů. Co tu činit? Dobrá rada je drahá. - Nyní musí nastoupit umění.

Když se mladí manželé vrátí ze sna do skutečnosti, musejí se přizpůsobit sobě navzájem. Nejde o to, aby manželka se úplně muži přizpůsobila a stala se jen jakoby bledým jeho snímkem. Jen třecí plochy musejí být odstraněny nebo zjemněny. I mezi rozličnými povahami je soulad duší a citů možný. Musejí se ovšem do- rozuměti.

Žena si musí uvědomit, že každý má chyby, vždyť i na slunci jsou skvrny, a že i ona má své nedostatky. Tím nesmí však trpěti láska. Kterýsi koňář byl obžalován, že prodal vadného koně. Při přelíčení takto se hájil: „Slavný soude, ukažte mně bezvadného člověka a já vám ukáži koně bez chyby.“ Soudce se zamyslel a dal koňáři za pravdu; byl osvobozen. Žádný člověk není bez chyby. Ale považte, že váš muž se svými zvláštnostmi a chybičkami může být docela roztomilý člověk. Vaše chyby vás nesmějí rozdvoujit a stále více odcizovat.

Žena si musí umět muže svou roztomilostí připoutat a vychovat si ho. Musí si ho hledět, jinak si ho budou hledět jiné. To je zvláště důležité u mladé maminky, která vidí jen své děťátko a nedbá, když muž o záležitostech domácnosti rozmlouvá dlouho na př. se služebnou. Milá manželko, radostně svého muže uvítej, když se vrací unaven a uštván z práce! Připrav mu nějaké milé překvapení, nebuď mu vyšetřujícím soudcem, ale milou společnicí. K čemu by to pak vedlo? Že by litoval svobodného stavu a snad by i vyhledával zapovězených radovánek. Tomu musí žena předejít. Její upřímná roztomilost bude neviditelnou, ale mocnou páskou, již se zmocní jeho srdce. Střeďte se zvláště prvního nevlídného pohledu, vyhýbejte se zvláště pečlivě první nepřijemnosti a ustálí se u vás tradice trvalého míru a jasné pohody.

Aby vaše rodina nebyla obrazem rozbouřeného světa, ale přístavem klidu, nesmí žena postrádat dvou vlastností: diplomacie a veselosti.

Rozumná žena dělá tu pravou politiku a to je *diplomacie*. Ano, více diplomacie v manželství! To je umění. Musí obezřele a moudře odstraňovat protivy a urovnávat půdu k důvěře a k spolupráci. Někdy stačí vhodná zdvořilůstka, moudrý včasný ústup, jindy trpělivost, nikdy však vyzývavost, a dojde se přece svého cíle. Ženy to dovedou.

Když muž uštvaný vrací se ve špatné náladě z práce a nedal nic ani na její roztomilost, podávala mu hůl a klobouk: „Tady máš mužičku, jdi na čerstvý vzduch trochu hlavu provětrat, já zatím připravím dobrou večeři.“ To byla diplomatka.

Diplomacie vyhrává; potvrzuje se to znovu a znovu ve světě, i v tom manželském.

A co ještě uvolňuje napětí a snižuje rozladění na nejmenší míru? - *Humor*, nejlepší lék, jenž dovedl zas manželský život uvést v harmonii. Nevažte na zlatých vážkách každé křivé slovo, pronesené bez zlého úmyslu. Vyrovnajte se velkodušně s lidskou slabostí! Často jedno žertovné slovo uvolní rozladění v srdečný smích. Byla to zkušená matka, která dala dceři tuto radu: „Chceš-li dobře vyjít se svým mužem, buď s ním vždy veselá.“ Tam se také snadno poslouchá, kde humor a radost přebývá. Žena trochu nemocná, při příchodu muže, broukala a sužovala jej svými vrtochy. Tu muž nasadil si klobouk se sojčím peřím a říkal: „Jak vidím, stahuje se u nás zas bouřka, odejdu raději někam, kde je pěkně jasno.“ Ta neměla této žádoucí vlastnosti a vyháněla svého muže z domácnosti. Pryč se škarohľadstvím. Vneste víc optimismu a světla do svých domácností. Humor provane žití nám, jak čistý proud nás osvěží; jedním okem se usmívá a druhé přitom slzívá. Nikdy nedere v popředí se násilně a s hrubostí, přec vládne svému okolí, leč vládá jeho nebolí.

*

Žena diplomatka vyjde s každým mužem. Udělá člověka i z to-

ho, jenž je budižkničemu a zachrání před zločiny i nezkrotného prchlivce.

Takového měla Fína.¹ Rozkatil se na souseda, chytil velký kuchyňský nůž, ale ven vyrazit nemohl: Fína ležela zády na dveřích.

Vorteli! Vortýlku! Pomysli na děti! Pro Pána Boha přece nebudeš vraždit! Nesmí z tebe být vrah.

Vzteklý muž odhodil ženu ode dveří. Padla na zem, objala jeho kolena, plakala a úpěla: Nezabíjej!

Dobrá, řičel jako býk, já ho teda nezabiju, ale musíš mně dát něco do ruky, abych to mohl roztřískat. Na padrť, na kousky!

Vstala se země a podala mu snůšku talířů.

Tu máš! Roztřískej to na kousíčky, můj zlatej chlapečku. Prásk, pác ho! Pác ho! Střepy litaly po světnici jako krupobití. Potom mu Fína podala porculánovou konvici, dostala to k svatbě darem, všechno roztřískal na padrť. Na zemi bylo bílo střepů.

Tu máš, volala na něho Fína dál. Tu máš, jen když nebudeš vrahem, roztluč to, a podala mu pivní příbor, šest sklenic se skleněným džbánkem. Cák ho! Prásk ho! Všecko to roztřískal. Fína plakala.

Ještě něco?, tázala se vzlykajíc. Když přikývl, podala mu hrnec s nakládáním masem v octované šťávě. Už mu nemohla podat nic více. Raději by byla, aby muž celý domek rozházel, nežli aby se z něho stal vrah.

Jaká to byla dobrá žena! Najednou si to uvědomil. Ruce mu ochromly. - Dívá se na ni, jeho pohled stával se něžnějším, sevřel ji do náruče a líbal, protože ho vysvobodila z ďáblových osidel: Fína to s ním uměla a proto byla svému muži andělem strážným.

Z á j e m

V umění manželském velkou roli hrá obzvláště jeden činitel, a to je zájem. Žena se má zajímat o vše, co se týká muže, tedy především o jeho práci. Musí býti i zde mužovou pomocnicí.

Manželství je úkol ve dvou, je pracovní společenství. Jednota na tomto poli práce a denních starostí zajistí a utvrdí zásadní jednotu duší. Zkušenost to potvrzuje.

Která manželství bývají nejšťastnější? Rodiny malých živnostníků a rolníků, tedy tam, kde žena pracuje spolu s mužem. On oře, ona sází brambory, on kosí, ona odbírá, on sváží, ona doma skládá. Tak jde práce a lopota ruku v ruce. Zájem mužův jest i jejím zájmem.

Podobně i v řemesle a v obchodě. Zákazníci přicházejí do domu, dělají objednávky u paní mistrové; pomáhá doma mužovi a snad i děti. Tak je živnost společným zaměstnáním celé rodiny.

Všude ovšem tomu tak být nemůže, ač znám i rodinu vynikajícího advokáta, kde celá rodina dělá obhajoby a žaloby, jako u krejčího všichni šijí. Manželka řídí vaření, dělá domácnost a co chvíle zaskočí do kanceláře, ba skládá muži i obhajovací řeči. Tak jsou všichni spjati jedním zájmem.

Když muž odchází z domu do práce nebo do kanceláře a žena ho nevidí pracovat, tu je hůře býti jeho všestrannou pomocnicí. Ale i tehdy to jde. V muži najde svého učitele, který ji rád do všeho zasvětil a ona může mu býti i bez odborného vzdělání dobrou pomocnicí. Svým vrozeným citem posoudí každou věc spravedlivěji a stane se jeho rádkyní. Jakmile muž pozná, že ho žena chápe, že s ním sdílí všechny jeho záměry a trampoty, bude nadšen a nebude vyhledávat přátel jinde.

Žena dovede snahy mužovy pozvednout neb utlumit. I toto, bohužel, se přihází. Mladý muž, který vynikal jako veřejný pracovník, oslňoval jako řečník, od té doby, co se oženil, jako by ufal, není o něm ani slyšet. Žena podlomila jeho vynikající schopnosti.

Nepochopila ho. Jeho manželství bylo omylem. Aby měl pokoj, nechal všeho. Příbuznost snah a zájmů je předpoklad šťastného manželství. Je neštěstí, když manželé svým společenským postavením a předběžným vzděláním jsou příliš od sebe vzdáleni. Jaké pak porozumění může mít služebná pro snahy profesora? Jak může být šťasten talentovaný učenec, když najde doma ženu kolem haldy roztrhaných ponožek a doví se málo laskavým tónem, to že je důležitější než celé jeho pokusy. Do této kategorie patří také ty, které myslí jen na svou parádu, mají zájem o čaje, návštěvy a vytahují peníze z kapsy manželovy, byť se nalézal v sebe tíživějších nesnázích finančních.

Naproti tomu je tolik žen, které pomohly k slavnému jménu svým mužům, ač svět jejich jmen nezná. Všichni velcí lidé téměř měli dokonalé ženy, neboť ony zdvojily jejich síly. Slavný vynálezce Galvani byl právě svou ženou uveden na cestu svých vynálezů. Ona ho upozornila na účinek pitevního nože vůči žabí noze, položené blíž elektrického přístroje. Žena Lavoisierova pomáhala svému choti při studiích a dělala mu tabulky pro jeho spis „Prvky“.

Dojemný je případ přírodopytce Hubera v Ženevě, jenž byl slepý od svého sedmnáctého roku. Přesto však vynikl v onom oboru vědeckém, který právě vyžaduje bystrého pozorování a zraku. Pracoval očima své ženy jako vlastníma. Doznal dokonce, že by ani nebyl šťasten, kdyby nabyl znovu zraku: „Ani bych byl nevěděl, co lásky může zakusit člověk v mém postavení a moje žena je mně stále mladou, svěží a hezkou.“ Huberův spis „O včelách“ považuje se za dílo mistrovské. Každému, kdo jej čte, se zdá, že jej psal člověk obdařený neobyčejně bystrým zrakem a nikoliv muž stížený po pětadvacet let slepotou.

Žena sílí muže v nesnázích a trampotách. Dějepisec francouzský a státník Guizot, jsa pronásledován svými politickými nepřáteli, vyhledával útěchu v něžné lásce své ženy a ve slunečním svitu své domácnosti. Ona mu rozuměla a to ho blažilo. Muž touží po štěstí úplnějším a něžnějším než mu mohou poskytnout triumfy ve veřejném životě.

Podobnou ženu - pomocnici měl i anglický filosof John Stuart

Mill. Její památce věnoval svůj spis „O svobodě“ a to těmito slovy: „Milované a bolestně pohřešované ženě, která mně vnukla vše, co jest nejlepšího v mých spisech; přítelkyni i ženě, jejíž šlechetný smysl pro právo a pravdu býval mně nejlepším povzbuzením a jejíž souhlas býval mou nejkrásnější odměnou, věnuji tuto knihu.“

Není pochyby, že vynikající mužové byli proto velcí, že měli velké ženy. Tak kéž dopomohou i české ženy našemu národu k velkým mužům! - Ne rozdvojit, ale zdvojit síly svých manželů, které vám Pán svěřil. Svým zájmem, porozuměním a vnímavou lahodnou povahou zaplašíte jejich podrážděnost, únavu a posílíte je k nadlidským úkolům.

Projevujte zájem pro všechny snahy i libůstky svých mužů! Každý už má svého koníčka. Jeden sbírá kameny, jiný známky, jiný zas je fanoušek sportu nebo miluje hon a má zálibu ve psech. Hledte mu být pomocníci i na tomto poli, snad právě to vám otevře jeho srdce dokořán.

*

Zmínili jsme se, že na venkově je víc předpokladů pro šťastné manželství a to svým zájmovým společenstvím. Kdo by to popíral? Už z tohoto stanoviska nelze schvalovati útek z venkova do měst a zvláště nutno zrazovati od sňatků venkovských dcerek za „pány“ z města, neboť zájmová sféra je velmi vzdálená. Venkov, kde se člověk zrodí a je vychován, poskytne tolik výhod pro tělo i pro duši. Už starý římský básník Virgil volal: „Rolníci byli by příliš šťastni, kdyby poznali své štěstí!“

Je pravda, pracují namáhavě, pracovní doba je neomezená. mzdy nedostávají, ale mají volnost a kořeny v rodné půdě. Jedna selka zvolala: „Můj muž v tomto okamžiku vyorává půdu, kterou po staletí orali jeho předkové, a já zas se služebnými řídím chlév a dvůr.“ To může naplnit opravdovou hrdostí.

Venkov rolníkovi skýtá hojnost hmotných výhod. Čistý vzduch, zdravý tělocvik, volnost a svoboda, to jsou výhody, jichž mu měšťan právem závidí. Venkovský člověk musí se lopotit, ale hladu nikdy nemá. Když na všechny trhne, půda ho vždycky uživí a ta jistota už něco v dnešních dobách znamená.

Jaké to výhody i pro zdraví duše! Žena je vzdálena nezdravých zábav, divadel, biografů, světských schůzek a nebezpečných styků. Na venkově ji nepronásleduje etiketa; požívá pravé volnosti. Ve městech tisíce zábav odvádí v neděli ženu od služeb Božích, ale pro venkovskou ženu je největší událostí kostel. Je blíž přírodě, tedy i Bohu a nikdo jí ho ze srdce nevyrvé. Venkován bez náboženství je člověk na scestí.

Je pravda, že na selský stav dolehla po této válce velká mizerie z nedostatku pracovních sil. Byli zvyklí mít všechno ve vzorném pořádku, včas obděláno, ale sami na vše nestačí. Pohled na jinou třídu lidskou, jíž se právě lépe daří, zvýší duševní trýzeň zemědělce tak, že černé myšlenky o konci stavu zemědělského zbavují ho rovnováhy.

Tu musí žena, pevně zakotvená ve víře, svého muže z těch myšlenek vytrhnouti a povzbudit. Když jsme přijali dobré z rukou Božích, zdaž bychom neměli snést nějakou zkoušku? Bude zase lépe, jen co se poměry upraví. Bez chleba lidstvo být nemůže. Pojďme se pomodlit za osvětlení. Uděláme, co můžeme a ostatní, Pánu Bohu poručeno.

Kdo může takové řeči odolat? Kdo může co namítat? Bůh nepouští. Ona krize je jen výzvou Boží k větší horlivosti. Stav selský byl, je a bude vždy. Se špatnou by se potázal, kdo by utíkal ze statků.

Kdo to vše uváží, měl by ještě naříkat na velkou dřinu? Buď šťastna, ženo venkovská, a uť hned od malička své děti: „Až já bude velká, bude ze mne selka!“

Podobně bychom mohli poukazovati na výhody manželství drobných obchodníků, živnostníků, spjatých každodenními ustavičnými zájmy. Celá rodina se snadno zaměstná, v obchodě je práce pro velké i malé; živnost se také dědí z otce na syna po kolik generací. Střední stav je základ a páteř státu. I tato manželství bývají pevná a šťastná.

Byl to právě malý živnostník, který se mně svěřoval se soukromými záležitostmi a mluvě o ženě, pronesl tato prostá, upřímná slova, ač neměl ani tušení, že by se mohla donést k jejímu sluchu:

„Svou ženu bych nedal ani za milion, třebaš bych ho potřeboval.“

Může být větší chvály? Jak mnohá z vás, milé ženy, by ráda slyšela z úst svého manžela podobná slova! Snad je slyší, ale jen jako lichotku. Váš opravdový zájem, který chcete projevovat i v budoucnu o něho, o jeho práci a rodinu - vynese vám opravdové uznání.

Ženský jazyk

Příčinou nejčastějších a snad i nejhorších chybiček žen je jejich jazyček. Nejčastějších, neboť nejtěžší je ovládnouti jazyk, nepochybiti v řeči. Ukažte mně takového člověka, a nazvu ho dokonalým, neboť už sv. Jakub (3, 2) praví ve své epistoletě: „Kdo nehřeší jazykem, je dokonalý.“ A nejhorších, neboť všechno zlé odtud pochází.

Už moudrý pohádkář Aesop to řekl: „Nejlepší a nejhorší věci na světě je jazyk.“ Tím chtěl říci, že nejhorší je ten, kdo daru jazyka zneužívá.

Mluví se sice hlavně o ženském jazyčku, ale neprávem. I muži jsou zde stejně křehcí. Jest mnoho mužů, kteří jsou v tomto ohledu ženami. Kdo víc uráží Boha řečí, rouháním, braním jména Božího nadarmo, neslušnými řečmi? Jistě ne zbožné pokolení ženské. Obojí rod, muži i ženy zneužívají jazyka přiměřeně své síle. Mužský jazyk je jak meč, kdežto jazyk ženy podobá se jehle. Ovšem není nesnadno uhádnouti, která smrt je horší; zda ranou mečem anebo, je-li oběť ubodána nesčítaným bodáním špendlíkem. Zdá se, že silný, ale neobratný muž se v tomto ohledu ženě nevyrovná ani neubrání. Tu zkušenost už udělal stryk Vajda ze Slezska, který leccos prozradil v novinách na svou Maryjanu: „Žadny šlajfíř tak žadny meč něnaostří, jak je ostrý ten robsky jazyk. V tym musí byt elektrika, že to tak jezdi.“ A dovolává se svědectví všech ženatých: „No šak to znatě, esli stě ženaty, jak to roby umňa. Konca se nědočkatě a odmluvat něsmite.“

Málo platno to popírat nebo výmlouvat, tato příhana už ženám zůstane. Hleďme raději seznati kořen choroby, abychom mohli poraditi vhodný lék. Nuže, důvod je asi v tom, že příležitost dělá zloděje. Muž je zaměstnán, zabývá se vážnými věcmi, zatím co žena najde při své práci chvíli, aby odběhla k sousedce. A o čem se tam obyčejně hovoří? Záležitost je brzy vyřízena a pak se kritikuje. Řeč přechází s osoby na osobu. Každá pak k tomu přidá ně-

jaké vtípné slovo, aby zpráva vypadala zajímavější. A pomluvy vůči hledě rostou. Odpravují se tak i osoby nejctihodnější, ano i sami manželé. Tak se drbe v kuchyni při zašívání punčoch, při besedách a v salonech při čaji. Jako by se ty tetičky nebo paničky chtěly obohatit ctí, jež jiným berou. Ovšem i schopnost mluvit je dar Boží, jehož ženě přijde tolik vhod zvláště při výchově dětí. Kolik to slov musí říci, aby aspoň některé se ujalo.

Nelze se dost vyhýbat klavetnicím, jimž působí zvláštní rozkoš popuditi proti sobě pokojné lidi, přátele, rozdvojiti rodiny, ano i manžely. Přijdou s úsměvem, v ústech med, v srdci jed a vymámí kdejaké tajemství. Žena si jim postěžuje, že muž ji nechává vždy v neděli všechno poklizení dobytka a sám jde do hospody. Podpíchnou ji ještě, vyloučí nějaké trpčí slovo proti muži a už spěchají počíhat na něho, až půjde z hospody. Za čerstva mu sdělují, jak si žena na něho stýskala. Tak vyvolávají mrzutosti. Není-li hned křik, aspoň trpkost v srdci mužově zůstane. Zavírejte dveře před klavetnicemi, odhánějte je od svých prahů, nepopřávejte jim sluchu! Netrpte, aby vaši hosté se nešetřně dotýkali cti nepřítomných. Sv. Augustin umístil nápis ve své jídelně, aby každý stoluující si ho všiml:

„Kdo ostrím slov rád nepřítomných ohlodává žití, ten věz, já u stolu že svého nežádám ho mítí.“

Dejte to všem podobně na srozuměnou. „Mnoho mluvení není bez hloupostí,“ se říká. Některé ženy řeknou vše, co vědí, a prozradí i věci, které by měly zůstat utajeny. Známkou pravé lásky však je mlčení.

Když se v manželství něco strhne, ať bouře nebo jen přeháňka, a všechno je zas dobře, žena rychle se svěčí své nejdůvěrnější přítelkyni - jen jí jediné a to zcela důvěrně - proč má ty nové šaty, to že na usmíření jí muž koupil, a zakrátko už to muž vycítí z významných narážek svých přátel. Domácnost je záležitostí čistě rodinnou. Jak to u vás říkáte? Co se doma uvaří, to se doma sní. Nic nevynášet z domu, byl to bylo něco sebe těžšího.

S cizími lidmi važte slova. Žádné zbytečné povídání. Všechnu svou roztomilost uchovejte pro rozmluvy s mužem. Když se vrátí

domů, vypravujte mu o dětech a co se za celý den sběhlo, dotazujte se ho na jeho práce, zdraví a manžel bude nadšen, neboť ženský jazyk, je-li prost jedu, je tak milý a příjemný.

Ať se jen o vás co nejméně ve společnosti a jinde mluví a snad ani neví. Kterýsi státník prohlásil: „Nejšťastnější země je ta, o níž se neví.“ Totéž platí o ženě. Nejšťastnější budete, když se o vás venku nebude mluvit, ba ani vědět.

Neukázněný jazyk je třeba držeti na uzdě. Mlčelivost je křesťanská ctnost a na ženě je tak krásná. Kéž naše ženy následují svůj vznešený vzor, Marii Pannu! Nevykládala o svých zkouškách ani úzkostech, nesdělovala se se svou útěchou ani se zázraky, které se dály v ní a kolem ní, ale „všechny ty věci uchovávala v srdci svém“ (Lukáš 2, 51). Jen Bohu na modlitbách vše svěřovala a v evangeliu vůči jiným pronesla pouze tři věty.

Z mnohomluvných žen nejobávanější typ je žena hašteřivá. Odporuje ze zásady. Ať muž řekne, co řekne, vždycky contra. Jemu se zdá, že je zima, ona tvrdí, že je teplo. On si zamiluje jedno jídlo, ona ho nemůže ani vidět. On dává přednost vínu, ona zas chce limonádu, ale hned by ji ta záliba opustila, kdyby ji k tomu nutil. To duch odporu je v ní. „Ty bys mohla být oposičním poslancem,“ říkal své ženě klidný manžel. Nic jí nebylo vhod a udělal-li co kvůli, aspoň broukala. Snad to souvisí s chorobou. Ale že by všechny byly nemocné? Svatý farář arský Jan Vianney dával hádanku: „V kterém měsíci se žena nejméně hádá?“ A dodával: „V únoru, neboť má jen dvacetosm dní.“

Zle je, hašteří-li se žena jen doma, hůře je, křičí-li před veřejností. Jistý muž vzpomínal, jak se časy mění: „Před svatbou mluvil jsem já a ona poslouchala, po svatbě mluvila ona a já jsem poslouchal, a dnes, po deseti letech mluví ona a poslouchají sousedé.“ Tak se časy mění a lidé v nich.

Hašteří se povahy panovačné, které chtějí prosadit vždy jen svou vůli - svůj názor. Jsou to ženy, které si neodvykly fikat: Já, já, na což sňatkem už ztratily právo. Projeví se to brzy po svatbě. Na svatební cestě při obědě poznamená muž: „Ty sluky jsou dobře připraveny.“ - „Ale to nejsou sluky, je to kvíčala.“ - „Sluky to

jsou, drahoušku.“ - „Ale když já to vím, že to jsou kvíčaly.“ Každý stál na svém, ale byli ještě dost rozumní, že o tom přestali mluvit. O výročí svatby vzpomíná muž co bylo před rokem: „Tam jsme měli ty dobré sluky.“ - „Ale kvíčaly to byly, ty . . .“ a už zas byli v sobě. Nejlépe je nedotýkati se sporného předmětu. Což však, když je sporný každý předmět, jenž není ženě po chuti?

„Jak milý je hlas vaší paní, když o něco prosí!“ zavelebil host.

„Ale měl byste ji slyšet, když se jí odepře, oč prosí.“ Když vše jde ženušce po chuti, pak je dobře, ale běda, jestli manžel nepovolí. Kde je tu poslušnost? Na jiném místě jsme se přesvědčovali dlouze o její nutnosti. Jestli s úspěchem, tedy tato kapitola pro naše ženy neplatí.

Než hašteřivé bývají i babičky a tchyně. Nemyslím ty časté výměny názorů s dědečkem, to je snad jen projev lásky, ale horší je, když se matka míchá mezi mladé manžely. Nemůže slyšet, jako třebaš ta, kterou mám na mysli, když zeť mluví nepravdu. (Jí se to tak zdá.) Vmísí se do rozpravy a je zle. Mladí se do večera porovnají a ona chodí zamračená kolik dní. A marná jsou všechna ta dobrá předsevzetí, že se mezi mladé míchat nebude.

V jednom časopise¹ byly také odsuzovány hašteřivé ženy. Ale tu jedna se jich zastala a dupla si na redakci: „Ano, jsou hádavé ženy, ale kdo je vinen? Většinou muž. Nezastane se jí proti své sestře a otcí. Poroučeli jí všichni, jak co má dělat a ona z toho na konec onemocněla. Když byla na několik let neschopna práce, manžel se přidal k zdravým a byla jim ničím. Nikdo s ní necítil, nikdo jí nevěřil. I není divu, že z tiché dívky stala se nervosní a hádavá žena. Bohužel, bývá tomu tak v jednotlivých případech, zvláště je-li nevěsta chudá. Neudělá krok dobře. Jestli mlčí, je hloupá, když se brání, je hubatá a zlá, zkrátka, jedné dobré vlastnosti nemá. Kdo se pak diví, že se konec konců zatvrdí i na muže. Je těžko pak žádati od ní nějakou něžnost.“

To všechno uznávám, ale nikdo neupře, že bývá chudák i muž. Kde je hádavá, zlá žena, jsou pohoršlivé výstupy na denním pořádku. Jak hodná a mírná žena je muži i rodině požeňmáním - tak

¹ Hospodář, rok 1940.

opak je neštěstím. - Není pak mnohdy divu, když pro hlouposti, často i proto, že muž udělá si sám práci, která patřila ženě a žena spílá mu za to těmi nejhrošími nadávkami, dojde i se strany vydrážděného muže k poslednímu - k ranám. - Ale i tehdy je bití ženy odsouzení hodné - a myslím, že při troše dobré vůli mezi katolickými manžely nikdy nemá k tak dramatickým koncům dojít.

Poněvadž jazýček mají všechny, a jak známo, dokonalý není žádný, nýbrž jen k dokonalosti spějeme, zajisté mnohým prospěje několik dobře míněných rad.

Nepomůže jen odhaliti nemoc, když se nepodá lék. Na zlý jazyk je jeden radikální prostředek a tím je dobrota srdce. Více dobroty je třeba. Čím srdce přetéká, tím ústa oplývají. Z plnosti srdce mluví ústa. Všechny tyto nemoci pocházejí od srdce. Budě-li srdce uzdraveno - naplněno dobrotou a láskou - bude i řeč milá a sladká jako med. Odstraňme z duše všechnu hořkost, všechnen jed. Učme se od Božského Srdce tichosti, pokoře a lásce. Zbožnost je na vše užitečná a zejména, pokud jde o ženu. Proč máme myslet jen na skličující události, hledme, jak je ten svět krásný, dívejme se na hodné lidi, kolik je jich ještě dnes. Nepodezírejme stále jen ze zloby a klamu všechny kolem sebe. Mysleme na dobrodiní, jichž se nám od jiných dostalo, a nebudeme chodit tak zachmuřeni a nabiti výbušnými látkami. Zazpívejme si veselou písničku! Udělejte někomu radost a budete mítí sami ještě větší. Radost je nejlepší pomocník. A nestojí víc než zármutek. Když nás potká neštěstí, vzpomeňme si, že jiní jsou ještě víc postiženi. Není už v tom kús útěchy? Důvěřujme si, že něco dovedeme; jen škarohlídové mají stále smůlu. A když je vskutku zle, může být lépe. Důvěřujme sobě a Bohu! Jsme přece všichni stvořeni pro radost, pro štěstí věčné. Tíži ze svého svědomí sejměme svátostným vyznáním. Kdo má klidně svědomí, může být šťasten a spokojen. A tím ať ústa naše oplývají! Nenaučili-li jsme se tomu umění radostné oběti dřív, není ještě pozdě.

Znám ještě jiné osvědčené rady. Je to především zázračná voda. Poradil to rozhárané ženě jeden pan farář a byla mu za to velmi vděčna. Když muž se s ní hádal a jí plísnil, měla vzítí do úst oně

vody a nechat ji tak dlouho, až se oteplí. Zatím se měla pomodlit potichu za muže Otčenáš. Poslechla, a ku podivu, muž se uklidnil velmi brzy. Zakrátko měla pokoj. Když přišla jiným pro tu zázračnou vodu, řekl jí: „Máte jí doma dost ve studni, ale vaše tichost je tím zázračným lékem.“

Jiní manželé, kteří se po leta ještě ani jednou nehádali, prozradili své tajemství. Udělali si totiž v den svatby smlouvu, že se budou hádat jen v pondělí. Když někdy už se stahovaly mraky na nebi rodinném a jeden už chtěl spustiti, upozornil ho druhý: „Pozor, dnes není pondělí.“ A když přišel pondělek, řekli si: „Celý týden jsme žili v klidu, byli bychom hloupí, abychom si kazili tento den nějakými hádkami.“ Ta věc ostatně byla už dávno zapomenuta a odpuštěna.

Milé ženy, užijte i vy těchto fortelů a zkrotíte zlého ducha sváru a hádek.

*

Poněvadž příklady táhnou, připojíme dva, aby si mohla každá žena vybrat. Vezme-li si z nich poučení, zaručeně bude mít vrch.

Ten první je ze Slezska.

Tak dva bezdětní manželé, kterým se dobře vedlo, chodili spolu občas v neděli do sousední vesnice na víno. Přicházeli usměvaví, a velmi hezky oblečení. On s pečlivě upraveným vouskem, ona červená s důlky ve tvářích a na bradě.

Sedávali v malé světničce za šenkovnou. Chvíli seděli a bavili se v nejlepší shodě. Ale najednou si muž začal tahat a kroutit vousy a tu žena seděla jak kuřička ustrašená, v očekávání věcí příštích. A my jsme už také věděli všichni, až si ta vousiska natahá a nakrouť, co přijde.

Najednou napřáhl ruce a „lisk“ - „lisk“ svoji milou robku s každé strany, až se rozpálila jako růžička. A teď - napřáhl znovu ruce a - „robo, daj mi huby.“ A ona ho musila chuděra za ty lípance políbit, on ji políbil též a zase „lisk“ - „lisk“.

Konečně ještě jednou popotáhne vousiska, uklidněný usedá na pohovku, dává ženě nalít nejlepšího vína a po hodné chvíli jdou zas spolu v nejlepší shodě domů.

Jednou se oně ženy ptala hostinská, proč ten její muž je takový, ale milá robka nedala na něho dopustit, chválila ho a hájila, za to prý on chudák nemůže, když ho to chytí. To prý když si začne tak kroutit ty vousy, ale jak si je přestane tahat, je z něho největší dobrák.

Která z vás by to tak dokázala? Má-li svého muže ráda, hledá a najde pro jeho chyby vždy omluvu. Teta Gajdka, co o ní rovněž ona hostinská¹ vypravuje, to hezky vystihla, když se ostatní ženy divily, že si nikdy nestěžuje a nenadáva na muže, který ji opustil:

„Eli kerá vitě, čemu nosi na sobě zašteru?“ Nevěděla žádná. A tož teta se na svoju zástěru podívá a říká: „Temu nosi roba zašteru, aby němu zastírala chyby a viny svojeho chlopa.“

Nosíš, milá ženo, také zástěru. Buď si také vědoma jejího hlubšího významu.

*

Druhý příklad je od zdola, až někde z Alp. To zas spisovatel K. Waggerl popisuje úděl a ctnosti tamějších matek.

Z Jakuba se najednou stal takový prchlivec, jak ho Marie nikdy neznala. Slova mu říci nesměla. Hauzírem byl, ale přenosný krámk leží pod postelí. Nejde do světa, jen do hospody. A slova mu říct nesmí. Ani že se cítí matkou prvního dítěte. Když k půlnoci přicházel domů, vidí ženu, jak dosud sedí v kuchyni. „Copak musí tu sedět a čučet na dveře? Copak potřebuje vidět, jak nemůže za sebou on najít kliku? A teď dokonce ještě klade talíře na stůl. A ona ještě nalévá polévku.“

„Tu máš večeri,“ šeptá. „Nebudeš jíst?“

Byla odbyta a mlčí.

Na druhý večer si vymyslíla něco jiného. Napekla koláčků, jež měl Jakub rád, z bramborového těsta a sýra. Řekla si, že bude sice v posteli, když Jakub přijde, ale najde na stole plnou mísu. Přišel, koláčky našel, a dal je sežrat psovi, vrchovatou mísu, kousek po kousku, před očima své ženy. A když Nero nemohl, protože toho doopravdy měl až po krk, Jakub se ďábelsky chechtal. „Ani tobě to nechutná?“ Hůř jí bylo, než když ji bil.

¹ Ludmila Horká v knize Doma. Praha 1948.

Tak dělal Jakub nějaký čas, vymýšlel na zlost, kde co mohl. Která z vás by to sekýrování snášela? Ale Marie mlčela až vyhrála.

Nátura, hloupá nátura po otci starém Jakobovi, který také se do něčeho zasekl jak sekyra do špalku, zas se změnila - s příchodem dítky. Manžel byl také jako znovuzrozen. Nejšťastnější a nejněžnější manžel.

Inu, žena musí umět čekat, trpělivě čekat a - mlčet.

Přecitlivělost

Žena je citlivější než muž. To vyplývá již samo sebou z jejího jemnějšího organismu. Někdy však je až chorobně citlivá. Přecitlivělost a malichernost jsou obvyklé ženské chyby a mívají je i ty, které jsou prosty všech jiných.

Maličkost je rozčilí, stále se cítí uraženy, špatně vykládají, co jiní dělají a nedělají. Všude vidí nedostatek obledů, ve všem hledají zlou vůli. Takové ženy jsou svým mužům velkým křížem. Muž sice už ví, že žena nejsou housle, aby pohráv nechal je ležeti, ale přece ani se nenadá a rozčilení se dostaví. Dost malá poznámka, že mu dnes oběd jaksi nechutná, a je zle; žena vidí v tom zneuznání své práce. Jindy pro knoflík je oheň na střeše; vyčítá, že nemůže mít oči všude. Nejčastěji se něco strhne pro peníze. „Ještě je to málo?“ uleví si muž a myslí na drahotu, ona však to bere jako výtku nehospodárnosti. Někdy ho zahrne výčitkami, jindy zas se dělá lhostejnou ke všemu, neodpovídá na jeho otázky, nezajímá se o domácnost, o zdraví; ba i život je jí lhostejný.

Taková přecitlivělost zabíhá do hysterie. Toto je už opravdová nemoc, dnes bohužel tak rozšířená. Je to vybočení v těžkých případech života. Poznává se podle zřejmého nepoměru mezi příčinou a reakcí. „Ach, moje nervy!“ Někdy nepomůže ani studený obkládek, přiložený na hlavu. Hysterické osoby chtějí být stále středem pozornosti a zájmu. Točí se jen kol svého já. Tak se jeví ona chorobná přecitlivělost, provázená náhlými změnami fyziologickými.

Muž se vrací uštván z práce domů, chce jen klid a zatím ho vítá

žena: „Ty se ani nezeptáš, jak je mi - jsem-li zdravá atd. Ach, ti muži. Sami jsou zdraví a nemyslí na svou nemocnou ženu!“

Jiná žena nesnese, když muž navštíví v neděli svého otce, jenž ho dal vystudovat, dopomohl mu k úřadu. Chodí tam jen tajně. Když se to žena přece doví, dělá jak smyslů zbavená. A přece je to osoba jinak dobrá a zbožná.

Ubohý manžel ženě nikdy nevyhoví. Zažertuje a musí slyšet, že nic nebere vážně; je zamlklý, už ho žena přestala těšit, myslí na jinou... Je to velké soužení v rodině. Tu je třeba trpělivosti a zas trpělivosti. Dojde-li však, nastanou hádky a často muž jde hledat útěchu opravdu k jiné ženě nebo se utíká k alkoholu.

K útěše ženám budiž řečeno, že jsou i hysteričtí mužové. Velký podnikatel po nějakém nezdaru padne do peřin a pláče jako malé dítě. I děti trpí hysterií, před školou nemohou jít anebo vrhnou. Děti z toho vyrostou, u dospělých však se těžko dá hysterie vyléčit.

Jediným lékem je poznání výstřednosti a jejích následků. Žena musí nahlédnout, že takovým počínáním ztratí vážnost a úctu a že by si skutečně mohla muže odcizit. Je tu také obava o děti, aby nepropadly záchvatům hysterie, a to snad zapůsobí, že konečně vyjde ze začarovaného kruhu svého já, zapomene na sebe a bude se obětovat pro jiné. Nervy nemusejí a nesmějí býti našimi pány.

Pro moudrou a křesťanskou ženu není žádné slabosti vůle, jíž by musela propadnout. Jsou choroby, které s lékařem těla léčí i lékař duchovní a toho druhu je přecitlivělost a hysterie. Pokora a tichost, velká linie sebezáporu, tedy snaha o nabytí solidních křesťanských ctností jsou snad jedinými působícími prostředky.

Domov - svět ženy

„Je rozkošná žena, ale žádná hospodyně,“ těmi slovy podal kdosi obraz své nové příbuzné. To nevěstí pro budoucnost nic dobrého. Rozkoš přejde, ale špatná hospodyně zůstane. Tam nebude štěstí domovem, muž se odcizí, najde brzy cestu do hospody, žena bude nešťastna a půjde to u nich od deseti k pěti. Neschopnost ženy, snad i lenost, nezájem o domov, vede nutně k úpadku.

Domácnost je svět ženy. Tu musí být královnou. S opravdovým zájmem a vkusem má zařídit, byť chudý dům jako místo pokoje a radosti. To vše stojí ustavičnou prací, kterou ani nikdo nevidí a nedocení. Žena lenivá a nedbalá, marnotratná nebo lakomá je neštěstím pro domácnost. Jedno s druhým souvisí a někde se to pak projeví. Nemá chuti do zašívání, kupuje stále nové šaty a prádlo, ale kde na to vzít? Šetří se na tom, co se nevidí a tak tam není téměř košil, jen když navenek je přepych. Neumí-li žena nic ušít a udělat, na vše si musí jednat, a zas není rovnováhy. Sotva vezme do ruky jehlu, už odpočívá a listuje v časopise. Pozdě se vstává, práce se odkládá a k večeru načpak už postel stlát? Budu se muži líbit v takové domácnosti, bude tam rád spěchat?

Mezi sedmi p dobré nevěsty má zaujímat přední místo: pořádná, smysl pro pořádek a vše co s tím souvisí. Bohužel dívky dnes nejsou k tomu dosti vedeny a připraveny. Jak zaměstnankyně někde v závodě anebo studentka, kterou matka k domácím pracem nepřidrhuje, má najednou všechno v domácnosti umět a s láskou udržovat v nejlepším pořádku?

A přece je to tak důležité. „Dům můj je můj svět,“ tato slova pěkně vyšitá má jedna žena za rámečkem stále před očima. Tak má smýšlet každá žena a vládnout ve svém domově jako Pán Bůh ve světě, aby byl krásný vzhled na ten její svět.

Musí být od časného rána v pilné práci, jinak pak nějaká práce zůstane stát. Ať je čisto ve světnici, zdi bílé, vše na svém místě, snad nějaká květinka ve váze a oko s radostí spočine na takovém

útulném domově. Šetrná hospodyňka za málo peněz co nejvíc nakoupí, vše zužitkuje, dovede si odepřít zbytečnosti a přece je jídlo chutné a syté. Přesná žena je vždy včas hotova s obědem. Muž vítá veselé oko a provází povzbuzující slovo. Děti čisté, způsobné, to vše poutá muže růžovou stuhou k rodině. Ať žena pokud možno ušetří muže starostí o domácnost. V útulném domově, kde sálá příjemné teplo lásky a důvěry, je pro všechny hledaným místem osvěžení, tam odstupují od muže veškeré starosti. Když kamarádi se divili, že Jan nevkročí do hospody, odpověděl: „U nás je krásněji než v hospodě.“

Ale běda, není-li tomu tak. Muž přijde z práce v poledne, doma samý nepořádek. „Kde je maminka?“ táže se dětí. - „Odešla před hodinou na pět minut k sousedce.“ A to se stává i u velkých pánů. Muž najde na dveřích lístek se slovy: „Večeři máš na klice.“ Skutečně tam visí párek uzenek. Manželka je na schůzi nějakého komitě. Můžeme se pak divit, že je tolik rozvrácených rodin, rozvodů a rozluk? Muž se neudrží a dělá křik. Přestane ho těšit domov a hledá osvěžení jinde.

A to nejsou výjimky. Obrázek z venkova několik týdnů po svatbě: Mladá ještě leží v peřinách. Muž musí poklidit krávy, matka za ni uvaří snídání. „Tak to nemůže být, brzy bychom dohospodařili.“ - „Já jsem se na to nevdařa, abych dřela,“ odsekla mladá žínka - jedináček. Muž nemlčí, je zahrnut nadávkami. V poledne je dohra. Ona drží právě lžici, muž řekne slovo a už má polévku na tváři. Beze slova odejde, sedne na kolo a jede si hledat někam místo. Na vojně se měl daleko lépe. Vzpomíná, jak mu kdysi astrolog předpovídal, že umře za mořem. Jen kdyby hranice do Ameriky byly otevřeny... Nedbalý muž je neštěstím pro rodinu, ale větším neštěstím je nedbalá žena. Však se říká: „Zahýří-li muž, půl dvora padne a zahýří-li žena, padne celý.“

Zde by ženy měly zpytovat vážně své svědomí. V dějinách města Neapole čteme tuto příhodu: Arcipastýř s obavou hleděl na šířící se pijanství mužů a z toho vyplývající uvolnění mravů a rozvrat rodinný. I povolal slavného kazatele-kapucína P. Hieronyma a žádal ho, aby uspořádal po celém městě řadu mravokárných kázá-

ni pro muže. Kapucín však navrhoval něco jiného: Kázání, ale pro ženy. Prvně proto, že ženy to poví svým mužům. I líčil ženám zhoubné následky pijanství pro ženu, děti a celé hospodářství. Ženy přitakaly a ronily horké slzy. Náhle však kazatel obrátil. Jak je často ženy vítají nevrlym pohledem, domácnost neupravená, ženy žádají od utrmácených mužů vykonávání různých domácích prací; tak křehkému člověku přejde konečně trpělivost a jde tam, kde ho lépe přivítají. Výsledek byl překvapující: Muži se dověděli sice jen prvou část kázání, ale pozorovali, jak se to ponenáhlu mění v jejich bytě, ženy je už vítaly vlídněji a mužům se počínalo doma líbiti. Ponenáhlu pijanství přestávalo. Kdo mu udělal přítrž? - Ženy tím, že se napravily a muže zas ke krbu rodinnému připoutaly.

Snad by se z toho mohly leccčemuš přiučit i naše ženy. Především zájmu o domácnost. Duch času, který způsobil žalostný úpadek v tom ohledu, dnes zas bohudík ženy vede do vlastního jejich království. Není to nepatrná a přezíravá práce, milé hospodyňky, neboť zajišťuje vám štěstí rodinné. Vše ať voní takřka čistotou. Každá věc na svém místě, v prádelníku pěkně složené prádlo, ve skříních čisté šaty a obuv, nikde ani pavučinky. Pilná hospodyňka se ovšem po celý den ani nezastaví, zajímavý román se otevře až snad večer po práci.

Jak hřeje teplo domova a jakým kouzlem dovede obestříit všechny třeba jen prostá žena v chudé domácnosti, o tom byste mohly samy vyprávět a zmíněná už Ludmila Hořká¹ zanechala pěkný obrázek takového domova. Nechme ji vyprávět!

Doma! Kratinké slovo, a význam dlouhý. Myslím tím něco tak teplounkého, jako je ta nízká, dvakrát do roka obílená světnice u Hubertky. Je tam tak milounko i v zimě. I když tam Hubert hulí a kolíbá uvřískané děcko, i když ta Hubertka stále do něčeho píchá a nejraději tvoří ze starého nové. I když jsou tam někdy v zimě dveře dokořán, aby vyšel ten Hubertův kouř, přijďte tam, kdo chcete, kdy chcete, je tam vždycky nějak jinak, jak je u nás nebo u vás - jako by měli domácího šotka.

A to mají jen jednu světnici o třech okýnkách a kvetou tam

¹ Ve své knize doma, str. 119.

muškátý červené a bílé, fuchsie modré a červené, koruna Krista Pána a rozmarján.

Na stěně mají plno svatých obrázků, největší je sv. Rodina a sv. paní Barborka; to je Hubertčina patronka.

Nad stolem je papírový svatý Duch, to modrá holubička se zlatými křídly.

Když ta malá hodně vříská, vezme ji Hubert za ruku, s holubičkou v ruce dělá - frrr! a to bacule se směje.

Stůl mají samou rýhu, ale čistě vydrhnutý, a k večeři kobzole a mléko. Kobzole voní kmínem, jsou po chuti osòlené a v ruce se každá lahodně rozsype; mléko je čerstvé, večerní a ještě se z něho kouří.

Řeknete jim „Rač Pán Bůh žehnat“ a oni vám :„Pojďte s náma večeřat.“

A když Hubertka naleje kvartový hrnek mléka, na malovanou hliněnou misku nasype voňavých kobzolí, vezmete si rádi, protože v žádném paláci vám lépe chutnat nebude.

A přijďte tam třeba v létě. Klíčka je zamčená, klíč, lesklý jak stříbro, vykukuje pod schodem.

Hubertka vyžíná za plotem trávu a Hubert je na výdělku.

Na staré hrušce pod oknem je z trávnice uvázaná „bombela“ a v ní se převaluje malá Hubertka.

Mžourá a směje se a cpe si do pusinky plínu.

Ta si může dělat co chce, a proč by ne - ona se tu také cítí - doma.

Ti lidé málo se starají o svět a bez práce by ani nežili.

Navečer, když jsou spolu, vykládají si jen - co ta malá.

A chalupu že třeba obílit, došky nové už zas třeba.

Ale vy cizí mi sem nikdo nelezte! Ty stromy a zahrada až po ten plot, to je moje království, tu jsem já králem, moje žena královnou a moje děti královské děti. Tu ta chaloupka, to je můj královský palác a běda, kdo by mi na to sáhl. Tam za plotem si dělejte, co chcete, mluvte, jak chcete, já už jsem si to s vámi vypořádal a dost!

A tak mnohá Hubertce závidí - má ta roba ale dobrého chlopa!

Ale vy, milé čtenářky, závidět nemusíte, jen ji napodobujte a budete mít doma takové království.

*

Vzpomeňte, milé hospodyňky, že Panna Maria, Matka Podivuhodná, po třicet let vykonávala tytéž, ba i ty nejhrubší práce, neboť jak se zdá, v domku nazaretském neměli služebné. Připravovala pokrmy, spravovala domácnost jako všechny naše ženy. Ve chvílích oddechu pak, podle zvyků tehdejších žen, tkala horlivě roucho pro své dítě. Ona suknice nesešívána, od vrchu všecka veskrze utkaná, o kterou vojáci pod křížem metali los, byla dílem Matky Ježíšovy. To činila nejsvětější žena, vyvolená Matka Páně. Která žena by pak mohla pokládati pod svou důstojnost domácí práci s vařečkou, jehlou a utěrkou.

Pro útulný domov není nic těžkého, ponižujícího. I vzpomínka na domov působí tak konejšivě třebaš po letech. O tom svědčí slova spisovatele J. Solara: „Jistě ti domov může nahraditi svět. Ale celý svět ti nenahradí domov. Domov je přístav. Náruč. Zátiší srdce. Závětrí duše. Maminka. Štědrý den. Bílá sobota. Dětství. Žena. Líbáňky. Naše děti. Naše nejužší království. Tady má mít žena zlatý kolovrat svých snů. Tady má mít muž kovadlinu činů. Kdo to doma vyhraje, všude to vyhraje.“ (Breviář srdce.)

Co je tedy většího, milá ženo, než být duší, sluncem domácnosti, andělem strážným všech členů rodiny, královnou rodinného krbu!

Patří žena do rodiny či do výdělečné činnosti

To vše se zdá každému samozřejmým: Rodina bez ženy je nemyšlitelná. Ale právě přestálé převraty a novodobé směry ve smyslu socialisujícím ženu z rodiny vytažují a rodinu přímo a záměrně rozbíjejí. Tedy vše na ruby; vše krásné, o čem jsme psali, v čem jsme vyrostli, má padnout jako přezíték.

A co je ještě podivnější; ženy na to jdou, věří tomu, co se jim říká, že nebyly dosud rovnoprávné mužům a tedy ve jménu rovnosti ven s ženami do továren a jiných zaměstnání. To je u nás pal-

čivá otázka a veliké nebezpečí pro ženu. Starý osvědčený řád má vzít za své! I tuto otázku musíme objasnit. Kam patří žena: do rodiny anebo do výdělečné činnosti?

Taková hesla se házejí mezi lid. O to se vede úporný boj. Ba, zachází se tak daleko, že žena, která se chce poctivě věnovat rodině, je prohlašována za méněcennou, za příživníka společnosti, dávají se jí jména ještě horší. Zato pějí se chvály na ženu, která rodinu nechá být a zařadí se do výrobního procesu, ať již v tom či onom oboru. Co říkají o tom naši nejlepší sociologové?¹

*

Především budiž jasně vytknuto, že nám běží o ženy vdané. U žen neprovdaných je věc jasná. Ty nemají obyčejně starosti o rodinu - vyjímajíc případy, když na příklad rodině zemře matka a nejstarší svobodná dcera převezme mateřské povinnosti k sourozencům. Když tedy takové svobodné dívky jsou užitečně zaměstnány, je to výhodou jak pro ně, tak pro společnost. To platí částečně někdy i o ženách bezdětných. Nemluvím zde ani o ženách, které konají hospodářskou práci tak, že neodcházejí do práce mimo rodinu. Zajímají nás zvláště důvody, proč se tolik naléhá na ženy, aby do výdělečné činnosti vstoupily. Nechávám stranou případ, že mnohdy je žena výdělečně činná, protože výdělek nebo plat muže na potřeby rodiny nestačí.

Jedním z hlavních důvodů, proč se na ženu, která není ve výrobní činnosti, hledí s opovržením, je ta okolnost, že podle učení důsledného socialismu člověk má cenu jen potud, pokud přispívá k výrobě. Je to důsledek učení, že hospodářský život je základem a všechno ostatní život - kulturní, náboženský a politický - pouhou „nadstavbou“. Když se takto přecení hospodářská složka v životě, pak není divu, že člověk se cení jen potud, pokud něco znamená pro výrobní život, a že tedy státi mimo výrobní proces je hanbou.

Ale hospodářský život není všechno. Hospodářské statky jsou nutné, avšak člověk není jen žaludek. Jsou i vyšší hodnoty než pozemská hmota. „Ne samým chlebem živ jest člověk,“ řekl Pán. Když

¹ Dr B. Vašek v časopise Rozsevač.

žena pracuje o opatření hmotných statků ve výrobním procesu, je to dobrá věc. Ale může prokazovati lidstvu vysoké a ještě vyšší služby také jiným způsobem.

Druhý důvod, proč mnohá žena s lehkým srdcem opouští rodinu a odchází do výrobního života, jest socialistický názor na rodinu a z toho vyplývající pokles úcty k rodině. Podle socialismu křesťanská rodina je jen pouhý výsledek dřívějších společenských a hospodářských poměrů. V důsledně provedeném socialismu nemá rodina smyslu. Pro stravování jsou společné, hlavně závodní kuchyně, pro praní prádla společné, racionelně a podle zásad dělby práce zařízené prádelny, děti budou společně vychovávány v útulcích a školních internátech a podobných ústavech. Žena je takto volná od rodinných prací. Proto jen rychle ji zařadit do výrobního procesu. Čím dříve tam bude začleněna, tím více se urychlí vybudování řádu budoucnosti.

Ale křesťan ví, že rodina není výtvorem dočasných sociálních poměrů, nýbrž dílem Božím, jež bude v platnosti až do skonání světa. Ví, že rodina je základem blaha národa a že rozvrat rodiny znamená nakonec jistý rozvrat národa. Proto žádá křesťanství, aby mzda mužova byla taková, aby stačila na výživu celé rodiny a žena nebyla nucena doplňovati její nedostatečnost prací mimo domov. A žena křesťanská ví, že když se věnuje výchově dětí a vůbec péči o rodinu, koná práci vysoce hodnotnou, ba ještě vyšší, než kdyby se věnovala výdělečné práci.

Třetím důvodem bývá socialismem hlásaná a stále více uskutečňovaná rovnost s mužem. Když těžištěm činnosti mužovy je výrobní a výdělečná práce, ať je jím i pro ženu. Když rovnost, tož rovnost ve všem. - Ale to je právě to: rovnost mezi mužem a ženou ve všem není možná. Muž a žena jsou si rovni v tom, že mají stejnou cenu jejich nesmrtelné duše, že mají stejnou lidskou důstojnost, stejný posmrtný cíl. Ale nemají stejné tělesné vlastnosti, nezdrží stejně namáhavé práce tělesné, nemá muž všechny duševní vlohy a sklony stejné jako žena, nehodí se pro každý úkol v životě stejně muž jako žena. Učení o naprosté rovnosti ženy s mužem je jedním z očividných bludů doby, a lidstvo těžce na tento nesmyslný omyl doplatí.

Je pravda, že v minulých dobách se někdy poslání ženy podceňovalo. Podceňovaly se někdy i její schopnosti. Mužové ji namnoze zcela vytlačovali z přímého vlivu na veřejný život a z výdělečného postavení. Pro velmi mnohou jediným východiskem ze svízelného postavení byly vdavky. Ale když vdavky selhaly? Na příklad dcery vysokých úředníků nebo důstojníků nebyly připraveny na nějaké výdělečné povolání, vdavky nepřišly - a dcera z rodiny dříve společensky velmi význačné, živořila stále víc.

Proto nutno radostně vítati, že rodiny myslí na to, aby i dcery si uměly v budoucnosti samy vydělati chleba, i kdyby se neprovdaly.

Chybovalo-li se však tímto podceňováním, chybuje se stejně osudně i dnes, když se žena prohlašuje za úplně rovnou a je volána s mužem do všech výdělečných povolání. Žena prostě není rovna *ve všem* muži, a kdyby i politické a sociální školy byly sebe hlomozněji hlásaly úplnou rovnost - co zmůže takové oddekretování proti skutečnosti? Neběží zde o otázku, zda na příklad duše ženy má stejnou hodnotu před Bohem; to je samozřejmé. Jde však o to, zda tělesné a duševní síly a schopnosti jsou u obou rovné. Ale i ku práci oba jsou nepostradatelní a nezbytní. *Nešťastná chyba záleží v tom, že se jedná tak, jako by oba byli stejně schopni pro každý úkol, jehož potřebuje společnost.*

Stoupenci rovnosti v tomto nešťastném smyslu nepočítají se všemi danými skutečnostmi ve světě okolo nás. Čím více budeš přehlížeti dané skutečnosti, tím chybnější budou výsledky tvé práce, tím více budeš pykati za své chyby.

Žena má ve vlastnostech tělesných i duševních schopnostech značné rozdíly od muže, a toto zařízení jest ku prospěchu lidstva. Budou-li na ni vloženy úkoly, vhodné sice pro muže, ale nevhodné pro ženu, bude se pod nimi hroučiti; současně bude ztracena pro mnohé úkoly, pro něž má nepopíratelné předpoklady a které jsou nezbytné pro národ.

Nejedná se jen o úkoly, na které nestačí fyzické síly ženy. Jsou i jiná hlediska.

Také z mravních a jiných důvodů může býti některé zaměstnání pro ženu zcela nevhodné, na příklad služba průvodčích v přeplně-

ných vlcích a vozech pouliční dráhy. Ale hlavní důvod proti všeobecnému převážení ženy do výrobního života jest záchrana rodiny. Padne-li rodina, jest to jedno z největších neštěstí, které může stihnouti národ. A padla by, kdyby i vdané ženy v celém rozsahu byly rodině odňaty a vřazeny do továrního a vůbec vřdělečného povolání. Co soudit pak o hlasech, které se s jedné strany stále silněji ozývají: „Ženo, i když jsi vdaná, ven z rodiny do továrny, do kanceláře atd. Závodní kuchyně, dětské opatrovny a jiná sociální zařízení tě v rodině nahradí!“ Odpovídáme: „Tato kolektivní zařízení jen s bídou nahradí ženu jako opatrovatelku pokrmů pro rodinu, ale naprosto nestačí, aby nahradily vdanou ženu v rodině, v jejím nejdůležitějším úkolu: *jako matku a ostatně i jako manželku!*“

*

Poněvadž tyto názory, podvracející dosavadní pořádek a řád rodinný, jsou proti přirozenosti lidské a nadto i proti všem našim národním tradicím, netřeba se obávati, že by prorazily. Ženy samy však rozhodně se musejí postaviti proti podobným pokusům, aby v našem životě společenském nebyly napáchány škody, jež by se pak těžko napravovaly.

Kuchařka a hospodyně

Velkou chválou ženy-hospodyně jest, může-li se o ní říci, že je dobrá kuchařka. Kdyby byla nevím jak pořádná, šetrná, přesná, mnoho by jí chybělo bez kuchařského umění, neboť dobré jídlo tvoří jeden z největších požitků rodinného života. Třebas se vystavuji nebezpečí, že mne některá čtenářka bude mít za labužníka, je tomu tak, ať se to vezme z kterékoli stránky.

Uměním kuchařským je přitažlivost ženy jen zvýšena. Kdyby se žena kuchyně stranila, aby si zachovala jemné, bílé ručky, se zlou se potázala, neboť pak její bílé ručky nebudou moci udržet manžela doma. Je staré přísloví: Bona culina, bona disciplina - dobrá kuchyně, dobrá disciplína. Pořádek a spokojenost i v rodině je podmíněna dobrou kuchyní.

S vyššího stanoviska dojdeme k témuž závěru. Křesťanství nepohrdá dary Božími, ba naopak, učí, že všeho co Bůh stvořil můžeme a máme rozumně a s mírou požívat. Nežijeme, pravda, abychom jedli, ale musíme jíst, abychom žili. Jest zajisté dobře odepřít si někdy pochoutky a spokojiti se pouhým chlebem, ale co platí pro askety a kláštery, nelze ukládat rodinám. Tuto omluvu by jistě mužové u svých žen neuznali. Už Hospodin řekl na počátku Adamovi a Evě: „Dám vám všechno rostlinstvo, všechno stromové nesoucí ovoce, všechno zvířectvo, co žije, aby vám sloužilo za potravu.“ Jako by Pán Bůh znal vůně, obsažené v ovoci, jemnost masa, rozkoš všech pokrmů. Kuchařka pak z tohoto přebytku surovin má připraviti chutné, rozmanité a výživné krmě, aby muž a celá rodina chválila za to Dárce všech darů.

Dobrá kuchyně zaujímala vždy v osudech domácností význačné místo, vždyť cesta k srdci vede přes žaludek. Otevřme jen Knihu knih, první knihu. Podíváme se až, jak dobrá kuchařka Rebeka svým uměním zasáhla do osudu vyvoleného národa. Staříčkový Isák chtěl udělit se svým požehnáním i všechny statky a požehnání, spojené s prvorozenstvím. Poslal staršího Esaua na lov, aby mu

připravil z úlovku výbornou krmí. Tato starozákonní diplomatka, přejíc si míti dědicem ušlechtilého Jakuba, připravila kůzlátko, který přestrojený Jakub předložil slepému otci. Izák potěšen slavnostním jídlem, požehnal Jakobovi na místo Esaua, jenž tak přišel o všechno dědictví. Písmo touto příhodou nikterak neschvaluje lest, ba podvod, ale je jisto, že to Pán Bůh dopustil, aby Jakub dosáhl prvorozenství. Kuchařské umění sloužilo vyšší Prozřetelnosti tehdy, asi ne po prvé a jistě ne naposled.

Snad i tobě, milá ženo, přispěje Prozřetelnost, že svým uměním kuchařským zachrániš svého muže z rukou nějaké pletichářky či z nebezpečné společnosti pro svůj domov; aspoň provždy zapomene na jídelní lístek v hostinci.

Bez kuchařských znalostí nemá žena ani v manželství vstupovat. Tomu se posmívá i tento popěvek: „Mikádo měla, vdávat se chtěla, brambory uvařit to neuměla.“ Vyžaduje se však daleko více než příprava brambor na různý způsob. A stále se má ještě zdokonalovat každá žena. Ať umí víc než nebožka její matka. I na venkově by měla mít žena nějakou dobrou kuchařskou knihu a zkoušet recepty. S málem se dá dost dobrého udělat a když je někdy všeho hojnost, uměním je připravit totéž na různé způsoby. Nic ať se nezkazí, všeho se využije a jemně upraví. Paní pak, která si může držet kuchařku, ať aspoň sama dohlédne na vaření, aby obšťastnila svého mužíčka nejen svou roztomilostí, ale požitkem dobrého jídla, s láskou připravovaného.

Časy se mění, dnes zas ženy slyší: „Místo knihy vařečka.“ To heslo nadepisujeme, ale dali bychom všem ženám heslo trochu pozměněné: „Kniha a vařečka.“ V přípravě pokrmů pro tělo nechť nezapomíná na duchovní stravu. Žena duchaplná a dobrá kuchařka jistě muže uspokojí a bude moudrou královnou rodinného krbu.

Uýzdoba bytu - umělecký smysl

Žena se stará nejen o to, aby bylo v domácnosti čisto, ale také aby měl byt nejlepší vzhled. Svůj vrozený vkus uplatní už při zařizení bytu a zdokonaluje jej neustále. Nepěkně působí nábytek

beztvárný, stěny bez malby, nikde žádné ozdoby. Na venkově ovšem, kde je žena od rána do večera v tuhé práci, nemají čas na takové „zbytečnosti“. Všude však mají žít životem hodným člověka a k tomu patří také smysl pro krásno. V hlubinách srdce je skryta touha povznést, zidealizovat život, který se denními nutnostmi snižuje, nadchnout se pro něco vyššího, vznešeného.

Umění pak nás unáší do jistého, vyššího světa, vcítíme se do toho, co slyšíme, nač nazíráme, jsme jako by jedním z účastných v tom dramatu či na tom obraze a náš osobní život je zesílen, cítíme se zvýšenou měrou lidmi.

Žena: tady nesmí zanedbávat tento obor krásna ve své domácnosti. Mnohdy i v prostém bytě na venkově opatrují opravdovou cennou památku po předcích, snad umělecky vyřezávaný kříž nebo jinou starožitnost. Nestojí to mnoho postavit na vhodné místo nějakou sošku nebo konsolku a ozdobit stěny opravdu cennými obrazy.

Tu ovšem musí být žena na stráži. S laicisací života odlučovalo se umění od Boha a tak se objevily i v slušných rodinách nahotiny. Slušná žena vycítí hned nebezpečí pro jemný mrav a stůj co stůj manžela přesvědčí, že tohle do slušné domácnosti nepatří. Žena nesmí trpět za žádnou cenu ve své domácnosti výzvy k nečistým tužbám. „Ať si to jinde mají, pokud zde budu vládnout já, nesmí nic urážet křesťanský mrav.“ Tak mluví a jedná žena-křesťanka. Téměř ve všech případech se dá muž o tom přesvědčit; ohled na děti obyčejně zlomí jeho odpor. Což kdyby děti jednaly podle toho co vidí, a nedbaly mravopoctnosti?

Zde platí: zbožná žena chce to, co chce Bůh. Jakkak by tam mohli uvést kněze? A Pán Bůh by měl býti uprostřed nich? Pokud jde o přikázání Boží, žena nezná žádného kompromisu a provádí tyto zásady důsledně; nedovolí zkracovati do nemožnosti sukénky svých dcer zrovna jako zamezí společné koupání odrostlejší mládeže. Pravidla křesťanské elegance jsou pravou hrází a bezpečnou ochranou pravého krásna proti výstřelkům doby trpící nahotou života.

Při výzdobě bytu má žena vyhraditi první místo svatému znaku našeho vykoupení - kříži a obrazům Madony a Srdce Páně. Tyto

nejdražší odznaky v uměleckém provedení hodí se zajisté i do sebelépe zařízeného bytu.

Služebný personál

V rodině nebývá jen manžel, ale často také pomocnice v domácnosti. I k ní má paní domu najít správný poměr. Je to jen námezdná osoba anebo něco víc? Dřív byla správně tato otázka vyřešena a to tak, že služebnictvo patřilo k rodině. Páni zacházeli se služebnou jako s členem rodiny. U jednoho stolu všichni jedli, paní se o ni starala jako o své děti a zato pomocnice pracovala jako na svém a milovala panímámu jako svou vlastní matku.

Dnes tento patriarchální poměr namnoze se změnil a v městech skoro vůbec vymizel. Z toho povstal palčivý problém, někdy vinou služebné, v mnoha případech však vinou paní.

Je pravda, že mnohé dívky dnes práci nerozumějí ani jí nemilují. Jsou v mravním ohledu vadné, vypočítavé a při každé příležitosti mění místo. Jindy zas služebná vznáší oprávněné stížnosti vůči své zaměstnavatelce. Ani chvilku oddechu jí nepřeje, na platu jí utrhuje a špatně s ní zachází. Představte si jen, jakou bouří odporu musí vyvolat v duši služebné dívky nerozumný rozkaz, který ještě vrtošivá paní každý den mění. Panovačný, ostrý, suchý tón činí i nejjednodušší rozkazy nepříjemnými. Hospodyně musejí si uvědomit, že i služebné mají právo na čest a jakousi dávku samolásky. Možná od ní žádati hrdinství? Není divu, že dívka pak se cítí v rodině cizím tělesem a ohlíží se po lepším domově. Mnohé by si daly říci, jen kdyby našly ve své paní vychovatelku, druhou matku. Splácely by pak lásku láskou a věrností.

Vmyslete se jen, milé čtenářky, v postavení své služebné: stále jen cizí děti chovat, cizí domácnost spravovat; přece i v srdci služebné dívky sídlí touha po vlastní domácnosti, po vlastních dětech. Moudré hospodyně se tomu nediví a jsou jí nápomocny v založení vlastního domova.

Dobré služebné jsou mocnou podporou v rodině, zvláště v rodině četné, když je matka nemocná aneb jinde zaměstnaná. Ještě dnes

jsou takové případy, že dívka zůstane na místě až do svého sňatku a ještě potom přichází k své bývalé zaměstnavatelce jako domů. To je nejlepším svědectvím pro onu velitelku.

Krásný okamžik jsem zažil při jedné rodinné slavnosti, když se oslavovalo padesáté jubileum služby věrné Marty. Celé generace se sjely k této slavnosti a všichni ti, jež ona vychovala, sloužili dnes jí, sedící na prvním místě u velké tabule. Však co se jim nasloužila, kolik už jich k smrti dochovala! Vzdala se založení vlastní rodiny, úplně se sjednotila s onou rodinou a vyplnila své poslání na světě. Tenkrát byli dojati všichni, vděční odchovanci a nejvíc věrná jejich Marta. Tak nejlépe byl vyřešen těžký oříšek cizího tělesa v rodině.

Milé ženy, neodsuzujte třídu lidské společnosti, jež slyne největším idealismem a obětavostí. Všechna velká díla Boží našla největší podpory služebných. Hleďte jen získat jejich obětavost pro svou rodinu - porozuměním a láskou. Služebné si vymíňují při jednání místa slušné zacházení. Nuže, zacházejte s nimi tak slušně a láskyplně, jak se od rozumné a šlechtné ženy a křesťanky očekává a vydaří se vám brzy některá, snad už ta, kterou nyní máte.

*

Dnes po druhé světové válce, když se sociální poměry úplně převrátily, tento problém se představuje zcela jinak.

Není služebných. Nechtějí sloužit, pokládají to pod svou čest, jinde jim kyne samostatná existence, lepší bydlo. Nač by se dřely, když mohou k majetku přijít lacino, skoro bez práce. V továrně mají větší plat a hlavně volno. Takový je vývoj poměrů.

Horší však je, že dívky obviňují zaměstnavatelky z tvrdosti, lenosti a módními frázemi (trubců a pod.) častují ženy, které dřív měly služebné.

V jednotlivých případech snad mají pravdu, neb zaměstnavatelky tu i tam zaujímaly postoj nesociální, necítily se zaměstnanými, hleděly na ně s patra, jako na něco méněcenného, o lásce ani nemluvě.

Ve většině případech však není vina na dnešních zaměstnava-

telkách, které se mají daleko hůř, než dívky, jež jim nechtějí sloužit. Vůbec by je ani nechtěly a to mnohdy právem. Tak dívky chtěly vyvdorovat, učinit se důležitými a zatím se vyřazují, stávají se nežádoucími. Ale bude snad zas lépe.

*

Kdosi velmi moudře poznamenal: Země může býti nebem jen ve šťastném manželství. Šťastné manželství, útulná domácnost pak je dílem ženy. Milé ženy, věnujte proto své domácnosti všechny své síly, celé své srdce, pro ni přineste všechny oběti. Tím dojdete splnění tužeb každé ženy: Milovati a milovánu býti.

Ženu statečnou

Všechny dosud vyjmenované ctnosti a přednosti ženy, manželky a hospodyně shrnuje Písmo v tato slova, jež čteme v kněžských hodinách vždy na svátek ženy-svěťice. Vepsal bych je do památníku následovnic našich svatých žen Ludmily, Anežky, Zdislavy.

*Statečnou ženu kdo nalózne?
Nad skvosty z daleka cena její.
Manžel na ni se spoléhá
o zisk nemá nouzi.*

*Prospěch mu činí, ne škodu,
v každý den života svého.
Pečuje o len a vlnu,
pracuje radostnou rukou . . .*

*Když ještě noc je, vstává,
rozdává stravu své rodině,
služebným svým jídlo.*

*Ruku svou otvírá nuznému,
dlaně své vztahuje k chudásu.
Uliv a čest její roucho jest,
s úsměvem v budoucno patří.*

*Ústa svá otvírá v moudrosti,
učení vlídné má na rtech.
Rostou jí děti a ctí ji,
roste i muž její a chválí ji.*

*Mnoho žen vedlo si zdatně,
tys je však předstihla všechny.
Klamavá, prchavá krása jest;
která bojí se Pána,
té ženě přísluší chvála.*

(Přísloví 30, 10.)

MATKA A VYCHOVATELKA

Mateřství

Každý věk má svůj půvab, své přednosti, svůj úkol, který mu Prozřetelnost stanovila. Nejkrásnější však a pro lidstvo nejdůležitější úkol svěřila ženě-matce.

V jejích rukou leží osudy budoucích pokolení, osudy národa a osudy duší, jež jsou předurčeny k životu věčnému. Náš lidový spisovatel J. Š. Baar pěkně praví: „Budoucnost národa nese ve svém klínu zdravá matka, rodička nového života, které je mateřství nejvyšším štěstím a děti nejvzácnějším bohatstvím.“

Žena jako matka stojí na nejvyšším stupni lidstva. Zde dává světu nejvíce, zde je vůbec nenahraditelnou. V její mateřskosti je její nesmrtelnost. Mateřství je vznešená stránka ženy. Mateřství není degradací ženy, nikdy ne, ale jejím povznesením až k vrcholům cti. Proto rozumný a slušný člověk každou matku zahrnuje vřelou pozorností a úctou.

Mateřství je úkol, uložený samým Tvůrcem přírody, jež pravil: „Rostež a množtež se a naplňte zemi.“ K tomu vede příroda i rozum. Pozorujeme révu líbezně se vinouti. Jest to pěkný pohled na bujně ratolesti, ale stačilo by nám to? Nepřináší-li réva plodů, sladkých hroznů, nemá ceny. Žena v manželství je podobná révě. Vine se kol svého muže, nevydá-li však plodu, její život nemá koruny. Jak oko touží po světle, je určeno k vidění, tak přirozené síly v manželství směřují k plodnosti. „Státi se matkou,“ toť výkřik přírody. Už malá dívenka svými hrami s panenkou, maně projevuje, že je stvořena k tomu, aby se stala maminkou. K tomuto úkolu je uzpůsobována tělesně i duševně. Ký div, že před svatbou její tužby se nesou tímto směrem: Být obklopena dětskou drobotinkou. „Nesmírně se těším na své děti,“ zvolala mladá dívka. Nemá každá žena uposlechnouti tohoto hlasu přírody, hlasu Božího?

V tom je také největší důstojnost křesťanské manželky. Chce-li Pannu Marii poctiti oslovením, jež vyjadřuje její nejvyšší důstojnost, nazýváme ji Matkou Boží. Sám Syn Boží přišel s nebe

na svět touto cestou. Tak od dnů Betlema stojí osoba a činnost matky v jasném paprsku víry. Na každou poctivou matku padá zářivý paprsek z oné světlé koruny, jež ozařuje hlavu Matky betlémské.

Pod obraz každé matky možno napsati tato slova:

*Je krásná jako Madona,
obrozená Jezulátka teplem,
velebná, jak ikona,
s věčným světlem.*

(Adolf Čatloš, Šlépěj.)

Mateřství je jásavé štěstí. Když žena obětuje všechno bohatství vlastní bytosti novému člověku a jednou pak je milována horoucím, chápajícím srdcem dítěte, jaký to nádherný úděl. Mateřství je vášnivá péče, oddanost a nezištná obětavost. Jest to oběť, ale také zásluha, z níž vzejde ženě věčná odměna. „Žena bude spasena rozením dítěte,“ ujišťuje Písmo. Mluví se o ženě „v pozhnaném stavu“. Dítě je pozhnaním pro matku. A tedy čím víc dětí, tím více pozhnaní.

Dítě je tedy vyplněním snů ženy, je ztělesněním lásky. Každé dítě je nová hvězda na nebi života manželského, nová ovečka stádoce Kristova, nový hlas, znějící v chóru, jenž zní ke cti Boží. Dítě je nový obyvatel nebes.

„Otče, matko!“ Zdaž tento hlas nedodává manželům nové důstojnosti? Zajisté každá žena tehdy cítí, jak její osobnost se šíří, roste a se rozvíjí.

Proto kolébka, tento symbol mateřství, je ozářena paprsky nejčistší lásky. Kolik velkých básníků zpívalo o ní krásou svých veršů, kolik významných umělců vzdalo jí hold svým uměním. Kolik sladké líbeznosti dovedli dáti svým ukolébavkám čeští hudební skladatelé. Od nepaměti těšila se kolébka velké vážnosti a úctě lidu. Kolébka přecházela obyčejně dědičně s pokolení na pokolení. Bývala již součástí výbavy nevěstiny, kterou slavnostně přivázela z otcovského domu do svého nového domova. Bývala pěkně ozdobně vyřezávaná a v duchu kraje malovaná. V pěkně řešených po-

lich bývali ptáčkové, květinčky, ano i postavy světců a letopočty. Kolébka byla vždy opřena poesí a krásou, neboť v ní spočívala a rostla naděje a síla národa. A to byl opravdový zármutek v domě, když kolébka zůstávala dlouho prázdnou. Bezdětné manželství bývalo také vždy manželství nešťastným, aneb aspoň štěstí manželů bylo nedocelené.

Dítě je pouto mezi manžely. V něm se zas manželé najdou a sejdou, jest-li se snad trochu rozešli. Manželství bývá tím pevnější, čím víc je těchto živých pout, jež znamenají prodloužení života muže i ženy. Nejušlechtlejší síla ženiny lásky se vybíjí v manželství. Žena přináší velkomyslně oběť osobního života, aby jej přeměnila v život pro jiné. A muž, vida zářiti tyto poklady srdce ženina, znovu a dvojnásob si zamiluje svoji choť jako matku svých dětí. Vřelá touha po mateřství je také základem manželovy věrnosti a zušlechťí jeho něhu, když se snad dosud snažila jen o sobecký požitek. Tak se požitek podřídí svatému úkolu, neboť oba jsou bez ustání upozorňováni na pravý účel svého spojení. Děti přinesou dohodu a pohodu do domova, jenž se pak obyčejně stává stánkem míru, byť před tím se podobal válečnému poli. Když v domácnosti děti přibývá, ženě nezbude volná chvílka, je přikována ke své drobotině, ale její láskyplná činnost stačí na vše. Dům je sice častěji přeházen, nábytek poškozen, ale rodiče cítí uprostřed těchto malých neposedů dokonalý soulad, jevící se duševním klidem a obdivuhodným sebeovládáním. Děti, tento živý součet trampot a obětí, přinesly jim štěstí.

Naše kniha pojednává o manželství jen se stanoviska mravního a náboženského, tedy etického. Rady lékařské dlužno hledati v jiných knihách na př. v této nejnovější ilustrované, kterou napsala MUDr. K. Fügnerová: Buď matkou. Vyšlo v knižnici vědy a života r. 1946; stran 102, cena 50 Kčs.

Početné rodiny

Je-li mateřství největší štěstí a dítě největší požehnání v domě, co z toho nutně plyne? Zajisté toto, že nejlepší jsou rodiny početné. Čím víc dětí, tím více požehnání. V četné rodině je radost, štěstí neboť v ní je záruka Božího požehnání. Tázete-li se, která matka je největší? Musím odpovědět: „Beze sporu ta, která má nejvíc dětí.“ Církev svatá chválí a doporučuje početné rodiny. Bohužel, dnes převládá názor, že mítí více dětí, je zbytečné. Tento názor neobstojí ve světle rozumu, tím méně se stanoviska víry.

Početné potomstvo bylo vždy považováno za milost vyvolení. „Rozmnožím tvé potomstvo jak hvězdy na nebi a jak písek v moři...“ Tak přísahal Hospodin vyvoleným patriarchům. A pořekadlem se stala stará pravda, že „Bůh žehná četné rodině“. Z jakých rodin vyšli velcí lidé, zasloužili o církev a vlast? Jsou vesměs z početných rodin. Sv. Ignác z Loyoly byl nejmladší z třinácti dětí, sv. Terezička byla dítkem devátým, sv. František Xaverský byl nejmladší ratolestí ze sedmi dětí, sv. Kateřina Sienská dokonce třiadvacátým z pětadvaceti dětí, prostého barvíře. A které rodiče odměňuje ještě dnes Bůh zvláštními milostmi? Jednou z velkých milostí je povolání dětí k stavu kněžskému a řeholnímu. Být matkou kněze, řeholníka. To je snad nejvyšší důstojnost ženy. A tak Bůh často odměňuje rodiče, matky četných dětí.

Mám před sebou obrázek rodiny chudého venkovského krejčího. Kolik je to dětí? Jedenáct. Jedno je na klíně matky, druhé chová on, jiné už stojí na svých nohou. Z devíti dcer dvě nejstarší jsou v hábitě řeholním a čtrnáctý hoch je v malém semináři. Tažte se oněch rodičů, jak to mohou vydržet? Sami se tomu diví.

Dívka, která nic dobrého na světě neměla, ale zachovala si nezlomnou důvěru v Boha, našla chudého sice, ale poctivého muže. Co se napracovali, než se zmohli na vlastní chaloupku. Mají už osm dětí. Nejstarší právě maturoval a přihlásil se do kněžského semináře. Mladší student byl právě přijat do klášterního noviciátu. Žád-

ná z vrstevnic nedočkala se takové radosti, jako tato žena, jež žila jen pro Pána Boha a pro děti.

Četná rodina zdárněji své děti vychovává, než zámožní rodiče jedináčka neb své dvě děti. Početná rodina tají v sobě velkou výchovnou sílu. Tam nevládne požitkářství, všichni, jak rodiče tak i děti, musejí se cvičit v sebezáporu, což je nejlepší příprava pro život; jídlo je jednoduché, cukrovinky téměř neznámé. Šatstvo nutno přešívati ze staršího na mladší, což je dobrý lék proti marnivosti. Početný dům je jako úl, kde jeden druhému radostně pomáhá. Bratři doprovázejí sestry, když musejí vyjít, běhají s půdy do sklepa, když matka něčeho potřebuje. Početná rodina je obec v malém, tam se učí sociálním ctnostem, tak potřebným v budoucím životě; obrousí se. Je-li kámen sám, zůstane hranatý, jen ve společnosti se hrany obrousí. Velká rodina miluje práci; je to prostě rutnost. Není nadbytku; děti musí co nejdříve vydělávat a pomáhat rodičům živit mladší sourozence. Jaká to radost pro starší děti, že mohou být užitečny. Mladší jim splácejí za to oddaností. Nejsou samy, svazky přátelství provázejí je dál až do pozdního stáří. Jedináček je sám a osamělý zůstává po celý život.

Rodiče jedináčka zpravidla jsou toho názoru, že dítě se narodilo pro jejich zábavu. Mají je jen pro potěšení. Dítě je jim loutkou a časem se změní v modlu, kterou strojí a zbožňují. Z děčka tak roste malý vládce, který rodičům poroučí a oni ho poslouchají. Skutečně je tomu tak, jak dí toto přísloví: „Kdo má dětí šest, je jejich pánem a kdo má jedno, je jeho otrokem.“ Celá výchova pak je zvrácena. Rodiče se diví, že je dítě nemá rádo a nechápu, že je sami zkazili. Skoro nikdy se na něm nedočkají radosti.

„Jest-li mohu něco vašim dětem přát, tedy jen to, aby měly chudé rodiče a četné sourozence,“ říkal Tomáš Baťa. Běda národu jedináčků, jsou metlou společnosti. A jestli rodiče úmyslně nechťejí dáti svému dítěti bratříčky a sestřičky, jsou nepřáteli svého dítěte. Jejich sobectví se zle vymstí. Dusit svého synka tíhou majetku a sobectví je neodpustitelnou chybou.

To cítí rozumní rodiče, jak doznala tato matka: „Lítostivě se ohlížím po četných rodinách a takřka jim závidím toho štěstí, že je

jich doma hodně. Říkám si, že bych raději chtěla být chudlou matkou s mnoha dětmi, než zámožnou matkou s dvěma dětmi. Jak docela snažší by byla jejich výchova. Měly by se o koho starat, s kým srdce rozdělit. Così jim chybí, vyhledávají cizí děti, jimž věnují lásku. I muž mně často dělá výčitky, proč jsem víc neopatrovala svoje zdraví.“ Tak smýšlejí rozumní rodiče.

A jak jednají rodiče nerozumní? Tak jak ona matka, o které vypravuje Emil Procházka ve své knize: *Pod kořulí bílé svatyně*. Milostpaní odjela někam pryč a zatím její jediný synek o něčem přemýšlí a nesměle se svěruje:

„Babičko, stojí malé děvčátko hodně peněz?“

„Hodně. A proč se ptáš?“ dívá se vyjeveně babička.

„Já myslím jen docela malilinké děvčátko. To přece nemůže tolik stát. Chtěl bych mít malou sestřičku, abych se s ní mohl hrát.“

Babička zesmutněla.

„Víš, co udělám, babičko? Až se mne maminka zeptá, co bych chtěl k Ježíšku, řeknu: Ani malé auto. ani živého zajíčka. ale živou sestřičku.“

Babiččina hlava poklesla. Ubohé dítě, ani netuší, že maminka vzala s sebou všechny peníze a odjela do města k lékaři, aby si pomohla . . .

Ale tomu není ještě konec. Paní se vrátila, pobledlá, nervosní. Leží na pohovce potažené blankytným hedvábím, pro Mirečka nemá čas, jen zavazí. Hoch tedy běhá venku, nastydl a dostal zápal plic. Pán si Mirečka vzal k sobě. Leží v rakvičce mezi květinami. Má výraz jako cizinec mezi dospělými, kteří mu nerozuměli. Matka zatím sdělila dceři poslední přání hochovo. Žena je zoufalá. „Oskare, já zešílím bolestí nad nesplněným jeho přáním. Nezdá se ti, že to dítě na onom světě se na něco dívá? Na zločin. Na vraždu. A jest-li ten hoch nyní všechno vidí a ví, slyšel-li soud Boží nad námi rodiči . . . Proč mám mít právo na život já, která jsem jej upírala vlastnímu dítěti.“

*

Za zločinem následuje trest. Právem se obávám trestu Božího i pro

onoho muže, jehož žena vždy pláče, když vidí, jak její přítelec přibývá jedno maličké za druhým. Tak ráda by měla děti, ale její muž za žádnou cenu nechce. Mají jen jednoho hocha a má strach, že by jich nemohl víc ošatit a vyživit. Nejsou chudáci, mají přece pěkný domek a třicet měřic pole. Kdyby mu ten hoch zemřel, zešlel by, dře do úpadu, ale nechce si dát říci.

Protivný otče, nemáš porozumění pro tužby své ženy, nejsi tedy hoden její lásky. Za tvrdost tvého srdce, které posedl mamonismus, budeš jistě pykat. Pán Bůh ti snad dítě nevezme, ale snad by sis toho jednou i přál, až tě synek vyžene z domu. Nikomu pak nedávej vinu, jenom sobě.

Tak už skutečně mnozí naříkali. Jako třeba tento muž, jenž chtěl ponechat celé jmění svému jedinému synovi. Dobře prospíval a šťastně vystudoval, ale zemřel na chřipku. Teď jsou rodiče osamoceni a potěšit se nedají. Potěšit se nedá onen muž, majitel velkého domu. Denně chodí ke hrobu svého jediného dítěte. Chtěl jenom jednu velkou radost a nyní má jednu velkou bolest.

Jiný případ: Hezky si to nastrojili. Dvě děti, hoch a dcerku, v zavedené živnosti. Zdrávi byli, nic jim nechybělo, děti rostly jako z vody; hoch je sportovec. Ale jednoho dne při jízdě na kole se zabil. Inu takové to bylo.

Jako když blesk udeří z čista jasna. Všechna radost se vystěhovala z domu. Zvláště matka si to tak brala do hlavy, že muže přímo sužovala. Snášel to nějaký čas. Ale pak se stal trudnomyslným a opustil domov. Našli ho v řece utopeného. Bylo to nedávno. To je holá skutečnost, jež padá do očí, ale co se za tím skrývá, ponechávám vašim dohadům. Rozhodně málo důvěry v Boha.

Drazí rodiče, milé ženy! Přijměte všechny děti, které vám Pán Bůh pošle. Neodmítejte ani jedno od svých prahů. Lépe jest mít dvanáct dětí na starosti, než jedno na svědomí. Vlohy jsou i úkoly. Obětujte se. Chcete být moudří, ale přepočítáte se. Jediná moudrost je moudrost Boží. Žijte podle přírody, nehleďte na lidi. Pryč s ohledy lidskými. Co by lidé řekli, toho se bojíte a co Pán Bůh řekne při soudu, toho se nebojíte?

Kdo hledí na dnešní poměry okem zkoumavým a zamyslí se nad

vývojem našeho venkova, jak jej v minulých desetiletích pojala ona hlíza svévolného omezování počtů a jak dnes sténá pod přemírou práce, odhaluje jakousi souvislost, snad trest.

Kolik by bylo potřebí pracovních sil! Muž, žena na vše sami nestačí, nikdo však nechce pomoci. A kde jsou děti? Nechtěli je, stačí jedno, dvě. Nyní jsou sami a udřou se. Před lety pracovnice, řečnice volala takřka prorocky do duší, prosila, aby jiní volali jen toto: „Nebojte se dětí! Budete je potřebovat a nebudete jich mít!“ Smáli se jí. Mají peníze, grunty, najmou si lidi k práci! - A dnes? Peníze pryč, grunty pozbyly ceny, a dřít musejí sami. Tak by je dnes potřebovali a nemají jich! Nevyplatí se odstupovat od přirozeného zákona Božího. Aspoň nyní vzdejme se své pýchy a uznejme kající Boží řád za nejmoudřejší.

Hledí-li na vás lidé úkosem a musíte-li snést mnohý trpký posměšek: Už zas . . . řekněte: „Nežijeme rozpustileji než jiní, nikdo mně nic pro mé děti nedá, tak tedy nikomu do toho nic není.“ A kdyby to i sama matka byla, a vám domlouvala, kamže to hledí, již třetí dítě v pěti letech, zaslouží kázání, jakého se jí dostalo od tohoto zetě, jenž byl daleko lepší než ona: „Do těch věcí se mně neplete, vím co dělám. Z mnoha dětí jsem vyrostl a mám děti rád. Pán Bůh dá králíčka, dá i trávníčka. Kdo skoupě zasévá, skoupě bude sklízet. Chcete, abychom začínali s hříchem? Pak by bylo konec požehnání. A jestli vy, zbožná osoba takhle mluvíte, pak vaše zbožnost nestojí za nic.“

Dobře to řekl. Konec požehnání, konec radostí. Děti přece přicházejí od Pána Boha a jsou tak milé, zvláště ty nejmenší. Nahlédněte jen do rodiny s četnou drobotinou, přesvědčíte se tak jako já, že radost je tam domovem. Bezstarostné dětství nedovede jiného než se smát a stírá rodičům s čela jejich starosti. Když večer tito malí andílkové spínají ručky, aby Pán Bůh tatínkovi a mamince požehnal, mají rodiče dojem, že Otec nebeský takovým prosebníkům neodolá. A jaký soulad tu panuje. Otec i matka u kolébky svého nejmenšího sdělují si své názory a tužby, zapomínají na rozdíl povah, potlačují nálady a odpouštějí si své chyby. Mají jednu společnou vůli, společný cíl: vychovat z dřímajícího andílka zdat-

ného člena lidské společnosti. Společný zájem, společné úsilí tmelí úplně různé domácí nesrovnalosti a myšlenka na rozvod ani jim nepřipadne. Statisticky je také zjištěno, že v početných rodinách není vůbec rozluk manželských.

Děti jsou lékem na rány, jimiž trpí dnešní rodina. Vážený muž měl svou ženu opravdu rád, chtěl ji mít stále hezkou, chránil ji, proto děti i práce a po několika letech mu utekla s jiným a nechce o něm ani slyšet. Stalo by se to, kdyby je poutal hlouček dětí? Manželé, kteří nechtějí mít děti, nedojdou skutečného klidu. Nemilují se už ani tolik a nevědí proč. Jsou neuspokojeni a neosvobozeni.

Dnešní schoulostivělé a přecitlivělé pokolení hledí jen na stinné stránky početných rodin. Taková matka prý aby nic jiného nedělala, než prala plínky a zašívala klukům roztrhané kalhoty. Nesmějí však zapomínat i na jinou stránku, kterou vyzdvihuje otec 15 dětí: „Když byla májová pobožnost, šlo nás na ni každý den osm, teď bude svaté biřmování, to půjde šest našich dětí, první neděli v měsíci je nás osm u stolu Páně a když se všichni o svátcích sejdou doma, pokleká nás k večerní modlitbě dvanáct jak apoštolů - nejmenší ještě klečet nemůže.“ A žasnete nad tím, co onen vzorný otec dodával: „Třebas dnešní těžká doba na nás nejvíc doléhá, musím k větší cti a slávě Boží prohlásiti, že jsme ještě hladu a bídy nepoznali.“ Svědectví tohoto otce, který nemá ani stokrunu zajištěnou, je nejlepším důkazem, jak Bůh žehná početným rodinám.

Uýmlyvy

Když jsem z jara¹ v jedné rozhlasové přednášce doporučoval početné rodiny, už se stanoviska rodinné výchovy, obdržel jsem od žen - mimochodem řečeno od takových, které se početnou rodinou chlubit nemohly a také nechtěly - mnoho dopisů, v nichž zaujímaly stanovisko opačné a to prostě z toho důvodu, že jsou těžké doby a okolnosti toho nedovolují. Snad bych slyšel i od vás některých, milé čtenářky, podobné nářky a stesky. Budou to však asi také spíš výmluvy než omluvy.

¹ Rok 1941.

Jak jinak to nazvat? Mám v čerstvé paměti výjev, jehož jsem byl svědkem ve vlaku. Mladá, pěkně oděná paní, vrací se se svou asi čtyřletou dceruškou domů do Zlína. Roztomilé děcko, tahle Helenka. Stále švitořila, na něco se dotazovala. Zbystřili jsme všichni sluch, když naléhala asi ne po prvé: „Maminko, kdy k nám už přijde chlapeček?“ Matka jí odpověděla, že čáp nyní už nechodí. „A u sousedů už mají chlapečka,“ nedala se maličká, již samotné bylo mezi velkými smutno. Konečně ji matka rázně odbyla, děti že chodí jen k bohatým. Byla to pouhá výmluva, jak sama doznala společestujícím, kteří ji upozornili, že nemluví pravdu.

Ne bohatí, kteří by hodně dětí uživili, je mají, ale právě méně zámožní, zato obětaví. Na všechny domluvy tato zámožná paní vzpurně pohodila hlavou a dala se do čtení moderního románu. Jistě jedna z mnohých. Zamrazilo mne. Moderní matky. Jak tu stojí uboze v porovnání s našimi obětavými matičkami. Materství je oběť, odhodlání k sebezáporu. To chybí moderním ženám.

My na druhé dítě nemáme! Hlas, jenž zaznívá mohutnou ozvěnou z měst i vesniček. Těžko je přesvědčiti, ale snadno odhaliti tuto lichou výmluvu. Nemáte na druhé dítě a vaši rodiče měli víc? Ve vašem mládí bylo ještě hůře. Za ten náklad, který věnujete jedináčkovi, bylo by živo dětí několik. Nás fotografovali po prvé pořádně teprv před maturitou a vy je fotografujete takřka každý týden a chlubíte se známým, jak Majka vypadá ležíc na bříšku, na pravé ruce otcově, v levé matčině. U země ji není ani vidět a už šine před sebou ohromný niklovaný kočár s větší panou než je sama, a co bude, až doroste? Školáci denně se stavují u zmrzlináře a prostý chléb už jim ani nechutná. Ano, zbylo by i na další děti, kdyby se jedináček nepřecpával a vším možným nezahrnoval. Byl by zdravější a odolnější a měl by se také spíše na co těšiti. Ne, nemluví z vás láska k dětem, jimž nechcete dát život. Nebylo by více dětí, ani kdyby se platy zdvojnásobily, pokud dnešní ženy nebudou mít víc obětavosti a nezištné lásky k dětem.

Byly by také šťastnější a spokojenější. Žena, jež se vyhýbá dětem, sotva by mohla tak zvolat jako tato požehnaná matka: „Mám deset dětí a jsem šťastna. Většina známých mne lituje, ale my sami

naprosto ničeho nelitujeme. Máme přímo obrovskou radost ze své rodiny a záleží nám pramálo na tom, jest-li to lidé vezmou na vědomí či ne.“ Tato vzácná žena¹ prozrazuje dále tajemství své spokojenosti: „Měli jsme s jedním děckem stejné finální zatížení jako máme s desíti a budeme pravděpodobně na této cestě pokračovati. Můj manžel i já jsme si vědomi toho, že za všechny úspěchy, jež jsme měli v životě, děkujeme pouze okolnosti, že máme tolik dětí. Skutečný život rodinný s dětmi vyplácí každý den každému účastníkovi dividendu rozkoše a uspokojení, která se penězi nedá vyvážit.“ A tak šťastné jsou snad všechny matky četných dětí, přes to ponižování, jehož se jim od nešlechterných lidí dostává.

Ohledy na zdraví ženy, je další důvod, jímž se moderní matky vymlouvají. Snad to sama cítí aneb jí to řekli dokonce lékaři a proto se dalšímu porodu úzkostlivě vyhýbá. I když ve výjimečných případech jsou tyto obavy odůvodněné, přece jsme tento důvod zařadili mezi výmluvy. V mnohých případech jsou to liché obavy. Žena je stvořena k rození dítek, k tomu je uzpůsoben celý její organismus. A ženy po obávaném porodu se cítí namnoze lépe než před tím. Zkušenost dokazuje, že více žen je nemocno proto, že děti mít nechtělo, než k vůli dětem, jimž daly život.

Jiný je ovšem případ, když je žena nemocna; taková se nemá ani vdávat, neboť nemá potřebných předpokladů k životu manželskému a rodinnému. Zde však mám na mysli otázku, jak dalece porod ohrožuje zdraví. Tu zkušený lékař - porodník sám doznal: „Právě v tomto oboru my medikové, dožili jsme se již největších překvapení a můžeme říci s absolutní jistotou jen jedno: že totiž nemůžeme nic předvídati.“ (Alžběta Burgerová: Z deníku porodní asistentky.) Týž pak radí, aby nikdy ženám strachu nenaháněly a také nedopustily, aby někdo jiný jim strachu naháněl.

Jsem jist, že mnohá z vás by to ze své zkušenosti potvrdila, jako třeba zmíněná matka třinácti dětí. Je úplně zdravá a koná všechny domácí práce sama. Má takovou trpělivost, že ani největší rámus ji nerozčilí. Vizte vedle ní ony moderní nervosní ženy, které plní ordináčnické síně a lázeňská města, kde hledají uklidnění a odbudte

¹ V *Hospodáři* z 3. 11. 1940.

různě nerozumné namlouvání lidí, kteří nesdílí křesťanský názor o početné rodině.

Maminky čtrnácti dětí z Lešné u Valašského Meziříčí se tázali nedůvěřiví lidé na její nervy. Ona na to:

„Dajte pokoj. Šak mně ledagdo říká: jak to vydržíte? Mně to ale nevadí. Gdyž je povážlivě živo, stačí vzít vařeku, nu a je ticho. No, já nemožu pochopit, je-li něgdo nervosní z dětí.“

Ba naopak říkají po dědině: „Bože, ta Kulajtová je po každém dítěti hezčí a mladší.“ Nepřipouští si také zbytečných starostí. Za těch čtyřiadvacet let, co jsou spolu, nechybělo jim nikdy ani zeměků ani chleba. Proto důvěřuje. Na otázku o starostech odpověděla:

„Ej věřte, byly, ale já nigdá nelamentovala. V Boha jsem důvěřovala a šlo všecko dobře. Věc sa mně pozdává, že s těma děčkama užíváme radostí. Najvětší je, dyž sa něgde někery dostane na místo.“

Páni se loučí okouzlení půvabem a morální silou, jíž hýří opravdová křesťanská rodina a vypsali to v novinách. (Den 18. V. 1941.)

Nejedně ženě, bojící se porodu, pomohl recept s andělem strážným, kterého Bůh dal každému dítěti od hodiny početí. S tímto ochráncem svého dítky se matka spojuje každého dne a prosí jej o šťastný porod. Jen trochu důvěry a jistě se osvědčí.

Početné rodiny se vyznamenávají velkou důvěrou v Boha. Je to odměna za jejich poslušnost a také zdroj síly k obětem. Tito rodiče takřka cítí, že Prozřetelnost, která nezapomene na ptáče a dává pokrm jeho mláďatům, nezapomene jistě ani sladkého hnízda, v němž dospívá křesťanská rodina. Zdaž ruka Boží nerozhodí svá nejlepší dobra na věnec pokřtěných duší, údů mystického těla Kristova? Toto povzbuzení právě ženy potřebují. Jako ona žena, která se po duchovních cvičeních s těžkým srdcem odhodlala mít ještě jedno děťátko. A když přišlo, kupodivu necítila ani tíhy odříkání, naopak bylo jejich velkou radostí. Později se jí narodili ještě dvojčátka a nyní jen prosí Boha, aby je všechny dobře vychovala. Jedno jí Bůh vzal, ale netruchlí. Otevřely se jí oči. Uvědomila si teprve, jaké je to štěstí pro matku, když má u Boha svého přímluvce. Nahlédla konečně, že nepřináší Pánu Bohu oběti, ale že koná pouze svou povinnost.

Kéž by to uznaly všechny ženy a konaly svou povinnost. Kéž by měly nezlomnou důvěru v Boha, vzrůstající s počtem dětí. Nebojte se dětí. Pán Bůh dá děti, dá i na děti. Ten, který dává dětem zoubky, postará se i o jídlo. Ostatně dítě nepřináší na svět jen ústa, jež chtějí jíst, ale i dvě ruce, které budou vydělávat chléb hladovějícím ústům, pomohou vám vyživit mladší sourozence a obživí ve stáří i vás. Jak dojemná, krásná a bohulibá je proto prosba zbožné nevěsty, kterou přednášela při svatební mši svaté: „Dej mi, Pane Ježíši, hodně dětí, všechny je pro Tebe vychovám a snad jednou i Tvého sluhu.“

Hle, čím ještě se vaše dítě může stát - knězem Kristovým. A snad právě ono, jehož se tak bojíte. Kdoví, zda Bůh nepředurčil to poslední vaše dítě k vysokým metám: má být zasloužilým mužem, o církve a národ, snad i světicí. Jak dojata byla ta matka, která mě svěřovala: „To dítě, které jsme se rozpakovali přijmout s ohledem na mé zdraví, mne ještě v životě nezarmoutilo. Jen ona mne opatruje; kdybych jí neměla, byla bych opuštěna ode všech.“ Neodmítejte od svých prahů žádné dítě, neodhánějte od své rodiny štěstí.

*

Vzpomeňte, jak tomu bylo za války. Obtížilo se nahromadilo daleko víc, a děti neubývalo; naopak. Bylo to nápadné, až i písničkářům. Slyšte, co zpívali:

*Tolik požehnaných žen jsi neviděl dřív,
dětí jak kuřat.
Kdo vykonal ten div?
Pracovní úřad.*

(J. Čapek: *Železná panna*.)

Tedy k vůli pracovnímu úřadu, aby s ním měly pokoj, děti měly a k vůli svému svědomí a k vůli nejvyššímu pracodárci by je mít nechtěly. Hanba by to byla!

Úklady proti plodnosti

Útěk před mateřstvím, jakkoliv nevinně to slovo zní, obsahuje v sobě začasté nejohavnější hříchy proti plodnosti. Sám náměstek Kristův, papež Pius XI. ve svém okružním listě O křesťanském manželství je nazývá nejhanebnějšími hříchy, přestože se vychvalují, aby se zdály prosty vši hříšnosti a nečestnosti. Jaké hříchy manželů má svatý Otec na mysli? Bohužel nejsou ani u nás neznámý a mnohá žena je k nim lákána. Nechtě nám to řekne naše prostá žena:

„Přišla k nám do domu cizí paní. Vydávala se za delegátku okresního zdravotního úřadu a jejím úkolem prý je radit a poučovat, jak mají ženy pečovat o zdraví své a svých dětí. Rafinovaně lichotivým způsobem litovala nás, venkovské ženy, co že musíme zkusit, když máme dítě jedno za druhým. Jedno, dvě děti je prý pro radost a pro žalost dost a víc jich není třeba. My, paničky, svěřovala důvěrně, máme po jednom děcku a co děláme s těmi ostatními? Myslíte, že je zabíjíme? To nikdy ne. My se proti nim chráníme takto . . . Tu vyňala z tašky cosi, co jsem v duchu nazvala čertovým nástrojem . . . Ochranný prostředek je vyzkoušen a není třeba se bát těhotenství. Dodala pak, nevím však, jest-li je to pravda, že v jednom místě, kde bylo hodně dětí, podařilo se jí uplatnit tuto metodu v takové míře, že tam pak byl za celý rok pouze jeden křest. I sám farář prý žasl, co se jenom stalo. My jsme se však potichu smály, dodala pustě, takže jsem se odporem přímo otřásla . . .“

To je tedy jeden způsob onoho ohavného hříchu, který papež Pius XI. nazývá hanebným a vnitřně nemravným skutkem. Tuto zločinnou svobodu, abych užil slov encykliky, si někteří osvojují a touží ukojiti pud bez jakékoliv protiváhy. Náměstek Kristův mluví otevřeně. A má papež co mluvit do soukromého, intimního života manželů? Ano, má plné právo, neboť Pán Bůh má tu co rozhodovat. Není sféry lidského života, jež by Bohu nepodléhala a

tím méně tato mravní sféra, která je ohlasem jeho stvořitelského Fiat - Staň se. Přirozené tělesné síly dohánějí k plození a při tom požitek je jen lákadlem a prostředkem k cíli, jímž je nový život. Kdo záměrně odděluje to, co Bůh spojil, krade takřka požitek a manželství zneužívá.

Cítí to často i manželé, ač je těžko veřejně o této choulostivé věci mluvit a svědomí je znepokojuje. Nuže, nejvyšší autorita nyní mluví jasně: „Všichni, kdož manželské obcování úmyslně olupují o jeho přirozenou sílu, hřeší proti zákonu Božímu a přirozenému. A kdo se toho dopouští, poskvrňuje své svědomí hříchem těžkým.“ (Encyklika Casti connubii z 31. 12. 1930.)

Chtěli bychom mluvit hodně hlasitě, ba hřímati do svědomí uspaných a pokřivených. Kam se až tato hlíza dostala a pod čím se skrývá. Prozrazuje to jedna matka, jež už třikrát změnila porodní asistentku. Všechny tři byly katoličky, všechny chodily k sv. přijímání a všechny jí nabízely po porodu ochranné prostředky. Jen se vždy odporem otrásla a rázně je odbyla. Tak i ona, jež nám odhalila nákazu venkova: Majíc na očích zářný příklad své maměnky, která od Boha přijala čtrnáct dětí a vychovala je za nezměrných obětí svého vlastního života, ukázala dveře oné paní od zdravotního úřadu.

Náš rozumný názor o kontrakoncepčních prostředcích sdílí i svědomití lékaři a staví se rozhodně proti těmto pokoutním výstřelkům. Citujeme závěr lékařského pojednání: „Na každý způsob nutno potírati veřejné nabízení kontrakoncepčních prostředků výdělečnou reklamou, jakožto nanejvýš škodlivé počínání pro lidskou společnost se stanoviska zdravotního i etického.“ (MUDr. A. Ostrčil v Národní politice z 21. 3. 1934.) Vyšší, mravně-náboženské hledisko sahá ještě dál. A to by přece mělo býti pro věřící část národa rozhodující.

K uspokojení úzkostlivého svědomí dodáváme ještě toto vysvětlení:

1. Co se děje z nevědomosti aneb bez souhlasu, tedy spíše trpí než činí, hříchem není. Církev svatá dobře ví, že jeden, či druhý manžel jen nerad dopouští převrácení přirozeného řádu Božího; ten

tedy je bez viny, obzvláště jest-li se snažil manžela či manželku odradit od hříšného skutku.

2. Neprohřešují se proti přirozenému řádu manželé, kteří svého práva správně užívají, ač pro časovou nevhodnost aneb jiné překážky nový život vzniknouti nemůže.

3. Není povinna podstoupit operaci manželka, která pro vnitřní závadu nemůže se státi matkou. Ale měla by tak učiniti, přeje-li si manžel dítek a operace, jež má závadu odstraniti, není nebezpečná.

Vyhýbati se dětem lze bez hříchu čestně jen zdrželivostí aspoň částečnou. To je tedy dovolené obmezování počtu dětí. Námítne-li někdo, k čemu že se oženil, to že mohl vstoupiti do kláštera, tedy se jich táži: K čemu jste vstoupili do manželství? Snad jen proto, abyste hověli žádostem těla? Myslíte, že vede dvojitá cesta do nebe. jedna úzká a strmá pro řeholníky a druhá široká, pohodlná pro manžele? Kristus Pán mluví jasně o tom všem o těsné bráně a úzké cestě, která vede k životu.

Čestní manželé chápou, že osobní blaho se musí vykupovati obětmi a že si tedy musejí něco odříci, nechtějí-li, či lépe nemohou-li na sebe vzítí břemeno následků. Z mravně dobrých, dovolených pohnutek mohou použití tak zvané metody Ogino-Knausovy, podle níž určité dny v měsíčním koloběhu ženské fyziologie dávají nejvyšší pravděpodobností záruku neplodnosti.¹ Připomínám ovšem, že používání této metody neschází o nějakém vznešeném pojetí manželství, východiskem z nouze však býti může.

Uražda nenarozených

Pod tajemným závojem manželství skrývá se někdy hodně blaha, jinde zas hodně utrpení, zla a hříchů, a to hříchů nejstrašnějších. Může býti většího zločinu nad vraždu nevinného? A to se bohužel děje a ještě se omlouvá. Přitěžující okolností je, že rodiče, matka sama, je vražednicí. Její dítě nesmí žít, musí umřít dřív, než žít počalo, je zavražděno dřív, než se zrodilo.

¹ Jest to asi osm dnů před periodou a asi deset dní po ní.

Slýchal jsem, že matka dává život za dítě, častěji však slýchám dnes, že je sprovodila se světa, čili jak se říká obaleně „pomohla si“. Jmenujte si to pomocí, zákrokem neb operací, správně česky se tomu říká vražda.

Co vše musela ona matka v sobě potlačit? Nejsilnější cit, který Tvůrce vložil v srdce každé matky. I srna, i zvířecí matka chrání svá mláďata a nasazuje za ně svůj život. Svá křídla rozprostírá nad svými mláďaty slepice, zakroužil-li krahujec nade dvorem. A je hotova pustit se s ním v tuhý boj. Nedá je, nedá, dokud bude v ní zbytek síly.

Cit pro dítě, jež Tvůrce vložil i v tu duši zvířecí, vložil měrou vrchovatou v duši lidskou. A přece čeho není schopna ani nejzuvěřivější lvice, toho je schopen člověk. Vraždit své dítě je ďábelské privilegium člověka, tajemství nepravosti otcovské a mateřské. Kuřeti by neublížila, ale krvavým zákrokem sprovodit se světa své dítě, které se tak úzce k matce přimyká, toho se dnešní jémné pokolení neštítí.

Proč to dítě, jež se nemůže ani ručkama bránit, ba ani křičet a volat, proč to dítě nesmí žít? Otec a matka odsoudili je na smrt. Sami lpí tolik na životě a nepřejí ubohému tvorečkovi, aby také žilo. Ty drobounké prstíčky by jednoho dne objaly matčinu šíji a pohladily by tvář. Za několik měsíců by se ta očka usmála a ústa by jednoho dne volala: tatínku, maminko . . .!

A není to jediný případ, nad nímž by se všichni zhrozili, je to snad na denním pořádku. Vždyť se to šeptá o té a oné, radí k tomu bába, ta babička, jež prý má vnoučátka tak ráda; vypravuje se o lékařovi, jenž má život chránit, že to u něho vypadá jak v krematoriu. Nechci uvádět statistiky, jsou daleko za skutečností. Ohavnost se rozšířila na světě. Může býti něco ohavnějšího, než když matka dá své dceři peníze, aby jela a dala si pomoci a sama se modlí, aby to dobře dopadlo? Ďábelská zbožnost.

A co takové bezbranné robátko udělalo, že je matka vraždí? Že by ona matka nemohla celé noci spát a jen se piplat s děckem? Zdaž však krev prolitá rukou matčinou neb rukama najatých vrahů dá onomu svědomí spát. Svědomí, obtížené vraždou, bude ji

v celém jejím životě daleko víc znepokojoval než to dítě, kdyby přišlo na svět.

Kam jsme to dospěli, jak je ten svět na ruby obrácen. Dříve ženy chodily na poutě vyprosit si dítě a dnes přicházejí tam začasté, aby došly klidu, neb dítě od svých prahů odmítly. Není to nouze a bída, jež je k tomu dohnala. Hezkých pár tisíc měla měsíčního platu a od druhého dítěte si pomohli. Byl to chlapeček. Jak by se hodil k onomu děvčátku, jež měli. Teprv nyní se v bezcitné matce probudilo svědomí. Dnem i nocí se obává, aby ji Pán Bůh neztrestal, aby jí neodňal to jediné dítě. Není divu. Jako krev Abela, tak krev nevinných dětí volá k nebi o pomstu. Církev svatá trestá tento velký hřích exkomunikací a to také proto, že se páše tajně.

Kdo by se odvážil takový zločin *ospravedlňovat*? Že to v celém městě, v celé ulici dělají ženy? A kdyby to byla tvoje matka udělala s tebou, kdyby to naše matky udělaly s námi? „A kdyby,“ jak praví Emil Procházka v spravedlivém rozhořčení, „všechna ta čeládka v krátkých sukénkách vraždila a byla špatná jak vrstevníci Noemovi, ty nesmíš. Je to vražda.“ (Pod kopulí bílé svatyně, str. 143.)

Co by lidé řekli, nebo co říkají: Už zas...? Co by lidé řekli. toho se bojíš a co Pán Bůh řekne, toho se nebojíš? Usmějte se lidem, budete mít zadostiučinění, až půjdete s hezkým dítkem na loktech a uvidíte, jak oni budou houpat na klíně škaredého psa.

A že to dítě se ještě nenarodilo? Ano, to je rozdíl, a sice ten, že umírá v hříchu dědičném, bez křtu svatého a je navždy vyloučeno z království Božího, o něž je matka sama připravila. Dítě přece v lůně matčině žije a od dnů svého početí má duši.

V této vážné věci neplatí ani ohledy na zdraví ženy. Dítě má stejně právo na život jako matka. Za žádnou cenu není dovoleno vraždit nevinného.

Provdaná dcera přišla k matce, když lékař říkal, že by jako ke křtinám nemuselo dojít. Křesťanská matka na to: „Jen se opovaž, proč ses vdala? Jsme v rukou Božích, a kdybys umřela, můžeš být jista, že Bůh bude tvou odměnou.“ Neumřela, ani dítě neumřelo. a dosud ji nezarmoutilo.

Jině zas domlouval kněz: „Kdyby lékař řekl, že musíte usmrtit vaše tříleté dítě, aby vás zachránil, svolila byste? Vždycky jsem slyšel, že matka je ochotna za dítě život obětovat. Vy této lásky nemáte. Chcete-li, jděte a přijďte znovu, až po operaci vám svědomí bude činit hrozná výčitky.“ - Nepřišla, protože při operaci zemřela.

Slyšte lékaře, co praví o nebezpečí potratu: „Je zakořeněn mylný názor, že potrat, zavedený odborníkem, je téměř prost jakýchkoliv škodlivých následků, a že nebezpečné jsou jen zákroky, způsobené rukou neodbornou. Mají přitom na mysli případy, končící smrtí. Ano, tak tragicky končí se mnohem častěji potraty konané neodborně, ale úplně prost tohoto rizika není ani odborník sebezkušenější. Kde byly ženy po zákroku lékařsky kontrolovány dostatečně dlouho, zjistilo se, že k lehčím otravám dochází až v devadesáti případech ze sta . . . Velmi nepříjemné následky mívají potraty na příští porody . . . Zatím co porod je fyziologickým výkonem, k němuž je uzpůsoben a připraven celý organismus a osobnost ženy, je potrat vždy násilím, k němuž nejsou připravena ani ústrojí, ani organismus; toto násilí nezůstává beze škod na zdraví a život ženy.“ (MUDr. B. Truksa, v časopise Ludmila, čís. 3., rok 1940.)

„Od té doby, co jsem se dala přemluvit k zákroku - tak dozrává nemocná žena - byla jsem dvanáctkrát na operačním stole.“ A přála si to sdělit všem ženám, nacházejícím se v témž pokušení. Tímto se její přání aspoň částečně plní.

„Jsme ještě mladí, ať něco užijem, dítě je pouto,“ tak usuzovali manželé před zákrokem. Po činu pak jim sdělil lékař, že už se na dítě vůbec těšit nemohou.

Je třeba k těmto faktům ještě něco dodávat? Snad jen povzbuzení k důvěře v Boha. Nebojte se dětí. Pán Bůh má víc než rozdal. Pohleďte na ptactvo nebeské, že neseje ani nežne, ani neshromažďuje do stodol a Otec nebeský živí je. Zdali nejste vy dražší nežli ono? Snad vás jednou bude žít právě to dítě, jež vám bylo tak těžko přijmouti. Vnitřní cena lidského života vynahradí vám bohatě všechny svízele. Ony obtíže, jež se vyskytují v rodinách, obdařených četnými dětmi, zvláště ve velkoměstech, bývají vášnivě zve-

ličovány. Vždyť jiní manželé vašeho stavu mají více dětí a žijí, a jsou jistě spokojenější než ti, kteří se stali vinnými sebevraždou bílého plemene.

Zvrhlost plodí zase jen zvrhlost. Necivilisované indiánské kmeny zabíjejí děti, jež se jim znelíbí. A děti, jež dorostou, zabíjejí zase své staré rodiče. U civilisovaných národů rodiče činí totéž jemnějším způsobem, a čeho se mohou nadíti? Že jim jejich děti budou pěkným způsobem pomáhat na onen svět. (Euthanasie.)

Muž, jenž svému hlásícímu se dítěti připravil místo kolébky rakvičku, zhrzil se svého činu. Jakmile uzřel zmařený klíčící život, roztrhl oddací list, jednu půlku si nechal a druhou dal své ženě. Rozšli se bez rozvodu. Pracoval v továrně na výbušné granáty. Jednou vzal právě sešroubovaný granát a řekl kamarádům: „Lepšího osudu nezaslouží lidstvo, vraždící v lůně své děti, než aby bylo vyvražděno.“ Tu z třesoucích se rukou mu vypadl granát zapalovačem přímo na dlaždice. Vyletěl do povětří. Tak se naplnila jeho slova. Vskutku není hoden života, kdo nepřeje ho dítěti.

Ach, kdybychom jen nemusili psát tuto smutnou kapitolu! Kéž by naše ženy mohly zvolat, že nevinny jsou krví spravedlivou!

A jestli kdo v osudném zapomnění se takto provinil, nezbyvá mu než činit pokání a z hloubi srdce volat s touto kající matkou:

*Ty věčný Bože, prosím, odpusť hřích,
odčinit toužím, všem chci říct:*

*Otcové, matky, v rukou máte svět -
nenechte kolébku, páku dějin, zrezavět.*

Jedno, dvě jen? ●

*Nejste těch životů pány,
nemožno, věřte, křížit Boží plány.*

Zastaví se tyto hrozné zločiny anebo budou nezadržitelně pokračovat? Sotva je kdo zadrží, ovšem do té doby, dokud nebude vše-

obecným a nejhlubším přesvědčením lidstva křesťanská víra o ne-
smírné ceně dítěte, dokud sobectví neustoupí obětavosti a zodpo-
vědnosti vůči Tomu, jenž vryl v srdce lidská svůj zákon na ochra-
nu života: Nezabiješ!

*

Zbožná, věřící žena nikdy vážně nepomýšlí na něco podobného,
i když přichází dítě jedno za druhým. Netěší to třeba nikoho z ro-
diny, různé myšlenky také se vtírají, ale varovný hlas svědomí
stojí na stráži.

V podobné situaci byla žena, jejíž rodina se dala hned od počát-
ku pod ochranu Božského Srdce Páně. Už třetí dítě se hlásilo rok
po roce. Neslyšela žádného projevu radosti nad blížící se radostnou
událostí, i není divu, že myslela o všech možnostech. Ale ku podi-
vu, jak dřív ráda hleděla na obraz Božského Srdce Páně, tak nyní
se naň nemohla podívat. Nesnesla by toho pohledu, tak láskyplného
a přece plného výčitek. Ke komu by se však utekla? Vždyť pod jeho
ochranou nic zlého je nepotkalo.

I řekla si: „Bez vůle Boží ani vlas s hlavy nepadne,“ odevzdala
se do vůle Boží a od té doby pohled Spasitelův ji zase těšil a osla-
zoval všechny starosti rodinné.

Tak jedná věřící žena, v jejíž rodině je hlavou Kristus sám.

Dva příklady

První o tom, kterak mateřství ženu povznáší a vede k velkým činům.

První obrázek

Bylo to skutečně ideální manželství mezi těmi dvěma opravdu šlechtickými dušemi. Hotová idyla, jak se líčí v milostných básních. On, hrabě Albert Larghi di Mercgallo, jenž se věnoval správě svých statků a ve volných chvílích umění a zvláště hudbě. Jeho Pia, roztomilá, inteligentní stvoření ze vznešeného milánského rodu měla rovněž hluboký umělecký vkus. Všichni museli doznati, že dokonalejšího souladu nemohlo být na této zemi.

Jedno však jim, vlastně jí, chybělo - zdraví. Byla to útlá, skleníková květinka, pravá podoba své matky, která zemřela ve dvaceti letech, když jí dala život. Maličká Pia byla tehdy poslána pryč z domu bolesti a svěřena silné kojné.

Uplynula dvě léta šťastného manželství, když něžná paní seznala, že bude matkou. Tehdy začala žít v ovzduší blaženosti. V staré vile se oddávala blaženým snům, dojmavá vlna mateřské něhy ji zaplavovala. Ale ve čtvrtém měsíci těhotenství znamenala bolest na levém rameni. Přepadal ji pocit nevolnosti, zvláště v nočních hodinách: horečka, chrapot a kašel. Těhotenství vzbudilo staré ohnisko na plicním hrotu.

Byl přivolán ke konzultaci znamenitý specialista plicních nemocí, který v přítomnosti manžela vynesl ortel: „Chceme-li paní zachrániti, musíme především obětovati těhotenství. Pak je teprve možno začítí s účinnou léčbou.“

Manžel byl ochoten k oběti, ale paní s hrůzou propukla v bolestný, drásající pláč.

„Doktore,“ řekla konečně, „způsobil jste mi nejtěžší bolest, kterou žena může vůbec poznati. Zodpovězte mně však tyto otázky:

Věříte, že donosím děťátko, když se podrobím všemožnému léčení? - Věříte, že plod mého lůna se může narodit zdravý a bude dobře prospívat, bude-li vzdálen z mé blízkosti?"

„Ano, drahá hraběnko, neboť nemoc se nepřenáší přímo, ale nemohu vám k tomu raditi . . .“

„Nuže, rozhodla jsem se, děkuji za vaše soucitné rady, nemohu zničit život svého stvořeníčka, má právo na život . . . Přichází od Boha a má Boha poznati, aby ho milovalo a s Ním se radovalo . . . Vložte mému manželovi můj názor a poproste ho, aby mi odpustil!“

Domácí lékař, opravdový přítel hraběcí rodiny, odešel potácej se komnatami jako opilec.

Nemohl tento odpor pochopiti. Byl to šílený běh smrti vstříc. Pro něho byla tato umíněnost nepochopitelnou tvrdohlavostí.

Také manžel prosil, zapřisahal, žadonil, ale marně. Manželka, žena, matka, byla neoblomná. Co jiného zbývalo?

Vila byla přeměněna v sanatorium, ale přesto ubohá paní těžce dýchala, pokašlávala. Manžel vypadal jak strašidlo, ale žena byla klidná, ba žertovala a dávala pokyny, co připravit pro robátko. Zejména učinila opatření, aby ihned, jak se narodí, bylo odneseno do domu silné kojné.

Porod byl lehký a pravidelný. Když mladá matka uslyšela první pláč své dcerušky, pohlédla k nebi na znamení díky. Pak byla maličká zavinuta do plenek a zmizela. Šestinedělka sledovala ji očima, srdcem, ale nežádala, aby ji mohla políbiti. Sklesla do podušek, oběť byla dokonána.

Co pak následovalo, byla už jen tragedie. Plicní ložisko se rozšířilo a ona valem scházela. Hrabě Albert ji denně navštěvoval a přinášel fotografii maličké.

Za dva měsíce byla hraběnka Pia Larghi v posledním tažení. Co lékaři předpovídali, splnilo se do poslední tečky.

Když krize nastávala, najednou před branou zastavilo auto. Ozvaly se kroky, ale žádné dveře se neotevřely; jen před oknem objevila se silná postava hraběte: na rukou uzlík plenek a z něho vykukoval smějící se obličejíček a ručička.

Hraběnka náhlidskou silou pozvedla hlavu, zamodralé rty za-

zářily nepopsatelným úsměvem. Lékař přiskočil a zaslechl jen jako vzdech slova: „Miminko, žij šťastně . . . Tvoje maminka tě opouští . . . Ale bude s tebou stále . . . stále . . .“

Oči se zavřely a hlava sklesla na podušku.

*

Uplynulo osmnáct let. Hrabě byl stížen záchvatem anginy pectoris a zemřel téměř náhle. Jeho dcera, kvetoucí slečna, byla na to připravena. Jeho zdraví bylo zlomeno neštěstím, neměl jiné touhy, než sejít se se svou Piou.

Mimina doprovodila otce na místo posledního opočinku, pak zmizela. Naposledy se s ní onen lékař setkal u lůžka umírající dívky v ústavu sester. Viděl ji oblečenou jako řeholnici. Zamrazilo ho u srdce. Byl to vskutku obličej její matky, orámovaný bílou řeholní rouškou. Týmž výraz dobroty, tytéž oči, plné mateřské něhy, skláněly se nad malou nemocnou, jako by jí chtěly dáti život.

Mimina nechtěla se vdáti, ale vstoupila do kláštera, aby se věnovala výchově opuštěných dětí co sestra Pia . . .

Toto zažil primář milánské nemocnice, bývalý domácí lékař hraběcí rodiny Larghů, Andrea Majocchi a vypsál to široce ve své knize: *V boji o člověka.*¹

Vyznává ještě, kterak pak za slunného zimního odpoledne zašel na hřbitůvek v Meregallo, sklonil se nad hrobem hraběčným a skoro s pláčem jí šeptal, že úkol, který mu dala, splnil.

Svůj obrázek z chirurgova alba končí slovy: „A když jsem povstal a pozdravil to místo pokoje, zalila mi duši nevýslovná vlna zbožnosti, téměř neotřesitelné přesvědčení víry: „Ne, taková ctnost nemůže zůstat bez odměny.“ (Citov. kniha str. 41.)

A také nezůstane. Ona gloriola, bezmála mučednická, jíž Bůh odměnil heroické plnění mateřské povinnosti, je našim očím skryta, ale ony řady hrdinných matek, které jdou touž cestou, nasazují svůj život a nepřipouští, aby byl zmařen život jejich dítěte, se množí - a jsou všem známy. Jejich paměť nevymizí. Najdou odměnu v dětech, vykoupených hrdinnými obětmi.

¹ Vyšla v českém překladě r. 1941 nákladem Noviny v Praze.

Jak první příklad byl přitažlivý, tak druhý zas je odstrašující. Ukazuje, k jakým koncům vede útěk před mateřstvím.

Druhý obrázek

Psalo se 31. července 1914. V parku za honosnou vilou těžce od-
dychovala v lenošce devětačtyřicetiletá pí komerční radová. Byla
těžce nemocná. Její choroba byla spíše duševní než tělesná. V krás-
ném letním dni nabývala nových sil, ale události, jež se tehdy va-
lily přes naše kraje, ji ubily.

Co to? Bubnování, vyzvánění. - Vypukla válka, která zasáhla té-
měř všechny rodiny. I jejího jediného syna Helmuta, záložního
důstojníka, volala mobilisace. Plakala v domě nejen matka, ale
i slečna Anička, cizí, ale jako domácí, neboť nosila pod srdcem -
jeho dítě.

Jinak čestný muž chtěl ještě před odjezdem urovnat tu záleži-
tost. Nyní promluví s otcem a o první dovolené si ji vezme.

Velký průmyslník, člověk bezcitný však zuřil. Když děvče hrdě
odmítlo jeho návrhy i peníze na vyhnání nežádoucího plodu, po-
padl dívku, cloumal jí a křičel: „Vzdej se ho, nes si svůj kříž,“ a
vykázal ji z domu. Jinak však jednala matka, v níž se už od delší
doby probudilo svědomí.

„Pojď sem, a posaď se tu, Aničko.“

Dala si přinést malou skříňku ze slonové kosti, v níž měla tři
prsteny, jeden s bílým kamenem, jeden s červeným a jeden se ze-
leným.

„Aničko, ubohé dítě, teď půjdeš těžkou cestou, dokud si tě Hel-
mut nepovede jako ženu od oltáře. Vezmi si ode mne tyto drahé
prsteny.“

Dívka je nechtěla přijmouti, neboť byly od starého továrníka -
tedy prokleté.

„Ano, jsou prokleté,“ vyzpovídala se jí paní z neštěstí svého ži-
vota, „dostala jsem je za trojnásobnou vraždu.“

„Ten briliantový prsten daroval mně muž, když byl usmrcen
první chlápeček, ten se smaragdem jsem dostala při druhém, ten

s rubínem při holčičce. Dostala jsem je jako premii, útěchu a odměnu. - Vezmi si je a kup za ně sobě a svému dítěti živobyčí," prosila nemocná žena.

„Ne, maminko, to nemohu.“ To bylo její poslední slovo, než byla brutálním mužem z domu vykopnuta.

Zdrcená paní snila opět těžké sny z jiného světa. Z nebeské louky přicházejí k ní tři útlouneké děti, tři boží dušičky, útlé jak stříbro, Jdou za maminkou. Ten první s briliantem, druhý se smaragdem a třetí, holčička, s rubínem. Hrají si s prsteny.

„Maminko, jak se jmenuji? Nemám žádného jména?“

Matka je pojmenovala. Na každé položila ruku a zatím co tekly slzy, řikala: „Já tě křtím ve jménu Otce, i Syna . . .“

Odbýjela půlnoc. Děti se hotoví k návratu. „Maminko, vezmeme tě sebou vzhůru k Otci . . .“

Po dlouhé chvíli byla paní nalezena v lenošce mrtva, vedle ní byl lístek se slovy: „Mé usmrčené, nenarozené tři děti byly u mne. Pokřtila jsem je svými slzami. Nejstaršímu je třináct let, jmenuje se Hubert; druhému je dvanáct, jmenuje se Jindřich; holčičce je deset, jmenuje se Marie. Bůh buď milostiv! Luisa.“

— — —

Poručík Helmut v zákopech se těší na dovolenou. Spatří zas opět Aničku a toho malého kluka, který se mu narodil právě na Štědrý den. Z bídy svého bytí dobýval nejryzejší zlato lásky pro ženu a dítě.

Ta psávala, šila vojenské prádlo a ještě mu sem tam něco posílala.

Vojáci zpívali: „Brzy budu u tebe snad, zlatá Aničko, snad též všechny zahrabou nás, brzo, brzičko.“

A vskutku, dva dny před odjezdem padl. Zdrcující zprávu sdělil otci jeho kolega.

Syn je mrtev! Jediný syn. Dědic! Zachovatel rodu. Così jako lítost se po prvé dotýká toho člověka.

Proč máme jen jednoho syna? Bůh nám chtěl darovati tři.

Ale mají ještě dceru Markétu. Ta zachová ne-li jméno, aspoň světoznámou firmu rodu.

Člověk míní, ale . . .

Slavilo se zasnoubení dvou světoznámých firem, když se plížilo šedivé strašidlo - chřipka - a vybralo si za oběť zrovna zářící nevěstu, která právě měla na rukou všechny tři matčiny prsteny. Druhý den v jedenáct hodin byla nevěsta mrtva.

To už starého bohatce porazilo na zem. Pochovávali nejen jeho dceru, ale i jeho život a jeho dílo . . . Prokletých prstenů se zbavil, věnovav je Červenému kříži, ale přece ještě se zas s prudkostí své dohořívající duše vzepřel proti svému krutému osudu.

Když už sám šestašedesátiletý nemohl si činit naději na přímého dědice, v jedné bezesné noci vzpomněl na svého nemanželského vnuka. Jeho by přijal, dědicem učinil, nikoli však tu ženskou.

Tak se pokořil, že jí poslal dopis s pozváním. Sluha však přinesl jej zpět s připsanými slovy: „Nepřijdeme. Anna, Helmut.“

Co mu zbývalo, než zahrabat se do své práce. Roku 1921 zajel p. továrník do Polska k hrobu svého syna. Šťastně jej našel, chýlil se nad ním křížek, nakloněný větrem: „Poručík Helmut E., † 3. 3. 1915. Synovi dal postavit pomník a křížek si odvezl domů.

Pro ten svatý ostatek si Anička s hochem přišla. Tváří v tvář stáli ti tři lidé. Matka s tvrdým obličejem, na němž po leta pracovaly úzkost, hanba, nouze a žalost. Komerční rada však upíral oči na osmiletého, krásného hošíka jako na nebeské zjevení. Byl to zmrtvýchvstalý Helmut.

„Pojď sem, dítě, podej mi ruku!“ Matka však drží pevně ruku dítěte.

„Žádal jste nás jen, abychom přišli, nyní nám dejte slíbený kříž.“

„Musím toho chlapce mít, myslíte na budoucnost mých závodů, na budoucnost, kterou může mít toto dítě.“

„On vašich peněz nepotřebuje,“ přerušuje ho tvrdě matka, vy jste bohatý a přese všecko jste bídný!“

V rozepři o dítě, čím že je to tělo a krev, příšerným hlasem mluví matka k dítěti:

„Podívej se dobře na toho člověka, Helmute! Je to zlý člověk. Jednou šlapal nohama po tvé mamince a poslal tvého tatínka bez rozloučení do války. Ten tě chtěl usmrtit, když jsi byl mnohem

menší než jsi teď . . . Ano, toho se musíš vždycky bát, již dříve usmrtil dva bratříčky a jednu sestřičku tvého tatínka.“

Hošík se dává do hlasitého pláče. Starý muž klesá do lenošky:

„Vy jste strašná ženská!“

„Vaší vinou!“

V levé ruce nese polní kříž, pravou svírá chlapce, poslední pohled vrhá na zničeného muže a tvrdě praví:

„Já nesu svůj kříž. Vy si také neste svůj!“

— — —

Tak končí tragedie, jak ji vypsál Paul Keller ve své knize: Tři prstény,¹ tragedie celé tak zámožné rodiny.

Byla zaviněna utracením nenarozených dětí. Útěk před dětmi, jež se rodí ze sobectví, lakoty, rozmařilosti, je příčinou nemocí, slz, úpadku a bezmezných hořkostí.

Pamatujte, milé matky, na tři prstény, proklaté prstény! Lepší je požehnání dětí, než kletba zlata.

¹ Překlad vyšel nákladem Kropáče a Kucharského v Praze r. 1931.

V očekávání

Nejprostší a zároveň největší ze všech zázraků je narození dítěte. Nesčetněkrát se dokonává stále znovu od toho dne, kdy Bůh stvořil člověka k obrazu svému, a jeho pokračování svěřil matkám, aby zalidňovaly zemi i nebe.

Je to skutečný zázrak, co se děje v nich.

Co prožívá mladá žena, když pocítila, že bude matkou? To nechápe žádný, ani její vlastní muž. Sladkou nadějí, obavy a úzkosti, ale především lásku cítí k tomu tvorečkovi, který se tak úzce k ní přimyká.

Co snění a přemýšlení, co to šepotu s vrstevnicemi i staršími ženami!

Jaká to rozhodující chvíle zvěstování, když dítě po prvé v jejím životě se ozve!

Sledujme jen, co se v hloubi její duše odbývá, na příkladě této Marie.

Nebylo to žádné zavolání z oblak, nýbrž docela prostá příhoda. Marie si to dovede v každé chvíli zase zpřítomnit, jak tak seděla na židli a hleděla před sebe a náhle se s ní stala ta divná věc: ucítila v těle nějaký pohyb, nepatrný, nebolestný, jenom úplně nový. Bylo to, jako kdyby se v ní něco obracelo. Dítě! řekla si zároveň klidně a s plným vědomím. A jakási vlna tepla se v ní zdvihla, měkký záchvěv. Už často si tak předtím řekla: dítě - ale s úzkostí, odmítavě, zděšeně. Teď však bylo zde, bylo opravdu zde, její dítě a hýbalo se. Možná, že zlehka pozdvihlo tu svou malou rucečku a zafukalo matce na srdce.

Chvílemi zatajila náhle dech a ulekla se, protože jí napadlo, že by ji to mohlo nenadále zase překvapit, ten podivuhodný pohyb, který ji zmátl, jako kdyby se byla důvěrně něčeho dotkla, ale uvnitř, v hloubi svého klína. Jenže ta chvíle zvěstování se neopakovala. Den uplynul, stíny ji náhle zaplavily, a to čekání se pozvolna přece jenom stalo těžkým.

Často se dostávají úzkosti, chvíle slepé hrůzy. Hnízdí to v ní smrt? Bude musit umřít? A také v hodinách klidu jí z ničeho nic přepadávají podivné pocity. Najednou jí do hlavy stoupá závrať, prudká rozechvělost jí proudí do srdce, takže musí zavřít oči a rozechvěně čekat, až její duše vystoupí opět z té černé hlubiny.

Stává se, že stojí u studny a mluví se sousedkou, a najednou musí zmlknout uprostřed slova a tváře jí hoří prudkou červení. Co je ti? ptá se sousedka. Ach, nic. Marie to nemůže říci. Už zase se to v ní pohnulo. A to potom se sousedka usmívá a načerpá jí vodu.

Jak velice se z počátku děsila toho, že bude znetvořena, neforemná a jako by špatně urostlá, a teď to vůbec není takové. Dokonce ještě hezčí je teď, říká si před zrcadlem.

V noci lehává často dlouho beze spánku, myslívá na všelicos a rukama ostýchavě hledá své dítě. Ó, nejednou má chuť probudit vedle sebe muže, nic víc, jenom do něho zlehka strčit, aby nebyla tak sama s tím neznámým tvorečkem, který tak bez hlesu v ní žije a roste.

Marie zkouší si představit, jak asi to dítě v jejím lůně vypadá. Je to zvláštní, ale Marie má vždycky dojem, že tam uvnitř sedí úplně hotové a hezounké jako v nějaké skřínce, že naslouchá a tiše kouká okolo sebe a čeká tak na svou hodinu. Ale sousedka říká, že to tak není.

Ať je tomu jak chce, nakonec bude mít pravdu Marie. Její dítě bude ležet v peřinkách a poslouchat a tiše se rozhlížet; tak začne svůj život.

Jakub si jistě přeje chlapce, jestli na to ještě vůbec myslí. Jí by bylo milejší děvčátko, protože by jí asi zůstalo bližší, myslí si Marie, bylo by něžnější, kdežto z hochů jsou, pravda, hned divoši.

A jaké mu dá jméno? Jako má ona, Marie, nebo bude-li to hoch, po otci? Anebo jak bude kmotřička chtít? A koho požádá, aby nesl křtěnátko do kostela? I to musí být včas stanoveno a domluveno! A prádélko musí připravovat. V dnešních dobách je o to zle!

Ale nejprve musí dítě přijít na svět. Kdy se narodí? V noci? Nebo někdy znenadání, cestou - ne, jenom to ne! Je to stejné jako umírání - nikdo nezná dne ani hodiny.

Ach, a je to jistě hodina trpká! Dokonce hodin několik. Marie se na to ptala nejdříve známé a vyzvídala, kde mohla. Pekařka říká, že jí to nedává žádnou práci, někdy prý dítě doslova ztratila. A jiné rodičky zase křičí, že je to slyšet přes ulici, a trvá to den a noc a nemá to konce. Záhadné je to.

Stará Gertruda ji však postrašila. Mnoho bolestí je prý při tom, všechna bolest, kolik jí člověk snese. Někdy je to, jako by se tělo vznášelo někde mezi rozkoší a mukou, a potom zase jako by klesalo někam do propasti, do trýznivého ohně. Možná, že každá matka musí předem vytrpět všechny bolesti, všechno, co její dítě vytrpí na těle i na duši za svého dlouhého života.

Je to stejné jako při jiných Božích dopuštěních, utěšuje stará Gertruda, jako na příklad při trhání zubů. Každý si myslí, že by to nesnesl, a potom to přece každý snese, jakmile jenom zub začne doopravdy bolet.

To vše měla Marie na mysli, tím živěji, čím více se její těžká hodinka blížila. I na ni přišla vlna bolesti, jako by se neviditelné ruce surově přehrabovaly v jejím těle a rvaly jí srdce. Ale přečkala to, až se ozval nějaký jiný hlas.

„Žena když rodí, zármutek má, když však porodila dítě, nepamatuje na bolest pro radost . . .“

A už je tu Jakub. Zítra ponese syna ke křtu. Musí ženu ujistit, že syna nerozmáčkne, že jím nebude třepat a že ho nepustí na zem. Ale ještě chvíli si počká, než je bude mít v náručí, neboť teď je ještě zavinováno a ozdobováno stužkami, líbáno, žehnáno a svěcenou vodou kropeno a nakonec ve jménu Páně odevzdáno otci.

*

Ta historie se opakuje denně a bude jednou i tvojí historií, milá žínko! To všechno prožiješ!

Nač myslit v naději, čeho se chránit a vystříhat, ty i tvůj muž, dozvíš se v další kapitole o výchově dítěte. Zatím se těš, že jsi požehnanou ženou a že to vše Pán Bůh chtěl. Děj se tedy vůle Páně!

Kouzelná moc dítěte

Všem, kteří se dětí bojí a proti nim se brání, připojujeme ještě toto vypravování o zázraku třešni v Naumburku z dob husitských.¹ Kouzelná moc dětí, které zachránily město před jistou záhubou, zapůsobí snad i na zatvrzelá srdce.

Za svítání udeřeno na zvony a město se probudilo - aby zřelo hrůzu a smrt. Kam oko dohlédlo, vyrostl les kopí, palic, pobitých hřeby a strašných zubatých kos mezi kulatými tlamami houfnic, namířených do středu města, špatně chráněného. Ale ze všeho nejohroženější byly výhrůžné tváře mstitelů. Zdaleka přišli, nocí se plížili, zanechávající za sebou trosky a spoušť.

Věděli o nich, že nikdy neušetří nikoho; i pochopili ve městě, že jsou ztraceni. Vůdce nepřijal měšťany, nabízející výpalné, a až ke bráně provázal je posměšný ryk; úzkostný křik města přehlušil třesk zbraní a vozů, pohnuvších se vpřed: Hr na ně, bijte a řežte, žádného nešetřte!

Město stalo se myší mezi napřaženými tlapami hladové kočky. Mstitelé nespěchali, nikdo jim nemohl ujíti. Chyběl tu pouze ječivý vřesk polnic posledního soudu, aby se rozpukla všechna vrata železem pobitá a vydala na pospas křičící stádo. Byla to chvíle, kdy ženy sténají jako umírající a šíleně tisknou k sobě hlavičky dětí; chvíle těžká, trýznivější než sama smrt. Tak cítily ženy a odhodlaly se činu neslýchaného.

První nápor na městskou bránu způsobil, že se dobrovolně a sama otevřela. Ale nevyrazila z ní četa mužů k smrti odhodlaných, vyšlo děvčátko s ověncenou hlavičkou, zmučené hrůzou, ve slavnostním dlouhém rouše, srdnatě zamávalo zelenou ratolestí a maličko se otočilo, aby přitáhlo za ruku chlapečka, ze všech sil křičícího.

Potom již bez přerušení ronilo město otevřenou ranou v boku svém krev nejčistší proudem líbezným a srdce jímajícím. Vycházela malinká dělátko, sotva nožkami pletoucí, ustrašeně vydechují nad

¹ Podle líčení Heleny Čapkové v knize Kolébka.

mračnými muži kolem; následovala řada chlapců, oněmělých zaražením: Och, to nevypadalo jako průvod živých dětí; byla to spíše jehňátka, vyslaná pod nůž, zmnohonásobená oběť Jakobova na usmíření hněvu Hospodinova, oběť nejtěžší, poslední a nejzoufalější ze všech; byla to otázka, vržená přímo a opovážlivě démonu v rozlíčenou tvář. Ejhle, již vyšly všechny i poslední mrzáček na bočítých nožkách namáhavě kolébá se vzadu a vede za ruku velikou slepou; již vydaly se v ruce nepřítelů:

Hledaly a našly náčelníka, temné strašidlo, zasmušilé pomstou, a po příkladu první dvojice poklekly s hlavičkami skloněnými, jako by očekávaly ránu a nejistě mávaly zelenými ratolestmi. Mezi hustým smolným vousem pomalounku prošlehl úsměv, polorozpačitý, polodobrotivý; zastyděl se jaksí a zastaral za všechny a řekl cizí, nesrozumitelnou řečí: „Vstaňte, nebojte se, děti!“

Vůdce mstitelů octl se v těžkých rozpacích a mimovolně ohlédl se okolo sebe; jeho zrak utkvěl posléze na stromě, ověšeném zralými třešněmi. Pokročil, vztáhl ohromnou ruku v železné rukavici, aby uchvátil chumáč i s listím a černý dravčí spár štědře nabídl nejbližší klečícímu děcku svěží svou kořist.

Potom již nebylo třeba slov; po chvíli váhání odkudsi snesl se nadálý dešť třešní. Děťátko, které upadlo, zakopnuvši o dlouhou suknicu, pozorně pozvedla chlupatá mužská pěst. Důvěra malých odzbrojila tábor. Netrvalo dlouho, odkudsi přivalil se koš třešní a veliké bochníky chleba a kamenný hrnec s medem. Bledovlasé děťátko zlehka opřelo se o kolena zarostlého muže, oběma rukama objalo zápěstí, ještě před chvílí třímající meč, a druhé nechalo tiše si spočinouti na rameni; to nebyl zlý muž, to byl táta odkudsi zdaleka a hovořil k ní dlouho a dlouho.

Vládce sám vysadil na koně malinkého, třešněmi umazaného hochu a otěž vložil do ruky muže nejzamračenějšího ze všech. Tehdy pochopil velikou moc dětí. Nebylo jedinké ruky v táboře mstitelů, která by dovedla napadnout dítě, vydané hrozně síle zkázy. Slabost a důvěra nevinných proměnila v táty drsné chlápy, válečníky, prodchnuté kouřem a koňskými výpachy.

Husité odtáhli od Naumberku, zůstávajíce děti syté a hlučící

u samé brány. Poslední ze všech, vousatý obr, uviděl ještě z dálky zářiti stuhý věnečků s čela děvčátka - vůdkyně. Vrátil se a usmívaje se, zvedl jej se země a ověncil jím svou předlouhou píku. Potom bylo mu dohaněti vozy, hekající po špatné cestě, vedoucí nazpět . . .

To jest onen známý zázrak třešní.

*

A není to po prvé, kdy dítě odzbrojilo zatvrzelé a zachránilo velké. Kéž by obměkčilo i srdce matek tak, že by zatoužily po tomto požehnání nebes a chlubily se zas, jako ona římská matrona, matka Gracchů - nejlepšími šperky, věncem dobře vychovaných dětí.

Velká je moc slabého dítěte. Čím menší a slabší, tím má větší moc. Kojeňátko úplně zkrotí i nejdivočejší muže. Kdosi se chtěl sázet, že král Herodes, ten, jenž dal povraždit všechny chlapečky v celém Betlemě, doma svému synáčkovi dělal oslíčka.

Tak moudrý prý není žádný mudrc, aby neodpověděl bééé, když na něho jeho ratolest zavolá be-e-e-.

— — —
Podle mínění jedné staré ženy by se dítě vůbec nenaučilo chodit, kdyby bylo ponecháno otci na starost, aby je tomu naučil. To by spíš nakonec oba lezli po čtyřech.

Snad muž zabručí, když se dítě ohlásí, některý sobec je i velmi zlý, ale jak se dítě ukáže, přejde ho rázem zlost a ustoupí něže a otcovské pýše. O tom by ženy mohly vyprávět, zejména ty, které musely pro dítě ještě nenarozené trpěti.

Radost a požehnání dětí dovede vyličiti snad jen básnické pero. Kouzlo dítěte, tohoto okénka, jímž Bůh se dívá na nás, vychválil Bohdan Kaminský těmito verši:

*Když dítě zjeví se, vše jak by rázem uzkvetlo
jásavou radostí; těch drobných oček světlo
všech zraky ozáří -
i těm, kdož truchlí jen a usmějí se zřídka,
i lidem, špatným snad a zlým, příchodem dítku
se zjasní ve tváři.*

*At venku červen plá, at listopad se hlásí,
kdy v jizbě družný kruh blíž krbu usedá si,
vše ihned se vyjasní,
když dítě přibude, všech radost, naděj sladká.
Až její dítě naučí se chodit. Matka
již nyní o tom sní.*

*Dej, Pane, mně i těm, jež rád mám, dej i tomu.
kdož jest můj nepřítel, at krovky našich domů,
to štěstí posvěť,
by žádný, žádný z nás nemusel nikdy zřítí,
úl bez včel, pustou klec a léto bez kvítí,
a dům svůj bez dětí.*

Žena bezdětná

Netoužit, nepřát si ani jednoho dítěte, je zjev nenormální. Bohudí, takových zrůdných žen stále ubývá. Zdravá žena se na děti těší a přijímá je, jak jí je Pán Bůh posílá. Jsou naproti tomu i takové, jež touží po dětech, prosí o ně, ale jejich tužby zůstávají nesplněny. Všude je najdeme - ženy bezdětné.

Není jim dopřáno skláněti se nad kolébkou vlastního dítěte. Tak je jim někdy až k pláči, když vidí na loktech matky dítě a ony jako osiřelé kráčejí smutně životem - bez dědice. Pro koho pracují? Bezdětnost je jako otevřená rána, na níž se naráží, i když muž je šetrný a nevyčítá.

Ale považte jen, milé ženy, že je to svatá vůle Boží, a nevíte, čeho vás Pán Bůh uchránil. Jaké to tramfoty, jaké utrpení, když dítě je mrzák nebo nezdara: matka je s ním navždy spjata. Nevíte, zda vás Pán Bůh tak nechce vésti k vyšším metám, jako mnohé před vámi.

I tak můžete býti šťastni spolu, když si budete stále milí a vzácní. A úplně bezdětní také nemusíte zůstat. Jsou opuštěné děti, které volají po otci a matce. Snad proto Pán nechal vaši kolébkou prázdnou, abyste se ujaly dětí opuštěných jako svých a nahradily matku ubohým sirotám.

Láska mateřská

Ochranou dítky, tajemstvím jeho zdárné výchovy je láska mateřská, která ženu-matku činí tak posvátnou, půvabnou a úctyhodnou.

Ať přijdeme ve světě kamkoliv, nenalezneme lásky něžnější, věrnější a čistší. Jediné srdce matky koná lásky divy bez sobectví a zrad. Srdce matky je arcidílo Boží v řádu přírody.

O stvoření mateřského srdce, jež jako by nám zůstalo upomínkou ráje, vypravuje tato legenda: Když Bůh se na první lidi pro jejich hřích rozhněval a vyhnal je do země, jež plodila trní a hloží, do bídy, trampot, nenávisti a různých běd, přistoupil k Hospodinu anděl a prosil za ně: „Pane, dej jim nějakou milost, aby se jim stal trest snesitelnějším a život lehčím.“

Hospodin se zamyslel a potom řekl: „Stvořím srdce mateřské. V ně ukryji všechny krásy ráje, svit slunce, démanty rosy, vůni rajských květů a chuť rajského ovoce. Každá dívka přinese si na svět takové srdce a až se stane maminkou, její srdce oživne, promění se v rajské stvoření a nebude větší lásky nad lásku mateřskou, nebude větší obětavosti nad matčinu obětavost a nebude větší krásy nad mamčinu.“

Andělé hned snášeli zlato a démanty, kus duhy a náruč květů, miskou nejkrásnějšího ovoce a několik slz, jež vyplakala první žena, když opouštěla ráj. A Bůh stvořil nejkrásnější svoje dílo - srdce mateřské. Tak to představuje zbožná obrazivost.

A vskutku, žena obdržela od Boha onen poklad lásky a něžnosti, který ustavičně se vylévá a nikdy nevysychá. Jak jímavý jest obraz Madony s děťátkem! S jakou něhou se sklání Boží Matička nad svým dítkem s nebe! Vskutku, Bůh ve své vlastní matce svatořečil lásku mateřskou a postavil ji světu před oči v takové něze, jaké všechny děti potřebují a mnohdy i tolik postrádají. Láska mateřská je svatostán lásky a mluva lidská je příliš chudá, než aby vyzpívala její krásu.

Největší geniové sklánějí se v pokorné úctě před tou nejprostší

matkou a básníci všech věků opěvují a budou opěvovati lásku mateřskou. Břítké pero J. Nerudy zjihlo při vzpomínce na chudičkou, zbožnou matku v krásná slova: „Matičce dáš-li do hrobu na prsa slůvko její, ještě se vpadlé, stlelé rty radostí pozachvějí.“

Ponurá legenda bretoňská líčí lásku mateřskou, jež tím jasněji vystupuje v krutosti synově:

*Kdes chudý hoch měl dívku rád,
jež pravila mu kdysi:
Na důkaz lásky dej se v chvat,
dones mi srdce matky!*

— — — — —
*Šel k matce své a zabil ji
a vyrval srdce rázem,
zpět běžel, klopytl a kles,
a srdce padlo na zem.*

— — — — —
*Tu srdce hlas zní v ucho vraha,
a srdcem mluví matka drahá;
vydral se z něho sten a kvil:
„Snad, synáčku, sis ublížil . . . ?“*

Jak drsný námět, jak jímavá něha!

Náš hoch vyzpíval lásku své prosté matky těmito slovy:

*Já neviděl ve světě tak milou tvář,
jako má maminka,
z ní vane podivná kouzelná zář,
ač je tak prostinká.*

*Já neviděl ve světě tak dobré ruce,
jako má maminka,
která mi pomáhá při každé muce,
celou noc - jí je to hodinka.*

*Já nenašel ve světě tak štědré srdce,
jako má maminka,
jen ona darovat umí tak měkce,
ač je tak chudinká.*

Choť vznešeného Benátčana upadla v zoufalství, když viděla, že jediný její syn umírá . . . Kněz hledí ji utěšiti a připomíná Abrahama, jenž byl hotov k rozkazu Božímu obětovati jediného syna svého. - „Ach, Otče,“ odvětila prudce, „od matky nebyl by Bůh nikdy žádal takovou oběť!“

V srdci mateřském hoří oheň čisté lásky jasným plamenem, a to hned od počátku. Jakmile dítě spatří světlo světa, nalézá ve své matce mohutnou a nejrůznější něžnost. Je přirozený důsledek oné těšné spojitosti, s níž je matka se svým dítětem od počátku spojena.

*Ta, která první chvěla se - ač tebe ještě neznala -
kdy skryt byls pod srdcem. Ta, která první plesala,
žes na svět přišel. Z krajíce lásky lámala, bys žil,
po skývě mladistvé krásy. Krví tě kojila svých žil.*

*Nejprve v zorničkách matky ses shlížel,
nejprve hudbu mateřské řeči od ní jsi slyšel,
k ní nejprve jsi v náruč vzpínal ruce chabé.
Když usnuls, s úzkostí tvůj sledovala sen,
jak dýcháš, zvídala, každý ji rušil sten.*

*Od kolébky tě všude stín její provází,
k ní pohlížej ve rmutu, tísní a nesnázi.
Je máje pobožnost. Chvíli u matky své prodlí.
U dubové lavici sedí a za tebe se modlí.*

*Uždy, když ses domů nevracel, plna starosti, máti
na prahu dveří čekala: Kdypak se hoch můj vrátí?
A každá cesta tvá, každý tvůj krok a počín
kus jasu vždycky snímali těm dobrým, drahým očím.*

*Je máje pobožnost. Tam matka ruce spíná.
Dostala zvěst právě od vzdáleného syna.
Listek s růžičkami, blahopřání k svátku.
(Bože, pamatuje přec na svoji matku!)
„Drahá maminko - toť nejkrásnější věta -
Tvůj obraz nesu s sebou na druhý díl světa.“*

*U radostném vzrušení matka se modlí, pláče,
ochraňuj, ó Panno, přelétavé ptáče.
Ustříhej ho zlého, byl vždy mých očí svit,
než zemru, chtěla bych jej ještě jednou zřít.*

*

*Jdou s chlebem okoralým po věky ženy, matky.
U žebráckých mošných odpuštění úsměv zbyl jenom sladký . . .
I v srdci z kamene vzpomínku vyryje -
jsou matky pečlivé Marty a Marie.
U opáncích pokory chodí, orodují a prosí,
matky bolesti, dárkyně života, Matres dolorosy.*

(Pobožnost matek. Ze sbírky Adolfa Gajdoše: Zlatý den.)

Tuto horoucí lásku malé dítě nechápe a splatit ji nedovede žádné dítě. Dítě jde k vám, jsouc nejprve hnáno potřebou, a počne vás mít rádo, až ocení dobro, jež mu prokazujete. Je od přirozenosti bytost sobecká a je pravda, že rodiče osobně méně přijali než dali. Teprve tehdy člověk pochopí, čím je povinen dárcům života, když je povolán vracet vlastním dětem přijatou lásku. Rodiče splácejí svým dětem, co byli přijali. Láska je jako tok řeky, jde dolů a nevrací se. Vaše láska nepřijde nazmar; je směnkou, kterou děti podepsaly - ve prospěch vnuků.

*O dítě, přelude ty sladký,
láska tvá se lásce matky
nikdy nevyrovná.*

Nevděčností dětí však se matka odraditi nedá. Šťastnější je ten, kdo miluje, nežli ten, kdo je milován.

*Mateřská láska pravá
žhoucí je jako láva,
hluboká jako moře,
čistá jak pramen v hoře.*

*Slzami jenom žije,
růže kol, hvězdy sije,
třeba že nedbáš o ni,
vždy plá a sladce voní.*

(Josef Kalus.)

Ba ani láska otcovská se nevyrovná lásce mateřské. Otec je hrdý při narození dítěte, že má dědice, lichotí mu nová hodnost, ale z počátku patří dítě výhradně matce.

Láska její je samá oběť, samé sebezapírání. To jest nejvyšším jejím stupněm. Úkol, jenž pro ni začíná, slibuje jí na léta bez počtu starostí, námah a útrap bez konce. Kolik to probdělých nocí, kolik obav a trudů! Ale co na tom! Strádat, trpět pro svého miláčka jest její nevýslovnou radostí a potřebou její přirozenosti.

Matka dává s láskou dítěti skývu chleba, s láskou je uspává a s láskou je budí. A tato láska činí každé dítě nadmíru bohatým. Nezlobí se, když pláče, ale snaží se příčinu nespokojenosti vypátrati a ji odstraniti. Na tisícere otázky dítěte vlídně odpovídá a nemiluje jedno dítě víc než druhé. Vždyť jsou všechny její a jestli více něhy věnuje jednomu, tedy tomu bídňějšímu, slabšímu, jako by mu chtěla vynahradit, oč je příroda zkrátila.

Někdy slyšíme: To je mamčin mazlíček. To není pravda! Všechny jsou mamčinými mazlíčky. Jestli však by to někdy snad bylo pravda, tím by ses, milá matko, připravila o lásku druhých. Může člověk milovat jedno oko více než druhé? A skutečně by bylo lépe, kdybys přišla o jedno oko, než abys, dávajíc přednost jednomu před druhým, byla příčinou závisti vespolek a nenávisti vůči sobě.

Láska matčina musí býti nejen něžná, ale také pevná. Varujte se, milé matky, lásky nepravé! Touto nepravou, přehnanou, řekl bych „opičí“ láskou rodiče dítkám více škodí než prospívají. Zahrnují je přiszní, nadbytkem a pohodlím, rozmazlí je a učiní je pánovitými. Všechno dítkám dovolují, netrestají jejich rozpustilosti, přezírají jejich chyby a tak v jejich srdcích vyrůstají zlé náklonnosti a náruživosti. Láska k dětem nevyklučuje přísnost.

Láska mateřská stává se ctností teprve, je-li umírněná. Dítě neposlušné, vzdorovité dobrá matka potrestá. Trestá je právě proto, že je opravdu miluje. Nebojí se dětských slz. Nepocházejí jen z lítosti a bolesti, ale také ze vzdoru a ze zloby. Milé matky, ukazujte dítkám lásku, ale nikdy ne slabost. Jak ruce anděla strážce, tak pevně mají vést ruce vaše.

Jen pravá láska mateřská, jež dítky neobmezeně miluje, a to všechny stejně, láska umírněná a dodávám: láska svatá, je pochopena. Jen taková bude dítko hřát v chladném prostředí cizího světa hřejivými vzpomínkami a znovu a znovu povede už velké dítě zpět k domovu, kde bylo tak šťastno a kde i nyní jeho stará máti se za ně stále modlí. Tak se vraceli mnozí, tak se vracel i náš básník:

*Šel štěstí hledat jsem, však kde je štěstí?
Jdi, kam chceš, vždy staneš na rozcestí,
jdi, kamo chceš, svět všude tobě cizí,
a všude štěstí prchá ti a mizí,
jen ten mu blíž, kdo k domovu se vrátí,
kde za něho se modlí stará máti.*

(Adolf Heyduk.)

Na manifestačním sjezdu žen

Na dotvrzenou všech těchto rad a pokynů jsme uvedli různé autority a nyní na konci uvedeme autoritu nejvyšší - pozemskou. Pan prezident republiky Dr. Edvard Beneš na sjezdu žen v Praze 26. října 1946 zdůraznil požadavky zde uvedené i ze stanoviska státního a národního. Dnešní doba poválečná tedy nic nezměnila na křesťanských zásadách a úkolech ženy-matky a vychovatelky, nýbrž naopak jejich potřebu ještě více zdůraznila. Uvádíme onu celou závažnou řeč prvního občana státu. Má se stát jakoby zákoníkem všech českých žen bez rozdílu politického smýšlení. Pan prezident ČSR kladl na srdce 2.000 delegátek z Čech i Moravy:

„Při všem úsilí o praktické provedení zrovnoprávnění ženy nesmí se zapomenout na funkci ženy v rodině, na ženu matku, ženu vychovatelku budoucích generací, ženu udržovatelku rodu, národa. Při veškerém respektu, vysokém ocenění a podpoře, kterou je třeba věnovati praktickému uskutečňování požadavku tak zv. ženského hnutí emancipačního, velí již prostý cit odpovědnosti před budoucností, na kterou při všem svém konání musíme myslet, aby na tyto základní úkoly ženy bylo vždy zvláště pamatováno. Nemohu, než na toto poslání ženy položit příslušný důraz.

Je zřejmé, že po všech zkušenostech, které jsme udělali v průběhu let, znovu a znovu se osvědčuje rodina jako sociální jednotka nejzákladnější a již od přírody nejorganičtější.

Osobně jsem hluboce přesvědčen, že právě z těchto důvodů bude mít rodina čím dále tím větší význam, právě proto, že se bude měnit sociální struktura dnešní společnosti ve smyslu kolektivisujícím. Člověk ve své touze po onom vnitřním teple, ve své touze po sympatii a lásce, nedá se prostě na trvalo zbavit prostředí, které bylo, jest a bude kolébkou a zdrojem životní krásy, harmonie a ve všech dobách trvajícím lidského štěstí. A tvůrkyněmi těchto obecných, lidsky nejcennějších hodnot, jsou ženy. Patří vám za to dík, dík upřímný nejen vašich mužů, synů a dcer, ale i všech odpovědných

dí, všech těch, na nichž spočívá starost o osud národa a státu.

Naše ženy a matky svým materstvím, svou drobnou, houževnatou, vyčerpávající, v pravém slova smyslu každodenní bezoddyšnou prací v rodině, tvoří opět a opět předpoklady pro život národa. Dovolte mi, abych v této souvislosti vzpomněl zvláště také našich žen venkovských a žen pracujících v zemědělství, jejichž pracovní výkony nám všem musí býti vzorem. Zavaleny prací od časného rána do pozdních hodin nočních, rvou se jako nejstatečnější bojovnice s časem, přírodou i potížemi života a dobývají tu denně velkých vítězství.

Nezdravé poměry mravní.

Plodem duchovních zmatků, které vždycky doprovázejí zánik jedné epochy a zrod epochy nové, období to, které také my dnes v některých oborech tak prožíváme - plodem těchto zmatků byly ony cynické názory na poměr muže a ženy, názory, hlásající pohlavní nevázanost a nekázeň, plnou volnost v otázce umělých potratů, všeobecné uvolnění rodinných pout a všech důsledků z těchto zjevů plynoucích. Je třeba jasně si uvědomit, že jde o zjevy úpadkové, že jde o velkou demoralisaci, způsobenou znevážením všech dřívějších mravních a sociálních vyšších hodnot. Je to zjev pro přelom dvou velkých epoch charakteristický a přirozený, ale je to zlom, jenž musí být překonán. Je třeba v tomto směru nastoupit onu cestu mravního hrdinství, cestu uvědomělé a dobrovolné kázně, cestu, která ostatně jediné odpovídá novému světovému názoru, o nějž dnes všichni bojujeme. Snaha vašeho hnutí o život mravnější vedla vás a vaše předchůdkyně na př. k silnému protiprostitučnímu hnutí, dosáhly jste pak v republice zrušení tak zv. celibátu veřejných zaměstnankyň, snažily jste se o úpravu poměrů nemanželských dětí. Vaším přičiněním bylo dosaženo zákazu prodeje alkoholu mládeži do 16 let. I zde šlo o vytváření mravních hodnot pro osud národa nejmávanějších.

Vy víte, že ony výstřelky liberalismu, ono uvolnění života i od nejzákladnějších mravních pravidel, byly vyvrcholeny vším tím, co představovala pro mravní život nás všech druhá světová válka; ta

znehodnotila cenu lidského života až do nepředstavitelné nicotnosti a spolu s pocitem dnešní životní nejistoty, spojené s touhou a cynickou snahou urvat, co se dá, přivedla náš dnešní život, naše dnešní sociální poměry do veliké hloubky mravního poklesu a všeobecné demoralisace.

Boj o zvýšení mravnosti.

A v této situaci, ve jménu vašich velkých tradic, boje o osvobození ženy, ve jménu vysokého ideálu nového našeho života, volám vás, ženy, k boji a práci o nové zmravnění jednotlivců i tříd, neboť bez tohoto nového opravdového zethičtění života - jež znamená zároveň zradostnění života a překonání dnešního sklonu k pesimismu a k tragice dnešního žití vůbec - se nám náš boj o nový život a svět nepodaří a všechny naše dnešní snahy docela určitě nakonec úplně zklamou! Klademe-li dnes základy pro nový náš život sociální, musíte vy, ženy, bezpodmínečně jej doplnit neúchylnou a nikdy neustávající snahou o vyšší stupeň mravnosti sociální. Tento boj o stále se obnovující zmravnění života jest věčný - jako boj o lidské štěstí, jako boj o lepší budoucnost lidí, jako boj o mír. Žena vždy byla, je a musí býti hlavní strážkyně opravdové individuální i sociální mravnosti, t. j. mravnosti vůbec.

Jsme dnes svědky velikého vzrůstu kriminality, prožíváme zneklidňující vzrůst alkoholismu, jsme svědky rozvratů rodinných, je potřebí vést znovu boj proti zlu prostituce. Bude potřebí věnovat zvýšenou pozornost stavu, v němž se nalézá mládež ve věku od 16 do 24 let. Bude potřebí říci jasné slovo o velikosti věrnosti a lásky ve vztahu muže a ženy. Nesmíme nechat tápat naši mládež v těchto věcech, musíme jí vysvětlit velikost hodnot, o něž jde, ozřejmit našim mladým lidem krisi, v níž se nalézá dnešní člověk, lidé, lidství vůbec. Jde tu o boj se sociálními chorobami dneška, jde o boj o českou a slovenskou rodinu. Všichni musí dnes pochopit, že se sice dostáváme ze spárů fašismu a nacismu, ale jestliže se také neobrodíme mravně z jeho bídných důsledků, prohráli jsme svůj boj duchovně a brzy to celý národ pocítí.

Větší počet dětí.

Se všech stran se ozývá volání po lidech a po pracovnících. Vypočítáme si, kde je lidí nadbytek, kde je jich nedostatek, odkud bude možno pracovníky uvolnit a převést je do jiných úseků, kde práci vykoná za nás stroj a podobně. Při tom všem, zdá se mi, zapomínáme na jednu věc; po odsunu více než dvou milionů lidí z našeho státu dá se nedostatek lidí odstranit konec konců jedině zvýšením populace, to jest zvýšením počtu dětí narozených a obranou proti naší dosavadní velké dětské úmrtnosti. Nevolám po větším počtu dětí z běžných politických důvodů mocenských a vojenských, jak to bývalo do nedávna zvykem. Jde o vyplnění veliké naší národní mezery, bez jejíhož vyplnění klesnem i v sociální hospodářské úrovni. To je dnes naše hlavní bojová fronta. I zde svádíme rozhodný zápas o naše národní příští. Jde o substanci národa, kde každý kompromis je předem vyloučen.

Boj o zmravnění dnešního našeho života musí býti alfou a omegou všeho snažení dnešní poválečné ženy.“

Výchova dětí

Nejen děti mít, ale také je řádně vychovat. O to jde; to je úkol rodičů, především matky.

Je s dítětem ustavičně a má k tomu zvláštní dary od Pána Boha, obzvláště lásku, jež je tajemstvím výchovy. Rozumný otec to také uznává a přenechává výchovu dětí matce. Sám svou autoritou ji však podporuje.

Výchova dítěte je váš nejdůležitější úkol. Ruka, jež hýbe kolébkou, hýbe celým světem.

Křesťanská výchova je to nejcennější, co můžete dětem dát. Vizte bílou nevěstu! Opouští rodinný dům, loučí se s rodiči, prosí je o požehnání a děkuje jim. Začpak děkuje? Ne za vkladní knížky, za vybavu, a co všechno od nich dostala, nýbrž na prvním místě za vychování.

Tato povinnost je vám uložena samým Bohem, je to vaše přirozené a nezadatelné právo. Dítě je něčím z otce a matky a je tedy podle přirozeného práva pod jejich ochranou. Vy je živíte, máte je i řídit a připravit k plnění povinností. Výchova rodinná je také nejpůsobivější, nejtrvalejší a rozhodující pro celý další život. Odborníci tvrdí, že výchova, než jde dítě do školy, tedy v šesti letech, je v hlavních rysech skončena. A v Knize knih čteme: „S cesty, kterou se dává jinoch, ani když zestárne, se neuchýlí.“ (Př. 22, 6.)

Zavazuje ve svědomí

V církevním zákoníku je povinnost rodinné výchovy jasně a přesně vymezena slovy: „Rodiče jsou přísně zavázáni starati se podle svých sil o nábožensko-mravní, jak tělesnou, tak i občanskou výchovu svého potomstva a o jeho časné blaho.“ (J. C. 1113.) Církev také respektuje toto právo rodičů na výchovu a neudělí dítěti křtu, jestli si toho rodiče nepřejí a nezaručí náboženskou výchovu. Než by ho zbavila rodinné výchovy, raději mu neudělí svátost tak po-

nedbnou. Co je pro ptáka hnízdo, to je pro dítě rodina. Vezmi, znič ptáčkovu hnízdo a zničíš mu život. Výchova rodinná je nenahraditelná. Právem se říká: „Rodina nahradí člověku svět, ale celý svět nenahradí mu rodinu.“

Tato povinnost rodičů je i se stanoviska křesťanství tak důležitá, že její zanedbání pranýřuje sv. Pavel těmito slovy: „Nestará-li se kdo o svoje a zvláště domácí své, je horší než nevěřící.“ (I. Tim. 5, 8.) Proto budou rodiče jednou Bohu přísny počítati z toho, jak své děti vychovali. Vůči těm, kteří toho nedbali, vyvstanou jako žalobci jejich dětí. A když už zde na zemi na ně trpce žalují, jak bude v onen den?

Odpovědnost před Bohem

Žalobcem bude jednou dítě vůči tomu otci, jenž více péče věnoval chovu koní a psů než výchově svých dětí. Žalobcem svých rodičů budou děti nemožně rozmazlené, zhýčkané, na tvrdý život naprosto nepřipravené. Žalovat budou děti na své rodiče sobecké, kteří se plahočili a honili za mamonem v domnění, že učiní zadost své povinnosti, když dětem zanechají co nejvíce peněz a majetku. Ubozí, zapomínají, že děti budou nejen dědici jejich statků, nýbrž i jejich chyb a neřestí; radostí na nich se nedočkají a děti rovněž budou se tak cítit, jako by rodičů ani neměly. Žalovat budou děti na své rodiče tvrdé a necitelné, kteří říkali, že je živí kravička, a ne děti, na ty, kteří užívali jakožto jediného výchovného prostředku řemene a metly. Trpce žalovat budou jednou Bohu na své rodiče, kteří zapomněli, že manželství má být štěpníci křesťanství a plniti zemi věřícími, nebe pak vyvolenými.

Výchova náboženská I.

(Předneseno v rozhlase 26. února 1941.)

Nečekejte, milé matky, až život vychová vaše dítě k náboženství; náboženství musí vychovat pro život a vy zase dítě k náboženství. Ubohé děti bez Boha, bez modlitby a bez náboženství! A ubozí jejich rodiče! Jak byste se také mohli radovat z dětí, kteří rostou bez Boha! Pravdu má moudrý Sirach, jenž dí: „Lépe jest umřítí bez dětí, než zanechati děti bezbožné.“ (Sir. 16, 1.)

Proto církevní zákoník zavazuje všechny vychovatele, nejen rodiče, ale i jejich zástupce a kmotry, aby pečovali o náboženskou výuku svěřených jim dítek. (J. C. 1335.) Tuto povinnost vám, milí rodiče, ukládá sám Bůh, neboť jest to jeho dítě. „Takových jest království nebeské,“ praví Kristus Pán. (Mat. 19, 14.) A stanoví tím práva Boží na dítě a práva dítěte na Boha. Nedopusťte, drazí rodiče, aby vaše dítky o toto království přišly! Přišly by tím o mnoho, ba o všechno! A v tomto nejdůležitějším úkolu v náboženské výchově mají vám býti nápomocny moje připomínky.

Už před zrozením dítěte

Jako výchova vůbec, tak i výchova náboženská začíná už před zrozením dítěte. Ženě je známo, že se tedy má varovati všelikého rozčilování, rušné společnosti, napínavých divadel a filmových představení, namáhavých cvičení, jízdy na kole a zkrátka všeho, co by mohlo plod ohroziti. Snad i muž je si vědom, že má býti pln ohledů a pozornosti vůči své ženě, jež tehdy trpívá pocity osamělosti a nepravidelnými vzruchy myslí. Zdali si však také pozhnaná matka uvědomuje, že působí nejmocněji na základní ladění dětské duše, neboť tehdy je dítě s jejím životem nejtěsněji spojeno, krev její je i krví dítěte? Posvěcuje-li matka svůj život, posvěcuje tím zároveň i celý budoucí život dítěte, jež nosí pod srdcem. Milé matky, nemyslete tedy jen na kokardy na čepičkách, na výšivky a bílý kočárek, ale vkládejte ve vroucích modlitbách své dítě v náruč Boží,

Uctívejte než je vezmete v náruč svou. Soustřeďte své myšlenky v jedinou prosbu, aby sám Bůh vedl tuto dušičku, kterou vám svěřuje. Uctívejte zvláště Pannu přesevatou, jež své božské dítě v životě nosila a posvětila tím všechny radosti a bolesti rodiček. Křesťanské ženy v očekávání porodu-přistupují k svatým svátostem, aby měly posilu pro těžkou a nebezpečnou hodinku.

Po narození křest a úvod

„Žena, když rodí, zármutek má, když však porodila dítě, nepamatuje na bolest pro radost, že se narodil člověk na svět.“ (J. 16, 21.) Nový člověk, nový drahokam v její koruně, nový stupínek do nebe. „Čím toto dítě bude?“ Podobně jako při narození Jana Křtitele, táží se přátelé při narození nového světoobčana. Čím? Především dítětem Božím, členem Církve svaté, údem mystického těla Kristova, andělíčkem a dědicem nebes, a to křtem svatým, k němuž má být dítě co nejdříve přineseno. Není to, draží, pouhá formalita, jež má dítě zvěčnit v matrice, ale svátost, která vtiskuje duši působivé a nezničitelné znamení dítěte Kristova.

Podobně jako Maria šla s božským svým dítětem k očišťování, koná i křesťanská matka první děkovnou cestu s dítětem svým do chrámu, kde obětuje své dítě Bohu. Tam ji kněz uvádí před oltář Hospodinův a vyprošuje jí milost a sílu, aby dosáhla i s dítětem blaženosti věčné: A jistě jí dosáhne, splní-li povinnosti křesťanské matky, povede-li své dítě už od útlého mládí k Bohu.

Modlitba od útlého mládí

Dítě se má naučit modlitbě už na klíně matčině. Dobré matky také to mají na paměti. Václav Kosmák vzpomíná na svou matku, jak si klekla ke kolébce, složila spícímu, asi půl roku starému bratříčkovi ručky jako k modlitbě a řekla: „Děti, zítra bude sv. Františka Paul., náš František bude mít svátek. Nemůže se ještě sám k svému svatému patronovi modlit, pojďte, pomodlíme se za něho!“

Víte-li, drahé maminky, jaký je nejkrásnější obraz matky? - Jak

spíná k modlitbě ručky svého dítěte. Tolikrát jste se daly fotografovat s dítětem na loktech, mohly byste mi ukázat i tento: Sepjaté ručky v sepjatých rukou?

Zbožné matky umějí budit dar zbožnosti v duši dítěte. Vodí je k obrazům Matičky Boží a Jezulátka. Děti si tyto svaté podoby zamilují a prokazují jim dětským způsobem svou náklonnost. Záhy učí matky modlit se k andělíčku strážci, který se jim stává tím nejlepším ochráncem. Berou je do kostela, vysvětlí jim obrazy, kříž, svatostánek a naučí je pak jiným dětským modlitbám, jako:

*Můj Ježíšku zlatý,
tam v nebeské říši -
kěž andílci moji,
modlitbu mou slyší.*

*Ať mamičku chrání,
a tatínka sílí,
a vlast naši chrání
tví andílci bílí.*

*Ať hodné má děti
a pokoj zde svatý,
splň mi tu modlitbu,
můj Ježíšku zlatý!*

Nebo:

*Ježíšku svatý náš,
prosíme tebe,
shlédni k nám maličko
z věčného nebe!*

*Zdraví nám zachovej -
otce i matičky,
za naši otčinu
spínáme ručičky.*

*Prosíme, zachraň ji,
celičkou, celou,
dej, by nám zůstala,
drahou a milou.*

*Za to pak, Ježíšku,
slibujem tobě,
radost ti působit
v každické době.*

*Ctit otce, matičku,
milovat vlast naši,
aby z nás vyrostli
stateční Češi!*

Dítě všechno snadno pochopí, vždyť nikdy později není stěna mezi tímto a oním lepším světem tak tenká, jako v ranném mládí. Než přijde dítě do školy, má vědět o Otci na nebi, že Ho má milovat, ale též se Ho i bát. Ukažte dětem, že mají i chyby, kterých nutno litovati, vypravujte jim o stvoření v ráji, o hříchu, o vyhnání prvních lidí z ráje, o Kainu a Abelovi, o Ježíškovi, o jeho narození, o vánocích - a dítě nevyjde z úžasu.

Tak by to mělo býti v rodinách, ale jak tomu je ve skutečnosti? Bohužel, málokteré dítě se umí modlit, když přijde do školy, ba ani kříž udělat neumí. Ach, matky a otcové, mnohé jste zanedbali, velice jste dítě ošidili! Dali jste dítě učit všemu, hudbě, rytmice, tanci, řečem a sportu, ale jak chudé bude jednou to dítě při všem bohatství, jestli jste je nenaučili modlitbě! A jednou temný stín padne na váš hrob, stín dítěte, jemuž jste nevštipili víru v další život.

Společná modlitba

Shromážďujte aspoň jednou denně - večer - všechny členy rodiny i služebné ke společné modlitbě. Neupouštějte, prosím vás, od tohoto starobylého křesťanského zvyku, a tam, kde snad tento sloup křesťanského řádu v rodině padl, zbudujte jej znova! Pocítíte brzy jeho blahodárny vliv. Společná modlitba pevně drží zdi domu, posvěcuje domácí mír a hlavu otce obklopuje svatozáří kněžské důstojnosti. I důstojnost matky je zajištěna tam, kde se celá rodina modlí: „Zdrávas, požehnaná mezi ženami.“ V nábožensky zachovalých krajích se modlí celá rodina v adventě a postě růženec. Zachovejte tento starobylý zvyk, ale jinak nemusí to být pobožnost dlouhá, zato však uctivá. Raději se pomodliti s dětmi uctivě jeden desátek, než z donucení celý růženec. Nechť se i tělo modlí. „Děti,“ říkávala jedna matka, „Kristus Pán klečel čtyřicet dní na kamení, aby nás vykoupil, a vy byste se nestyděly takhle lenivě klečet?“ A to zapůsobilo, zvláště když děti nikdy neviděly upracovanou matku při modlitbě se podpírat. Tak veďte, drazí rodiče, děti k modlitbě po dobrém, nikdy však bitím nebo hrozbami! Nechoďte je ani do kostela! Zkoumejte spíše příčiny jejich nechuti k pobožnosti. Snad jsou ony,

modlitby pro dítě příliš dlouhé nebo někdo činí dítěti v kostele příkoří. Odstraňte tyto závady a chraňte se toho, abyste dětem, ať už jakýmkoliv způsobem, zprotivili službu Boží. Ani klečením dítě nestrestejte, aby pak nepohlíželo na modlitbu, při níž se klečívá, jako za trest.

Úcta k duchovenstvu

Spolupůsobte se školou ve všech předmětech a zvláště v náboženství, které má být aspoň pro vás předmětem prvním a nejdůležitějším. Všimněte si, zda má dítě všechny potřebné věci v pořádku. Přezkoumejte je také podle otázek, jež má v katechismu nebo v poznámkovém sešitě do náboženství. Vštěpujte dětem velikou úctu k duchovenstvu. My jako děti viděli jsme v knězi takořka nadpозemskou bytost a přijímali jsme jeho slova jako od samého Pána Boha, a dnes? Hořko mluvit! Podpořte autoritu kněze, i když dítě napomene nebo pokárá. Příležitostně však upozorněte, že i kněz může podlehnouti svodům zlého ducha a že je tedy třeba za kněze se modlit.

Posílejte dítě do katolické dětské besídky a neopomeňte nic k jejich náboženskému utvrzení!

Dovolte mně malou otázku dnes, na Popeleční středu.¹ Církev svatá posypává popelem naše čela a zasvěcuje nás pokání. Byli jste se svými dětmi v kostele pro popelec? Snad bych viděl ještě stopy tohoto znaku pokání na vašem čele i na mnohém dětském čítku ve škole. Ale jiní zapoměli, nedbali. Drazí rodiče, veďte dítě, ať žije s církevním rokem, sžije se tak s Církví a bude s ní i cítit.

Matkou dětí blažených

„To všechno konáme a ještě víc,“ tak bych snad slyšel s mnoha stran. Ano, znám mnohé vzorné matky, které jsou si vědomy oné velké odpovědnosti před Bohem za své děti, jako třeba ta, která říkala: „*Nechci být matkou dětí zavržených.*“ Tato myšlenka ji ved-

¹ Přednáška byla přednesena 26. února 1941, právě na Popeleční středu.

a. aby své děti před zhoubnými vlivy chránila a ke křesťanskému životu přidržovala. Hrozné zajisté je pro matku pomyšlení, že by její děti měly býti věčně nešťastné. To pomyšlení však nechť si připouštějí matky vlažné a nedbalé, aby konečně procitly z duchovního spánku.

Vy, milé matky, které už v útlém věku zvykáte děti křesťanskému životu, chráníte je zhoubných vlivů a chcete zachovat všechny naše připomínky, i ty, které ještě zde v budoucnu uslyšíte, **nemusíte** se toho obávat. Nebudete matkami dětí zavržených, nýbrž spasených. Ó šťastní rodiče, blažené matky, dětí blažených!

Výchova náboženská II.

(Předneseno v rozhlase 26. března 1941.)

Znáte starodávnou, ale pěknou básničku, jež opěvuje „dětinstva první útulek“ a začíná slovy: „Otcovský dům, ach, to je ráj, tím obdařil Bůh tebe, a projdi světa širý kraj, nenajdeš jiné nebe!“ „Ach, ano, dobře ji známe,“ voláte vy starší, „vždyť jsme ji již ve škole zpívali a dojímala nás jako žádná jiná.“ - A nedivím se tomu, že vás tak dojímala, vždyť je v ní vyjádřena všechna krása vašeho domova, který vám byl nade vše v světě dražší.

Opravdu nebem je otcovský dům, ovšem jen ten, v němž vládne Bůh, neboť nebe není bez Boha. Chcete-li, milí přátelé, svým dětem připravit doma ráj, o jedno především se snažte: „Učiňte domov místem, které je Bohu nejbližší!“ Není to tak tuze těžká věc. Poslechněte si chvilku, pojdte jen hezky blíž, zapamatujte si dobře ony čtyři body, jež vám chci vložit na srdce, a budou ráje na zemi. Vlastně dá se to říci jedním slovem: *At má Pán Bůh ve vaši domácnosti první místo!*

Křesťanská domácnost

To má býti patrné na první pohled každému, kdo do vašeho bytu vstoupí: Tak, zde jsme v křesťanské domácnosti. A nebývá tomu tak vždy. Vkročíme do rodiny, která má jméno rodiny katolické, a marně se ohlížíme po nějakém vnějším křesťanském odznaku. Hned by se tam mohl nastěhovat žid nebo pohan. A má to takový význam? Nesporně. Zde hned vidíme, že se nekoná společná modlitba. Před čím by také domácí poklekli? Vždyť zde není ani kříže, ani svatého obrázku. Zato spíše bychom tu našli nějakou malbu nebo sošku, která uráží mravní cit a otupuje stud. Divím se jen, jak to snesou ženy, které přece mají vrozený smysl pro vše mravné a slušné, a matky, jež mají péči o náboženskou výchovu svého dítěte. Ne, s tím se nesmíte smířit. Říkají, že obraz má uměleckou cenu; nechť se tedy uzavře tam, kde naň patří umělecké zraky, ale to nejsou oči dítěte.

Náš křesťanské domácnosti nesmějí připomínat pohanské chrámy Venušiny, nýbrž chrámy křesťanské. Pak je tam i Pán Bůh.

Vstoupil jsem kdysi do salonu vznešené rodiny v Praze. Mou pozornost ihned upoutal krásný umělecký obraz Božského Srdce Páně na přední stěně. Milý hostitel postřehl mé radostné překvapení a sděloval, že celá rodina je zasvěcena Srdci Páně a zde je svědectví její intronisace. Dost ho to sice stálo, než z ložnice jej přenesl do přijímacího pokoje, ale nikdo se mu nevysmál. Sklonil jsem se v duchu před tímto statečným mužem.

V křesťanské domácnosti hledáme kříž, obraz Srdce Páně a Madony, zrovna jako kropenku se svčcenou vodou, a to hned u dveří; aby se všichni mohli požehnati. Malé děti, které se požehnati nedovedou, žehnají rodiče. Krásný zvyk žehnutí svčcenou vodou vtiskne se hluboko v mysl dětskou a může býti později jeho záchranou, jak tomu bylo u německého básníka Klementa Brentano. Zbožná matka mu vždy před spaním dělávala svčcenou vodou křížek na čelo. Když se později dostal na zcestí a jednou se pozdě vracel z pitky domů, vynořil se mu v mysli obraz žehnající matky a s ní nevinost mládí, cosi jako ztracený ráj, a to způsobilo jeho návrat k víře, podle vlastního doznání více, než setkání k Kateřinou Emmerichovou.

Církevní rok

V křesťanské domácnosti vše Pána Boha připomíná a žije se tam také s Kristem Pánem. Celá rodina prožívá církevní rok, který nám přibližuje tajemství naší spásy. Církevní rok ať je i váš rok. Začíná adventem. Co se tu děti natěší na Ježíška! Ale nejprve musejí mu připravit postýlku. Jesličky jsou prázdné a holé. Děti závodí, jak by je vystlaly; za každé sebezapření nebo jiný dobrý skutek mohou vložit jedno stéblo slámy do jesliček. A už je tu sv. Mikuláš se svou nadílkou a vánoční stromek, okolo něhož planou dětské tváře. I když už nelze zatajiti původ dárků, přece je těší skutečnost, že štědrý světec a Ježíšek jim nadílí nepřímo skrze rodiče. Brzy budou druhé hlavní svátky, velikonoce. Přiveďte své děti k Božímu hrobu, kde

nad mrtvým tělem zmučeného Spasitele, spočívajícího v hrobě, dlí Ježíš v bílé hostii. Ani netušíte, co se děje v útlé dušince dětské, když s vámi políbí rány Spasitelovy. Vystihl to náš básník Jan Neruda v *Baladě horské*, jež začíná dětskou otázkou: „Řekněte mně, babičko má, cože rány svírá, po čem člověk, těžce raněn, přece ne-umírá?“

Neopomeňte poslat dítě na Hromnice 2. února se svíci k posvěcení, která se pak doma zažihá, když hrom burácí a uschovává se pro hodinku smrti některého člena rodiny. Zachovejte zbožný zvyk svěcení jívových ratolestí na neděli Květnou, jež pak hospodáři roznesou do polí, na nichž se zelená osení. Celá křesťanská rodina se účastňuje slavného průvodu vzkříšení a Božího těla, ale i-o dnech křížových, jež se konají za úrodu zemskou.

První svaté přijímání

Nebráňte maličkým přijíti k Příteli dítek! Nečiňte překážek panu katechetovi, vede-li děti už ve druhém anebo i v prvním školním roce k prvnímu svatému přijímání, třeba jste sami šli, až když vám bylo devět nebo deset let; staré předsudky je nutno překonati. Spolehněte se na slovo náměstků Kristových, kteří od roku 1910¹ vybízejí k rannému a častému sv. přijímání. Do mladých, nezkažených duší má vejíti Kristus Král, spíše než tam vejde hřích. - V prvních křesťanských dobách bylo Tělo Páně podáváno i nemluvňatům. To není nutné, neboť život milosti v duších není ještě ohrožen. Ohrožen však jest, když je dítko schopno hřichu, to jest když počíná dorůstat do rozumu, tedy okolo sedmého roku. Děti zvláště probudilé a zbožně vychované mohou přijímati už dříve, třeba před školou, jakmile pochopí, že to není obyčejný chléb, ale něco svatého a vznešeného. Nepotřebují umět nazpaměť katechismus, jen když znají nejzákladnější pravdy, a to podle dětské chápavosti, třeba neúplně a nejasně, na příklad že jest Bůh, spravedlivý soudce, ve třech osobách a že druhá božská osoba se stala člověkem. Tomu učí zbožná

¹ Dne 8. srpna vydal Pius X. dekret *Quam singulari*, jenž žádá takové přípravy k sv. přijímání, jaká je možná příslušnému věku.

matka dítě už se znamením kříže. Tak i za jediný den může být malé dítě připraveno k sv. přijímání. Stačí také, dovede-li se s cizí pomocí zpovídati.

Milé maminky, představte si, jak by to bylo krásné, kdyby vaše nevinné dítky vás doprovázely až ke stolu Páně. Pán Bůh je nejvíce usmiřován čistotou dětství a Ježíš touží vejíti především do srdcí těch, jichž je království nebeské. Nepřepínejte ovšem ani zde! Musí-li se dítěti mluvíti o „papání“ Ježíška, je to známka, že rozum dítěte není ještě dostatečně rozvinut. Podřídte se pokorně úsudku kněze, oddaluje-li první sv. přijímání, neboť sv. Otec ponechal rozhodnutí nejen rodičům, ale i zpovědníkům.

Zbožné matky ve své vynalézavosti najdou už způsob, jak by i docela malé jejich dítky měly podíl na této nepojaté milosti, na tomto pocelu tvora a Stvořitele. Mám na mysli kněze, který v den své primice vzpomíná na tyto mateřské pocely, jimiž po návratu z kostela od sv. přijímání jako by svému dítěti vlíbat chtěla zasvěcení službě Boží.

Křesťanské zvyky a pořekadla

Opravdu, naše dobré matky dovedou učiniti domov místem, které je Pánu Bohu velmi milé. Náš hudební skladatel mistr J. B. Foerster vzpomíná s dojetím ve své knize „Poutník“ ničím nenahraditelného kouzla domova, kde vzorná matka chránila rodinné hnízdo s pěti mláďaty ode všech úhon tělesných i duševních a zejména si připomíná, jak ráno obešla dětská lože a každého vzbudila polibkem a pozdravením: Pochválen buď Ježíš Kristus!

Oslavte v kostele památné dny rodinné, zejména svátky ať kteréhokoliv člena rodiny. Nemyslíte, že by to byl nejlepší dar, kdyby celá rodina obětovala sv. přijímání na úmysl oslavence? Lepší hrneček při snídani a pěkný talíř při obědě je už pouhý pozemský dodatek.

Žárlivě strážte staré zděděné zvyky a pořekadla a odkažte je zase svým dětem. Je v tom veliký kus naší národní kultury a náboženské výchovy. Naši předkové vše začínali s Pánem Bohem, ve jménu Bo-

žím; byli srdcem svým obráceni ke zdroji všeho dobra a požehnání a odtud ta jejich spokojenost a důvěra. Než otec vyjel s potahem na pole, řekl opravdově: „Tak vjí, s Pánem Bohem!“ Matky dělají kříž nad máselnicí i nad díží, v níž mísí chléb, se slovy: Aby bylo sporo, jako Krista Pána slovo. „S křížem na svět, s křížem na světě, s křížem se světa,“ říkají Chodové. Odkazte dětem tuto moudrost Boží a nikomu na světě se nepodaří je od Boha zcela odtrhnout. V neštěstí a ponížení těšili se naše rodiče: Pán Bůh má více, než rozdal. Všeho do času, Pán Bůh na věky. Bůh dopouští, ale nepouští. Kde je nouze nejvyšší, pomoc Boží nejbližší. - Dívka z vlažného kraje zachovala si podivuhodně pevnou víru a vysvětlovala: „Nedivte se, měla jsem dobrou, hluboce věřící matku. Když na nás doléhalo se všech stran neštěstí, říkávala: „Dceruško, neplač, Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, a Pán Bůh zase dá.“ Víra, kterou utrpení ještě více vytríbí, dědí se jako drahý odkaz na děti.

Nemůžete mítí děti stále okolo sebe. Musejí do světa za vzděláním a za chlebem. Snad vám mnohým připomínám tesknou chvíli loučení, když jste svým dětem naposledy udělali křížek na čele, dali jim na cestu růženec a provázeli je dlouhým pohledem. Nemůžete-li býti už jejich andělem strážným, svěřte své děti tam daleko v cizině, snad za mořem, ochraně Boží. Modlete se tak, jako tato prostá žena: „Pane Ježíši Kriste, přiviň jej na své srdce, svatý Judo Tadeáš, vypros mu zaměstnání, svatá Terezičko, syp mu růže na cestu života, svatý Jene Nepomucký, chraň jej od světské hanby, svatý anděle strážný, řiď jeho kroky na cestu k dobrému“ - a budete takřka cítit své dítě bezpečné v rukou tak mocných ochránců.

V takových chvílích musejí cítit svou ubohost a chudobu ti, kterým se nedostalo této pevné kotvy naděje a víry. Dítě, ve víře vychované, v oceánu světa nezhyne a na vás nezapomene, nikdy vás neodmítne. Tuto pravdu uložila zkušenost předků v prstonárodní básni, kterou jistě znáte: *Tři dcery*.

Představuje starého, zlomeného otce, jenž podnikl těžkou cestu. Jedna dcera jej odbyla, oprátku mu dala, ať se jde oběsit, a byla to ta, již nejvíce věna dal; druhá mu právě dala do ruky mošničku, ať si jde chleba vyžebrot. Má ještě třetí dceru, ale nemá odvahy.

u ní zaklepat, vždyť pro ni už věna nezbylo. Dodal si však odvahy a když jej dcera přívětivě vítá, radostí zalilo se starcovo nitro: „Dcerko, dcerko moje milá, nejvíc jsem tě trestal z mlada, věna jsi ty nedostala, jedinás mne uvítala.“ Zbožná dcera nato řekla: „Dosti jste mi věna dali, v bázni Boží vychovali.“ Povězte, milí rodiče, vy, kteří jste vybavovali dceru, jaké to muselo býti věno, aby vám řekla: „Dosti jste mi věna dali.“ A to věno můžete svým dětem dáti i vy nejchudší. Vychovejte je - v bázni Boží!

Tajemství zdárné výchovy

(Předneseno v rozhlase dne 23. dubna 1941.)

Kdybch se vás zkušených tázal, co pokládáte za nejdůležitější ve výchově dětí, dostal bych jistě hojně, a to nejrůznějších odpovědí. Co už jen jsem jich slyšel! „Trpělivost,“ říkali jedni, jiní poukazovali na úctu k dítěti, jiní zase viděli tajemství zdárné výchovy v důvěře a lásce k dítěti. A skutečně, toho všeho je k výchově nutné třeba. Především trpělivosti a zase trpělivosti, která - ach, tak často dochází. - Důvěra zajisté je tajemstvím vychovatelů, stejně jako nedůvěra prý je tajemstvím diplomatů. Dítěti také náleží úcta, ba nejvyšší úcta před jeho duší, za níž stojí sám Bůh; tohoto přirozeného práva na čest se nikdo ani v klášteře nevzdává. A konečně láska. Kdo jí nemá, ať se k dítěti ani nepřibližuje, mluvil by jako do dubu: srdce se získá zase jen srdcem. Nahlédl jsem také do učebních knih a tam se mluví podobně; vychovatelům se kladou na srdce zásady: dítě poznat, ctít a je milovat. Chtěje však věci přijíti na kloub, přemýšlel jsem dále a dospěl jsem k poznání, že nejdůležitějším činitelem ve výchově rodinné je *dobry příklad obou rodičů, kteří mají vystupovat před dětmi jako jedna uzavřená fronta*. V tom je vše. Vidí-li děti na rodičích dobrý příklad, mají k nim úctu a rády je poslechnou. Vyslechněte jen, milí přátelé, moje vývody a jistě mně dáte za pravdu.

Dobry příklad rodičů

Rodiče dávají dětem tělo a krev; výchovou pak hledí jim vtisknout i svou duševní tvář. Čím ji vtiskují, čím učí malé dítě? Nechápe a nerozumí, ale vidí. Očima se dítě především učí, a to víc než ušima. Čím více dítě roste, tím více pozoruje. Jistě jste se nejednou přesvědčili, jakého přísného kritika, ba detektiva v dítěti máte. Hned má pohotovou odpověď: „Fati, vždyť ty to děláš také.“ Dítě všechno pochytí, všeho si všimne, všechno napodobí. Už Jan Amos Komenský výstižně to vyjádřil: „Děti opičátka jsou, co vidí

to dělají.“ A tento náš veliký vychovatel také žádá, aby příklady života spořádaného na rodičích, chůvách, učitelích a spolužácích ustavičně zářily.¹

Tedy mít děti zavazuje. A k čemu? Vychovat jiné máš, pomoz ti nebe, nejdřív se vynasnaž vychovat sebe! Dítě je poslední výzvou k obrácení ze Šavla v Pavla. Ať děti na vás, milí rodiče, nevidí nic, co by je pohoršovalo. I malá neopatrnost může provždy zabít úctu k rodičům. Když se rodiče před dětmi hádají a snad si i nadávají, co se tu děje v ubohé dušičce dětské! Nejprve se jí zmocňuje lítost, veliká lítost nad ponížením rodičů, pak nastoupí lhостejnost a nakonec i odpor. Jaké to smutné, a bohužel, časté případy!

Chceme-li, aby dítě nelhalo, musíme sami vždy před ním mluvit pravdu. „Řekni, že nejsem doma, omluv se ve škole, že ti bylo špatně!“ Srovnávají se takové řeči s příkazy pravdomluvnosti? Jak může matka žádat, aby dítě nekradlo, když mu káže sousedovo kuře zavřít do svého kurníku? - Pepík slýchal od otce, jak si šikovně pomáhal k penězům, kde koho napálil a jak se to dělá v závodě. I měl dojem, že na světě je samý „šizuňk“. Poněvadž byl bystrý a chytrý, zkoušel to nejprve doma. Co je to sto korun, když si otec tak snadno pomohl k větším penězům! Vzal bankóvku a promlsal peníze s kamarády. Pak se odvažoval na další věci, až četníci našli domácího zloděje. Byl však potrestán ten pravý vinník?

Rodiče mají mnoho na svědomí. Někteří přímo děti kazí. Nemluví tu o neodpovědných rodičích z městských periferií, kteří navádějí děti k rafinované žebrotě, ano i k prostituci - těm by se měly děti odebrat, aby se aspoň něco zachránilo - ale mám na mysli i slušné jinak domácnosti. Kde obdivují hochu, který se šikovně vyhlal, ten že se ve světě neztratí, naučí ho těmto nectnostem. Přejeťe si, aby vaše děti měly úctu ke kněžím a učitelům - vyžaduje toho zvláště výchova náboženská - proto netrpte, aby jinak říkali, než velebný pán a pan učitel, sami ovšem nesmíte jinak mluvit. Dítě vše odkouká; i jak se chováte ke stařečkům, a bude vědět, jak má jednou měřit vám. Vzpomeňte na báseň Jana Nerudy: Dědova mísa. Otec vyrývá z dřeva mísu dědovi, jehož třesoucí ruce už mnoho

¹ Ve svém spise: Didaktika veliká.

nádobí rozbily. Vnoučkovi se očka kmitají, pilně pozoruje práci otcovu, chce se tomu naučit, a proč? „Až se tobě třásti bude ruka, koryto ti synek udělá.“

Naše nectnosti a zlé náklonnosti se zrovna dědí jako dobré vlastnosti. Pracujeme-li tedy už z mládí na svém zdokonalení, bude to mítí daleký ohlas v příštích generacích a sami sobě především připravujeme dobrou budoucnost. Ale kam jsme to zašli? Chtěli jsme mluvit o výchově dětí a zatím kde jsme se to octli? Končíme ovšem docela logicky výzvou k výchově vlastní. Skutečně nic tak nepůsobí, jako příklad; vždyť se říká: „Jaká máš, taká naš.“ „Jak staří zpívají, tak mladí cvrlikají.“ Starý filosof Seneka vyjádřil to po svém: „Cesta předpisů je dlouhá, cesta příkladů však je krátká.“

Milí křesťanští rodiče, víte, v čem především máte být vzorem svým dětem? V nezlomné důvěře v Boha, v neochvějně věrnosti Božím přikázáním. Dbejte neúprosně zásad křesťanského manželství a křesťanského mravu. Neste břemena jeden druhého, buďte snášenliví a ke svým zaměstnancům nejen spravedliví, nýbrž i vlidní a laskaví. To jsou sloupy křesťanského řádu v životě, ale i ve výchově.

Tím ovšem nejsme ještě hotovi. Zdůraznili jsme dobrý příklad rodičů, ale je třeba ještě zdůrazniti jednotu obou vychovatelů. Jak jsme to řekli na počátku? Nejdůležitější činitel ve výchově je příklad rodičů, kteří vystupují jako jedna uzavřená fronta.

Shoda vychovatelů

Shoda obou rodičů patří ostatně k dobrému příkladu. Manželé jsou spojeni nejen jako manželé, ale musejí býtí zajedno i jako otec a matka. Jejich zákazy a jejich dovolení nesmějí si odporovat. Běda, postřehne-li dítě různost názorů. Nesouhlas rodičů vyvolá v jeho duši především neochotu k poslouchání a možná i zmatek v tom, co je dobré a zlé. Jistě pak využije rozporu a provede svou. Je třeba bezpodmínečně jednoty. Matka, byť s krvácejícím srdcem, musí se postavit za přísný rozkaz otcův. Případné rozpory, k nimž dochází ve výchově dětí, musejí se vyřešit po straně. Nechť se rodiče předem domluví o postupu, zač se dítě potrestá, a pak to platí.

Jen tehdy se to někam dovede, postupuje-li se svorně vpřed. Když jeden kůň je zapřažen vpředu a druhý zezadu, nikam se to nepřivede. Kdyby jeden na téměř záhoně zasil hrách a druhý potají tam pěstoval salát, čeho se dočkají? Bude tam pusto, zrovna jako v duši dítěte, kde každý zasévá něco jiného a často proti sobě. Zrovna až trnu, když slyším, jak otec svou nadějnou ratolest poučuje: „Matka je fanatik, blázen, nic nedělá, neposlouchej ji!“ Ubohý otče, podkopal jsi autoritu matčinu a za nějaký čas snad bude syn totéž říkat o tobě. Ještě větší rozvrat působí nesouhlas rodičů ve výchově náboženské. Nevidí-li děti otce se modlit a náboženské povinnosti plnit, nemají důrazu slova matčina. A jestli dokonce otec domácím zakazuje děti v náboženství vyučovat? Ubohý otče, dítě nebude ctít Boha, nebude ctít ani tebe. Tam, kde se boří první přikázání Desatera, neobstojí ani čtvrté.

Říká se: „Jak jste si děti vychovali, tak je máte.“ Za nezdar výchovy jsou odpovědni především rodiče. Zním takové rodiny s nevychovanými dětmi a mohl bych poukázat i na příčiny. Přísný otec zakazoval dětem biograf a matka je tam tajně pouštěla; nařídil nic neposílat lehkovážnému synovi a přece chodily za ním až desetikilové balíky. Slabé matky připravily děti nejen o úctu k otci, ale zavinily i jejich zkázu. Přísný postup otcův není snad správný, ale daleko zhoubnější je nejednotnost postupu.

Mírnost je lepší než přísnost

Tu jsme se dotkli už jiné otázky. Která metoda je lepší, přísnější nebo ta mírnější? Otec bývá přísný, matka zase dobrota sama. K přísnosti radí Písmo. Ku podivu často mluví o metle, na příklad: „Kdo má rád, nešetří metly.“ (Př. 13, 24.) Trestání je zajisté nutné. Kdo vychovává bez metly, vychová z dítěte metlu na lidstvo a především na sebe. Lépe ať pláče dítě, než aby plakali rodiče. Musí býti přísnost, ale nesmí chybět ani dobrota. Dítě potřebuje otce i matku a jeho výchova si žádá jak lásky mateřské, tak i přísnosti otcovské.

Máme-li už rozhodovat o prvenství, tedy přednost sluší dáti dob-

rotě a lásce. Názor, že dítě nesmí vědět, jak je milováno, je pochybený. Dobrotou se více spraví než přísností. Hrom nesvede nic a svit sluneční - všechno. Tak v přírodě. Ale i v duši dítěte. Věrne ve schopnosti dítěte a probudíme je. Posilujme jejich sebedůvěru a užijme jejich ctižádosti, která bývá vzpruhou k největším činům: „Podívej se, jak Anička hezky píše, a ty bys to nedokázal? Jen si dej pozor!“ „Ty to dokážeš, já věděl, že to dovedeš, mám z tebe radost.“ To dělá divy. Neberme dítě tak, jak je, tím bychom je učinili ještě horší, berme je však tak, jak má být, a dovedeme je tam.

V jedné vychovatelně nešlo to ani s nejpřísnějšími tresty. Proto byl povolán k řízení ústavu salesián, duchovní syn sv. Dona Bosca, jenž začal jinou methodou. První jeho zařízení bylo: „Kdo bude po celý týden bez trestu, dostane stříbrný pásek na rukáv.“ Nejprve byli čtyři vyznamenaní, druhý týden deset . . . Za další měsíc vytrvalosti byla hvězdička za mravné chování . . . A výsledek? Za krátký čas nebylo trestů vůbec potřebí. Podotýkám ovšem, že přitom přistupovalo čtyřicet chovanců k svatým svátostem.

Odměnam sluší dáti přednost před tresty, poněvadž trestem se pouze předejde zlému, odměna však povzbudí k dobrému. S odměnami však pomalu, tak jako s kořením. Stačí třeba jen slovo: „To jsi hodná, Aničko, žes nanosila dříví, než jsem přišla s pole.“ Odměňujme spravedlivě všechny děti stejně, hlavně pokud jsou malé, větší učme konat dobro z lásky.

Tresty

Ovšem i tresty jsou nutné. S některými dětmi to nejde po dobrém. Tak si vychovatel ušetří mnoho řečí a zdraví. Mějme však na paměti, že trest je poslední argument, když ostatní už nic nezможou. Kdo příliš trestá, ukazuje podle sv. Ignáce panovačnost víc než horlivost; někdy i svou slabost a neschopnost. Bývá to smutný pohled na takového bijícího vychovatele. Připadá mi jako hudebník, který tluče do rozladěného nástroje, místo aby použil prstů a rukou k jeho zladění. Vždyť je množství cest a cestiček, jak dojít k cíli bez jedi-

něho slova a bez rozčilování. V tom je právě umění vychovatelské. Autorita toho, kdo to dovede, velmi stoupá. Trestáme tedy jen z donucení - a z lásky.

Nezapomeňme, že některé děti jsou tak jemné, že nesnesou zlého zacházení. Trest znamená pro ně vnitřní otřes. Aby bylo dosaženo účelu trestu, zachovejme tato pravidla:

1. Trestejme jen z lásky a nikdy ne ve hněvu. I nejtrpčí hana se snese, když se cítí, že ten, kdo trestá, raději by chválil. A kdo nejvíc miluje, ne-li matka? Proto ona má právo své dítě trestat a vlastně jen ona. Macechám bych radil, aby trestání nevlastních dětí ponechaly otci.

Prosím vás, milí rodiče, učiňte si zásadou: Nesáhnout na dítě, jste-li rozčileni. Činit děti hromosvodem hněvu je barbarství, násilnictví a krutost. Nejste-li v dobré kůži, máte-li podrážděné nervy, pošlete děti ven anebo sami odejděte. Když přijde žaloba, zkoumejte nejprve vinu a netrestejte v hněvu. Jinak přestřelíte, a běda, vznikne-li v dítěti pocit křivdy. Bude se vás bát a snad i nenávidět.

Zde vystupuji na obranu pravých kluků, neposedných, podnikavých a dobrodružných. Klukovi už se musí něco prominout. Jaký by to byl kluk bez rozbitých kolen, modřin a roztrhaných loktů? Jaký by to byl kluk, jenž by si nehrál někdy na lupiče, zloděje a Indiány. Z toho vyroste. Chce dělat jen velké věci. Tuto touhu svedme na jinou kolej. Právě klukoviny snadno promíjeme a musíme-li, tedy trestejme je nejmírněji.

2. Tresty stupňujme. Nejprve stačí přísnější pohled, pak slovo a odnětí něčeho z jídla nebo zábavy. Zkusme to domluvou, jako tento otec: „Pán Bůh ti dal takovou hodnou maminku, jakou má málokdo, a ty ji zarmucuješ? Ježíšek se na tebe hněvá.“ Pro dítě, které má matku rádo, je nesnesitelné, když pro ně maminka pláče. Na dítě, jež má rádo společnost a bojí se osamocení, působí také hrozba: „Budu se na tebe hněvat!“ To jde jistě k srdci dobře vychovanému dítěti. Malé Lucii, již říkali Ježíškovo sluníčko, stačilo slovo, aby zanechala vzdoru: „Lucie, co Ježíšek?“ Dobře je trest někdy prominout, když dítě ukázalo dobrou vůli, cítí se pak zavázáno; nehrozme však naplano, tím méně, abychom dítě usmířovali

a vykupovali si jeho lásku pamlsky. Když potrestané dítě vzdoruje, ještě mu přiložme.

3. O citelných trestech vězme, že mají v pořadí místo poslední a osvědčují se jen u malých dětí. Metla mívala v domácnostech čestné místo za svatým obrázkem, ale pro větší děti už se nehodí. Vůbec devadesát procent rodičů, kteří se ohánějí rákoskou, mělo by se vzít stranou a mezi čtyřma očima jim domluvit. Argumenty, promlouvající ke kůži, působí na maličké, a to jen v nejzazším případě. Opravuj, jenom cti nezbavuj, se říká, a děti nad čtrnáct let se cítí tělesnými tresty poníženy.

Dítě je socha někdy z vosku, jindy ze žuly. Proto se musí na ně různě působiti, aby povstal obraz ušlechtilý; někdy teplem lásky hnísti, jindy tvrdě tesati. Vystihnouti to pravé, je vychovatelské umění, jímž si nemusejí příliš hlavu lámat ti rodiče, kteří působí nejkratší cestou - dobrého příkladu.

Chyby ve výchově

(Předneseno v rozhlase 21. května 1941.)

Kolik krásných slov a lichotek jste slyšely, milé maminky, v tomto měsíci, okolo svátku matek. Jistě vás těšilo doznání: „Na celém světě širokém nad naši maminku není.“ Jak dojaty jste byly, když syn zdaleka se vracel, aby nejdražší lásku vaši nejdražší slzou splatil; vždyť i já jsem volal: „Vaše šestkrát v životě je cena, vy jste mně i sourozencům život dala.“ A zasloužíte si těchto projevů lásky, je to jen malá splátka vděčnosti. Dnes však nebudeme si lichotiti, dnes chtěl bych plnit jinou povinnost dobrého přítele, chtěl bych upozornit na chyby ve výchově. A nezasloužíme si toho? Což není mnoho dětí zhýčkaných, zpovynaných, nezvedených? Což neslyšíme volat matky: „Do hrobu mě přivedete!“ A vskutku také nejednou přivedly. Tomu musíte, milé matky, předejít stůj co stůj, vezměte si nyní poučení z chyb cizích, abyste nemusely jednou trpce pykat za chyby své. Ve výchově se každá chyba zle vymstí a zanechá hluboké stopy i v několika za sebou jdoucích pokoleních. Nemohu samozřejmě vypočísti chyby všechny, nepřišel bych k žádnému konci, zmíním se jen alespoň o některých běžných nedostacích ve výchově.

Slabost rodičů. Chyby ve výchově malých dětí

Nejobyčejnější chybou ve výchově dnes bývá slabost rodičů. Nedovedou dítěti poručit, nenaučí je kázni a poslušnosti. Je to smutná podívaná na takový otcovský dům, který místo aby byl rájem, je neustálým zápasiskem mezi vychovatelskou neschopností rodičů a neúctou dětí. Vizme takový zápas. - „Mamičko, dej mi meruňku.“ „Co tě to napadá, děťátko! Bylas nemocná, lékař ti ovoce zakázal.“ Dítě se durdí a křičí. „Hleď, miláčku, chceš býti zase nemocná, není nic tak nezdravého, jako syrové ovoce v létě.“ „Ale je tak dobré,“ změní dítě taktiku. Matka měkne: „Pojď, drahoušku, ukaž, že jsi hodná dívenka.“ „Dej mi pokoj!“ odsekne dívenka a dává se do většího křiku. Nato matka slavnostním hlasem: „Poslyš, dnes udě-

lám výjimku, dostaneš půl, ale je to naposled!“ Andílek zatím zuří a dupe nohama. „Ach, Bože, to dítě by i svatého přivedlo do pekla,“ vzdychá matka a dává jí meruňku celou, druhou, třetí. - Víte, kdo je politováníhodný? Dítě, protože má tak slabošské rodiče. Smlouvání o poslušnost je největší chybou dnešní změkčilé výchovy. Dítě poslechnout musí, a to bez přemlouvání, dohadování a kupování. Rodiče musejí ukázat svou převahu. Toho dosáhnou několika rozhodnými boji a ne každodenními šarvátkami. Jestli se děcko protiví, tedy se k poslušnosti donutí přísným trestem. Neříkejte, že dítě je ještě malé. Není-li dítě tří- či čtyřleté vychované, nebude už vůbec vychované.

Vím, milé maminky, že je to tvrdá řeč, a chápu vás, jak by bylo sladko vyhověti každé tužbě dítěte, posypat všechny jeho cesty kvítím, všechny hodiny vyplnit radostí. Ale zůstanete stále s ním, abyste je ochránily? Zestárnete, odejdete a vaše dítě zůstane ve světě s lidmi a věcmi. Jak často pak zraní svou hlavu, rozdrtí své srdce. Ve světě musí ustupovat, život vyžaduje sebezapření. To není pravá láska, která všechno dá, udělá, povolí, každé choutce vyhoví. Vaše láska musí býti zřízená a rozumná, pak je teprve ctností. Přísnost a kázeň jsou také dary lásky, a to někdy víc než dobrota, která dítěti udělá, co mu na očích vidí. Splňte jen každé přání dítěte a při nejmenší nevyplněné žádosti bude se cítit nejnešťastnějším člověkem na světě. Dobrou lekci dala svéhlavému děcku tato matka: „Pojď mi pomoci,“ volala na malého zlostníka, snažíc se posunouti silnou zed. Nic nespravili, ale hoch se mnohému naučil.

Příliš kamarádský poměr a důvěřivost

Necítí-li dítě nad sebou pevné ruky, není divu, že nemá úcty k rodičům a k autoritě vůbec. A co je toho příčinou? Poměr mezi rodiči a dětmi bývá příliš kamarádský. Přílišná důvěrnost pak budí nevážnost. Jak také mluví dnešní děti! To je jen tatka, mamka, a jakých to zdobnělin a zkomolenin užívají! Neumějí prosit, neumějí býti vděčné, umějí jen chtít a rodiče zbytečně jejich vůli respektují. Když děti slyší, jak se rodiče rozplývají: „Ty jsi můj poklad, mé

všecko," když vidí, jak se o ně zrovna třesou, proč by si neporoučely? Dřívější výchova byla tvrdší, děti byly sice ochuzeny o různé ty projevy lásky; pohlazení, to bylo vše, ale očí byly bohatší? O pravou úctu k rodičům, jimž netykaly, ale za to jim s láskou ruce líbaly.

Slepá láska, která se v dětech shlíží, dopouští se i jiné chyby: *Nedá na děti dopustit*. Není pravda, co druzí o něm povídají, všichni mu křivdí, učitelé jej pronásledují. Říká se, že nenávišt je stranická, ale láska ještě více. Nevěřte jen tak dětem! Nejprve se přesvědčte o stavu věci. Ve školním sporu věřte učiteli a nemluvte hned o nespravedlnosti. Ať se dítě spokojí horší známkou, jen když má u Pána Boha jedničky. Neříkám, že by učitel, profesor nemohl vašemu dítěti ublížit. Já bych se však nestavěl proti autoritě, zvláště jedná-li se jen o známku; je to také ve smyslu přípravy pro život, v němž není naprosté spravedlnosti.

Snižování

Nezastávejte se dětí, ale také je zase nesnižujte: „Ty jsi hloupý, tupý, nic z tebe nebude . . .“ Jen mu to vtlučte do hlavy. Snad se to zakládá na pravdě, ale tím více to raní. Nemyslíte, že dítě je tak vydáno nelítostným posměškům okolí? Slabým je třeba dodávat důvěry: „Vždyť ty nejsi tak hloupý, pročpak se stavíš mezi hochy slabé duchem?“ To dělá divy. Berte dítě tak, jaké má být, a dovedete je tam; berete-li je však tak, jaké-je, učiníte je ještě horším.

Stranickost

Jinou vážnou chybou, které se rodiče leckdy v rodině dopouštějí, je stranickost, nadržování jednomu dítěti před druhými. Matka miluje všechny své děti takovou láskou, jaké je schopna její duše, a zahrnuje-li některé větší něhou, tedy to slabší, bídňější, jako by mu něžností chtěla vynahradit, očí je příroda zkrátila. Láska matčina je přesně odměřena trudy, které jí stojí. Ale přece někdy, snad nevědomky, nadržuje dcerce na úkor hochů, kteří musejí za ni konat hrubé ženské práce, aby si zachovala hebké ručky. Jindy zase je to

hoch, který je na výsluní lásky rodičů. Snad přinesl vysvědčení s vyznamenáním, a to je chvály, všechno se mu dovolí, přehlížejí se jeho přehmaty, a na dceru, která třeba nesdílí světské plány rodičů, se utrhují: „Žádný tě nemá rád,“ a když jí něco dají, tedy s poznámkou: „Nezasloužíš si toho.“ Milí rodiče, křivda bolí a strachobornost pobuřuje. Hýčkaný syn bývá nenáviděným bratrem. Kdyby si rodiče uvědomili všechny následky stranickosti, chránili by se jí co nejpečlivěji. Převedďte rozvratům rodinným, chraňte se, byť jen stínu nadřování!

Nevedou děti k práci

Rodiče mají připravit děti na všechny budoucí úkoly; především je mají zvykat práci, která je údělem každého člověka, a to už od útlého mládí. I tříleté dítě může už stírat prach a utírat lžice. Zvláště dívky mají býti přidržovány k domácím pracím, také studentky o prázdninách a dcery, které se samy živí, vždyť to má býti jejich budoucí povolání: rodina a domácnost. Ať vaše dcery umějí vše, co vy, maminky, a ještě více. Neříkejte, že ona do toho přijde, až bude musit. Kde vezme pak onen zájem, který se obrací docela jiným směrem? O všechno se staráte, aby uměla hrát na piano, zpívat se učí, do rytmiky chodí i trochu francouzsky šveholí, ale úklid a vaření? K tomu je nevedete a nepustíte. Snad ji odbýváte, že je nešikovná, že to neumí, že si to uděláte samy, místo abyste jí řekly: „Toto se dělá takhle a to zas tak . . .“ Mám vám prozradit pravou příčinu? Prozradila ji jedna vaše dcera, která se přes vaši vůli do všeho pouštěla: „Ty maminky by nás samou láskou zkazily.“

Strašidla

Nestrašte děti kominíkem, bubákem ani hastrmanem, ani klékáncí, ani čertem. Dítě je beztak bázlivé; z bázlivosti však je máme léčit a ne činit z něho ustrašence. A že přivedete dítě tím k poslušnosti? Jen do té doby, než pozná, že je to lež. To je tedy slabý prostředek. Daleko lépe působí takováto přímá řeč: „Hastrmani nejsou.

to jsou jen pohádky pro děti, které neumějí poslouchat. Studně je hluboká, kdyby ses tam nahýbala, mohla bys spadnout a utopit se.“

Některé děti jsou sužovány velikou bázlivostí. Za nic by nešly večer ze světnice samy na dvůr ani do komory. Je to až chorobné. A čím to? Častým strašením a klamáním. Nedopusťte, aby někdo vaše děti strašil, získejte si jejich důvěru a vyléčíte je ze strachu.

Nestrašte děti ani Pánem Bohem! Byla to nerozumná matka, která volala na dítě, vzpínající se na kříž: „Nelez tam, Pánbíček ti urazí ruku.“ Ba ani tato řeč se mně nelíbí: „Vidíš, nemělas tam chodit, Pán Bůh tě potrestal.“ Může vzbudit nesprávnou představu o Bohu, jehož máme především milovat.

Zveličování nepatrných starostí

Chybička u žen nejčastější. Víte, co tím míním? Dítě se škrábne nebo uhodí. Dobře, rána se obváže, ale je třeba hned volat a naříkat: „Můj zlatý andílku, jak sis ublížil! Anko, rychle náplast, utíkej, leť, tuze tě to bolí, miláčku?“ Není divu, že se dítě při takovém bědování dá doopravdy do pláče. Bolest nelze odstranit; mužnou odvalu a ráznost však budí rozumní rodiče jinak, na příklad: „To jsi kapitán, takhle brečet, styď se, Pláničko!“ Tak vedťe děti, jako byl tento tříletý Zdeněk: Padl na chodníku a natloukl se. Známa paní hned k němu běží a začne ho litovat. Klučina však, polykaje slzy, povídá: „Muž přece nepláče. Tatínek před maminkou také doma nikdy nepláče.“ - Žena má právo na trochu citovosti a náladovosti, ale jenom ne hystericky, ne hned oheň na střeše, nedělat ze všeho román.

Nezdá se vám však, že mluvím v této kapitole o chybách ve výchově jen k ženám? Nenadržuji snad mužům? Či otcové snad se nedopouštějí ve výchově žádných chyb? Ach, ano, snad víc než matky. Ale úmyslně se obracím výhradně k matkám, neboť výchova v rodině je především dílem matky. Mužům chtěl bych vložit na srdce jen jedno. Nechť si zapamatují toto pravidlo:

*Matka svobodně dům veď a spravuj,
otec vedení to potvrzuj a schvaluj!*

Chyby ve výchově velkých dětí

„Malé děti, malé starosti, velké děti, velké starosti,“ se říká. Tak je tomu i ve výchově. U malých dětí se dělají malé chyby, u velkých velké chyby. Věk dospívání je zkouškou vychovatele. Dorůstajícím dětem musíte především rozumět. Jakou divnou podívanou představuje dorůstající hoch a děvče! Je to směs dvojího věku, jednoho setřelého a druhého ještě nevybarveného; není to dítě a není to ani muž či žena. A co se děje tehdy v jejich duši? Pozorujte, jak jsou hrozně domýšliví, všechno, čeho si staří členové rodiny váží, kritisují, ba zavrhnou a snad neujde jejich posměchu, co je vám nejdražší: svatá víra. Nadto hoši jsou vzpurní a dívky vzdorovité. Víím, milí rodiče, že vás to vše naplňuje starostí a obavami. Toto však je stav jen přechodný. Oni prodělávají krizi, jsou spíše nemocní než zlí. Velikou chybou by bylo je hned kárat a lámat. Dodávejte jim však zmužilosti k sebezpřemáhání, dovolávajíce se jejich lepšího „já“. Za toto porozumění budou vám vděční a dosáhnete od nich mnoho.

Přílišná kontrola

Popřejte jim více svobody a projeďte jim důvěru. Neotvírejte už jejich dopisy, neprohledávejte jim kapsy, neschovávejte synovi kolo, když zamýšlí odjet večer do sousední obce na zábavu. Spíše získejte si jejich důvěru, aby vám sami ony dopisy dali číst, ať syn sám nahlédne, že zamýšlená cesta není mu k prospěchu. S velkými dětmi musíte jednat spíše jako s kamarády, ne tak poroučet, jako rádit.

Jinou velikou chybou by bylo zase nechat dorůstajícím dětem úplnou volnost, vše jim dovolit a o ně se nestarat. Pokud je hoch nebo dívka pod vaší mocí, musí se v zásadních věcech podřídit. Zanecháš oné špatné společnosti, té pohoršlivé známosti, budeš chodit do kostela, anebo mně jdi z domu. Pokud je živíte, jsou na vás závislí a tedy i podřízeni. Nebudete přece nečinně přihlížet, jak se vaše dítě vrhá do hanby a do záhuby. Největším neštěstím pak je - ztráta

pravé víry, jež jedině vede ke spasení. Ale i tu zkuste to nejprve po dobrém. Dobře vychované dítě dá si i zde říci. Uvidíte, že je brzy přejde jejich rebelantství. Až nabydou zkušeností, vrátí se zase k tradicím otcovského domu. Zůstaňte vždy anděly strážnými svých dětí.

Nejtěžší oběť rodičů

Dorůstající děti se vám pomalu vymykají. Jako ptáčci z hnízda, tak odlétají, založí si vlastní hnízdečko a vy zůstanete sami. A to je nejtěžší oběť, kterou musíte přinést, milí rodiče. Chybovali byste, kdybyste zdržovali přirozený vývoj. Nepoutejte je k sobě, hleďte se sami od nich odpoutat. Výchova spočívá na nemohoucnosti dítěte. Cílem jejím je svoboda, samostatnost. Děti nepatří pomalu vám, ale sobě, životu a společnosti. Láska vaše musí býti nezištná. Nebojte se, že zůstanete osamoceni. Vaše velké děti vrátí se zase k vám dobrovolně, odrostlí a samostatní. Vráť se k vám s úctou, vděčností a láskou, když jste je k těmto ctnostem vedli vůči jiným. Vyhledají vás ve vaší samotě, ve vašem výměnku, zlíbají vaši vrásčitou tvář i mozolné ruce a budou vděčně jednou i u hrobu vzpomínat vaší přísné výchovy.

Několik praktických otázek

Výchova je předmět příliš rozsáhlý. Tak bohatý, jak bohatá je duše dítěte, tak rozmanitý, jak rozmanitý je život, na nějž je v rodině připravujete. Kolik otázek bylo by třeba zodpovědět! Kolik byste mně jich ještě položili.

Aspoň na některé choulostivé a praktické chci vám zde dáti odpověď. Slýchal jsem je nejednou od otců i matek.

Odkud přicházejí děti

První je: Co říci dětem, když se táží: „Maminko, odkud přijde takové dítě na svět?“ Nepřišly vám ještě s tím vaše děti? Tedy jistě to nosí v hlavě a vyrukují s tím, až si dodají odvahy. Nesmíte pak býti v rozpacích jako ona matka, která se na dcerku utrhla: „Dej mi pokoj, nemám čas,“ tím méně jako onen otec, který synkovi odpověděl pohlavkem. Vy především dítě pochvalte za jeho důvěru. Dítě má cítit, že matka je ráda, když se jí svěří se všemi starostmi. Lépe, když hledá vyjasnění o těchto posvátných věcech u rodičů, než na špinavé ulici. Nevykládejte mu pak báchorky o vranách a čápech, ale povězte mu pravdu. Skutečnost je krásnější než pohádky. „Odkud přicházejí děti, se tážeš?“ - „Od Pána Boha. Pán Bůh nám tě poslal“ - a není to pravda, milí rodiče? Není dítě spíše dílem Božím než dílem rodičů, kteří jsou jen podle těla ve službách Stvořitelových?

Malé dítě se touto odpovědí spokojí, ale desetileté dítě snad namítne: „Děti přece nemohou spadnout s nebe.“ Vidíte, že přišla doba, abyste pověděli více. Připomenete dcerce, aby jen rodičů se na tyto věci tázala, mluvíte pak klidně, ne rozrušeně a rozpačitě, vždyť jste mezi čtyřma očima, asi takto: „Pohleď na jablíčko! Když je rozkrojíš, najdeš tam zrnečko. Zasadíš-li je do země, vzklíčí a vyroste v strom, na němž zase uzrají jablíčka. Tak všechno povstává ze zrnek, ze semének, i děti. Tys byla také takovým zrnečkem, které

maminka pod srdcem nosila; říkáme tehdy, že je v požehnaném stavu. Víš, která byla nejpožehnanější mezi ženami? Panna Maria, poněvadž nosila samého Ježíška. Jí je podobna každá matka. - Když pod srdcem matčiným už není místa, dítě opouští tu první kolíbečku a přijde na svět, říkáme, že se narodí. Matka je pak slabá a musí ještě dávat dítěti pokrm ze sebe, říkáme, že dítě kojí. Tak to Pán Bůh zařídil. Jiného pokrmu by dítě nesneslo. I Ježíška tak Panna Maria kojila. Je to tak posvátné a tajemné . . .“

Pro dítě, které dosud znalo jen svět her, je to ohromné odhalení, odhalení něčeho skutečně krásného a posvátného. Viděli byste, jak obětavě by se to dítě o vás staralo, kdyby se mělo ve vaší rodině něco podobného opakovat.

Větší děti ovšem přemýšlejí dál a táží se, jak to dítě tam přišlo, nebo jak to přijde, že děti jsou podobny otci. Tu matka musí mít po ruce zase odpověď. Rozvede přirovnání o zrncečku, které také potřebuje slunečního paprsku, aby se v něm probudil život: „Tím paprskem je láska otcova,“ řekne matka, „nato Pán Bůh vdechne v to zrnečko nesmrtelnou dušičku.“ A připojí poučení: „Kdo se chce stát otcem a matkou, musí k tomu dostat posvěcení od Pána Boha při svatbě, tehdy, když si u oltáře slíbili, že budou v lásce až do smrti žít. Když pak dívka vede hříšný život bez Pána Boha, stává se matkou bez posvěcení, bez svatby, za takovou se pomodli. Svatba je svatá chvíle, manželství je jednou ze sedmi svátostí. Láska manželská je svatyně, do níž vede čisté mládí a svátostné posvěcení. Jak by si mladý člověk mohl dovolit něco, k čemu Bůh jen manžele posvětil!“ Svým časem poučí matka dceru o všech fyziologických zjevech, varuje ji před nebezpečím, jež hrozí její bezúhonnosti, a dívku, pomýšlející na sňatek, zrovna tak vážně zasvětil do všech povinností stavu manželského.

Podobně hochovi v letech pohlavního probuzení dodávají rodiče důvěry a odvahy, aby ovládal pokušení, zapuzoval zlé myšlenky, odložil četbu, která v něm vyvolává nepěkná hnutí, aby se modlil: „Panno přečistá, zachraň dítko své, Pane Ježíši, nelíbí se mně to.“ Zase připomenout, aby s nikým o těchto věcech nemluvil, aby však byl upřímný k zpovědníkovi a posiloval často duši Tělem Páně.

Další poučení podá hochovi nějaká nabádavá knížka, třebaš tato, církevní vrchností doporučovaná a mezi mládeží oblíbená „Hra o duši“.¹

Nejlepší ochranou před mravní zkárou je stydlivost, kterou rodiče hledí pěstovat v dítěti už od útlého mládí. Dbají toho, aby děti aspoň od devíti roků měly vlastní lůžko, aby neposlouchaly zlých řečí ani erotických písní, třebaš v rozhlase, aby chodily řádně ustrojeny a nevystavovaly své tělo zvědavým očím nikde, ani při koupání. Dnes je tolik třeba děti chrániti před mravní-zkárou. A ochranou, mnohdy jedinou, je právě cudnost a stydlivost.

*

Jak má matka dorůstající dcerce otevřítí pohled do života, o tom poučuje časopis Charity:

Pro chvíli poučení a prvního pohledu do života hodí se nejlépe den, kdy je matka se svým děvčetem poněkud sama. Chvíle hovoru se vyplní nějakou společnou prací, tak, aby průběh byl zcela nenucený. Je dobré, když se dítě domnívá, že je matka očima nesleduje. Vhodný je čas před některým svátkem Panny Marie. Postup prvního vysvětlení může býti asi tento: „Těšila jsem se na dnešní den, poněvadž ti chci říci, co nejkrásnějšího vložil Bůh v ruce člověka.“ Nesmírně záleží na jemném, procítěném tónu . . .

„Bůh svěruje světu nesmírný poklad. Dovoluje lidem, aby byli účastni jeho tvůrčí činnosti. Božskou moudrostí uzpůsobil vše tak, že mu lidé smějí při vzniku nového života - nového člověka - *pomáhat*. Hlavní práce je vyměřena dívce-ženě-matce. Ta musí nejvíce pomoci, když chce Stvořitel poslati nového člověka na svět. Chápeš, jak hodná a svatá musí býti maminka, aby správně splnila své poslání?

Nový člověk potřebuje duši a tělo. Dobrý Bůh to činí tak: Vloží dušičku děťátka, které chce poslati na svět, na srdce matky, a spojí srdce maminky s malým srdččkem, které uzavírá duši nového člověka.

¹ Vyšla už v VII. vydání nakl. Sdružení katol. mládeže, Praha II., Vyšehradská 29.

Je to svaté tajemství mezi Pánem Bohem a maminkou, o kterém ví jen ona sama. Jistě se každá snaží splnit dobře svůj úkol a ráda obětuje všechno, ráda dává svou krev dítětku, které ještě není schopno samo jíst, proto sílí a roste z matčiny krve. Když přijde den narození, způsobí ruka Boží mamince pod srdcem ránu a zavolá dítětko na svět. To ovšem trochu zabolí a maminka musí několik dní ležet.

Bůh je nesmírně dobrý. Pamatuje na zdraví ženy, aby byla dosti silná a mohla před narozením živit dítětko vlastní krví. Proto zvláště uzpůsobuje její srdce a celý organismus již od dívčích let. Jakmile začne dívka dorůstat, změní se a zesílí a v několika letech vyspěje v ženu. Aby si mladé tělo na tvoření více krve zvyklo, vyvíjí organismus dívky již v mladších letech více krve. Nějaké poruchy normální nenastanou, poněvadž se přebytečná krev sama sebou vylučuje tak, jako všechny nepotřebné látky - a děvče krvácí. Toto krvácení se nazývá „měsíčky“, neboť nastupuje obvykle každý čtvrtý týden, to jest jednou za měsíc.

Dceruško milá, vyrůstáš, možná, že se u tebe měsíčky brzy dostaví. Řekneš mi! Prádlo jsem ti již připravila, ale chci tě při prvních měsíčkách sama do něho obléci.

Vše, co souvisí s hygienou a zdravím, poví vám ve škole. - Slib mi, že o těchto jemných věcech nebudeš s nikým hovořit, jen se svou maminkou. Bůh je mi svědkem, že jsem ti řekla pravdu tak, jak ji sama prožívám.

Kéž tě Panna Maria chrání a uvaruje všeho bloudění . . . Až přijde čas, povíme si více. Do té chvíle se snaž vši silou uchovat si nevinné srdce a čistou duši. Odmítej hovory s jinými o těchto věcech! Máš zbraň . . . „Maminka mi vše řekla!“

(Ludmila, roč. 1941, čís. 5.)

Povolání kněžské a řeholní

Kdysi jsem byl překvapen otázkou:

„Mohu si přát, abych viděla jednou svého syna u oltáře jako kněze?“ Tak nesměle prozradila své skryté tužby žena-matka. Cítila se

nehodnou při pomyšlení: Býti matkou kněze, prostředníka mezi Bohem a lidmi. Vyšší důstojnosti skutečně žena nemůže dosáhnouti. Chápu, že se ani neodvažuje prosit o něco tak závratného, ale toho nechápu, že by matka mohla svému synu v takovém předsevzetí bránit, vždyť povoláním ke kněžství je vyznamenána celá rodina, a protivit se tomuto volání je tolik, jako protivit se vůli Boží. Poněvadž Bůh volá nejen ke kněžství, nýbrž i do kláštera, snad i některé z vašich dětí, povíme si několik slov také o povolání řeholním.

O povolání řeholním

Povolání k vyšším věcem si nikdo sám nedá ani zasloužit nemůže, to je nadpřirozená milost. Kdybychom tak mohli vidět, co se odehrává v duši vážného jinocha, který se zřiká radostí světských, nebo v srdci zbožné dívky, která začíná mluvit o tom, jak krásné jest obětovat se cele Bohu. Ó toho tajemství! Bůh sám se dotýká oné duše a mluví k ní: „Slyš, dcero, viz a nakloň ucho, zapomeň na lid tvůj a otcovský dům . . . zřekni se radostí, které skýtá manželství, a zasnub svou duši se srdcem mým. Jen pro sebe chci mítí srdce tvé!“ A duše, která slyší toto sladké volání, zřiká se statků pozemských slibem chudoby v řeholí, požitků tělesných slibem čistoty a své vlastní vůle slibem poslušnosti, zkrátka všeho, a dává se cele Kristu. Kdo by se osmělil stavět se proti tomuto hlasu? Milí rodiče, ať visíte na dítěti sebevíc, dejte Bohu, co Božího jest, nebraňte ani tehdy, kdybyste dítě nevím jak potřebovali. Váže-li je vskutku povinnost k rodičům, představení kláštera sami je poučí, že příkázání je víc než rada.

Vaše právo je ne bránit, nýbrž pouze zkoušet povolání svých dětí, zdali není jen chvilkovým vzplanutím. Neberte si však na svědomí tak těžkou odpovědnost, jako tato matka, která své dceři tvrdošíjně bránila. „Raději bych tě viděla mrtvou na marách, než v klášteře,“ tak se zatvrdila. Dobrá dcera změnila tedy vysněný závoj klášterní panny za bílý závoj nevěsty a s resignací vstoupila v manželství. Za krátký čas při prvním dítěti zemřela. Tak ji matka skutečně na marách viděla a nyní pozdě lituje.

Neuposlechnouti vnitřního volání znamená přervat řetěz milostí, které jsou s touto největší milostí spjaty. Víte, kdo byl Robespierre? Smutně proslulý francouzský revolucionář, jenž dovedl tisíce lidí pod guillotinu a dne 28. července 1794 sám pod ní skončil. Před lety však to byl ideální jinoch, jenž zaklepal u brány kláštera kapucínů a prosil o přijetí. Byl přijat, ale nevstoupil tam. Podlehl nátlaku rodičů. Přerval řetěz milostí, vinou rodičů.

Nebraňte svým dětem, když je Bůh volá, ale ani je nenuťte. Povolání ke stavu kněžskému nebo řeholnímu se nedá vnutit, nanejvýš jen vymodlit. Volba stavu je výlučným právem dětí. Bezpečnou známkou jejich povolání jsou jejich sklony a schopnosti. Šťastný jinoch, šťastná dívka, vyvolené duše, které Bůh volá k svému přátelství! Jsou předurčeny k věčné slávě, mají to upsáno v evangeliu: „Každý, kdo opustí dům neb bratry, neb sestry, neb matku, neb pole pro jméno mé, stokrát více vezme a život věčný v odměnu dostane.“ (Mat. 19-29.) Na této převelice odměně má účast i celá rodina vyvoleného dítěte, která obyčejně zachová pravou, živou víru katolickou. Vizte přívětivého stařečka, jenž se vrátil právě z obláčky své dcery. Je dojat, ale ještě žertuje: „Nyní mohu bez obav hřešit, když mám dvě dcery v klášteře.“ A není to přece jen žert. Však ho také nevidíte zahýbat k hospodě, do chrámu pospíchá děkovat Bohu.

O povolání kněžském

Nedivím se, že zbožné matky obětují už před narozením své dítě Bohu a chovají nejnroucnější přání: mítí syna - knězem. A je to přání splnitelné. Kněží budou vždy, Pán Bůh nezapomene na náš národ. Váš syn, milé matky, stane se knězem, budete-li mítí především vy samy srdce kněžské. Jestli i otec sdílí vaše smýšlení a rodina je početnější, je to ještě pravděpodobnější. Spolupůsobte k tomu vznešenému cíli! Ved'te dítě, aby si oblíbilo službu Boží, ať hoch knězi u oltáře přisluhuje, ať se rád modlí. Svě vřelé přání však mu neprojevujte! Rozhodnutí musí vyjít z jeho nitra. Když po maturitě sdělil syn rodičům, že vstoupí do semináře, tázal se ho otec: „Rád se modlíš a studuješ?“ a vystihl tím vlastnosti, potřebné pro

stav duchovní. Má-li hoch tyto sklony už v mládí, je dobře dáti jej do ústavu, jenž ke kněžství připravuje. Když přijde z ústavu domů na prázdniny, bděte nad jeho povoláním, neposílejte ho do zábav, ať se stýká s osobami duchovními a využije dobře času. Rozhodne-li se sám pro kněžské povolání, pamatujte, že i těch pět let nejbližší přípravy na kněžství v semináři je dobou zkoušky. Chraňte se jakéhokoli nátlaku z lidských ohledů, kdyby se viklal ve svém povolání, zato tím více se modlete. Tak mluďte tehdy, jako tato statečná matka: „Víš, jak ráda bych byla, ale než bys měl býti špatným knězem, nic se na nás neohlížej a odejdi ze semináře.“

Konečně přes všechny překážky nadešel den primice. Obec slavně vítá svého rodáka, který je nyní sluhou Nejvyššího. Na domku novoknězově v bohaté zeleni padá do očí nápis: „Dnes stalo se spasení domu tomuto.“ (Luk. 19-9.) V něm loučí se se svými rodiči synkněz, přijímá od nich poslední požehnání; bílé družičky vedou ho ve věnci, jako oběť Bohu a lidstvu, nový oltář Hospodinův září. A nyní vidíte rodiče u nohou svého syna, jenž jim žehná, podává jim Tělo Páně, které sám přinesl Bohu v oběť za živé a mrtvé. Matka, jež takto dosáhla splnění svých snů, ustoupí pak zcela do pozadí. Bude-li u syna kněze, spokojí se údělem Marty a vždy ovšem podporuje modlitbami svého syna-kněze, druhého Krista, jenž nese svůj kříž, ozářený paprsky velikonočního jitra.

Co mám činit, jak získat nezdárného syna?

„Kdyby to byl kůň, prodal bych jej, ale je to dítě, co jen s ním?“ Jaká bolest a lítost mluví z těchto slov raněného otce! Bohužel, v každém pojednání o výchově musí být i tato smutná kapitola: Nezdárné děti. Snad v každé větší rodině se vyskytne případ, dítě, jako by se odrodilo. Pohrdne vírou zděděnou, nemá svědomí, je to sobec nebo se dá do pití, nikde se nemůže uchytit, vede lehký život; se svými zásadami: „Co neukradneš, to nemáš,“ může se dostat do konfliktu s paragrafy, jaká budoucnost to dítě čeká? Kolik slz prolily už matky nad nezdárnými dětmi, kolik tichých proseb vyslaly k nebi! Naděje a bezradnost zmítají jejich duší.

Snad je už trochu potěší ujištění, že to nemusí býti jejich vina, jako by dítě špatně vychovali. Výchova není všemohoucí. I dědičnost hrá velikou úlohu. Dítě není výslednicí jen přímých předků, nýbrž i dědů a pradědů, celého rodokmene. Snad je to dědičná zatíženost, tedy nemoc. I prostředí je důležitým činitelem ve výchově. Mnohé jistě zkazil svět a nyní je stíhá. Společnost nemůže trpět toho, kdo se jejímu řádu nepřizpůsobí. Milí rodiče, rozhodně nesmíte dítě opustit, kam by se podělo? Snad se vám podaří přivésti je k božskému lékaři, jenž jeho nemocnou duši může uzdravit. Nedá-li si říci, pak už nemluvte s ním o Bohu, zato tím více s Pánem Bohem o něm. Aspoň jeho duši musíte spasit. Té naděje se nikdy nevzdejte, i když byste ho viděli u svého smrtelného lože neoblomného anebo jej ani tehdy vůbec neviděli. Bude čísti přece váš testament, v němž mu naposledy promlouváte do svědomí. Jednou jistě zabloudí k vašemu hrobu, a tu se cosi zlomí v jeho duši, vzpomene si na křížek, jímž jste ho v mládí žehnali, a zatouží po shledání s bytostí, která ho nejvíce na světě milovala. Vaše světlá památka ho zachrání. Není možno, aby byl věčně ztracen ten, za něhož se modlit nepřestanete. Ujišťuji vás, těžce zkoušené matky, madony pod křížem, obejmete jednou všechny svoje děti tam, kde není zármutku ani slz, kde věčné světlo svítí. Modlitba vytrvalá a důvěrná za spásu duše je všemohoucí a čím je delší a čím beznadějnější se zdá, tím radostnější je její vyslyšení. Příklad svaté Moniky budiž posilou všem matkám, jichž synové jsou Augustinové před obrácením. „Z těch, které jsi mi dal, neztratil jsem nikoho,“ kéž tak můžete mluvit s Kristem o svých dětech!

*

A co říci nakonec všem, jimž Bůh světil poklad nesmrtelných dětských duší? Nic, než poukázati na nejjasnější vzor svaté rodiny nazaretské, jež bděla nad nejvyšším pokladem, nad božským Dítěm. Hle, vzor k následování pro všechny: otce, matky i děti. Kéž otcové jsou jako sv. Josef, starostlivý strážce svaté rodiny, tak mlčeliví, schvalující dobré řízení matky-vychovatelky! Vy, milé matky, máte svůj vzor v Marii, Matce Kristově. Její láska a odda-

nost, obětavost a trpělivost kéž vám vždy září. Budou-li děti viděti ve vás to, čím máte býti, totiž zástupce Boží na zemi, budou následovati Božské Jezulátko. Oko Boží pak, jež s takovým zalíbením hledělo na svatou rodinu nazaretskou, i na vaší rodině spočine pohledem vyvolení. Kéž všechny naše české rodiny jsou věrným obrazem svaté rodiny nazaretské, kéž jsou rodiny Boží - rodiny vpravdě křesťanské!

Matka a škola

V šesti letech přibude matce nový pomocník v přípravě dítěte pro život, a to je škola. První školou je rodina a druhou rodinou má být škola. Škola však nezabavuje rodiče starostí a zodpovědnosti za dítě. Je stále tvým, matko, dítětem, ne učitelovým, proto musíš stále dbáti o jeho výchovu, a to více než učitel.

Poněvadž shoda je nutnou podmínkou zdárné výchovy, musejí se škola a rodina vzájemně podporovati. O tuto shodu mají se starati i rodiče i učitelé. Se strany matky pak je třeba dbáti těchto zásad:

1. *Ať se dítě na školu těší!* Začne-li dítě chodit do školy rádo, bude později také zpravidla dobře prospívati, neboť práce radostně započatá se také dařívá. Chraňte se tedy řečí nerozumných matek: „Počkej, až budeš chodit do školy, pan učitel ti dá!“ Dítě nemá vidět ve škole káznici, kde zlý muž s rákoskou děti vyplácí. Slovo učitel, učitelka má působit radostnou důvěru a úctu. Učitel není mučitel ani nepřítel, ale platný pomocník.

Matka má sama malého školáčka přivést do školy. Je to první krok z rodinného hnízdečka do života; nyní dítěti nastanou starosti, které je neopustí už nikdy. Do té doby dopřejte dítěti bezstarostného dětství a neučte je ani číst, ani psát, ani úkonům početným. To je starostí školy. Tím byste je připravili o první zájem a radost z učení. Chápavé dítě nezůstane pozadu. Zato je pilně poslejte do školy. Prací místo školy dítě mnoho ztrácí. Ztráta vzdělání je ztrátou nenahraditelnou.

2. *Mějte důvěru k učiteli.* Zodpovězte pravdivě všechny otázky a nezatajujte ani žádnou vadu a chorobu dítěte, ať duševní nebo tělesnou. Této důvěry jistě nebude zneužito. Čím lépe učitel dítě zná, tím lépe může naň zapůsobiti. Krátkozraké dítě posadí do první lavice a na těkavé dá bedlivější pozor.

Vizte v učiteli odborně školeného, vaše dítě chápejšího a milujícího pomocníka, nikoli námezdníka, pracujícího jen za plat. Ne-

posuzujte celý stav podle výjimek. Jeho zkušenosti budou vám spolehlivým rádcem.

Věřte učiteli více než dítěti! Jsou to obyčejně výmluvy, že učitel po něm „jezdí“ nebo na něm „sedí“. Bez příčiny jistě na něm nesedí. Myslíte-li, že se ve škole děje dítěti křivda, jděte se otázat, ale nikdy se nedejte strhnouti k tónu vyšetřujícího soudce. Tak se obyčejně nedorozumění vysvětlí, a nejednou učitel sám nahlédne své unáhlení, jímž on sám nejvíce trpí; určitě vám nezapomene vašeho taktního jednání.

3. *Spolupracujte se školou!* Zvykejte od malička děti poslušnosti, pořádku a kázní. Neukázněné, rozmazlené dítě dá mnoho práce ve škole a zdržuje ostatní. I tu je kříž s jedináčky. Nemuseli mít na nikoho ohled, nikomu neustupovali, doma také neměli příležitost nikomu poradit, nemají ani ve škole ohled na spolužáky ani na učitele. Dítě z početnější rodiny je sociálně lépe připraveno pro začlenění do školního společenství.

Na počátku roku se otažte, jakých pomůcek, knih a sešitů dítě potřebuje a ochotně mu vše kupte! Během roku dohlížejte na dítě, aby úkoly vypracovalo, uložené básničky se naučilo a aby mělo včas a pečlivě do školy vše připraveno. S vaší strany to má být jen dopomoc a nikoli pomoc v tom smyslu, že byste sami pracovali za ně úkoly. To je nepoctivé a s výchovného stanoviska pochybené. Stačí pravidelná kontrola, která vytvoří dobrý návyk svědomitosti.

Školák slyší doma častěji otázku: „Čemu jste se učili?“ a stále stejně na ni odpovídá: „Ale nic, maminko.“ Raději se ho však ťažte: „Cos dělal v přestávce, byls uctívý k učiteli, podíval ses na kříž, v jakém stavu zanechals lavici, cos mluvil se sousedem?“ Tak daleko má jíti spolupráce se školou.

Rodiče nikdy nekritisují zařízení školní, na příklad o přezouvání ve škole, o nošení utěrky, nemluví o puntičkářství paní učitelky a přidržují dítě, aby vše řádně splnilo. Umožní mu to také; nežnou dítě, hned jak přijde ze školy, do stodoly nebo na pastvu, a vůbec mu neukládají těžkých prací; zato je přidržují k udržování pořádku doma, na dvoře a v zahradce. Botky si také dítě může očistit samo. Zato matky dbají toho, aby dítě přišlo vždy do školy čisté, učesané,

omyté a slušně oblečené. Zanedbaného, nečistého dítěte se druzí štítí; to působí nevraživost a propast mezi dětmi víc, než majtkové rozdíly rodičů. Pečlivě udržovanou čistotou uchráníte svého školáčka pohrdání a vypěstujete v něm oprávněnou sebeúctu.

Na všech školách jsou zavedena tak zvaná rodičovská sdružení, jež mají udržovat stálý dobrý poměr mezi rodiči a učiteli. Katolické matky se těmto schůzkám nevyhýbají, ba tam právě se snaží - ovšem s rozvahou - uplatnit své křesťanské zásady. Tam je také místo pro otevřenou kritiku. Vůbec prospívá, když se rodiče častěji dotáží na své dítě, jehož blaho i učiteli leží na srdci; jemu také řekněte, že dítě doma po katolicku vychováváte.

Studenti a studentky

Větší jsou starosti s dětmi, které studují. Matky právem se mohou o ně obávat, neboť je nemají stále na očích. Byt, kamarádi, koedukační ústavy, dobrovolné náboženství ve vyšších třídách, to vše znamená pro studenta nebezpečí. V takovém prostředí obyčejně ztroskotá v náboženském ohledu student, jenž si od matky z domova přinesl jen povrchní víru.

Ale i rodiče, kteří dali synovi z domu dobrý základ, raději se ohlížejí po církevním ústavu, kde nezasahuje rušivě do výchovy přítomnost druhého pohlaví; tam je také postaráno o výchovu v duchu rodiny. Kde to není možno, postarají se synovi aspoň o dobrý byt v křesťanské rodině a hledí, aby byl v katolickém spolku, nejlépe v Mariánské družině. Tam najde stejně smýšlející kamarády, doplní své náboženské vzdělání a sblíží se s knězem, jenž může mít na něho blahodárny vliv. O prázdninách pak pošlou děti na studentské exercicie.

Dobří rodiče hledí na to, aby jejich děti chodily na studentské bohoslužby a hodně často k sv. přijímání. Je smutné, když na studentskou mši sv. přijde mizivá část studentů. Milé maminky, hodně se modlete za své studenty i za jejich profesory, kteří je učí náboženství!

Velikým nebezpečím pro žáky je dojíždění vlakem. Musí-li tak

už opravdu býti, starejte se, aby vaše děti byly i tehdy pod dohledem rozumných starších studentů a neupadli do špatné společnosti.

Ach, kolik to věci musí mít matka na zřeteli! Právem se musíte o svého studenta strachovat. Můžete mu však darovat zázračný talisman, jenž ho tolikerych nebezpečí ochrání, a tím je - čistý obraz celé vaší osobnosti. Obraz vaší zbožnosti a pevné víry má státi ustavičně v jeho mysli jako obraz světice. Ten mu bude v těžkých chvílích, v každém pokušení připomínati: „Ne, to své matičce udělati nemohu!“

Dětská četba

Chce-li matka hodné dítě odměniti, radost mu udělati anebo je k dalšímu vzdělání vésti, koupí mu přede všemi jinými věcmi dobrou a poučnou knihu. Kniha, četba má veliký význam. Je hlavním pramenem vzdělání, prostředkem výchovy a zdokonalování. Kniha je těšitelkou, přítelkyní a rádkyní. Mnoho už bylo napsáno o významu dobré četby a o zhoubnosti četby špatné. To má mít matka- vychovatelka na mysli.

Pro dítě to platí dvojnásob. Zde je opatrnosti zvláště třeba, protože dítě nerozeznává užitečné od škodlivého, nepodrobuje kritice to, co čte, zkrátka věří v neomylnost tiskařské černě. Rodiče musejí proto dobře zkoumat, co dávají dítěti do ruky, i to, co se do nich dostane bez jejich vědomí.

Pamatujte si, milé matky: „Cokoliv mají čísti děti, má napřed přečísti matka.“ Pro dítě se nehodí každý pokrm, nehodí se pro ně ani každá četba.

Pro dítě to nejlepší! Všude, i v četbě! Ať je kniha přiměřená věku a rozumové vyspělosti dítěte. Ať jsou v ní zachovány aspoň minimální požadavky mravně a nábožensky výchovné.

Ani netušíte, jaký zhoubný vliv má na dítě tajně přečtená špatná kniha. Prohlédněte proto občas zásuvky, kde mají děti své knížky, a najdete tam možná nějakou takovou knížku, kterou vašemu dítěti půjčil špatný kamarád. Otravnou je pro děti i četba novin; proto jim je matka nedovolí a nenechává je volně ležet. Pozdě je pak spí-

nati ruce: Kde to dítě k tomu přišlo? - Dávno se měla tázati, co to dítě čte, tam bývá zárodek zlého. Děti nemají navštěvovati veřejné čítárny a vypůjčovati si knihy z nějaké veřejné knihovny. Pro ně školní knihovna úplně dostačí. Nedovolujte čísti dětem mnoho ani čísti při nedostatečném světle.

Vhodné i náboženské poučení a pobavení skýtají dětské časopisy, jako jsou: Dětská neděle, Anděl strážný, Rajská zahrádka, Pán přichází anebo Apoštolát dítěte.

Dobrych knih pro děti je mnoho. Aby však křesťanské matky měly vodítko při výběru četby, uvádíme některé osvědčené spisy ve třech stupních podle věku dětí.

Pro I. stupeň (8-10 let): Miklík: Pohádky o Ježíškovi. - J. Hůlek: Ježíškovo putování. - Ježek: Když Pán Ježíš chodil po světě. - J. Plaquet: Následování Ježíška. - J. Filip: K Jezulátku.

Pro II. stupeň (10-12 let): Šťastné děti. - S. Lagerlöfová: Svatá noc. - Drah. Jechová: Vánoční pohádky. - Košňář: Pán Ježíš v českých pohádkách. - K. V. Rais: České pohádky o Kristu Pánu. F. Háj: Kája Mařík, školák.

Pro III. stupeň (dívky 12 až 14 let): Květy nejsvětější Svátosti. Bílé květy. - Tomiško: Ježíškovo sluníčko. - Wagsmannová: Lisbetka. - Finn: Sněhurka. - Welthellerová: Širošířý svět.

Pro III. stupeň (hoši 12-14 let): Jón Svenson: Noni-Noni a Mani; Slunné dni na Skipalonu. - Finn: Jiří Mrštík; Duše dítěte. - E. Elpl: Výbor ze spisů Václava Kosmáka. - Weiser: Syn bílého pohlavára. - Útěk z kláštera lamů. - J. Christiano: Mladí hrdinové. - Milota: Děti křížáci. - Frant. Hruška: Chodské bajky; Na hyjtě. - F. Háj: Kája Mařík, II., III. díl. - Musil: Arabií.

Deset nových vhodných knížek pro školní mládež, které vyšly po válce: 1. Feninová Irena: Tři ruské národní pohádky, nákl. Unie v Praze, cena 40 Kčs. - 2. Martinek Vojtěch: Svět kouzel a divů, Vyšehrad, Praha, 138 Kčs. - 3. Zemánek Richard: Písničky, Brněnská tiskárna, Brno, 27 Kčs. - 4. Šmilovský Alois: Náš dědeček a další tři povídky, Stát. nkl. v Praze, 10 Kčs. - 5. Galli (Ed. Felix): Kdo má pravdu, K. Synek, Praha, cena 75 Kčs. - 6. Sefon E. Thompson: Stopami Černého vlka, Stát. nakl. v Praze, 12 Kčs. -

7. Eliášová Barbora: Sunae a Kétai, Vl. Orel, Praha, 48 Kčs. - 8. Marjenkov M.: Za modrou liškou. Z ruštiny. Děln. naklad. v Praze, 40 Kčs. - 9. Petrus Jan: Muž činu, Rebcovo nakl. v Praze, brož. 75 Kčs. - 10. Dewetter Karel: Zlatý střeviček. „Ars“ Jaroměř, cena 55 Kčs.

KŘEŠŤANKA A APOŠTOLKA

Duchovní život ženy

Žena podala před oltářem svou ruku muži, má tedy druha a pána po celý život. Nejvyšším pánem jejím však je a zůstane Pán Bůh. Bohu především náleží a svému muži jen potud, pokud Pán Bůh dovolí. I vdaná žena je především křesťanka. Povinnosti náboženské zaujímají mezi všemi ostatními povinnostmi místo první. Ale co dím: povinnost. Je to i její radost. Z víry a nábožnosti čerpá žena sílu, aby všechny ostatní povinnosti věrně splnila. Čím je zbožnější, tím jest ideálnější. „Mladá žena, zbožná a pilná, příkladem je dětem, je muži útěchou, útrap náhradou.“ (K. Dostál Lutimov.) Zbožnost propůjčí jí i ostatní ctnosti, a je tajemstvím skutečné její autority.

Zdálo by se tudíž, že mladé ženy se rozletí k duchovním výšinám a zatím pozorujeme často pravý opak. Po svatbě polevují, jako by manželské pouto jim bránilo ve vzletu k Bohu.

Kde je toho příčina? Bývá to společný život, nový pořádek, jenž jí nedovoluje zachovávat všechno jako dříve? Anebo snad je to ostych před Nejčistším či dokonce manžel sám stojí v cestě? Skutečně společný život, nový pořádek ženě brání v dřívější zbožnosti; tehdy vše mělo své místo a hodinu: mše sv., modlitby, četba . . .

To ovšem nyní nejde. Nelze-li přizpůsobiti pořádek, musí se přizpůsobiti zbožnost. Žena nesmí zapomínati, že v manželství je všechno společné, tedy i zbožnost; její duše ovšem nesmí strádati, ba ani Pán Bůh nesmí býti zkrácen. V novém životě musí se zbožnost přizpůsobiti, nikoli však zmenšiti.

Mnohé mladé ženy o zbožnost připravily nové povinnosti, jež s manželstvím souvisejí. Sestoupily s výšin, obětovaly své panenství, a nyní se jim zdá, jako by ztratily svou svatozář. Ve svém vnitřním pokoření cítí se nehodny objeviti se před Nejsvětějším. Tento pocit nehodnosti je však neodůvodněný. Ženy mají míti na paměti, že tím nehřeší proti VI. přikázání, ale je plní. Toho ovšem nelze upříti, že kdo se oddá radostem pozemským, byl dovoleným,

cítí jakousi nechuť k věcem duchovním. Tuto nechuť však nutno přemáhati, jinak by mohla býti osudnou.

Mladé ženy vede k lhostejnosti konečně i zbožňování manžela. Přimknou se k němu celou svou bytostí, mají zdání dokonalého štěstí a myslí, že nepotřebují jiné opory. To vedlo některé až tak daleko, že k vůli svému muži i z Církve vystoupily. Ubohé, pozdě poznaly, na jakou slabou třtinu se spolehly.

Zbožnost

Doufějme, že naše ženy nepodlehly těmto nebezpečným klamům a zajistily si své štěstí u vyšší mocnosti, k níž se utíkaly od počátku i s manželem. Víra ženy má býti pevná jako dříve, ba ještě pevnější: hrdá a sebevědomá, jež před žádnou překážkou neustoupí. Pán Bůh je víc než manžel, má větší právo, žena je i nadále Boží. Ježíšková.

Proto věří, schvaluje a zavrhuje, co Církev schvaluje a zavrhuje, nic víc a nic méně. Její víra je pevná a čistá, bez jakýchkoli příměšků pověry. Vykládání karet a různé jiné předpovídání budoucnosti a talismany jsou jí jen hloupou pověrou, k níž se nikdy neutíká. Svou víru vyzná vždy, nejen když ji zavazuje prikázání, ale i jindy, jde-li na příklad podél kostela nebo kříže. Onen kříž, jímž se žehná, je vyznáním víry. V domě, v němž je paní, netrpí žádných řečí, zlehčujících náboženství.

Modlitba je jí vroucí rozmlouvou s Pánem Bohem a nikoliv zvykovým odříkáváním několika známých formulek. Modlí se aspoň ráno, večer, před jídlem, po jídle a když se k modlitbě zvoní. Mluví s Ním jako s přítelem své duše, jenž skutečně v její duši žije. Modlití se jest - chváliti jeho velebnost a dobrotu. Modlití se, to jest děkovati za přijatá dobrodíní - a kolik je jich, nebo co máš, co jsi nepřijala? Modlit se, toť vyplakati se před Pánem Bohem, vyzpovídati se ze svých poklesků. Modlití se znamená konečně prositi. Žena předkládá Pánu Bohu své tužby a starosti s úplným odevzdáním do vůle Boží, ať je, jak On chce. A stane se jistě to nejlepší. Proto žena nikdy neklesá na mysl. Kříž a utrpení jen upevní její

zbožnost. I kdyby vám Bůh bral nejmilejší dítě, věřte, milé ženy, že Pán Bůh mu dá život lepší; setkáte se s ním zas, ovšem jen přes Něho.

Upnete-li se příliš k věcem pozemským, život vám hned zešedne a stane se nesnesitelným. Kéž byste zase našly onen důvěrný a sladký poměr k Pánu Ježíši! Říkejte hodně často, třebaš když slyšíte hodiny bít: „Ježíši, zraň a rozžehni srdce mé, aby jen pro tebe hořelo!“ To jest osvědčený prostředek. Takové střelné modlitbičky jsou skutečně jako šípy, jež ze srdce vycházejí a míří zrovna do Srdce Páně. Nahradí vám třebaš všechny jiné obvyklé modlitby.

Když vás modlitba přestává těšit, když se dostavuje roztržitost a suchopárnost, vytrvejte v této zkoušce, i tehdy je vaše modlitba Pánu Bohu milá; zas vyjde sluníčko, zas vám vstříc vyjde Božský Přítel.

Vzbuzujte často dobrý úmysl! Tím se vaše práce, starosti a utrpení promění v zlato. Ono obětování je tak snadné: „Vše ke cti a slávě tvé, Pane Bože, vše s milou Matičkou Boží!“ Zbožné duše mají v obyčejí konati vše s Pánem Ježíšem, jak On to konal a protože jim to ukládá, od rána do večera. Já vstávám, Pán Ježíš vstával. Mám nepřátele, i jemu totéž se přihodilo; trpím, On trpěl víc. Takový ustavičný život s Kristem je nejlepší cesta k svatosti.

Nespokojujte se, milé ženy, s oním stupněm duchovního života, na němž právě jste. Kéž se vaše tužby vznášejí stále výš! Neříkejte: „To je pro řeholnice, nejsme v klášteře.“ Símě milosti Boží v každém srdci se chce rozvíjet, vyrůst v strom. Spějte stále k hlubšímu poznání Boha, k něžnějšímu objetí jeho lásky!

Zbožně vychovaný hoch rozdal všechny své hračky chudým dětem z lásky k Ježíškovi, jen kaučukovou kočičku si nechal. Konečně se i této nejmilejší hračky zřekl. Tehdy pocítil takovou radost, že tleskal ručkama a volal: „Všechno jsem dal Ježíškovi, všechno jsem mu dal.“ K tomu ho dovedla zbožná matka. Kéž by až tak daleko dospěly všechny matky. Všeho se zřící z lásky ke Kristu, aspoň všeho nezřízeného! K tomu směřuje pravá láska, v tom je právě štěstí. Totéž vyjadřuje věta této křesťanské ženy: „Nic proti Pánu Bohu, nic bez Boha, všechno s Pánem Bohem!“

Mše svatá je středem bohoslužby; má být i ohniskem náboženského života. Mše svatá je prodloužená oběť kříže. Oltář je novou Kalvarií. Všechno nám plyne ze mše svaté, ničím si nevyprosíme tolik, co touto obětí nejsvětější. Proto žena ráda na mši svatou spěchá, pokud jen může; je to její ranní pobožnost.

„Kdyby Kristus Pán znovu slavil se svými učedníky poslední večeři a vy byste byla k ní zvána, nešla byste? Kdyby Kristus znovu umíral na kříži a bylo to blízko, nešla byste se podívat?“ tímto názorným, ale pravdivým způsobem vysvětlovala jedna žena druhá, proč tak spěchá denně na mši svatou. Skutečně, kdo na mši svatou jít může a néjde, ten mnoho ztrácí. To ovšem ženě vdané často není možno. Dokud byla svobodná, obsluhovala jen sebe a ještě ji matka v tom zastala, nyní musí sloužit celé rodině. Muž brzy odchází z domova a chce snídání. I děti je třeba vypravit do školy. V tom případě je vůle Boží jasná: zřekne se své osobní zbožnosti a věnuje se povinnostem, které jí Bůh uložil. Tehdy stačí, spojí-li se duchovně s Pánem ve chvíli oběti. Když zvonek ohlašuje pozdvihování, poklekne a duchovně přijímá, to jest touží přijmouti Pána ve svátosti.

Ve většině případech nebývá však naprosto nemožno zúčastniti se mše sv., jak se zprvu zdálo, zvláště pokud nejsou děti. Manželka vítězí obyčejně nade všemi překážkami. Pozoruje-li manžel radost své ženy, jež přesto má vše v pořádku, rád jí dopřeje té radosti. Nedosáhnou-li manželky svého cíle, neumějí naléhat anebo netouží po vyslyšení. Nepoznaly „dar Boží“.

Zato neděle je vždy den Páně. Celá rodina si jde do chrámu vyprositi požehnání, a to dopoledne i odpoledne, a světí celý den: zdržuje se prací služebných. Den sváteční se ztráví ve sváteční náladě a v lepších šatech. Nepere se ani nezašívá, a manželka hledí i manžela odvrátit od znesvěcování dne svátečního, a to i ve zních. Svěcení dne svátečního je základní pilíř řádu Božího na zemi. Dejme Bohu, co Božího jest. Kdo v neděli vydělává, prodělává. Žena nemá přivoliti k ústupkům. Jaký den nedělní, takový den poslední. Šest dní se pracuje v potu tváře, třeba až do noci, a sedmý dne prosíme Boha o požehnání pro onu práci.

Svátost pokání

Svátost pokání je od Boha ustanoveným prostředkem k pokoji srdce a ke zdokonalení. Žena přichází ráda a často - nejlépe měsíčně - očistit svou duši v lázni pokání. Dozná jistě žádoucího účinku, připraví-li se na ni dobře. Nemá to býti nejasné, nazpaměť naučené a skoro vždy stejné obvinění, ale přesná obžaloba, jasná duchovní bilance od poslední zpovědi; jak byla horlivá ve službě Boží, kolikrát byla nedbalá, jaký boj vedla sama se sebou, jak splnila povinnosti k bližním, nejbližším . . .

Mnozí lidé chtějí v několika minutách přehlédnouti mnohé týdny. Pak nemohou míti žádoucího prospěchu. Tuto práci usnadní denní zpytování svědomí a časté vzbuzení lítosti. Některé duše mají ujednáno s Pánem Bohem, že položení pravé ruky na srdce znamená vzbuzení lítosti neb úkon lásky; tak vždy po křivém slově nebo jiné chybě.

Šťastné ženy, které našly moudrého rádce; mají duchovní oporu a mohou žítí hlubším životem, ovšem, budou-li upřímné a poslušné. Dráha duchovního života je plna skrytých nebezpečí a hrozících úskalí. Duše často upadne do takového stavu, v němž si sama neví rady. Přepadne ji taková roztržitost a odpor ke všemu náboženskému, že je v pokušení všeho zanechat. Jindy je sužována ošklivými myšlenkami, a to zrovna ve chvíli nejsvětější, před svatým přijímáním. Je z toho celá utrápená a bezradná.

Duchovní vůdce ji poučí, že to prvé je jen zkouška vytrvalosti a pokušení, na něž nemáme dbát a za nic házet flintu do žita. Druhé pak není ani pokušení, ale jen vnitřní utrpení, neboť neznamená nebezpečí ke hříchu. Povzdechme: „Pane Ježíši, nelíbí se mně to, posilni víru moji!“ vzbudí ošklivost nad hříchem, upokojí se a s důvěrou kráčí bezpečně dále. Tak Pán Bůh duše třepe a udržuje duše v pokoře.

Konejme vše dál tak, jak jsme začali, to, co druzí. Žádné zvláštnosti a výjimky, nic nápadného, nic, čím bychom vzbuzovali pozornost, jako rozpínání rukou, kroucení očima, hlasité vzdechy. Ani druhé nepozorujme, co dělají, jak se chovají. Kdo je pronásledován

ješitnými myšlenkami: „Jsi lepší než ostatní,“ nebo: „Děláš to jen pro lidi, aby tě viděli a chválili,“ rázně odbude toto ďábelské naštěptávání: „Pro tebe jsem nezačala, pro tebe neskončím. Jen Ježíši se chci líbiti.“

Potřeba duchovního vůdce se cítí zvláště, navštíví-li duši stavy nadpřirozené, jako je zvláštní vidění, hlasy, neobyčejný pocit sladkosti po svatém přijímání a pod.

Je pravda, že jsou i dněs duše omilostněné, povznesené až do vysokého stupně modlitby mystické, a to i ve světě mezi lidmi prostými, častěji však to bývá přelud anebo čertovo kopýtko. Duchovní vůdce to vyzkoumá a poslušná duše jest uklidněna.

Svaté přijímání

Do očištěných duší vstupuje Spasitel nejen svou milostí, ale skutečně se svým božstvím a člověčenstvím jakýmsi viditelným způsobem - pod způsoby eucharistickými. Žena dovede si vážit této nepojaté milosti a přijímá tak často, jak jen může. Vždyť svaté přijímání je památná křižovatka života božského a našeho, je to políbení, jež tvor dostává od Tvůrce. Jaká to milost, jaké štěstí! Eucharistický pěvec jásá:

„Přijímat, toť na lokty jej vzít jak Simeon.

Přijímat, toť přilisknout retы žíznivé ke zbodenému boku Kristovu.

Přijímat, toť v životě jej mít jak Maria.“

Ó svatá hostino, v níž jest Kristus požíván, obnovuje se paměť smrti jeho, mysl plní se milostí a přijímá se záruka budoucího vzkříšení.

K této hostině jsou zváni všichni, obzvláště ženy. „Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste...“ Nestačí-li nám přání Spasitelovo, dohání nás vlastní potřeba. „Jak často přistupovat smím?“ táže se duše Krista milující. Odvaž se, jak můžeš! Podmínky jsou tak nepatrné. Nevyžaduje se ani učenost, ani svatost. Jen pravý úmysl, to jest vlastní touha a stav milosti. Nejsme-li si vě-

domi těžkého hříchu, jsme hodni. Každodenní křehkosti, nějaká nelaskavost, netrpělivost, menší hněv překážkou nejsou, neboť svaté přijímání není odměna za ctnost, ale posila v boji se slabostí a pokušeními. Ony křehkosti se shladí vzbuzením lítosti i samým svatým přijímáním.

Ženy také chápou tuto lásku Spasitelovu bez konce a nejvíce ze všech stavů se blíží ke stolu eucharistickému. Tam Pán přetvořuje jejich duše, že smýšlejí ponenáhlu jako Kristus a jeho očima hledí na svět. Ó, kdo vypoví divy milosti, jež plynou z tohoto pramene síly! „Viděl jsem utrápené ženy, přijímající, jak tichými se staly,“ doznal nevěřící muž, a obrátil se. I kdyby mnohým zůstaly jejich chyby, sílu k boji jim Pán neodepře. Nedejte se, milé ženy, ničím odehnat, odstrašit od stolu Páně!

Připravte se vždy tak, jak jen vaše duše jest s to, s vírou a láskou, touhou a pokorou. „Kdo jsi ty, ó Pane, a kdo jsem já, že ke mně se snižuješ?“ a zapějte pak vděčně Magnificat - Velebí duše má Hospodina! V tom okamžiku máte největší vliv na osudy své duše a své rodiny. Blaze vám, které jste neopustily tento zdroj milosti! Můžete na konci svého života zvolati s důvěrou: „Přijmi mne, Pane, vždyť i já tebe přijímala.“

Láska k bližnímu

Zbožnost projevuje se v životě zejména láskou k bližnímu. Nejsme-li lepší, šlechetnější, není možno mluvit o opravdové zbožnosti. Učedníky Kristovy lze poznati podle toho, mají-li lásku jedni k druhým. Tuto známku stanovil sám Kristus Pán, jenž nám dal i příklad hrdinné lásky, když se za své nepřátele modlil.

Poněvadž přikázání lásky je největší, jsou i hříchy proti lásce jedny z nejtěžších. Proto zbožná žena varuje se chyb proti lásce. A co nám velí láska?

1. Neubližovati nikomu! Ani slovem! Zbožná žena nemluví o chybách bližního, jež se tak často zveličují. Nemiluje klevet a zavírá dveře před pomlvači. Nemluví o jiných po straně, co by neřekla před nimi. Ó, jak často se v této věci chybuje, na cti bližnímu utr-

huje a mnoho utrpení působí! Uražená čest vyžaduje náhrady, zrovna jako poškození na majetku.

2. *Odpouštět a nesoužit se!* Nerozčilujme se pro maličkost. Snad to ani ti lidé nemysleli tak zle. Nesuďme se pro kus meze nebo pro nějaký plot! Sousedská shoda stojí za víc. Spory o dědictví, snad i mezi nejbližšími, jaká to smutná věc!

A což si má dát člověk všechno líbit? I zbožný člověk se může domáhat spravedlnosti cestou soudní, ale jenom tehdy, když se jedná o očividnou nespravedlnost ve věci závažné a byly-li vyčerpány všechny smírné prostředky. I tehdy však musíme vyhostiti ze srdce všechnu pomstychtivost. Ale vždycky máme býti ochotni ke smíru.

3. *Smířit se s protivníkem* je další požadavek lásky. Každý téměř má nějaké nepřátele. Zkusme to však znovu, i když to není naší vinou, a podejme ruku ke smíru! Neodpoví-li na pozdrav, snad časem zmoudří. Navštivme ho v nemoci nebo povolejme ho ke svému lůžku, na něž nás nemoc upoutá. Chceme, aby nám Pán Bůh odpustil, odpouštějme tedy našim vinníkům. Smiřme se, pokud jsme na cestě k Soudci věčnému, aby se na nás neopakovalo podobenství o nemilosrdném služebníku, jež skončilo ve věčném žaláři.

4. *Prokazujme dobro!* Denně jeden dobrý skutek! Rozdávejme aspoň úsměvy! Lépe dáti za živa kvítek než po smrti na rakev věnec. Láska se musí projevit nejen slovem, ale skutkem. Neodvracujme se od těch, kteří nás prosí! Pomozme, prodejme, chudým dávejme na úrok Boží!

Bůh je láska. Přiblížíme se k Němu, budeme-li dobří. Vyhostíme ze srdce všechnu hořkost, myslíme na dobrodiní, jež jsme od lidí přijali. Kdo má na mysli jen, jak jsou lidé dobří, bude mu snadno bližní milovati.

Křesťanská láska musí býti všeobecná a nadpřirozená. Jen takovou láskou si Srdce Páně nakloníme. Kéž láska, tato silná stránka žen, zastkví se v plné kráse u ženy zbožné!

5. *Četba náboženských časopisů a knih.* To je nutný doplněk náboženského vzdělání a prostředek katolického sebevědomí. Tak by tomu mělo býti a jak tomu je ve skutečnosti? Křesťanské ženy, nesáhněte po knize ani po časopise s pikantními a rozvratnými romá-

ny o cizoložnicích a vychvalovaných zločincích a hříšnicích! Mějte v opovržení listy, propagující děvkařskou módu a vystavování nahoty! Nekupte časopis, který vidí v člověku jen živočicha kuchyňského, módního, filmového nebo hygienického - bez lidské duše! Netrpte, aby vaše děti takové časopisy odebíraly nebo četly!

Chtěl bych vám zošklivit a zprotivit četbu oněch módních časopisů, jež jen otravují vaši duši. Co jste ráno v kostele vyznávaly, odpoledne popíráte. Mnohé ženy cítí, jak taková četba podlamuje jejich mravní sílu, ale nemohou, nechtějí udělat konec. Kdybyste jednou spálily, co jen otravovalo, jak byste hned duchovně okřály! Vždyť máte své časopisy, které našim ženám úplně vyhoví.

Máte snad v kostele naše náboženské časopisy Rozsevač, Neděli? Opatřte si knihy, jež by každá křesťanská žena měla mít: Život Panny Marie; Mé dítě knězem; Ježíškovo sluníčko... Chcete-li mít něco zábavného, tedy se vraťte ke Kosmákovi a Baarovi!

Maria Panna a rodina

Na nejsvětější Pannu nesmí manželka zapomínati. Potřebuje ji ve chvílích radostných a tím více v křížích a utrpení. Maria je naší pomocnicí, je rozdatelkou milostí Spasitelových. Tím získává srdce všech. A rozumí nám, hlavně ženám. Je podivuhodnou matkou a přecistou Pannou. Žena, rozjímajíc o jejích ctnostech, cítí se u své nebeské Matky doma. Cítí, že ji chápe ta, která konala tytéž práce a zakusila ještě horší zkoušky.

Proto mladá žena už od počátku učiní Márii královnou své domácnosti. Koupila si nebo snad dostala sošku Marie Panny, chovající v náručí Božské Dítě. Ještě než svůj byt zařídí, uvede tam svou Ochránkyni. Na pěkný stolek postaví sošku a ozdobí ji květinami. Před soškou rozžehne lampičku aspoň v sobotu a o svátcích. Svatá Panna bude s úsměvem manželům žehnat a její ruka bude je chránit. Bude se zajímati o radostné i smutné události rodiny.

Manželka, jež uvede Márii, jakožto Královnou do své domácnosti, musí se k Ní modlit. Křesťanské matky umějí v hloubi duše rozmlouvat s nebeskou Matkou. Pomodlí se mnoho desátků v pokoji.

kde trpí jejich dítě nebo čekají-li dlouho do noci na svého manžela. Ale kolik to i radostných Zdrávasů se pomodlí v předvečer svátků nebo v radostných chvílích, když na příklad syn prozradí matce své kněžské povolání, anebo když se manžel po dlouhé době odhodlá ke svatě zpovědi!

Ženy rády se modlí s celou rodinou růženec a tím vijí takřka Matičce Boží korunu u věnec. Jak šťastné jsou domácnosti, z nichž stoupá k nebi, k Matce nebeské kadidlo zbožné modlitby. Tyto domácnosti mají takřka dvě královny: jednu viditelnou, která je kouzlem, středem celé rodiny, a ta je často na kolenou před druhou, neviditelnou Královnou, která se s nebe sklání ke své věrné ctitelce a její rodině. Na každý pozdrav odpovídá milostí.

V křížích hladí svou něžnou rukou a ukazují na Ukřižovaného, jenž visí v průčelí pokoje. Připomíná zbožné matce, že jen křížem spasí se duše a dobývá se království Boží. Mezi křížem a Madonou žena nadpřirozeně roste, posvěcuje se a svým vlivem povznáší všechny okolo sebe.

Manžel, šťasten v takové atmosféře, sdílí nebeské pocity své choti, a tak se upevňuje pokoj. Šťěstí roste úměrně se vzrůstající zbožností milované manželky. Žádný poklad nelze přirovnati k pokladu opravdu křesťanské manželky.

Exercicie

Prostředkem nad jiné účinným, jenž pomáhá v křesťanském životě a vede k dokonalosti, jsou uzavřená duchovní cvičení čili exercicie. Nic tak na duši nezapůsobí, ani misie, jako tato pronikavá duchovní obnova. Stranou všech starostí, v úplném klidu, srdce se otevírá Božím pravdám a člověk dostane se na pravou kolej.

Tam si žena uvědomí živě svůj věčný cíl, své poslání na světě, v rodině a s novou chutí se dá zase do práce, aby se stala ideální, vzornou matkou. Kolik žen žehná exerciciím, kolik mužů se raduje ze šťastného obratu, který začal v rodinách od té doby, kdy matka byla na duchovním cvičení!

Milé ženy, nelitujte času ani peněz na tuto duchovní ozdravovnu!

Jako tělo, tak i duše potřebuje zotavení. Když jsme tělu věnovali léta, věnujme své duši aspoň dny! Exercicie, to je takový pobyt v horách, exerciční dům je duchovní sanatorium. Jako do lázní, tak, ba spíše ještě, měly by jezdit na exercicie. Pro ženy z venkova je to obyčejně jediná dovolená, zasloužená a bohatě vynahrazená.

V našich zemích je, bohužel, exerciční hnutí ještě v začátcích, a to z nedostatku exercičních domů. Stojanov na Velehradě, Stará Boleslav, Svatá Hora, Sv. Kopeček a Frýdek nestačí. Ale i jinak lze uskutečnit duchovní cvičení. Uslyšíte-li, že se někde pořádají exercicie pro ženy, berte to jako výzvu pro sebe a ne jako by se to týkalo jen některých vyvolených. Doléhá-li na vás těžce život, hledejte útěchu, sílu, objasnění a klid v exerciciích! Žena by měla zahájit svůj rodinný život kursem exercičním. Jistě pak nebude pochybený.

Exerciicie jsou dobou mimořádných milostí Božích. S rostoucím exercičním hnutím bude pokračovati i povznesení celku a rodin. Skutečně prozřetelnostním prostředkem záchrany rodin v dnešních dobách jsou exercicie.

Katolické organisace kladou na předním místo svého programu šíření exerciční myšlenky a křesťanské ženy zase zařadí do svého ročního plánu - tří denní pobyt v blažené duchovní samotě.

Spolky

Spolky jsou dnes, v době kvasu a boje o světový názor, nutné; tvoří součást duchovní správy a veřejného života. Katolíkům jsou jejich spolky podporou a vzpruhou v povinnostech. Svým příslušenstvím ke spolku je členka ve vleku celého hnutí, musí jít s proudem. Tam také se jí dostane podnětů k modernímu apoštolátu. Je tedy téměř povinností katolíka náležet ke katolickému spolku a v něm podle schopností a sil pracovat.

Nejlepší spolky jsou náboženské, jako je Mariánská družina a Třetí řád. Jejich sídlo je v kostele, vedení je v rukou církevní vrchnosti a činnost se omezuje na pole čistě duchovní. Tyto spolky

jsou jen pro některé elitní duše, které chtějí konat více než jiní a snaží se o dokonalost, stavu přiměřenou.

Pro všechny katolíky jsou jiné spolky, jež neukládají vyšších požadavků, ale směřují k tomu, aby katolíci byli vskutku katolíky. Neomezují svou činnost na pole čistě duchovní, nýbrž pracují i v jiných oborech a mají své vlastní ústředí. Takovým spolkem pro ženy jsou *Svazy křesťanských či katolických žen a dívek*. Členkou Svazu může, ba má být každá katolička. Tím se hlásí hrdě pod praporek Kristův nejen v kostele a ve skrytých, nýbrž i venku, na veřejnosti. Ve svých spolcích pracují ženy podle pokynů ústředí: konají nábor členek, pořádají pro ně schůze s přednáškami, pouti a duchovní dny. šíří kult národních světic, bdí nad veřejnou mravností, šíří dobrý tisk, pečují o kostel, o nemocné, organizují exercicie atd.

Milé ženy, nevyhýbejte se spolkové práci, nevymlouvejte se, ale přiložte ruce, k dílu. Která má čas a je k tomu vyzvána, ať se nezdráhá postavit se v čelo. Taková pracovníce však ať vděku za svou práci nečeká. Tak to už bývá, že se dočká zklamání, ale to ji nesmí odradit od další práce. Nepracuje přece pro sebe, pro svou čest. Musí být připravena na kritiku. I když se zdůrazňuje, že všechny členky mají být jako sestry, prosty všech osobních ambicí a intrik a pracovat na vykázaném místě, ať je předsedkyní třeba osoba jim nesympatická, skutečnost je trochu jiná, ale to nás nesmí odradit.

Členky mají být pravou rukou kněze, mají ho hájit proti pomluvám a chránit jeho čest. Často mu ovšem lépe poslouží, když se o něho příliš starat nebudou.

Když muž ženě brání v práci spolkové, nechť žena omezí nebo i zcela zanechá této veřejné činnosti, byť měla k tomu dary a výsledky jakékoliv, neboť pokoj a pořádek v domě je nade vše.

Nade všemi spolky stojí *Katolická akce*. Je to účast laiků na apoštolátě Církve. Veden touto zodpovědností, ustavuje se poradní a výkonný výbor z jednotlivých stavů, jenž je k ruce knězi ve farnosti. Tento výbor, v němž i ženy mají důležité místo, přichází s iniciativními podněty pro spásu duší a pomáhá je provádět. Katolická akce, sámým papežem doporučovaná a uložená, znamená praktický apoštolát - u nemocných, dětí, u chudých, zkrátka všude.

kde je pomoci třeba. Farní katolická akce pomáhá připravovat tri-dua, podporuje zasvěcení rodin Božskému Srdci Páně, organisuje exercicie, bdí nad křesťanským vyučováním dětí, šíří dobrý tisk atd. Jaké to pole pro ženy! Kolik divokých manželství může upravit, kolik nemocných připravit k zaopatření, kolik pohoršení odstranit, kolik odpadlíků přivést k návratu do Církve.

Nechť však ženy nezapomínají své vlastní rodiny. Tam mají uplatnit svůj apoštolát především. Rodina je první její spolek. Tam musí být všechno v pořádku.

Proto první její péče je o manžela. Jste s ním spokojeny? Je s ním i Pán Bůh spokojen? O tom si musíme ještě důkladněji pohovořit.

Křesťanský vliv na manžela

Manželé se ovlivňují, vzájemně na sebe působí a rozhodují tak o svém osudu pro čas i pro věčnost. Žena má zodpovědnost i za duši svého manžela. Chtějí býti přece na věky spojeni. Aní smrt je nemá rozloučit navždy. Příklad otcův ve výchově je velmi závažný; musí tedy zavázat ve smyslu křesťanském.

Žena má tedy především působiti na manžela v ohledu náboženském. Zbožná žena také se snaží, aby manžel sdílel její city. Duše manželů jsou jako spojité nádoby, jejich hladiny snaží se vyrovnati. Horlivost, láska k Bohu přechází z duše, která jí má více, do duše druhé, méně bohaté. Žena nesmí ovšem zapomínat, že i nesprávné zásady snaží se ovlivnit stranu druhou.

Tak vstupem do manželského života začíná obyčejně i boj snah a zásad. Mladá žena musí býti na to připravena. Už od počátku se musí přičiniti, aby city víry a zbožnosti pronikly srdce manžela. Nesmí nic promeškat v době, kdy je nejsilnější - po svatbě.

Je-li manžel dobře nábožensky založený, snad býval i členem katolických spolků - je tento apoštolát snadný a příjemný. Šťastné takové dívky, které spojily svůj osud s osudem hochu hluboce založeného, muže pevných mravních zásad. Hluboce zbožný muž přináší do rodiny záruku věrnosti a zdroj síly pro životní nesnáze. Pak už nemusejí vlastně nic jiného dělati, nežli dáti se vésti. Někdy opravdu je muž zbožnější než žena, ale málokdy si toho nepovažuje, jako by se bála jeho ctností. Měla by se však snažiti, aby ho dohonila. Považte jen, jak neklidný je život žen, provdaných za muže bez pevných mravních zásad a jaká zklamání snad je čekají. Moudrá žena je proto Pánu Bohu neskonale vděčna za tuto milost. Nejen že svému zbožnému muži nečiní překážek, ale jej i podporuje.

Uliv na manžela vlažného

Manželé bez chyb, jako vůbec vše vynikající, je vzácnost. Obvyčejně manželka nenalézá ve svém muži vzor a učitele. Může se však za šťastnou považovat, objeví-li v něm dobrou, věřící duši, byť s chybami mužské povahy: s hojnou dávkou rozumování, kritiky a menší chutí k modlitbě.

Povinností ženy v tom případě jest udržeti jej při tom, co má, a nasaditi všechny páky, aby ho přivedla výše. Bohužel, i tuto povinnost apoštolátu v rodině musíme ženám připomínati. Snad z nějaké přílišné jemnosti a ohleduplnosti nestarají se vůbec o náboženský život svého manžela. Nemluví s ním o tom, jako by náboženství bylo věcí naprosto soukromou. Žijí rozdělení a využívají společného života k podpoře v duchovním životě. Tím ovšem žena ztrácí a muž se začasté také cítí zklamán.

Vzal si Orlici, tedy vyhraněnou katoličku, doufaje, že získá, přijme od ní to, čeho nedostatek tak trpce pocítoval. Ona však se mu ani nezmíní, aby s ní šel do kostela, nedává mu z pokladů své duše. Je zklamán. Milé křesťanské ženy, duše vašich mužů, strádajících v ohledu duchovním, čekají od vás poučení a vedení. Projevte jim svou lásku především péčí o jejich duše!

Začněte asi takovouto řečí: „V rodině je všechno společné, pomodlíme se tedy ráno a večer společně před křížem a před Madonou.“ Zvyk takto zavedený udrží se snadno i později. Pak vedete manžela, aby si oblíbil kostel a svaté obřady. Nespokojte se s málem, ale žádejte stále víc. Nejednou žena láskyplnou domlůvou dovedla muže tak daleko, že s ní chodil i častěji k sv. přijímání. Tímto božským poutem byla jejich láska ještě více upevněna a posvěcena.

Narazíte-li někde na odpor, nenaléhejte dále, ale spokojte se s tím, že muž plní zásadní povinnosti. Stačí zatím mše sv., i když s vámi nejde na odpolední požehnání. Hledejte však příležitost, abyste ho dostaly tak vysoko, jak jste samy.

Těžší práce nastává, je-li muž *úplně lhostejný* k víře, ač ženě nebrání v návštěvě kostela, a on ví, proč: neboť její zbožnost jest zárukou obětavosti a věrnosti.

Tu ho musí manželka přivést aspoň k vnějšímu zachovávaní náboženských povinností. Využije k tomu veškerého vlivu mladé lásky. Dává se na příklad doprovázet na mši svatou a zařídí to už tak, aby přišli i na kázání. Tam se možná rozptýlí mlhy nevědomosti a předsudků, aspoň je tu látka k rozmlouvám o náboženství, na něž žena nenápadně zavede řeč. Dovede to už nastrojít, že se muž setká jako-by náhodou s milým, obětavým knězem, což může znamenat zase další krok vpřed k cíli. Bystrá žena neopomene žádné příležitosti, ať je to náboženská přednáška v radiu, misie, jež se ve farnosti pořádá, vhodná kniha k svátku, vliv dobře založeného přítele. Tím vším se nahromadí takový nápor, že dobrá duše mu neodolá.

Vzpornou duši může překonati nějaká mimořádná příležitost, jako je na příklad první svatě přijímání dítěte. Čistý andílek vrhne se otcí do náruče a - na návod matčin - mu pošeptá, že jeho radost nebude celá, jestli tatíček při té nebeské hostině bude chybět . . . Jin-dy udeří hodina milosti při zkoušce, již jest kříž, nemoc třebas samé manželky. Lékař se tváří starostlivě, muž se o ni léká a jest ochoten vynaložit vše k jejímu uzdravení. Tu bledá žena svému muži naznačí, že by mu ráda něco řekla. A co mu pošeptá? „Kdybys slíbil, že budeš řádně plnit své náboženské povinnosti, možná, že bych se uzdravila.“ Řekněte, zdali může milující muž v takových okolnostech odolati prosbě své milé choti? Jistě pak, až nemoc poleví, pojedou spolu na poutní místo Panně Marii poděkovat a tam nastane dlouho vytoužený okamžik; muž klečí u stolice pokání a dvě srdce se před oltářem spojí v Srdci Páně. Tehdy cítí se tak šťastni jako po svatbě, ba snad ještě více, neboť jejich štěstí je zabezpečeno.

Uliv na manžela nevěřícího

Lhostejného manžela zbožná a horlivá žena získá k víře a k nadpřirozenému životu dříve nebo později skoro jistě. Těžší úkol jí nastává, má-li přivést k plnění náboženských povinností manžela, jenž je nepřitelem Církve.

Bohužel, až příliš často křesťanská dívka se provdává za muže, z něhož beznáboženská výchova nebo Církvi nepřátelská četa a

Snad i nevěrecká společnost učinila úplného nevěrce. Snad se mu nevěra stala zásadou členstvím v protikatolickém spolku. Spojení s takovým mužem znamená pro věřící snoubenku velikou zkoušku a nebezpečí pro její víru, a je to tím politováníhodnější, že se mu mohla vyhnouti. Snad to dovedl tak maskovati, že to nezpozorovala anebo sama k vůli jiným přednostem tento nedostatek přehlédla, možná se i kojila nadějí, že ho později obrátí. Ve své lehkomyšlnosti neuvážila ani, jaké boje ji čekají.

Brzy nastalo vystřízlivění v lásce a veliká, dlouhotrvající zkouška započala. Už několikrát se pro víru střetli: muž nejenom že jí bránil v náboženských povinnostech, on se jí i vysmíval a snažil se jí získati na svou stranu. V takových případech se ženy zmocní veliký pocit skleslosti, a jak to končívá? Tím, že jsou bez síly a opory, nejdnou podléhá.

Đábel byl silnější. Ale nemusila kapitulovat. V tomto urputném boji zvítězí ten, kdo má více statečnosti a vytrvalosti.

I takového muže žena jistě získati může. Musí ovšem voliti jinou taktiku boje než v předchozím případě. Z počátku působí mlčky. Každá narážka by jen vyvolávala hádky a muže ještě více zatvrzovala. Vzdá se tedy jakéhokoliv náboženského rozhovoru, ale ve vykonávání náboženských povinností bude sama pevná. To minimum - nedělní mši sv. - si za nic vzíti nedá. Rovněž pokleká každý večer před křížem, který muž v pokoji trpí, a modlí se déle - i za něho. Modlitbou utvrdí se ve svém předsevzetí, jež bude také její výmluvností.

Většina bezbožeckých mužů trpí soukromé náboženské úkony a staví se jen proti oficiálním náboženským projevům. Jejich zásada je tato: odstranit vnější bohopoctu a omeziti náboženství na jedince, které lze snáze zničiti. Tuto bezbožeckou zásadu musí žena prolomiti. Pomůže jí první dítě, až přijde na svět. Mladá žena stojí na svém: dítě musí býti pokřtěno. Jistě toho dosáhne. Křestní voda skropí hlavu dítěte a smyje s jeho duše poskvrmu dědičného hříchů. Tímto veřejným úkonem byl průlom dokonán. Nyní následuje jeden ústupek za druhým. Nový úd Církve Kristovy musí býti křesťansky vychován. Matka sama se chopí náboženské výuky a pošle

prostřednictvím dítěte nejedno věroučné a mravní poučení otcí.

Dva názory se zase střetnou v otázce školy. Matka žádá pro své dítě křesťanskou, nejlépe klášterní školu, a otec zase jen laickou výuku. Tu rozvine žena celou svou diplomacií. Otáže se otce, nechce-li mítí děti čestné, pracovité a mravné a zda si nepřeje, aby ho děti podle IV. přikázání ctily? Když ano, proč tedy podkopává přikázání, jež spolu úzce souvisejí? Závažnost těchto důvodů přemůže zatvrzelce, zvláště když žena znovu a znovu útočí.

Brzy nato se přiblíží první svaté přijímání dítěte. Tohoto přiznání ke slibům křesťanským zúčastní se snad i sám otec. Je přítomen protestu, kterým jeho dítě se staví proti laickému, bezbožeckému duchu a snad je už vnitřně oťresen ve svém bezbožectví.

Manžela udržuje v jeho nevěře četba. Církvi krajně nepřátelský list chodí denně do domu. Tento jed mu žena musí vzíti z rukou. Usvědčí časopis z pusté lži anebo projeví odpor vůči oněm zásadám a udeří: „Mám-li poslouchat tvého rádce, tedy ihned poběžím žádat o rozvod, který se zde velebí?“ Silnější důvody nastoupí, až bude žena moci poukázat na nebezpečí, které tyto listy přinášejí dětem. Tehdy snad bude vítězství dosaženo a špatný list bude vystřídán tiskem lepším. Kéž by to byl hned časopis náboženský, list katolický!

Upozorňuji, že tyto boje se musejí dít v naprostém klidu, bez oťresů a nevraživosti. Žena musí býti nejmýš trpělivá, žádný chvat, nikdy vzrušená a vždy spokojená. Zvítězí nad nevěřícím mužem jen svými ctnostmi, které dobývají srdce. Musí tedy opravdu býti kouzlem domácího krbu. Bude-li muž pozorovati - a to denně - jak zbožnost prospívá a dodává ušlechtilosti, nakonec se poddá. Žena úplně se odnaučila říkati „ne“. Mimo zásadní věci náboženské byla vždy ochotna jemu pro radost ustoupiti. Tím její žádosti nabyly váhy. Jest mu nepřijemné říkati své manželce stále „ne“ a tvrz konečně otevře své brány útočníkovi. Žena bude muset na vítězství dlouho a dlouho čekat, bude to pravé mučednictví ve společnosti muže, jenž nerozuměl jejím nejjemnějším citům, ale jen tím však zachráni duši manželovu.

Kolik tu vzdechů bylo vysláno k nebi, kolik slz prolito! Manžel

však neměl o tom ani potuchy, neboť obličej jeho ženy zářil přívětivostí a úsměvem, jakmile se měla před ním objeviti. Pocitem blízcího se vítězství se její odvaha jenom stupňovala.

Tato hodina Boží přijde. Muž přichází do let a přemýšlí. Špatní přátelé zmizeli, životní zkoušky mnohé předsudky povolily, děti matkou vychované nutí otce k víře a konečně pocit nadcházejícího stáří obrací myšlenky k druhému břehu. Křesťanská manželka těží z tohoto obratu, a jaká radost! Muž ji jednoho dne doprovodí do kostela a od té doby chodí neděli co neděli. Přijdou velikonoce a muž se svou manželkou, otec se svými dětmi slaví své zmrtvýchvstání. Tu snad v slzách vděčnosti a lítosti pochopí, co dluhuje své manželce, a pocítí, že se lze opravdu milovati jen v téže víře.

Všem manželkám se ovšem nedostane toho nesmírného štěstí. Netěší se z návratu ztracené ovečky. Některé musejí vyčkati posledních okamžiků mužova života. Tehdy manželka jemně navrhone: „Když lidské prostředky neúčinkují, proč bychom se neutekli k silným lékům z Boží lékárny?“ Zlomený hříšník obyčejně svoluje. Onu radost, kterou nemocný prožívá po rozmluvě s knězem, uklidnění svatého pomazání, štěstí z návštěvy Ježíšovy, tyto dojmy znají jen kněží a manželky, které plakaly u lůžka svého zachráněného manžela: Viděly, jak se před nimi otevírají brány ráje.

Někdy však se manželka nedočká té radosti na zemi, Pán ji odvolá spíš, než skončila svůj životní úkol, ale dokoná jej tím jistěji a dokonaleji s hůry nebes.

Manžel Alžběty Leseurové, pařížský advokát, se obrátil u hrobu své manželky, když poznal z jejího deníku, co vše pro jeho obrácení podstoupila, a obrátil se tak důkladně, že se stal dominikánem. Když manželka jest odhodlána dáti vše, i svůj život, zdolá tímto heroickým činem všechny překážky.

Bylo to před několika lety v Praze. Před sochou Panny Marie lurdské v kostele sv. Ignáce modlila se žena za sebe, za něho, a byla ochotna obětovati i svůj život, jen když jí Pán dá tu milost . . . Skutečně za několik měsíců poté konal se po dlouholetém civilním manželství církevní sňatek. Lékař J. H. vedl si od oltáře svou Anežku stejně šťastně jako před 20 lety. Paní Anežka byla však šťast-

nější než tehdy. Ale ještě všechno nebylo hotovo. Ani ne za rok však se konal pohřeb paní Anežky. Hrozný sarkon ji schvátíl do hrobu. Přítel zdrceného lékaře odevzdal zdrcenému manželé při pohřbu zapečetěnou obálku, kterou přede dvěma měsíci mu dala zemřelá paní s prosbou o doručení až po její smrti. Lékař list chvatně otevřel a četl:

Můj Jeníku, můj draze milovaný muži!

*Až tyto řádky budeš čísti, budu již mrtva. Jsem přesvědčena, že brzy umru. Ne proto, že se mi nechce žít. Milý Jeníku, s Tebou a po Tvém boku jsem tolik šťastna . . . Ale nabídla jsem Bohu svůj život jako oběť díky a za Tvé obrácení. Toto předse-
vezení jsem učinila již v kostele při našem sňatku. Můj Jeníku, poskytl jsi mi tolik štěstí v životě, chci Tě mít i na věčnosti. Čekám s chvěním každého dne známky toho, že Ušemohoucí přijal mou oběť. Ó, ten den budiž požehán! Víím, že budeš chtít býti se mnou i na věky, můj milovaný Jeníku! Náš drahý věrný přítel Ti dá adresu pátera N. Dej též za mne sloužití zádušní mši svatou. - Tvá, věčně Tvá
Anežka.*

Dr Hejda zemřel za čtyři měsíce po pohřbu své ženy. Puklo mu srdce. Čtyři týdny před smrtí přestoupil do katolické Církve. Byl zaopatřen svatými svátostmi, držel v ruce křížek a stále slabě šeptal: „Maria, přimluv se za nás . . .“ Najednou jeho oči zazářily, jas rozlil se po jeho obličejí. Vztáhl prudce obě ruce a silným hlasem zvolal: „Anežko, má Anežko, už jdu k tobě!“ Potom jeho ruce sklesly a vydechl naposled.¹

Článek, který tuto událost vypisuje, je nadepsán: Přijatá oběť. Proběhl několika časopisy. Ano, oběť ženy byla přijata.

Láska všechno zmůže, láska k Bohu a k duším.

Takové hrdinky života a lásky plodí česká země.

A není samojediná. Aspoň zásadní ochotu ke každé oběti mají mítí všechny křesťanské ženy tak, jak to prozrazuje na exerciciích tato naše žena V. K. z R.: Moje přání vždy bylo: „Můj Ježíši, vezmi

¹ Růže lurdská, roč. 1939, č. 9.

si život můj, jenom zachraň duši mého manžela a duše mých dětí od věčné smrti. Nyní ho budu ještě vroucněji o to prosit.“ Kéž by to tak řekly všechny naše ženy!

Uliv na manžela nevěrného

Mnohé manželky musely vynaložit veliké úsilí na obrácení zatvrzelého hříšníka, ale kromě toho musejí podstoupiti ještě boje jiného druhu, neméně bolestné k získání manžela nevěrného.

Manžel působil ženě po léta mnoho radostí, až jednoho dne podlehl nástrahám ďábla, jenž se k němu přiblížil v podobě svůdnic. I v době dospělosti prodělává člověk nejednu vnitřní krisi, která se jeví nechutí k životu, odporem k práci, podivnými sny a někdy též mocnou touhou po nové lásce. Muž jako by pocítil potřebu vyjít z jednotvárnosti; opatřit si nové dojmy, zatouží po změně. Chce býti zase svobodný. Je ve špatné náladě, vše se mu protiví. Manželka, která byla dříve nejšíkovnější na světě, najednou nic neumí, je mu hloupá; čím byl dříve nadšen, to ho nyní neuspokojí. Jak trapné rozmluvy za těchto změněných okolností následují, lze si snadno domyslíti.

Napiatá situace trvá obvyčně jen krátký čas. Opravdový křesťan pochopí hrozné následky těchto temných sil, jež ho odvádějí od povinností, a ušetří rodinu bolestí. Bohužel, jiný v touze po nové lásce se záplete do vržených sítí nějaké intrikanky a upadá do nejhorších přátelství. Pádem manželovým stihlo rodinu veliké neštěstí. Zničená je čest, radost a blahobyt. Druhá dostává peníze i všechnu lásku. Ubohá manželka s dětmi dosud tak šťastnými prožívá smutek opuštěnosti, úzkost hanby a muka bídy. Jak dlouho bude trvati tento útěk muže od rodinného krbu a jak to vše skončí? To záleží obvykle na ženě. Musí se vzchopit a opatrně jednat.

Předeevším zpytuje svědomí. Táže se, zdali není nějak sama vinna na této změně chování mužova. Nenajde-li nic, co by si mohla vyčítat, pokračuje s horlivostí ještě větší na započaté dráze a cvičí se v manželských a mateřských ctnostech, až se muž po prvním zaslepení a neodvratném zklamání vrátí k ní na cestu povinnosti.

Mnohé ženy však přece shledají na sobě nějakou vinu. Snad zapomínaly na manžela, byly k němu příliš tvrdé, ze strachu před novým mateřstvím ho odmítaly, přezíraly jeho choutky v domnění, že budoucnost jejich je navždy zabezpečena. V tom tedy chybovaly. Kdyby ho byly více zaměstnávaly a budily jeho zájem o rodinu, kdyby byly více dohlížely na jeho četbu a jeho společnosti, nemuselo k tomu dojít. Ale nepředvíдалy to. Nyní musejí tedy nahradit, co zanedbaly; vybojovat si znovu srdce, které si neměly nechat uniknout. Ale pozor, milé ženy! Srdce se získává jen láskou, ne tvrdostí a výčitkami. „Já se s tebou dám rozvést“ a pod. . . . Tím by všechno pokazily. V taktice spočívá její vítězství. Právo je sice na její straně, ale ranit nesmějí. Až bude muž mít uši k slyšení, přijme její láskyplné domluvy.

Manželka má obhájce v dětech. Snad jsou už veliké a pronesou včas a v patřičné míře slova, která vniknou do srdce otce jako šípy. Šlapal po čistých citech svých dětí. Snad krásný, ale smutný obličej vlastní dcery dovede ho k poznání ošklivé tváře té druhé, špatné ženy. Někdy ještě více než ty veliké, které mluví, působí ty maličké, které pláčí, smějí se a vrhají se otci okolo krku, neznané zhrzené lásky. Nemůže snést bez výčitek mazlení svých neviných dětí.

Tento boj, je-li dobře veden, bývá obyčejně krátký. Jistě však všechny důvody, které manžela vedly k pádu, padnou samy sebou věkem, přemýšlením a hlavně zklamáním, kterého se jistě dožije. A přijde den, kdy křesťanská manželka se dočká té radosti a přistoupí s mužem k dokonalé očištění duše, k svaté hostině snad před tím oltářem, u něhož měli svatbu, a oba zakusí nevyslovitelnou radost znovu nalezeného štěstí. Tehdy si vzpomenou na ony chvíle svého sňatku, a zvláště manžel bude si svatosvatě slibovat, že zachová, co tehdy slyšel: „Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuje!“

Apoštolát mimo rodinu

Manželka neomezí svůj apoštolát pouze na svoji rodinu, z níž má učiniti ráj, ale přičiní se, aby štěstí vyzařovalo z její domácnosti i navenek. Rodina, základní prvek společnosti, má přispěti i k dobru obecnému. Proto manželka rozsévá okolo sebe dobro, vede manžela anebo jej aspoň nebrzdí, aby se věnoval veřejné práci, a naučí své děti obětavosti a lásce k bližnímu.

Bohužel, i to je třeba připomínati, neboť v tomto ohledu jsou i křesťanské rodiny hodně pozadu. Muž, který za svobodna byl horlivým pracovníkem, obětoval se pro víru ve spolcích mládeže, po svatbě zanechal veškeré práce. Tak slibně začal, řečnil, organisoval. Manželství však jako by mu přistříhlo křídla. Často vinu na tom nese manželka. Myslí si, že její muž je stvořen jenom pro ni. Osobuje si ho zcela pro sebe. A dobrák muž, aby ji nepohněval, zřídá se schůzí a veškeré veřejné práce. Místo aby ho povzbudila k apoštolátu, brzdí jeho práci a zakopává jeho talenty.

Milé ženy, pomyslete, kolik to lidí, trpících bídou fysickou a mravní, čeká na pomocnou ruku vašeho manžela, který je už obeznámen s veřejnou činností. Rozkvět katolických akcí závisí z velké části na podpoře katolických mužů, kteří mají autoritu, zkušenost a také příjmy. Nebraňte jim z lichých obav! Tím ještě nutně nemusejí poškozovat rodinu. Spíše byste je měly povzbudit k apoštolátu v Charitě a v Katolické akci a ne hned se obávat pro něho únavy a nemoci. Mnozí mužové jen z ohledu na svou ženu se zdráhají přijmouti vedoucí místa v obci. A přece muž, jenž je oddán svaté věci Boží, měl by se především postavit v čelo veřejného života! Či mají tato místa uchvátit rozkladné živly? Katolíci mají obsadit vedoucí místa! To je také váš úkol, milé ženy. Nerozuměly-li jste tomu, budete míti ze svých mužů pecivály, ale svému svědomí však jste neučinily zadost!

Dejte spíše lekci svým mužům a začněte samy! Zúčastňujte se veřejného života v ženských spolcích a v Charitě! Jak snadno mů-

žete pracovat pro chudé kostely a na svých procházkách navštívit nějakého ubožáka. Mějte na zřeteli duševní a tělesné blaho svého služebnictva. V služebníkovu nemáte viděti jen stroj, o nějž se nikdo nemusí starati. Chůvě nebo šoferovi vykázati pokojík někde na půdě a o jejich odchod a návrat se nikdo nestarati, není rozumné ani křesťanské. V neděli nepošlou je ani do kostela, protože v tu hodinu je panstvo potřebuje, ale biograf a tancovačky mohou navštěvovat podle libosti. Je-li tomu tak u vás, pak vaše domácnost není křesťanská; nevládne v ní přikázání lásky k bližnímu. Má-li manžel zaměstnance, dělníky nebo úředníky, je povinností paní domu, aby je v jejich záležitostech tělesných i duševních podporovala. Hezky zajisté působí, obváže-li rány dělníka, jemuž se stalo neštěstí, anebo poradí-li a pomůže jeho ženě, stane-li se matkou. Jen světácké ženy pro druhého nehnou ani prstem. Křesťanská žena jde v apoštolátě ještě dál. Podělí personál náboženskými časopisy, vybídne je k účasti v katolických spolcích a vyšle je na pouť anebo na exercicie.

Svou lásku věnuje také chudým, které v životě potká. Všude je najde. V domě v němž bydlí, umírá možná v podstřeší chudá žena, ve vedlejším domě zase otec nemůže stačit se svým platem na výchovu svých šesti dětí. Tam někde v obecním domě je stará žena, která se žebrat stydí, ač trpí hlad . . . Pole sociální činnosti je nepřehledné.

Žena se nespokojí svou osobní pomocí, ale naučí dobročinnosti i ostatní, manžela, *služebné a děti*. Část oběda denně může býti určena chudým. Tím ještě domácí nemusejí trpět. Zřeknou se jen vybraných soust a lahůdek. Dětem matka příležitostně navrhne, aby se zřekly svého pamlsku a odnesly jej některému nemocnému nebo chudákovi.

Vložíte-li do pokladničky peníz na chléb sv. Antonína, je to hezké, ale daleko krásnější je, odnesete-li jej samy na místo určení a připojíte k němu několik srdečných slov. Pošlete hochu, ať odevzdá chudé rodině almužnu, nebo dcerku; ať rozdá chudým oděv, jež sama zhotovila, anebo ať upraví lůžko chromé stařence, která nemůže vyjít ze své světničky. Proč by neudělala pořádek v takové

chudé komůrce, jak to činí Milosrdné sestry? Tak pěstujete v srdcích dětí lásku k bližnímu a dáváte jim základ k šťastné budoucnosti. Půjdou pak samy dále a budou pomáhat knězi v besídkách s dětmi, vyučovat konvertity atd. Pak není divu, že syn v ovzduší obětavosti vychovaný zatouží po ideálním povolání, v němž se zcela může obětovati Bohu a bližnímu.

Jak ubozí jsou ti, kteří nemají v takovém „sportu“ zálibení a shánějí se jen po svém sportu a své marnivosti. Všechna tenisová mistrovství, zábavy v lázních a na plesích, všechna představení v cirku nebo v biografu nevyrovňají se co do ceny a radosti tomuto apoštolátu dobrého srdce!

Zasvěcení rodin Božskému Srdci Páně

Žena zajisté je překvapena velikostí svého úkolu v rodině i mimo rodinu. Neopomeně-li žádného úseku zde zmíněného, její krb rodinný bude čím dále tím rájem, kde sám Bůh svou přítomností oblažuje. Pán Bůh bude se blížit všem srdcím v rodině a vnukne jim spasitelné myšlenky sebezáporu a obětavosti. Jak radostno je pobýti v takové rodině, v tomto království Božím na zemi! Vskutku křesťanská žena vytvoří ostrůvek svatosti v moři moderní nevěry a nevázanosti. Kéž se takové ostrůvky množí po celé naší vlasti! Bude-li jich hodně, jistě svou mravní velikostí převáží a pomohou k nápravě upadlé společnosti. Jen křesťanská rodina může napravit lidskou společnost. A toto tak nutné a spasitelné dílo může a musí vzejít od křesťanských žen.

Buďte tedy následovnicemi svatých žen našich českých, sv. Ludmily, kněžny a mučednice, matere české země, blah. Anežky Přemyslovny, jež sestoupila se stolce a stala se v prostém hábitu vzorem charity a blah. Zdislavy Berkovny, která sice zůstala na zámku, ale v umrtvování a ve výpomoci v duchovní správě zahanbuje mnohé v klášteře!

Víte, jak se jmenovala první evropská křesťanka, kterou apoštol národů sv. Pavel pokřtil r. 50 po Kristu, když ve Filipech v Makedonii vstoupil na půdu evropskou? Lydia, obchodnice purpurem.

Byla z těch od přírody křesťanských duší, které jak o Kristu uslyší, hned poznají, že On je cesta, pravda a život. Snad ještě prvního dne se rozhodla pro svatý křest. A tu započala její činnost. Přivedla celý dům ke křtu, přinutila misionáře, aby opustili svou noclehárnu a usídlili se v jejím domě; zkrátka byla sloupem apoštolské církve a mateřskou přítelkyní apoštolovou.

Když křesťanství přišlo do Evropy, přišlo nejprve k ženám. A ušlechtilé ženy z Filipi stojí jako postavy světic u bran Evropy, jako by chtěly všem sestřám z Evropy připomenouti, že ženy evropské mají svaté poslání v křesťanské Církvi. Mají býti kněžkami, jimž prvním byl svěřen posvátný plamen, který učinil náš světadíl šťastným a velikým.

Tedy kněžkami máte být, milé naše ženy, a udržovat u krbu rodinného posvátný plamen víry, aby neuhasl v srdci manžela a zažehnouti jej v srdcích svých dětí. Kéž je tak mocný, aby v jeho svitu se ohřáli i jiní chudí, zbloudilí a nešťastní. Dnes je doba, ženy - křesťanky a apoštolky!

Dodatek

Žena křesťanka, manželka a matka! Trojí druh povinností žen v manželství, na něž tato tři hesla poukazují, vyplnil obsah naší knihy.

Kromě toho však vystávají i jiné povinnosti podle okolností, jež pestrý život během času vytváří. Jak ten život rychle plyne! Co nevidět děti odrostou, samy si založí rodinu a žena-matka stane se tchyní, babičkou a snad i vdovou. Dřív než se nadějeme, přikvačí do rodiny nezvaný a nevítaný host - nemoc, jež jednou skončí smrtí.

I o těchto nových hodnostech se musíme aspoň zmíniti a tímto smutným finale lidského života chceme zakončiti i tuto naši životní knihu pro ženy.

Tchyně

Ožení-li matka svého syna nebo provdá-li svou dceru, stává se tchyní. To je její úřední název se strany nových členů rodiny. Namnoze ovšem ji jmenují „maminkou“ a zvláště tam, kde je dobrá shoda, se slovo tchyně ani nevyslovuje, neboť má v naší řeči špatný zvuk. O tchyních se vypravují různé historky, ale hodně se jim křivdí, tak jako macechám; nejsou takové nebo onaké, ale je pravdou, že jsou zkušené, moudré a rozumné.

Jsou ovšem trochu žárlivé na mladou, která je vypudila ze srdce synova, z prvního místa, a nyní ještě jim chtějí vyrvat žezlo vlády, jež dosud v rukou držely. To vše musí míti mladá na paměti. Ve skutečnosti má však vrch a právo, ale z úcty k matce a k vůli svatému pokoji nesmí je bezohledně uplatňovat. Matku mužovu ctí, radí se s ní a také jí poslechne, aspoň klidně vyslechne.

V zájmu pravdy musíme ovšem doznati, že příčinou tak mnohých neshod v rodinách bývají často tchyně. Pletou se mezi mladé a působí rozmišky, místo aby je spojovaly; za jediné správné mají to,

co dosud dělaly a jak to dělaly a nenahlížejí, že i jiný způsob může býti dobrý, ano i lepší. Mnohdy zase myslí, že se jejímu dítěti křivdí.

Mladí manželé byli by šťastni. Nic jim nechybí. Mají se rádi, jsou zdraví, práce se jim daří, čekají dokonce rodinu, ale . . . Je tu tchyně. Hledí nevraživým okem na mladou, v níž se syn vzhlíží, a vyčítá kdeco. Prý nešetří, přijdou na buben, a mladá se vždy třese před každou návštěvou, již předloží hrneček čaje se zákuskem. Do očí se tak neodvažuje jako po straně. Nic že neumí, jen by se strojila a rozhazuje, ó, její syn prý nepochodil. Doví se to rodiče oné mladé a je vojna hotová. Nejvíce je rozlícena mladá, jež nosí dítě pod srdcem. To je tchyně! Dělá peklo v domě a dělá nevinou. Nic se nedivím, že se děvče rozpakuje jít „za nevěstu“, i když má hochu rádo.

Mezi mladými a starými nebude nikdy naprostá shoda, poněvadž je dělí aspoň čtvrt století. Jsou tu rozdíly chuti, vkusu a názorů. Mladým je horko, starým je zima; mladí věří ve štěstí, staří ve spořitelní knížku.

Na to nemám jiné rady, než oboustrannou rozumnost. A pro jistotu nejlépe ať paní matka nebydlí pod jednou střešou.

Babička

Matka provdala dceru aneb je u syna, jenž si přivedl do domu nevěstu a nyní se těší na vnoučata. Stává se babičkou, aneb jak někde říkají, stařenkou. Tehdy prožívá nové mládí, tu začíná její nový úkol.

Babička bývá dobrou *vychovatelkou svých vnoučat*, někdy lepší než vlastní matka. Božena Němcová vděčně vzpomíná své babičky a dík její knize (*Babička*) znají ji všechny české děti. Kolik je takových vzorných českých babiček, o nichž se nepíše. Znáte jinou českou babičku, jejíž hlava je obklopena gloriolou světice a mučednice? Jest to sv. Ludmila, pramáti našeho národa, jež vychovala nám svatého knížete a patrona národa českého, svatého Václava. Nebeský vzor všech našich babiček.

Odejde-li matka na pole, anebo za jiným zaměstnáním, s důvěrou svěří babičce, která je má ráda, vypravuje jim pohádky, vije s nimi věnečky, učí je modlitbám a různým říkánkám. Už roste „do země“, ruce má scvrklé, snad nedoslýchá, ale je šťastna mezi dětskou drobotinou a tato zas kolem své babičky.

Když vzdálená babička přijede někdy na návštěvu k dceři a vnoučatům, to je radostí. Na takové návštěvy si vzpomíná Helena Čapková.¹ Nepřijela s prázdnem, ale přinesla kromě pamlsků všem na šaty a hned za dveřmi strká každému po stříbrném zlatáku. Vrásčité ruce zdvihají, potěžkávají a se všech stran obracejí dětská těla a moudré oči planou radostí; celá stará žena stává se velkým, měkkým klínem, přechoťně přijímajícím trojnásobnou tíži. Děti se v něm uvelebují s jistotou a přesvědčením, že tam naprosto patří a cítí v té chvíli, že nejkrásnější povolání je - býti babičkou. V šeru večerní chvíle, když jí v rukou chrastil posvěcený růženec z Jerusalema, ptaly se jí děti: „Za koho se modlíte, babičko?“ - „Za dědečka, děti,“ odpovídala mírně.

Ano, *modlit se*, a to nejen za dědečka a za zemřelé, ale i za celou živou rodinu a svolávat na ně Boží požehnání, je druhý důležitý úkol babiččin. Leckdy si toho mladí nedovedou dosti vážít, když vidí babičku jen posedávat s růžencem neb velkou modlitební knihou v ruce. Ale ve skutečnosti víc jim ona vymodlí než oni vydělají.

Václav Kosmák byl kdysi svědkem tohoto dojemného výjevu: Stařenka sedíc na dvoře sepjala hubené ruce, omotala si o levici růženec, zvedla je právě jako v hluboké bolesti. Počala se modlit a hořce plakat. Brankou u stodoly vešla právě mladá hospodyně, ulekla se, spěchala rychle k ní, klekla vedle ní: „Babičko, co je vám, proč pláčete?“

„Ó, nic mi není, dceruško, chvála Bohu, jen pláču, když slyším s polí to volání, že už tak k praničemu nejsem, že pracovat nemohu a vám jsem jen na obtíž.“

Mladá pohladila stařenku po vrásčitých tvářích jako dítě, vzala své robě na klín a přisedajíc řekla: „Ale, babičko, jak jen můžete tak mluvit? Kdybyste i vy pracovala, kdo by se u nás modlil? Vždyť

¹ Ve svém spise *Malé děvče*.

vy víc vymodlíte, než my vyděláme. Boží požehnání u nás jen kve-
te. Já se vždycky bojím, že by se nám už tak nedařilo, kdyby nám
vás Pán Bůh vzal.“

Stařence přeletělo přes tvář cosi jako zásvit slunka, sepjala ruce
a zvolala: „Pán Bůh vám žehnej, děti, a odplaf vaši lásku tuhle
na tomto andílkovi.“ Vztáhla ruce po dítěti, vzala je do náručí a
líbala vřele. Byla v tom okamžiku velmi krásná. A moravský ku-
kátkář si utřel oči a šel dále.

Jak krásný to poměr v rodině mezi snachou a tchyní! Vy, mladí,
nemůžete si dost vážit starých rodičů, kteří už třeba nemohou vám
ani děti opatřit, a jen polehávají. Svolávají na vaše hlavy Boží po-
žehnání. Ne, babičky, nejste nikdy zbytečné, nikdy na obtíž, když
se modlíte za svou rodinu.

Taková zbožná babička bývá strážným duchem rodiny. Nejed-
nomu knězi už dlouho po smrti své babičky nejde s myslí, že milost
kněžství mu vyprosila ona, jeho zvěčnělá babička. Zůstává dobrým
duchem rodiny i na věčnosti.

Když konečně se dobrá babička vážně roznemůže a zazvoní jí
umíráček, dolehne na rodinu opravdový zármutek. Jen tklivé verše
onu bolest dovedou vyjádřit:

*Zhasla jsi, stařenko, pěnkavo sivá,
i tvoje písničky pro děti
a všechno teplo, co po tobě zbývá,
jako ta vlaštovka odletí.*

*Zbude jen vzpomínka, trpělka tichá,
zatikne pod okny bolesti.
Dobře's nám říkala, v světě že míchá
slzička lidem se do štěstí.*

*Dozněly pohádky v světničce chudé,
zvoneček z vížky jim vyzvání . . .
Uyhledávají ji ještě dlouho a dlouho
na jejím hrobě děti i vnoučata.*

Vdova

V Hindustaně, zemřel-li muž, do ohně, který spaloval jeho tělo, musela se vrhnouti i jeho žena, neboť tak kázal zákon. Tam tedy vdov nebylo.

Křesťanství je milosrdnější a nežádá od ženy takové oběti. Žena žije po smrti mužově dále jako vdova, ač mnohdy by bylo pro ni vysvobozením, kdyby mohla odejít zároveň s ním od svízelnů a trampot, které na ubohou pak čekají.

Všechny povinnosti mužovy o živnost a výchovu dětí přecházejí na ni. Vdovství je doba velké zkoušky. Jak musí býti ubohé matce, když po návratu z pohřbu malé dítě se jí otáže: „Maminko, kdy se vrátí tatínek?“

Vdovám, jež ztratily muže, poskytuje zvláštní ochranu sám Pán Bůh, jenž nejednou v Písmě je nazýván ochráncem vdov a sirotků. Utiskování vdov a sirotků je také hříchem do nebe volajícím. Tak je Bůh chrání.

Proto se má vdova víc k Pánu Bohu přimknouti a u Něho hledati útočiště. Má mocnějšího ochránce než v zemřelém muži. První stavovskou povinností vdov je tedy větší zbožnost. Za ní hned následuje kajícnost. Vdova má se zřítci světa a žíti životem skrytým.

Smrtí muže je její svazek manželský rozvázán, je svobodná a žije jako panna. Církev modlíc se: „Všechny svaté panny a vdovy, orodujte za nás,“ klade panny a vdovy na jeden stupeň. Má se tedy chrániti jakéhokoliv nebezpečí, nemá se zúčastňovati zábav, v ústranní je její místo.

Věrností svému muži není povinna, ani kdyby to bylo jeho poslední přání, ale v nové manželství vstoupí vdova jen donucena okolnostmi, vyžaduje-li toho výchova malých dětí, nebo živnost, na niž sama nestačí.

Jinak se věnuje zcela svým dítkám a ztráví zbytek života v konání dobrých skutků, jak ji k tomu vede patronka vdov sv. Ludmila. Pod vdovským šláfem trávila život v tiché zbožnosti a dobročinnosti.

Sv. František Saleský mluví krásně o ozdobách vdov: „Cudnost

a jednoduchost jsou dvě ozdoby jejich chování, pokora a zdrženlivost jsou ozdoby jejího jazyka a láska k Ukřižovanému je jedinou láskou jejího srdce.“

Pak provází je úcta lidu podle příkazu apoštola: „Vdovy měj v úctě, totiž ty, které jsou vskutku vdovami.“ (I. Tim. 5, 3.)

Nemoc

Po nebi domácího štěstí přebíhají různé mraky a mráčky. Jedním z největších je nemoc. Tento nemilý host nevynechá žádných dveří zrovna jako smrt, jejíž je předzvěstí.

Křesťanská žena nevidí jen tento kříž, ale spatřuje v něm navštívení Boží. Když byla touto ranou stížena rodina sester Lazarových, v níž bylo tolik lásky k Spasiteli, byl sestřám útěchou vzkaz Ježíšův: „Nemoc ta není k smrti, nýbrž k slávě Boží.“ (Jan 11, 4.) Tak každá zkouška, každá nemoc, je k slávě Boží a k oslavě člověka, přijme-li ji s odevzdaností a trpělivě ji nese.

Když nemoc rodinu navštíví, ukáže se žena-matka v celé své velikosti. Má možnost rozvinouti poklady své obětavosti a trpělivosti. Ochotně a laskavě nemocným posluhuje. Tato obětavost ženy je prvním lékem ve všech nemocech.

Jsou-li tu příznaky vážnější nemoci, nutno zavolati lékaře. Toho není třeba už dnes připomínati, ale byly do nedávna kraje, kde lidé se zásadně vyhýbali lékařům. Sám jsem slyšel od pětasedmdesátileté babičky podivnou odpověď na mou otázku, byl-li u ní lékař: „Já umím umřít i bez lékaře.“ Bez doktora umřít, to ano, ale ne bez kněze. Dnes se lidé bojí zas spíše kněze, ovšem neprávem.

Zaopatření

Ve vážné nemoci mají tu býti oba, lékař i kněz, lékař duší. Je nutno přece zachránit tělo i duši. Ostatně duše posílena božskou útěchou blahodárně působí i na tělo. Kdo je zaopatřen svatými svátostmi, spíše se uzdraví než ten, který zaopatřen nebyl. Zkušenost to dosvědčuje.

Bohužel dnes lidé tuto útěchu nemocných opomíjejí a vydávají všanc věčnou spásu duše. Volají-li kněze, tedy když už má duši na jazyku, jen aby se neřeklo.

Jak liché jsou obavy domácích! Že by to nemocného rozčílilo nebo dorazilo? Vyhýbali se úzkostlivě každému slovu o konci, vymlouvali nemocnému podobné myšlenky, a zatím? Poslední jeho slova byla slova výčitky: „Proč jste mne nepřipravili na smrt?“

Jde-li o záchranu duše pro věčnost, jsou nemístné všechny ohledy, brzy může slyšet drahý nemocný daleko vážnější slovo z úst věčného soudce, než by bylo to vaše: „Připrav se na všechny možnosti.“ Vždyť se mu to může říci taktně a jemně: „Vidíš, tolik lékařů už bylo u tebe a nemoc se ještě značně nelepší, je zde však jiný - Božský lékař, jenž tě může i zázračně uzdravit. Pozveme Ho sem.“

Váhá-li nemocný přesto, starostlivá žena pozve kněze jen na návštěvu k nemocnému a po druhé jistě už nepřijde sám. Vše se může odbyť tajně, že ani nejbližší okolí ničeho nepozoruje. Ják často si pozůstali vyčítají svou liknavost a nedbalost! Nemohou si vůbec odpustit, že se nepostarali o zaopatření duše drahého zesnulého, nedalo-li se už nic dělat pro blaho tělesné.

Milé ženy, nečekejte se zaopatřením svých nemocných až na poslední chvíli. Svaté pomazání, není svátost umírajících - tak jak se nemá říkat ani psát - ale nemocných. Písmo sv. praví: „Stůně-li kdo z vás, povolej k sobě kněží církve a ti ať se modlí nad ním, mažice ho olejem ve jménu Páně a modlitba víry uzdraví nemocného a polehčí mu Pán, a je-li v hříších, budou mu odpuštěny.“ (List sv. Jak. 5, 14.)

Člověk má mít stále své účty v pořádku. Účty, záležitosti hmotné, právoplatným testamentem a účty své duše vůči Bohu. Poslední zpověď, skutečná životní zpověď má být nejúplnější. Všechny neúplné zpovědi, všechny zapomenuté hříchy, vše se musí dát do pořádku. Co bude zde odpuštěno, tam nebude připomínáno. Ale k tomu je třeba jasného vědomí. Nemocnému, jenž se tak připraví, jistě se uleví. Všechna tíha spadne s jeho srdce, nemusí se ničeho bát, ani smrti.

Zbožné ženy jdou ještě dál a pečují o zaopatření cizích nemocných, zvláště v těch rodinách, kde si nevědí rady s přípravami. Samy připraví stůl, pokrytý bílým ubrusem. Vedle kříže postaví dvě svíce, přinesou svěcenou vodu a nezapomenou ani na sůl a skleničku s vodou obyčejnou. Tento krásný apoštolát u nemocných jim Bůh odplatí útěchou při smrti ve vlastní rodině.

*

Starostlivé matky dbají toho, aby nemocný nebyl unavován dlouhými návštěvami ani zneklidňován světskými povídačkami a klepy. S očí nemocného se mají odstranit světácké obrazy. Kříž a svaté obrazy jsou pro něho daleko větší útěchou. Důvěru silí v nemoci i v hodině smrti růženec, pouto s Matkou nebeskou, jež své dítě bezpečně převede přes temnou soutěsku smrti.

Slyšeti nejsladší jméno Ježíš, jméno sv. Josefa, sv. Barbory a jiných patronů dobré smrti, dodají důvěry nejen umírajícím, nýbrž i nemocným, zvláště zakoušejí-li útoků zlého ducha.

Často slyšíme: „Ale měl krásnou lehkou smrt!“ To však není pro budoucnost rozhodující. Někdo může mít lehkou smrt a býti na věky zavržen. I o některých svatých nutno říci, že měli těžkou smrt. Jsou-li nemocní souženi různým pokušením a zlými přízraky, kropí se lůžko a pokoj svěcenou vodou.

Smrt

Vidíme v duchu zarmoucenou matku, již zemřelo dítě. Zdá se jí, že právě to dítě jest jí nejmilejší. Jest vždy bolestné, když matka musí hleděti do hrobu svých dětí. Kdo jí může potěšiti? Největší útěchu jí skýtá vzpomínka na Matku bolestnou. Od Madony se učí statečně trpět. Maria stála pod křížem, na němž umíral její jediný Božský syn. I ona prožila chvíle, kdy jí položili na klín bezduché tělo zkrváceného dítěte. A nenařkala hlasitě, neproklínala katany, neobviňovala krutou Prozřetelnost.

Od tohoto velkého vzoru se učí křesťanské matky snášet i největší bolesti. Maria je ujistí, že všechn zármutek se promění v radost.

Pro dítě pokřtěné nastala po smrti ve sboru andělů radost větší, než by mu zde na světě mohly připravit všechny matky. I s ostatními drahými, kteří v Pánu zesnuli se shledáte tam, kde není ani slz ani zármutku.

Za zesnulými obrací se matka vzpomínkami a modlitbou. Žije tak s nimi v duchovním spojení. V některých krajích udržuje se zvyk, že matka zesnulého dítěte nejí třešni do sv. Jana Křtitele. Prastará legenda vypravuje, že za každý dobrý skutek matčin na zemi dítě, přesazené do ráje, může utrhnouti jeden krásný kvítek a s touto krásnou kyticí pak jednou svou matku v nebi uvítá. Věřiti tomu doslova nemusí, ale všechna tato vypravování mají správný základ ve víře o ceně dobrých skutků a obcování svatých.

Připusťme ještě krajní případ, jenž drásá srdce všech, kteří to vidí. Umírá matka, sirotky po ní zůstanou. „Co se stane s malými, nezaopatřenými dětmi?“ Tato starost nejvíc tíží umírající matku. Vzpomeň, milá matko, na Boží Prozřetelnost, jež se o každého stará, o lidi i o komára. Pohleďte na ptactvo nebeské, jež neseje, ani nežne, ani neshromažďuje a Otec nebeský živí je. Zda-li vy a vaše děti nejsou dražší nežli ono? Zdaliž kdo viděl, aby dobrý otec neb matka živili ptáčka a nechali děti o hladu? Nebude se snad sirotám v životě dařit skvěle, budou připraveni o nejednu radost, ale zato tím větší radost je čeká tam, kde věčný svítí den, kde po radostném shledání nebude obav před bolestným rozloučením.

*

Smrt není poslední ukrutnost po mnoha ranách. Tak je tomu jen pro nevěřícího. Křesťan pohlíží na smrt jako na dveře do blažené věčnosti. Proto také umírá s blahou nadějí, kterou jí na čelo vepsal anděl smrti odlétaje.

Dosavadní život skýtá křesťanu v hodině smrti mnohou útěchu, ale největší snad připraví mu ono pomyšlení, že vedl život užitečný k slávě Boží. Jest-li jste, milé matky, vykonaly něco velikého pro Pána Boha, ať že jste dítě Jemu, Jeho službě velkomyslně věnovaly, anebo se nějakým význačným způsobem uplatnily v Katolické akci, budete jistě v oné vážné chvíli požívat velké útechy.

Úplná odevzdanost do vůle Boží, tato krásná ctnost křesťana, nabývá v tomto okamžiku heroické ceny. Neviset na ničem, odpoutat se od všeho pozemského, odevzdat se zcela co do způsobu a okolností smrti do vůle Nejvyššího jest to nejcennější. Takové smýšlení je zárukou smrti blažené, věčného spočinutí v Bohu.

K umírajícímu milionáři byl volán kněz, aby ho připravil na smrt. I tázal se, zdá nelpí na něčem z pozemských statků. „Velebný pane, nevisím na ničem, leč na vůli Boží,“ odpověděl multimilionář.

Nemáte-li miliony, snad ani žádného bohatství, snáze jest vám tedy se odpoutat a zcela vůli Boží se odevzdati. Světská moudrost učí umění dobře žítí, ale jenom svatá víra naučí věrné ještě vyššímu umění: blaženě umírati.

Kam až naše svatá víra dovede duše povznéstí svědčí případ prosté zbožné stařenky, o němž vypravuje Václav Kosmák. (Sebrané spisy díl VI., str. 311.):

Bylo to zvláštní zaopatřování, cosi jako svatba; aspoň umírající byla oblečena jako nevěsta. Měla vyšívanou sukni s bílou zástěrkou, košili s krajkami u krku, také kordulku se zlatohlavem. Hleděla usmívajíc se okem dítěte na kněze, jenž ji chtěl těšiti, aby se nelekala smrti. - „Nelekám se, ale těším se na ni,“ odvětila. „Dítka jsem odchovala, napracovala jsem se dost. Muži jsem řekla, aby neplakal, že se brzy uvidíme. Dětem jsem řekla, aby se Boha nespouštěly, jak jsem je učila. Svě domáci a sousedy jsem odprosila a teď čekám v těch šatech, které jsem měla jako nevěsta, abych přijala Tělo Páně a šla k ženichu nebeskému, jest-li mne nehodnou ráčí přijati do slávy své. Slavím svatbu druhou . . .“

Kněz poklonil v úctě hlavu. Po celý život nestala se nevěrnou Kristu a teď, když úlohu dokonala, síly pro blaho bližního vyčerpala, jde jako nevěsta ke Kristu svému, aby mu ukázala, jak hospodařila s hřivnou jí svěřenou a přijala korunu slávy.

V řeči křesťana o smrti nikdy se neozývá tón beznaděje a bezútěšné bolesti, ale řeč umírající stařenky, toť triumf víry. Kde jest, smrti, vítězství tvé, kde je osten tvůj? Tak klidně může hleděti smrti vstříc každá žena, jež vyplnila svůj životní úkol jako manželka, hospodyně a matka - horlitelka.

Proběhli jsme životem ženy od radostného dne svatebního až k poslednímu dni bolestného rozloučení. Připomněli jsme si hlavní povinnosti, všimli jsme si starostí a křížů.

Šťastná žena, která si mohla říci: „To je moje řeč, to vše jsem měla povždy na paměti.“ Budoucí pokolení bude jí žehnat, odkaz jejího ctnostného a obětavého života nezahyne, děti uchovají její světlý obraz, bude jim dobrým duchem po celý život, ať jsou kdekoliv.

Budou vyprávět o nich jiným a mnozí s obdivem se pozastaví nad tím, jaké matky vyrostly ze zbožné půdy naší české země.

Muž všeobecně vážený, jenž dosáhl nejvyšších hodností, vzpomínal s láskou na svou prostou matku, která položila základ k jeho velkému životnímu dílu a napsal o ní tyto řádky:

„Byla dobrá a obětavá až k smrti. Byla veselá, ale nikdy rozpustilá. Nikdy jsem ji neviděl a neslyšel křičet nebo se zlobit, ale také nikdy rozpustile se smát. I smrt své nejstarší dcery snesla s proudem slz mlčky. Když bylo nejvíce práce, bylo nejvíce ticho. Byla to hluboká duše. Byla nesmírně inteligentní a na své poměry velmi vzdělaná. Jako služka si koupila zeměpis a dějepis a po nocích četla při louči. Nemilovala velké společnosti, ale všichni k ní chodili na radu. Neznala besedování a neměla k němu času. Nejvíce milovala ráno a naučila mne tomu, že jsem nejraději časně ráno pracoval. Matka byla zbožná, modlila se denně v postě růžencem, v neděli chodila na ranní, měla svůj „Velký život svatých“ a vždy mne prosila, abych zůstal katolíkem. (I její růženec klokočový a šátek, co nosila na „ranní“, chovám na památku.) Milovala a altem opěvovala přírodu. V neděli odpoledne v létě mne brala na pole, ruce vzadu založené, v hrsti „dobrou mysl“ (druh veliké mateřídoušky) a ukazovala mně léčivé byliny; dodnes chodím ročně na mez, kde roste „dobrá mysl“, u Hrabynky (blízký les u Hrabyně) sčítám ji, voním k ní, vzpomínám na mezi oné role, na níž pracovala (i tuto roli jsem si koupil z piety). Byla dobrou Češkou, ač chodila do německých škol (v Opavě jiných nebylo). Byla při výchově vždy mírná.“

Končíme vroucím přáním: Kéž by takto o vás, milé české matky, mohly jednou mluvit všechny vaše dospělé děti!

OBSAH

MANŽELKA A HOSPODYNĚ

Manželství	11
Nerozlučitelnost manželství	17
Rozluka manželská	33
Láska manželská	37
Žárlivost	46
Manželská věrnost	49
Poslušnost	56
Křesťanský názor na ženu	62
Manželství uměním	64
Zájem	68
Ženský jazyk	73
Domov - svět ženy	82
Kuchařka a hospodyně	91
Ženu statečnou	96

MATKA A VYCHOVATELKA

Mateřství	101
Početné rodiny	104
Úklady proti plodnosti	114
Dva příklady	122
V očekávání	129
Kouzelná moc dítěte	132
Láska mateřská	136
Na manifestačním sjezdu žen	142
Výchova dětí	146
Výchova náboženská I.	148
Výchova náboženská II.	154
Tajemství zdárné výchovy	160
Chyby ve výchově	167
Několik praktických otázek	174
Matka a škola	183

KŘEŠŤANKA A APOŠTOLKA

Duchovní život ženy	191
Křesťanský vliv na manžela	204
Apoštolát mimo rodinu	213
Dodatek	217

Adolf Pelikán S. J., Šťastný domov nad kolébkou

Kniha pro ženy. Obálku navrhl Aljo Beran. Vydal Velehrad, nakladatelství dobré knihy v Olomouci 1946. Vytiskly Lidové závody tiskařské a nakladatelské, s. s. r. o. v Olomouci v nákladu 2500 výtisků. I. vydání. Cena brožovaného výtisku 75 Kčs.

Imprimi potest. Pragae, die 22. Septembris 1942. Theophilus Spáčil S. J. v. r., Praepositus Provinciae Bohemiae. — *Nihil obstat.* Censor ex officio: Dr Josephus Hlouch.
Imprimatur. Olomucii, die 31. Augusti 1941. Dr Udalricus Karlík, vicarius generalis